

עזרי מעם השם עושה שמים וארץ

ספר הזהר

שחבר התנא האלקי רבן שמעון בר יוחאי זיע"א

ובו: "ספר הזהר", "זהר חדש", "תקוני הזהר"

מנקד

- כרך יח -

שמות - בא

דף י"ח ע"ב - דף ל"ד ע"ב

מבאר בלשון הקדש עם פרוש קל ונחמד למען ירוץ הלומד בו

מחלק לשנה אחת ולשלוש שנים

מופץ ללא מטרות רווח כלל ועיקר
לקירוב הגאולה ברחמים

בדקות ספורות בלבד תזכה להיות בן עולם הבא

נסדר, נערך והוגה מחנך, בנקוד ופסוק מלא, עם מראה מקומות,
בחלוק קטעים לפי העניינים, באותיות גדולות ומאירות עינים

יוצא לאור על ידי "מפעל הזהר העולמי"
בעיה"ק בית שמש תובב"א
כסלו תשע"א לפ"ק

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א
רחוב נחל לכיש 24/8 רמת בית שמש ארץ ישראל
טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
C/O CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin
Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/8
Ramat Beth Shemesh 99093, Israel
Tel: 054-843-6784 / fax: 02-995-1300
hazohar.com@gmail.com

מצוה גדולה לזכות את הרבים

ולפרסם ספרי הזוהר היומי

בבתי כנסיות, בבתי מדרשות, בשמחות, לכל החברים וידידים,
ולכל אחד ואחד מישראל, לקרב הגאולה שלימה בב"א
וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים
ולכל ההבטחות הרשב"י זיע"א

כל הזכויות שמורות

ואין למכור או לסחור או לקבל רווח עבור הטקסט או חלקו
מותר ומצוה ללמוד ולזכות את הרבים **בחינם בלבד**

ניתן ל"מפעל הזוהר העולמי"

על ידי הרב הצדיק המקובל **הרב בניהו שמואלי** שליט"א
ראש ישיבת "נהר שלום" (רח' שילה 6 ירושלים)
לעילוי נשמת מורינו ורבינו הצדיק הקדוש
רבי **מרדכי** בן מרים **שרעב"י** זיע"א

תפלה קודם למוֹד הַזֶּהר (קבלה מהאר"ל)

רבוֹן העולמים ואדוני האדונים, אב הרחמים והסליחות. מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, בקדה ובהשתחויה, שקרבתנו לתורתך ולעבודתך עבודת הקדש, ונתת לנו חלק בסודות תורתך הקדושה. מה אנו, מה חיינו, אשר עשית עמנו חסד גדול פֶּתָה. על פֶּן אנחנו מפילים תחנונינו לפניך, שתמחול, ותסלח, לכל חטאתינו ועוונותינו, ואל יהיו עוונותינו מבדילים בינינו לביניך.

ובכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתכונן לבבינו ליראתך ואהבתך, ותקשיב אזניך לדברינו אלה, ותפתח לבבינו הערל בסודות תורתך, ויהיה למוֹדנו זה נחת רוח לפני כסא כבודך פֶּרִיחַ נִיחוּחַ. ותאציל עלינו אור מקור נשמתנו בכל בחינתינו, ושיתנוצצו ניצוצות עבדיך הקדושים אשר על ידם גלית דבריך אלה בעולם. וזכותם, וזכות אבותם, וזכות תורתם, ותמימותם, וקדשם, יעמוד לנו לבל נפשל בדברים אלו. ובזכותם תאיר עינינו במה שאנו לומדים. כמאמר נעים ומירות ישראל "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי. כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

תפלה לאַחַר למוֹד הַזֶּהר (יאמר בפֶּנֶת הַלֵּב)

אלהינו ואלהי אבותינו מלך רחמן רחם עלינו טוב ומטיב הדרש לנו. שובה אלינו בהמון רחמיה בגלל אבות שעשו רצונך. בנה ביתך כבתחלה וכוֹנֵן מקדשך על מכוֹנו. והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו. והשב פֶּהֶנִים לעבודתם ולויים לדוכנם לשירם ולזמרים. והשב ישראל לנִוְיָהָם. ומלאה הארץ דעה את ה' ליראה ולאֶהֱבָה את שמך הגדול הגבור והנורא אמן פֶּן יהי רצון.

היו יודעים שעתיד בן אהד לצאת מישראל שיעשה דין באלהיהם על ידו.

שאמר רבי יוחנן, בשעה שאמר משה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, הלך דומה, שרו של מצרים, ארבע מאות פרסה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, גזרה נגזרה לפני, שכתוב (ישעיה כד) יפקד ה' על צבא המרום וגו'. באותה שעה נטלה השררה ממנו, ונתמנה דומה שר של גיהנם לדון שם נפשות הרשעים. ורבי יהודה אומר, על המתים נתמנה.

אמר רבי חנינא, כתוב (במדבר לג) ובאלהיהם עשה ה' שפטים. וכי באלוה של כסף ושל זהב ושל עץ ושל אבן יש שפטים? אלא, אמר רבי יוסי, של כסף ושל זהב היו נתכים מאליהם, ושל עץ מתרקבין.

אמר רבי אלעזר, אלוה של מצרים שה היה, וצוה הקדוש ברוך הוא לעשות בו שפטים, לשרף אותו באש, כמו שנאמר (דברים י) פסילי אלהיהם תשרפון באש, כדי שיהא ריחו נודף. ועוד, (שמות יב) ראשו על כרעיו ועל קרבו. ועוד, שעצמותיו משלכים בשוק. וזאת היתה למצרים קשה מפלץ, זהו שכתוב שפטים.

אמר רבי יהודה, באלהיהם ממש, וזהו שר שלהם, לקיים יפקד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה. וכל זה היו יודעים החכמים שבהם, וכל שפן שר שלהם, על פן כתוב הבה נתחכמה לו.

רבי יוחנן אמר, הרבה עבודה זרה היו במצרים, ונילוס אלוה שלהם היה, ובכלל אלהיהם היה הוא, ובכלם עשה ה'

בלבהון פך. אלא, אמר להון, הוּו ידעין, דזמין פרא חדא למיפק מישראל, דיתעביד דינא בפאלהיהון על ידיה.

דאמר רבי יוחנן, בשעה שאמר משה, (שמות י"ב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים הלך דומה שרו של מצרים, ארבע מאות פרסה. אמר ליה קדשא בריך הוא, גזרה נגזרה לפני, דכתיב, (ישעיה כ"ד) יפקד יי' על צבא המרום במרום וגו'. באותה שעה נטלה השררה ממנו, ונתמנה דומה שר של גיהנם, לידון שם נפשות הרשעים. ורבי יהודה אומר על המתים נתמנה.

אמר רבי חנינא, כתיב (במדבר לג) ובאלהיהם עשה יי' שפטים. וכי באלוה של כסף, ושל זהב, ושל עץ, ושל אבן, יש שפטים. אלא אמר רבי יוסי, של כסף ושל זהב היו נתכים מאליהם, ושל עץ מתרקבין.

אמר רבי אלעזר, אלוה של מצרים שה היה, וצוה הקדוש ברוך הוא לעשות בו שפטים, לשרוף אותו באש, כמה דאת אמר, (דברים י) פסילי אלהיהם תשרפון באש. כדי שיהא ריחו נודף. ועוד, (שמות י"ב) ראשו על כרעיו ועל קרבו. ועוד, שעצמותיו מושלכים בשוק. וזאת היתה למצרים קשה מפולץ, הדא הוא דכתיב, שפטים.

אמר רבי יהודה באלהיהם ממש וזהו שר שלהם, לקיים, יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה. וכל זה היו יודעים החכמים שבהם, וכל שפן שר שלהם, על פן כתוב, הבה נתחכמה לו.

רבי יוחנן אמר, הרבה עבודה זרה היו במצרים, ונילוס אלוה (דף י"ח ע"ב) שלהם היה, ובכלל אלהיהם היה הוא, ובכולם עשה ה'

ה' שְפֹטִים. אָמַר רַבִּי אֲבָא, הָא דְר' יוֹחָנָן דִּיִּיקָא, וּפְשִׁיטָא, מְשׁוּם דְּאַלְהֵיהֶם נִלְקִים בְּתַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן הָאוּמָה, וְכֵן נִילוּס נִלְקָה בְּתַחֲלָה, וְהַעֲצִים וְהָאֲבָנִים, הֵדָא הוּא דְכֹתִיב, (שמות ז') וַיְהִי הַדָּם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצִים וּבְאֲבָנִים, שְׁהִיוּ לָהֶם אֱלֹהִים מִמֶּשׁ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל צְבֹא הַמְרוֹם וְנִילוּס לֹא הָיָה בְּמְרוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רוּב מִימֵיו כְּדוּגְמָתָן בְּמְרוֹם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שֵׁר שְׁלָהֶם נִלְקָה בְּתַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן שְׁאֵר אֱלֹהֵיהֶם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר, לְקוּת אִמָּה שֶׁל מִצְרַיִם מִמֶּשׁ, לֹא הָיָה אֲלֵא בַיָּם, דְּכֹתִיב, (שמות י"ד) לֹא נַעֲשֶׂה שְׁפֹטִים בְּאֱלֹהֵיהֶם. וְעַל דָּא כְּתִיב, הִבֵּה נְתַחֲכֵמָה לוּ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה. וְנִתְנַבְּאוּ עַל הָעֵתִיד, כְּפִי מַה שְׁאִירַע לָהֶם. וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שׁוֹנְאֵינוּ, נִבְּאוּ עַל מַחֲנוֹת עֲלִיוֹנִים, שְׁיִהְיוּ שְׂרוּיִים בְּתוֹכָם. וְנִלְחַם בָּנוּ, נִבְּאוּ עַל מַה דְּכֹתִיב, (שמות י"ד) ה' יִלְחַם לָכֶם וְגו'. וְעַל מִן הָאֶרֶץ, כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר (שמות י"ד) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים בְּיַד רָמָה.

וַיִּירָךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בֵּית לְוִי. (שמות ב') רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, (שיר השירים א') שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה. תָּנָא, כְּשִׁבְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, עֲלָה בְּחַפְצֵי לְפָנָיו, וּבְרָא אֶת הַשָּׁמַיִם בְּיַמֵּינוּ וְהָאֶרֶץ בְּשִׁמְאָלוֹ, וְעֲלָה בְּחַפְצֵי לְפָנָיו, לְנִהוּג הַיּוֹם וְהַלֵּילָה. וּבְרָא הַמַּלְאָכִים הַמְמוּנִים בְּחֻסְדוֹ, בַּיּוֹם. (ג"א לזמור שירה ביום זמן החסד) וּבְרָא הַמַּלְאָכִים הַמְמוּנִים לְזִמְרָה בְּלֵילָה. הֵדָא הוּא דְכֹתִיב, (תהלים מ"ב) יוֹמָם יִצְוֶה יי' חֻסְדוֹ וּבְלֵילָה שִׁירָה עִמִּי. אֵלּוּ מִיַּמִּין, וְאֵלּוּ מִשְׁמָאל, אֵלּוּ מִקְּשִׁיבִים שִׁירַת הַיּוֹם, וְאֵלּוּ מִקְּשִׁיבִים שִׁירָה עִמִּי. אֵלּוּ מִיַּמִּין, וְאֵלּוּ מִשְׁמָאל, אֵלּוּ מִקְּשִׁיבִים שִׁירַת הַיּוֹם, וְאֵלּוּ מִקְּשִׁיבִים שִׁירַת

שְׁפֹטִים. אָמַר רַבִּי אֲבָא, זֶה שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן מְדִיק וּפְשׁוּט, מְשׁוּם שְׁאֱלֵהֶם נִלְקִים בְּתַחֲלָה וְאַחַר כֵּן הָאִמָּה, וְכֵן נִילוּס נִלְקָה בְּתַחֲלָה, וְהַעֲצִים וְהָאֲבָנִים. זֶהוּ שְׁפֹטוֹב (שמות ז') וַיְהִי הַדָּם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצִים וּבְאֲבָנִים, שְׁהִיוּ לָהֶם אֱלֹהִים מִמֶּשׁ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל צְבֹא הַמְרוֹם בְּמְרוֹם כְּתוּב, וְנִילוּס לֹא הָיָה בְּמְרוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רַב מִימֵיו כְּדוּגְמָתָם בְּמְרוֹם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שֵׁר שְׁלָהֶם נִלְקָה בְּתַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן שְׁאֵר אֱלֹהֵיהֶם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר, לְקוּת אִמָּה שֶׁל מִצְרַיִם מִמֶּשׁ לֹא הָיָה אֲלֵא בַיָּם, שְׁכֹתוֹב (שם י"ד) לֹא נַעֲשֶׂה שְׁפֹטִים בְּאֱלֹהֵיהֶם. וְעַל זֶה כְּתוּב, הִבֵּה נְתַחֲכֵמָה לוּ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה. וְנִתְנַבְּאוּ עַל הָעֵתִיד כְּפִי מַה שְׁאִירַע לָהֶם. וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל מַחֲנוֹת עֲלִיוֹנִים שְׁיִהְיוּ שְׂרוּיִים בְּתוֹכָם. וְנִלְחַם בָּנוּ - נִבְּאוּ עַל מַה שְׁכֹתוֹב ה' יִלְחַם לָכֶם וְגו'. וְעַל מִן הָאֶרֶץ, כְּמוֹ שְׁנִבְּאֵר וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים בְּיַד רָמָה. וַיִּירָךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בֵּית לְוִי. רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה. שְׁנִינּוּ, כְּשִׁבְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, עֲלָה בְּחַפְצֵי לְפָנָיו, וּבְרָא אֶת הַשָּׁמַיִם בְּיַמֵּינוּ, וְהָאֶרֶץ בְּשִׁמְאָלוֹ, וְעֲלָה בְּחַפְצֵי לְפָנָיו לְנִהוּג הַיּוֹם וְהַלֵּילָה. וּבְרָא הַמַּלְאָכִים הַמְמוּנִים בְּחֻסְדוֹ בַּיּוֹם. (לזמור שירה ביום זמן החסד) וּבְרָא הַמַּלְאָכִים הַמְמוּנִים לְזִמְרָה בְּלֵילָה. זֶהוּ שְׁכֹתוֹב (תהלים כב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֻסְדוֹ וּבְלֵילָה יִצְוֶה ה' חֻסְדוֹ וּבְלֵילָה שִׁירָה עִמִּי. אֵלּוּ מִיַּמִּין, וְאֵלּוּ מִקְּשִׁיבִים שִׁירַת הַיּוֹם, וְאֵלּוּ מִקְּשִׁיבִים שִׁירַת

הַלִּילָה, שִׁירְתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
קְדוֹשׁ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אוֹתֶם
שְׂאוּמְרִים שִׁירָה בְּלִילָה,
מִקְשִׁיבִים שִׁירְתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
בַּיּוֹם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שִׁיר ח) חֲבָרִים
מִקְשִׁיבִים לְקוּלָּךְ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, פֶּת אַחַת,
כְּלוּלָה מְשַׁלֵּשׁ פִּתּוֹת, אוֹמְרַת
שִׁירָה בְּלִילָה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (מִשְׁלִי
לא) וַתִּקַּם בְּעוֹד לִילָה וַתִּתֵּן טָרֶף
לְבֵיתָהּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עֲשֶׂרָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ בְּיוֹם
רֵאשׁוֹן, מֵהֶם מֵדַת לִילָה, וּמֵהֶם מֵדַת
לִילָה וְעַל מֵדַת יוֹם, וְעַל מֵדַת
לִילָה כְּתוּב וַתִּקַּם בְּעוֹד לִילָה
וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(אִיּוֹב טו) אִפּוֹ טָרֶף, וְכָתוּב (מִיכָה ה)
וְטָרֶף וְאִין מְצִיל. וְחַק לְנַעֲרַתִּיהָ,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת טז) חַק
וּמִשְׁפָּט. (תְּהִלִּים קמז) חֲקִיו
וּמִשְׁפָּטָיו. (שִׁם פא) כִּי חַק
לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט וְגו'. מִכָּאן
שְׁמַדַּת הַדִּין שׁוֹלֵטַת בְּלִילָה.

וְשִׁנְיָנוּ, אֵלּוּ הָאוּמְרִים שִׁירָה
בְּלִילָה, אֵלּוּ הֵם שָׂרִים עַל כָּל
בְּעָלֵי שִׁיר. וּכְשִׁפּוֹת־חַיִּים הַחַיִּים
שִׁירָה, מוֹסִיפִים הַעֲלִיּוֹנִים כַּח
לְדַעַת וְלֹהֲפִיר וְלֹהֲשִׁיג מַה שֶּׁלֹּא
הַשִּׁיגוּ. שָׁמַיִם וְאָרֶץ מוֹסִיפִים
כַּח בְּשִׁירָה זֶהוּ.

אָמַר רַבִּי נַחֲמִיָּה, אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה
לְדַעַת בְּאוֹתוֹ שִׁיר. שִׁשְׁנֵי
הַזּוֹכָה בְּאוֹתוֹ שִׁיר, יָדַע בְּעִנְיָנוּ
הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה, וַיֵּאָזֵן וַיַּחְקֹר
וַיִּוֹסֵף כַּח וּגְבוּרָה בְּמַה שֶּׁהִיא
וּבְמַה שֶּׁעֲתִיד לִהְיוֹת, וּבְזֶה זָכָה
שְׁלֵמָה לְדַעַת.

שְׁשֵׁנָה רַבִּי שְׁמַעוֹן, דָּוֵד עָלָיו
הַשְּׁלוֹם יָדַע בְּזֶה, וַתִּקַּן שִׁירִים
וַתִּשְׁפָּחוֹת הַרְּבֵה, וְרָמַז בָּהֶם
הַעֲתִידוֹת לְבֵא, וְהוֹסִיף כַּח
וּגְבוּרָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. יָדַע
בְּעִנְיָנוּ הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה, וַיֵּאָזֵן
וַיַּחְקֹר וְהוֹסִיף כַּח וּגְבוּרָה בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

שִׁירַת הַלִּילָה, שִׁירְתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל קְדוֹשׁ. רַבִּי
יִצְחָק אָמַר, אוֹתֶם שְׂאוּמְרִים שִׁירָה בְּלִילָה,
מִקְשִׁיבִים שִׁירְתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם, הֲדָא הוּא
דְּכָתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ח) חֲבָרִים מִקְשִׁיבִים לְקוּלָּךְ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, פֶּת אַחַת, כְּלוּלָה מְשַׁלֵּשׁ
פִּתּוֹת, אוֹמְרַת שִׁירָה בְּלִילָה. הֲדָא הוּא
דְּכָתִיב, (מִשְׁלִי ל"א) וַתִּקַּם בְּעוֹד לִילָה וַתִּתֵּן טָרֶף
לְבֵיתָהּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עֲשֶׂרָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ בְּיוֹם
רֵאשׁוֹן, מֵהֶם מֵדַת לִילָה, וּמֵהֶם מֵדַת
יוֹם, וְעַל מֵדַת לִילָה כְּתוּב וַתִּקַּם בְּעוֹד לִילָה
וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ. כְּמַה דְּאֵתְ אָמַר, (אִיּוֹב ט"ז) אִפּוֹ
טָרֶף. וְכָתִיב, (מִיכָה ה) וְטָרֶף וְאִין מְצִיל. וְחַק
לְנַעֲרוֹתֶיהָ, כְּמַה דְּאֵתְ אָמַר (שְׁמוֹת ט"ז) חַק וּמִשְׁפָּט.
(תְּהִלִּים קמ"ז) חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו. (תְּהִלִּים פ"א) כִּי חַק
לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט וְגו'. מִכָּאן שְׁמַדַּת הַדִּין
שׁוֹלֵטַת בְּלִילָה.

וְתַנָּא, אֵלּוּ הָאוּמְרִים שִׁירָה בְּלִילָה, אֵלּוּ הֵם
שָׂרִים עַל כָּל בְּעָלֵי שִׁיר. וּכְשִׁפּוֹת־חַיִּין
הַחַיִּים שִׁירָה, מוֹסִיפִים הַעֲלִיּוֹנִים כַּח, לְדַעַת
וְלֹהֲפִיר וְלֹהֲשִׁיג מַה שֶּׁלֹּא הַשִּׁיגוּ. שָׁמַיִם וְאָרֶץ,
מוֹסִיפִין כַּח בְּהַאי שִׁירָה.

אָמַר רַבִּי נַחֲמִיָּה, אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לְדַעַת בְּאוֹתוֹ
שִׁיר, דְּתַנָּא הַזּוֹכָה בְּאוֹתוֹ שִׁיר, יָדַע
בְּעִנְיָנוּ הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה, וַיֵּאָזֵן וַיַּחְקֹר וַיִּוֹסֵף
כַּח וּגְבוּרָה בְּמַה שֶּׁהִיא, וּבְמַה שֶּׁעֲתִיד לִהְיוֹת,
וּבְזֶה זָכָה שְׁלֵמָה לְדַעַת.

דְּתַנֵּי רַבִּי שְׁמַעוֹן, דָּוֵד עָלָיו הַשְּׁלוֹם, יָדַע בְּזֶה,
וַתִּקַּן שִׁירִים וַתִּשְׁפָּחוֹת הַרְּבֵה, וְרָמַז
בָּהֶם הַעֲתִידוֹת לְבֵא, וְהוֹסִיף כַּח וּגְבוּרָה בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ. יָדַע בְּעִנְיָנוּ הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה, וַיֵּאָזֵן
וַיַּחְקֹר וְהוֹסִיף כַּח וּגְבוּרָה בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

וְשַׁלְמָה זָכָה יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ הַשִּׁיר, וְיָדַע הַחֲכָמָה, וְאֵזֶן וְחָקֵר וְתִקֵּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה, וְעָשָׂה סֵפֶר מֵאוֹתוֹ הַשִּׁיר מִמֶּשׁ, וְהֵינּוּ דְכָתִיב, (קהלת ב) עָשִׂיתִי לִי שָׂרִים לְדַעַת שִׁיר, מֵאוֹתָן הַעֲלִיזוּנִים, וְאֶשֶׁר תַּחְתָּם. וְהֵינּוּ דְכָתִיב, שִׁיר הַשִּׁירִים, כְּלוֹמֵר, שִׁיר, שֶׁל אוֹתָם שָׂרִים שֶׁל מַעֲלָה. שִׁיר, שֶׁפּוֹלֵל כָּל עֲנִינֵי הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה, וְכַח וּגְבוּרָה, בְּמָה שֶׁהִיא, וְעֵתִיד לְהִיּוֹת, שִׁיר שֶׁהַשָּׂרִים שֶׁל מַעֲלָה מְשׁוֹרְרִים.

וְשַׁלְמָה זָכָה יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ הַשִּׁיר, וְיָדַע הַחֲכָמָה, וְאֵזֶן וְחָקֵר וְתִקֵּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה, וְעָשָׂה סֵפֶר מֵאוֹתוֹ הַשִּׁיר מִמֶּשׁ, וְהֵינּוּ שְׂכָתוֹב (קהלת ב) עָשִׂיתִי לִי שָׂרִים וְשָׂרוֹת. כְּלוֹמֵר, קִנִּיתִי לִי לְדַעַת שִׁיר מֵאוֹתָם הַשִּׁירִים הַעֲלִיזוּנִים, וְאֶשֶׁר תַּחְתָּם. וְהֵינּוּ שְׂכָתוֹב שִׁיר הַשִּׁירִים, כְּלוֹמֵר, שִׁיר שֶׁל אוֹתָם שָׂרִים שֶׁל מַעֲלָה. שִׁיר שֶׁפּוֹלֵל כָּל עֲנִינֵי הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה וְכַח וּגְבוּרָה בְּמָה שֶׁהִיא וְעֵתִיד לְהִיּוֹת. שִׁיר שֶׁהַשָּׂרִים שֶׁל מַעֲלָה מְשׁוֹרְרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלּוּ הַשָּׂרִים, עָמְדוּ, עַד שֶׁנּוֹלַד לוֹי, אֲבָל מִשְׁנׁוֹלַד לוֹי וְאֵילָף אָמְרוּ שִׁיר. כִּיּוֹן שֶׁנּוֹלַד מִשָּׂה וְנִמְשַׁח אֶהְרֹן, וְנִתְקַדְּשׁוּ הַלְוִיִּם, נִשְׁלַם הַשִּׁיר, וְעָמְדוּ עַל מִשְׁמֹרוֹתָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלּוּ הַשָּׂרִים עָמְדוּ עַד שֶׁנּוֹלַד לוֹי, אֲבָל מִשְׁנׁוֹלַד לוֹי וְאֵילָף אָמְרוּ שִׁיר. כִּיּוֹן שֶׁנּוֹלַד מִשָּׂה וְנִמְשַׁח אֶהְרֹן וְנִתְקַדְּשׁוּ הַלְוִיִּם, נִשְׁלַם הַשִּׁיר, וְעָמְדוּ עַל מִשְׁמֹרוֹתָם.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנּוֹלַד לוֹי, פִּתְחוּ לְמַעֲלָה וְאָמְרוּ, (שיר ה) מִי יִתְנַהֵף כְּאֵחַ לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי (דף י"ט ע"א) אֶמְצָאָה כַּחוּץ אֶשְׁקֶה גַם לֹא יָבֹזוּ לִי. כִּיּוֹן שֶׁיִּצְאֻ מִשְׁבֵּט לְוֵי הַמְּשׁוֹרְרִים שֶׁל מִטָּה, וְנִתְקַדְּשׁוּ כּוֹלָם, וְעָמְדוּ עַל מִשְׁמֹרוֹתָם, וְנִתְקַדְּשׁוּ אֵלֶּה לְנוֹכַח אֵלֶּה, חֲבֵרִים כְּאֶחָד, וְהָעוֹלָמוֹת אֶחָד, וּמִלְּךָ אֶחָד שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם, בָּא שְׁלָמָה, וְעָשָׂה סֵפֶר מֵאוֹתוֹ שִׁיר שֶׁל אוֹתָם שָׂרִים, וְנִסְתַּם הַחֲכָמָה בּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנּוֹלַד לוֹי, פִּתְחוּ לְמַעֲלָה וְאָמְרוּ, (שיר ה) מִי יִתְנַהֵף כְּאֵחַ לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי אֶמְצָאָה כַּחוּץ אֶשְׁקֶה גַם לֹא יָבֹזוּ לִי. כִּיּוֹן שֶׁיִּצְאֻ מִשְׁבֵּט לְוֵי הַמְּשׁוֹרְרִים שֶׁל מִטָּה, וְנִתְקַדְּשׁוּ כּוֹלָם וְעָמְדוּ עַל מִשְׁמֹרוֹתָם, וְנִתְקַדְּשׁוּ אֵלֶּה לְנוֹכַח אֵלֶּה, חֲבֵרִים כְּאֶחָד, וְהָעוֹלָמוֹת אֶחָד, וּמִלְּךָ אֶחָד שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם - בָּא שְׁלָמָה, וְעָשָׂה סֵפֶר מֵאוֹתוֹ שִׁיר שֶׁל אוֹתָם שָׂרִים, וְנִסְתַּם הַחֲכָמָה בּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְמָה נִקְרְאוּ הַשָּׂרִים שֶׁל מִטָּה לְוִיִּם, עַל שֶׁנִּלְוִים וְנִחְבְּרִים לְמַעֲלָה כְּאֶחָד, וְהַשּׁוֹמֵעַ נִלְוָה וְנִדְבָק נִפְשׁוֹ לְמַעֲלָה. וְעַל כֵּן אָמְרָה לְאֵה (בראשית כט) יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי. רַבִּי תַנְחוּם אָמַר, שֶׁכַּפֵּל נִלְוָה זָרַע לְוֵי עַם הַשְּׂכִינָה, בְּמִשָּׂה וְאֶהְרֹן וּמִרְיָם, וְכַכֵּל זָרְעוֹ אַחֲרָיו, וְהֵם הַנִּלְוִים אֵל ה' לְשָׂרְתוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְמָה נִקְרְאוּ הַשָּׂרִים שֶׁל מִטָּה לְוִיִּם, עַל שֶׁנִּלְוִים וְנִחְבְּרִים לְמַעֲלָה כְּאֶחָד. וְהַשּׁוֹמֵעַ, נִלְוָה וְנִדְבָק נִפְשׁוֹ לְמַעֲלָה. וְעַל כֵּן אָמְרָה לְאֵה, (בראשית כ"ט) יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי. רַבִּי תַנְחוּם אָמַר, שֶׁכַּפֵּל נִלְוָה זָרַע לְוֵי עַם הַשְּׂכִינָה, בְּמִשָּׂה וְאֶהְרֹן וּמִרְיָם, וְכַכֵּל זָרְעוֹ אַחֲרָיו, וְהֵם הַנִּלְוִים אֵל ה' לְשָׂרְתוֹ.

בֹּא רֵא, בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ מִשְׁמֹרוֹתָם לְמַעֲלָה,

תָּא חֲזִי, בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ הַמְּשׁוֹרְרִים לְמַעֲלָה,

המשוררים למעלה, לא עמדו על משמרתם עד שנולדו שלשת האחים: משה, אהרן ומרים. מילא משה ואהרן, מרים למה? אמר רבי יוסי, זהו שפתוב ושרות, כמו שנאמר (שמות טו) ותען להם מרים. שנינו, באותה שעה שנולד לוי, נטלו הקדוש ברוך הוא ובחרו מכל אחיו והושיבו בארץ, והוליד לקהת, וקהת הוליד לעמרם, והוא הוליד לאהרן ומרים. פרש מאשתו, והחזירה. באותה שעה היו המשוררים של מעלה עומדים ומשוררים. גער בהם הקדוש ברוך הוא ונשתפך השיר, עד שנטה קו ימינו והושיט לעמרם.

מה הטעם נקרא עמרם? שיצא ממנו עם רם על כל רמים, ולא נזכר שמו. מה הטעם לא נזכר שמו? רבי יהודה אמר בשם רבי אבהו, מפני שבצנעה הלך, ובצנעה חזר לאשתו, כדי שלא יפירו בו. זהו שפתוב וילך איש, ולא נאמר וילך עמרם, בפרהסיא. ויקח את בת לוי, אף היא בצנעה חזרה, ולא נזכר שמה.

וילך איש. רבי אבהו אמר, וילך איש זה גבריאל, שפתוב (דניאל ט) והאיש גבריאל. שהלך הוא והחזירה לעמרם. רבי יהודה אמר, עמרם ממש היה, ולא נזכר שמו מפני שהליכה זו לא היתה ממנו להזדווג לאשתו, אלא מלמעלה.

רבי יצחק אמר, באהרן ומרים לא נאמר זיווג אבתם בתורה, ובמשה כתוב ויקח את בת לוי, להורות שהשכינה נקראת על שם לוי. ולא היה עמרם ראוי להוליד למשה, עד שנטל חלק בשכינה, והוליד למשה. זהו שפתוב ויקח את בת לוי. ולפיכך כתוב ותרא אתו פי טוב הוא.

לא עמדו על משמרתם, עד שנולדו שלשה האחים: משה, אהרן, ומרים. תינח משה ואהרן, מרים למה. אמר רבי יוסי, הדא הוא דכתיב, (קהלת ב') ושרות. כמה דאתא אמר, (שמות ט"ו) ותען להם מרים.

האנא, באותה שעה שנולד לוי, נטלו הקדוש ברוך הוא, ובחרו מכל אחיו והושיבו בארץ, והוליד לקהת, וקהת הוליד לעמרם, והוא הוליד לאהרן ומרים. פירש מאשתו, והחזירה, באותה שעה היו המשוררים של מעלה עומדים ומשוררים, גער בהם הקדוש ברוך הוא, ונשתפך השיר, עד שנטה קו ימינו, והושיט לעמרם.

מאי טעמא נקרא עמרם. שיצא ממנו עם רם על כל רמים, ולא נזכר שמו. מאי טעמא לא נזכר שמו. רבי יהודה אמר בשם רבי אבהו, מפני שבצנעה הלך, ובצנעה חזר לאשתו, כדי שלא יפירו בו, הדא הוא דכתיב וילך איש, ולא נאמר וילך עמרם בפרהסיא. ויקח את בת לוי, אף היא בצנעה חזרה, ולא נזכר שמה. וילך איש. רבי אבהו אמר, וילך איש זה גבריאל. דכתיב, (דניאל ט') והאיש

גבריאל. שהלך הוא והחזירה לעמרם. רבי יהודה אמר, עמרם ממש היה, ולא נזכר שמו, מפני שהליכה זו לא היתה ממנו להזדווג לאשתו, אלא מלמעלה.

רבי יצחק אמר, באהרן ומרים לא נאמר זיווג אבתם בתורה, ובמשה כתוב ויקח את בת לוי, להורות שהשכינה נקראת על שם לוי. ולא היה עמרם ראוי להוליד למשה, עד שנטל חלק בשכינה, והוליד למשה. הדא הוא דכתיב, ויקח את בת לוי. ולפיכך כתיב, ותרא אתו פי טוב הוא.

את בת לוי. ולפיכך כתיב, ותרא אתו פי טוב הוא. (שמות ב')

רבי אלעזר אָמר, זָכה עֲמָרם שְׁיִצָּא מִמָּנוּ בֵּן, שְׁזָכָה לְקוֹל גָּדוֹל, דִּכְתִּיב, (שמות ט"ט) וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל. וְעֲמָרם זָכָה לְבֵת קוֹל, דִּכְתִּיב וַיִּקַּח אֶת בֵּת לְוִי. פְּלוֹמֵר, בֵּת קוֹל. וּלְפִיכֶן פְּתִיב וַיִּלְךְ. פְּלוֹמֵר, שְׁהֵלֶךְ לְמַדְרַגָּה זוּ. תָּאנָא, כְּשֶׁנּוֹלַד מֹשֶׁה, יִיחַד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ עָלָיו, דִּכְתִּיב וַתִּרְא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא. וְכְתִיב, (תהלים קמ"ה) טוֹב ה' לְכָל. וְכְתִיב, (תהלים ל"ד) טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב ה'.

רבי אלעזר אָמר, זָכה עֲמָרם שְׁיִצָּא מִמָּנוּ בֵּן שְׁזָכָה לְקוֹל גָּדוֹל, שְׁכָתוּב (שמות ט"ט) וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל. וְעֲמָרם זָכָה לְבֵת קוֹל, שְׁכָתוּב וַיִּקַּח אֶת בֵּת לְוִי, פְּלוֹמֵר בֵּת קוֹל. וּלְפִיכֶן פְּתִיב וַיִּלְךְ, פְּלוֹמֵר, שְׁהֵלֶךְ לְמַדְרַגָּה זוּ. שְׁנִינּוּ, כְּשֶׁנּוֹלַד מֹשֶׁה, יִיחַד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ עָלָיו, שְׁכָתוּב וַתִּרְא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא, וְכָתוּב (תהלים קמ"ט) טוֹב ה' לְכָל, וְכָתוּב טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב ה'.

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דִּסְכָּנִין אָמר, וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם, סוּף גְּלוּתָם הָיָה, שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּעָפְדִים בְּכָל עֲבוּדָה. בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם, שְׁהָיוּ רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, וְכִיּוֹן שֶׁנִּשְׁתַּלַּם קֶץ גְּלוּתָם, מָה כְּתִיב, וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם. מָאי טַעֲמָא. שְׁהוֹרַד שַׂר מִצְרַיִם מִמַּעַלְתּוֹ, וְנִפְל מַגְּאֹתוֹ. וְכִיּוֹן שֶׁנִּפְל מֶלֶךְ מִצְרַיִם, שְׁהוּא שַׂר שְׁלֵהֶן, זָכַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, וְשָׁמַע תְּפִלָּתָם.

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דִּסְכָּנִין אָמר, וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם - סוּף גְּלוּתָם הָיָה, שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּעָפְדִים בְּכָל עֲבוּדָה. בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם - שְׁהָיוּ רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם. וְכִיּוֹן שֶׁנִּשְׁתַּלַּם קֶץ גְּלוּתָם מָה פְּתוּב? וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם. מָה הַטַּעַם? שְׁהוֹרַד שַׂר מִצְרַיִם מִמַּעַלְתּוֹ וְנִפְל מַגְּאֹתוֹ. וְכִיּוֹן שֶׁנִּפְל מֶלֶךְ מִצְרַיִם, שְׁהוּא שַׂר שְׁלֵהֶם, זָכַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַע תְּפִלָּתָם.

אָמר רַבִּי יְהוֹדָה, בָּא וּרְאָה שְׁכַף הוּא, שְׁפָל זְמַן שְׁהִשָּׁר שְׁלֵהֶם נִתְּנָה לוֹ שְׂרָרָה עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא נִשְׁמַע צַעֲקָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁנִּפְל הַשַּׂר שְׁלֵהֶם, כְּתִיב וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וּמִיָּד וַיֵּאֱנָחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוּדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים. שְׁעַד אוֹתָהּ שְׁעָה לֹא נַעֲנוּ בְּצַעֲקָתָם.

אָמר רַבִּי יְהוֹדָה, בָּא וּרְאָה שְׁכַף הוּא, שְׁפָל זְמַן שְׁהִשָּׁר שְׁלֵהֶם נִתְּנָה לוֹ שְׂרָרָה עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא נִשְׁמַע צַעֲקָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כִּיּוֹן שֶׁנִּפְל הַשַּׂר שְׁלֵהֶם, כְּתוּב וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וּמִיָּד - וַיֵּאֱנָחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוּדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים. שְׁעַד אוֹתָהּ שְׁעָה לֹא נַעֲנוּ בְּצַעֲקָתָם. אָמר רַבִּי אֶלְעָזָר, בָּא וּרְאָה רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. כְּשֶׁהוּא מְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל, כּוֹפֶה לְמַדַּת הַדִּין וּמוֹרִידָה וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְהֵינּוּ שְׁשִׁנֵּנוּ שְׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹרִיד שְׁתֵּי דְמַעוֹת לַיָּם הַגָּדוֹל. מָאן אֵינּוֹן שְׁתֵּי דְמַעוֹת. אָמר רַבִּי יוֹסִי, לָאוּ (ד) מָלָא בְּרִירָא הִיא, דְּהָא אָמר לִיה

אָמר רַבִּי אֶלְעָזָר, בָּא וּרְאָה רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁהוּא מְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל, כּוֹפֶה לְמַדַּת הַדִּין, וּמוֹרִידָה, וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם. וְהֵינּוּ דַתְּנָן, שְׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹרִיד שְׁתֵּי דְמַעוֹת לַיָּם הַגָּדוֹל. מָאן אֵינּוֹן שְׁתֵּי דְמַעוֹת. אָמר רַבִּי יוֹסִי, לָאוּ (ד) מָלָא בְּרִירָא הִיא, דְּהָא אָמר לִיה

לְאוֹב עֲצֻמוֹת, שְׁהִיָּה מְשַׁקֵּר
וּדְבָרָיו שְׁקָרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא הוֹלְכִים
אֲחֵר אוֹב עֲצֻמוֹת, שְׁבִירוֹר הַדְּבָר
הוּא, שְׁשִׁינּוּ, בַּעֲשָׂרָה כְּתָרֵי
הַמֶּלֶךְ יֵשׁ שְׁתֵּי דַמְעוֹת לְקָדוֹשׁ-
בְּרוּךְ הוּא, וְהֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת דִּין,
שֶׁהַדִּין בָּא מִשְׁתִּיחָן, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נא) שְׁתִּים הֵנָּה
קִרְאֲתֶיךָ. וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
זוֹכֵר אֶת בְּנָיו, הוּא מוֹרִיד אוֹתָם
לַיָּם הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא יָם הַחֲכָמָה,
לְהַמְתִּיקָן, וְהוֹפֵךְ מִדַּת הַדִּין
לְמַדַּת הַרַחֲמִים וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁתֵּי דַמְעוֹת,
שֶׁמֶהֵן בָּאוֹת הַדַּמְעוֹת, מֵהֵן בָּא
הַדִּין.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתוּב (שמות יד)
וְהֵנָּה מִצְרִים נֹסַע אַחֲרֵיהֶם.
וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֶה שֵׁר שֶׁל
מִצְרַיִם הוּא, וְאִתָּהּ אֲמַרְתָּ וַיָּמַת
מֶלֶךְ מִצְרַיִם זֶה שֵׁר שֶׁל
מִצְרַיִם?! אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
הַדְּבָר הַזֶּה מְסִיעַ לְאוֹתוֹ
שֶׁלְמַעֲלָה. כְּתוּב כֵּן וְהֵנָּה
מִצְרַיִם, וְכְתוּב שֶׁם וַיָּמַת מֶלֶךְ
מִצְרַיִם. מְלַמֵּד שֶׁעַכְשָׁיו לֹא הִיָּה
מֶלֶךְ, שֶׁהוֹרִידוּהוּ מִגְדֻלְתּוֹ,
וּלְפִיכֵן כְּתוּב וְהֵנָּה מִצְרַיִם וְלֹא
כְּתוּב מֶלֶךְ מִצְרַיִם. וְזֶה שֶׁאָמַר
וַיָּמַת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד) כִּי מָתוּ
כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת
נַפְשֵׁךְ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ, בֹּא רֵא, כָּל מְלָכֵי
מִצְרַיִם פָּרְעָה שָׁמָּה, וּבְכֹאֵן לֹא
נֶאֱמַר אֶלֶּא מֶלֶךְ מִצְרַיִם סָתָם.
וּבְמִקוֹמוֹ פָּרְעָה, וְהוּא פָּרְעָה
מִמֶּשׁ. בֹּא רֵא, בְּעוֹד שֵׁשׁ
שְׁלֹטוֹן שְׁלַמְעֵלָה, יֵשׁ שְׁלֹטוֹן
בְּעַם שְׁלַמְטָה. כְּשֶׁהַעֲבָר
הַשְּׁלֹטוֹן שְׁלַמְעֵלָה, מְעַבְּרֵה שְׁלַמְטָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתוּב (זכריה יד) הֵנָּה יוֹם בָּא לָהּ וְגוֹ' וְהִיָּה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לָהּ וְגוֹ'. וְכִי
שָׂר הַיָּמִים אֵינָם שְׁלוֹ? אֶלֶּא, אָמַר רַבִּי אַבָּא, מְלַמֵּד שֶׁשָּׂר הַיָּמִים נִתְּנִים לְשָׂרִים, וְאוֹתוֹ יוֹם

לְאוֹב טְמֵא, דְּהוּהוּ כְּדִיב, וּמִלּוּהִי כְּדִיבָן.
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא בְּתַר אוֹב טְמֵא אֲזַלִּינָן,
דְּבִרְיָא דְּמִלָּה הוּא, דְּתַנָּן, בַּעֲשָׂרָה כְּתָרֵי
מִלְכָּא, אִית תָּרִין דְּמַעֲיָן לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,
וְהֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת דִּין, שֶׁהַדִּין בָּא מִשְׁתִּיחָן, כְּמָה
דְּאִתָּהּ אָמַר, (ישעיה נ"א) שְׁתִּים הֵנָּה קוֹרְאֲתֶיךָ.
וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת בְּנָיו, הוּא
מוֹרִיד אוֹתָם לַיָּם הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא יָם הַחֲכָמָה
לְהַמְתִּיקָן, וְהוֹפֵךְ מִדַּת הַדִּין לְמַדַּת רַחֲמִים,
וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁתֵּי דַמְעוֹת,
שֶׁמֶהֵם בָּאִים הַדַּמְעוֹת, מֵהֵם בָּא הַדִּין.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כְּתִיב, (שמות י"ד) וְהֵנָּה מִצְרַיִם
נֹסַע אַחֲרֵיהֶם. וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי זֶה שֵׁר
שֶׁל מִצְרַיִם הוּא, וְאִתָּהּ אֲמַרְתָּ וַיָּמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם,
זֶה שֵׁר שֶׁל מִצְרַיִם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֵאֵי מִלָּה
קָא מְסִיעַ לְהַהוּא דְּלַעֲיָלָא, כְּתִיב הֵכָא וְהֵנָּה
מִצְרַיִם, וּכְתִיב הָתָּם וַיָּמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם. מְלַמֵּד
דְּעַכְשָׁיו לֹא הִיָּה מֶלֶךְ, דְּהוֹרִידוּהוּ מִגְדֻלְתּוֹ.
וּלְפִיכֵן כְּתִיב, וְהֵנָּה מִצְרַיִם, וְלֹא כְּתִיב מֶלֶךְ
מִצְרַיִם. וְזֶה דְּאָמַר וַיָּמַת. כְּמָה דְּאִתָּהּ אָמַר (שמות
ד) כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשֵׁךְ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, בֹּא וּרְאֵה,
כָּל מְלָכֵי מִצְרַיִם פָּרְעָה שָׁמָּה. וּבְכֹאֵן לֹא
נֶאֱמַר אֶלֶּא מֶלֶךְ מִצְרַיִם סָתָם. וּבְמִקוֹמוֹ פָּרְעָה,
וְהוּא פָּרְעָה מִמֶּשׁ. תָּא חֲזִי, בְּעוֹד דְּאִית
שׁוּלְטָנוּתָא דְּלַעֲיָלָא, אִית שׁוּלְטָנוּתָא בְּעַמָּא
דְּלַתְתָּא, אִתְעַדִּי שׁוּלְטָנוּתָא דְּלַעֲיָלָא, אִתְעַדִּי
שׁוּלְטָנוּתָא דְּלַתְתָּא.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתִיב (זכריה י"ד) הֵנָּה יוֹם בָּא לִי וְגוֹ'
וְגוֹ' וְהִיָּה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לִי וְגוֹ'.

אינו של השרים, אלא של הקדוש ברוך הוא, כדי לעשות דין בעובדי כוכבים ומזלות, מפני שבאותו יום יפלו כל השרים ממעלתם, ועל זה כתוב ונשגב ה' לברו ביום ההוא, שאותו יום לא יהיה מעלה לשרים.

אמר רבי אבא, כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בשרים של מעלה, מה כתוב? (ישעיה לד) כי רותה בשמים חרבי. וכי חרב יש לה? אלא, אמר רבי יצחק, חרב יש לו, שכתוב חרב לה' מלאה דם, וכתוב וכחרבו את כל בשר.

אמר רבי אבא, החרב הזה הוא הדין שעושה, שכתוב (דברי הימים א-כא) וירא את מלאך ה' עמד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו. וכי חרב שלופה היתה ביד המלאך? אלא שהיתה הרשות נתונה בידו לעשות דין.

והרי אמר רבי יהושע בן לוי, אמר לי מלאך המות, אם לא שאני חס על כבוד הבריות, אפרע להם את בית השחיטה כבהמה. אמר רבי אבא, הכל משום שנתן רשות בידו לעשות אמר דין. זהו שכתוב (יהושע ה) וחרבו שלופה בידו. הרשות נתונה בידו לעשות דין. אם כן, מה זה וישב חרבו אל נדנה? אמר רבי אבא, שנחזר הדין לבעל הדין, והרשות למי שהרשות שלו.

ויאנחו בני ישראל. ויתאנחו לא כתוב, אלא ויאנחו, כלומר, נתאנחו (האניחו) לו למעלה, (כלומר נאנחו למטה) שהאנחה היתה בשבילם למעלה.

רבי ברכיה אמר, בני ישראל שלמעלה היו, ומי הם בני

וכי שאר יומין לאו אינון דיליה. אלא אמר רבי אבא, מלמד, ששאר הימים, נתנים לשרים, ואותו יום, אינו של השרים, אלא של הקדוש ברוך הוא, כדי לעשות דין בעבודת כוכבים ומזלות. מפני שבאותו יום, יפלו כל השרים ממעלתם. ועל דא כתיב, (ישעיה ב) ונשגב ה' לברו ביום ההוא. שאותו יום לא יהיה מעלה לשרים.

אמר רבי אבא, כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בשרים של מעלה, מה כתיב, (ישעיה לד) כי רותה בשמים חרבי. וכי חרב אית ליי'. אלא אמר רבי יצחק, חרב אית ליה, דכתיב, (ישעיה לד) חרב ליי' מלאה דם. וכתיב (ישעיה ס"ו) וכחרבו את כל בשר.

אמר רבי אבא, החרב הזה הוא הדין שעושה, דכתיב, (דברי הימים א, כ"א) וירא את מלאך ה' עומד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו. וכי חרב שלופה היתה ביד המלאך, אלא, שהיתה הרשות נתונה בידו לעשות דין. והא אמר רבי יהושע בן לוי, אמר לי מלאך המות, אי לאו דחייסנא ליקרא דברייא, פארענא להו בית השחיטה, כבהמה. אמר רבי אבא, כלא משום דאתייהיב רשותא בידיה, למעבד גמר דינא, הדא הוא דכתיב, (יהושע ה) וחרבו שלופה בידו. הרשות נתונה בידו לעשות דין. אי הכי מאי (דברי הימים א, כ"א) וישב חרבו אל נדנה. אמר רבי אבא, שנחזר הדין לבעל הדין, והרשות למי שהרשות שלו.

ויאנחו בני ישראל, ויתאנחו לא כתוב, אלא ויאנחו, כלומר, נתאנחו (מ"א האניחו) לו למעלה (מ"א כלומר נאנחו למטה) שהאנחה היתה בשבילם למעלה.

רבי ברכיה אמר, בני ישראל דלעילא הוו,

ישראל? אותם שנקראו בני העבודה, כלומר, אותם שהם מן העבודה של מעלה. ותעל שועתם אל האלהים, שעד אותה שעה לא עלתה שועתם לפניו.

אמר רבי יצחק, כשעושה הקדוש ברוך הוא דין בפמליא של מעלה, אותו דין מה יהיה? אמר רבי אלעזר, מעביר אותם באותו נהר דינור, ומעבירם משלטונם, וממנה שליטים אחרים של שאר עמים. אמר לו, והרי כתוב משרתיו אש להט? אמר לו, יש אש קשה מאש, ויש אש שדוחה אש.

אמר רבי יצחק, שלשה ענינים כאן: אגחה, שועה, צעקה, וכל אחד מתפרש מהאחר. אגחה - שכתוב ויאנחו בני ישראל. צעקה - שכתוב ויצעקו. שועה - שכתוב ותעל שועתם. וכל אחד לבדו מתפרש, וכלם עשו ישראל. אמר רבי יהודה, צעקה ושועה עשו, אגחה לא עשו, משמע משכתוב ויאנחו, ולמעלה היתה האגחה בשבילם.

צעקה ושועה במה התפרשו? אמר רבי יצחק, אין לך שועה אלא בתפלה, שנאמר (תהלים ט) שמעה תפילתי ה' ושועתי האזינה. אליך ה' שועתי. שועתי אליך ותרפאני. צעקה, שצועק ואינו אומר כלום. אמר רבי יהודה, הלכך גדולה צעקה מכלם, שצעקה היא בלב. זהו שכתוב (איכה ב) צעק לבם אל ה'. צעקה וצעקה דבר אחד הוא, וזה קרובה לקדוש ברוך הוא יותר מתפלה ואגחה, שכתוב (שמות כב) כי אם שמע אשמע צעקתו.

אמר רבי ברכיה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לשמואל, (שמואל א' ט"ו) נחמתי כי

ומאן אינון בני ישראל. אינון דאתקרון בני פולחנא. כלומר, אותם שהם מן העבודה של מעלה. ותעל שועתם אל האלהים, שעד אותה שעה לא עלתה שועתם לפניו.

אמר רבי יצחק בד עביד קדשא בריך הוא דינא בפמלייא של מעלה, ההוא דינא מאי הוי. אמר רבי אלעזר, מעבר להו בההוא נהר דינור, ואעבר לון משולטניהון, ומני שולטנין אחרנין דשאר עמין. אמר ליה והא כתיב (תהלים ק"ד) משרתיו אש לזהט. אמר ליה, אית אשא קשיא מאשא, ואית אשא דדחיא אשא.

אמר רבי יצחק, תלת ענייני הכא: אגחה, שועה, צעקה. וכל חד מתפרשא מאחרא. אגחה: כתיב, ויאנחו בני ישראל. צעקה: דכתיב, ויצעקו. שועה: דכתיב, ותעל שועתם. וכל חד בלחודוי מתפרשא, וכלהו עבדו ישראל. אמר רבי יהודה, צעקה ושועה עבדו, אגחה לא עבדו, משמע מדכתיב ויאנחו ולמעלה היתה האגחה בשבילם.

צעקה ושועה במאי אתפרשן, אמר רבי יצחק, אין לך שועה, אלא בתפלה. שנאמר, (תהלים ל"ט) שמעה תפילתי יי' ושועתי האזינה. (תהלים פ"ח) אליך יי' שועתי. (תהלים ל') שועתי אליך ותרפאני. צעקה שצועק ואינו אומר כלום. אמר רבי (דף כ"ע"א) יהודה, הלכך גדולה צעקה מפולן, שצעקה היא בלב. הדא הוא דכתיב, (איכה ב) צעק לבם אל יי'. צעקה וצעקה דבר אחד הוא, וזה קרובה להקדוש ברוך הוא, יותר מתפלה ואגחה, דכתיב, (שמות כ"ב) כי אם צעוק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו.

אמר רבי ברכיה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לשמואל, (שמואל א' ט"ו) נחמתי כי

המִלְכָּתִי אֶת שְׂאוֹל לְמֶלֶךְ. מֵה כְּתִיב, וַיִּחַר לְשִׂמּוּאֵל, וַיִּצְעַק אֶל יי' כָּל הַלַּיְלָה. הַנִּיחַ הַכֹּל, וְלָקַח צְעָקָה, מִשּׁוּם דִּהְיָא קְרוּבָה לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיף הוּא יִתִּיר מִפְּלֵהוּ, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, וְעַתָּה הִנֵּה צְעַקְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵה אֲלֵי.

הֲנֵנוּ רַבְּנָן, הָאֵי מָאן דְּצָלִי וּבְכֵי וְצָעִיק, עַד לָא יְכִיל לְמַרְחֵשׁ בְּשִׁפּוּתֵיהּ, הָאֵי צְלוֹתָא שְׁלִימָתָא דִּהְיָא בְּלָבָא, וְלַעוֹלָם לָא הֲדָרָא רִיקְנָיָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְּדוּלָה צְעָקָה, שְׁקוֹרְעָ גְזֵר דִּינוֹ שֶׁל אָדָם מִפְּלַיִמִּי.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, גְּדוּלָה צְעָקָה, שְׁמוּשְׁלַת עַל מִדַּת הַדִּין שֶׁל מַעְלָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, גְּדוּלָה צְעָקָה, שְׁמוּשְׁלַת בְּעוֹלָם הִזָּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. בְּשִׁבִיל צְעָקָה נּוֹחַל הָאָדָם הָעוֹלָם הִזָּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, דְּכְּתִיב, (תהלים ק"ז) וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצַר לָהֶם מִמִּצְוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם.

וּמִשָּׁה הִזָּה רוּעָה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֲתָנּוּ כַּהֵן מִדִּין. (שמות ג') רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח, (שיר השירים ב') דוֹדִי

לִי וְאֲנִי לוֹ הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אוֹי לָהֶם לְבָרִיּוֹת, שְׂאִינָם מְשַׁגְּיחִים וְאִינָם יוֹדְעִים, בְּשַׁעָה שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְבָרְא עוֹלָמוֹ, כָּל הָעוֹלָמוֹת עָלוּ בְּמַחְשָׁבָה אַחַת, וּבְמַחְשָׁבָה זוֹ נִבְרְאוּ כוֹלָם, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים ק"ד) כָּלֶם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ. וּבְמַחְשָׁבָה זוֹ, שְׁהִיא הַחֻכְמָה, נִבְרְא הָעוֹלָם הִזָּה, וְהָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה.

נָטָה יְמִינוֹ, וּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה. נָטָה שְׂמָאלוֹ, וּבְרָא הָעוֹלָם הִזָּה, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה מ"ח) אֵף יְדֵי יְסֻדָּה אֶרֶץ וַיְמִינֵי טַפְחָה שְׁמַיִם. קוֹרָא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעֲמְדוּ יַחְדָּו. וְכָלֶם בְּרַגְעַ אַחַת (וּבְשַׁעָה אַחַת נִבְרְאוּ), וַעֲשָׂה הָעוֹלָם

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׂמּוּאֵל (שמואל-א טו) נִחְמָתִי כִּי הַמִּלְכָּתִי אֶת שְׂאוֹל לְמֶלֶךְ, מֵה כְּתוּב? וַיִּחַר לְשִׂמּוּאֵל, וַיִּצְעַק אֶל ה' כָּל הַלַּיְלָה. הַנִּיחַ הַכֹּל וְלָקַח צְעָקָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא קְרוּבָה לְקְדוּשָׁא בְּרוּךְ-הוּא יוֹתֵר מִפְּלֵם. זֶהוּ שְׁכָתוּב וְעַתָּה הִנֵּה צְעַקְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵה אֲלֵי.

שָׁנוּ רַבּוּתֵינוּ, זֶה מִי שְׁמַתְפַּלֵּל וּבוֹכָה וְצוֹעֵק עַד שֶׁלֹּא יְכוּל לְרַחֵשׁ בְּשִׁפְתָיו - תִּפְלָה זוֹ שְׁלֵמָה, שְׁהִיא בְּלָב, וְלַעוֹלָם לָא חוֹזֵרֵת רִיקָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְּדוּלָה צְעָקָה שְׁקוֹרְעַת גְזֵר דִּינוֹ שֶׁל אָדָם מִפְּלַיִמִּי.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, גְּדוּלָה צְעָקָה שְׁמוּשְׁלַת עַל מִדַּת הַדִּין שֶׁל מַעְלָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, גְּדוּלָה צְעָקָה שְׁמוּשְׁלַת בְּעוֹלָם הִזָּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. בְּשִׁבִיל צְעָקָה נּוֹחַל הָאָדָם הָעוֹלָם הִזָּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, שְׁכָתוּב (תהלים קז) וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצַר לָהֶם מִמִּצְוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם.

וּמִשָּׁה הִזָּה רַעָה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֲתָנּוּ כַּהֵן מִדִּין. רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח, (שיר ב) דוֹדִי לִי וְאֲנִי לוֹ הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אוֹי לָהֶם לְבָרִיּוֹת שְׂאִינָם מְשַׁגְּיחִים וְאִינָם יוֹדְעִים, בְּשַׁעָה שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרְא עוֹלָמוֹ, כָּל הָעוֹלָמוֹת עָלוּ בְּמַחְשָׁבָה אַחַת, וּבְמַחְשָׁבָה זוֹ נִבְרְאוּ כָלֶם, זֶהוּ שְׁכָתוּב כָּלֶם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ. וּבְמַחְשָׁבָה זוֹ, שְׁהִיא הַחֻכְמָה, נִבְרְא הָעוֹלָם הִזָּה וְהָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה.

נָטָה יְמִינוֹ, וּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה. נָטָה שְׂמָאלוֹ, וּבְרָא אֶת הָעוֹלָם הִזָּה. זֶהוּ שְׁכָתוּב (ישעיה מ"ח) אֵף יְדֵי יְסֻדָּה אֶרֶץ וַיְמִינֵי טַפְחָה שְׁמַיִם יַעֲמְדוּ יַחְדָּו. וְכָלֶם בְּרַגְעַ אַחַת (וּבְשַׁעָה אַחַת נִבְרְאוּ), וַעֲשָׂה הָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה. וְכָל מֵה שִׁישׁ לְמַעְלָה, כְּדַגְמָתוֹ

למטה. וכל מה שיש למטה, פדוגמתו במים, והכל אחד. ברא בעליונים המלאכים - ברא בעולם הזה בני אדם, ברא בים לויתן, כמו שנאמר (שמות לו) לחבר את האהל להיות אחד. כתוב באדם, כי בצלם אלהים עשה את האדם, וכתוב (תהלים ח) ותחסרהו מעט מאלהים. אם בני אדם חשובים במעשיהם (במעשיו) כל זה, והם אבודים ומסופה מעפר הבאר, במה באים לשאב ממנו? ובחר בעליונים, ובחר בישראל. לעליונים לא קרא בנים. לתחתונים קרא בנים. זהו שכתוב (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם. הוא קרא להם בנים, והם קראו לו אב, שכתוב (ישעיה סג) כי אתה אבינו. וכתוב דודי לי ואני לו. הוא בחר בי, ואני בחרתי בו.

הרעה בשושנים - הוא רועה בשושנים, אף על פי שהקוצים סביב להם, ואין אחר יכול לרעות בשושנים כמותו. דבר אחר הרעה בשושנים - מה שושן זה הוא אדם ומימיו לבנים, כף הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו ממדת הדין למדת הרחמים, וכתוב (שם א) אם יהיה חטאיכם פשנים כשגל ילבינו. רבי אבא היה הולך בדרך, והיה עמו רבי יצחק. עד שהיו הולכים, פגש את אותם ורדים. נטל אחד רבי אבא בידו והיה הולך. פגש בהם רבי יוסי. אמר, ודאי ששכינה פאן, ואני ראיתי בידי רבי אבא ללמד חכמה רבה, שהרי ידעתי שרבי אבא לא נטל את זה אלא להראות חכמה.

אמר רבי אבא, שב, בני, שב. לשבו. הריח רבי אבא באותו הגורד. אמר, ודאי אין העולם

הזה, כנגד העולם של מעלה. וכל מה שיש למעלה, פדוגמתו למטה. וכל מה שיש למטה, פדוגמתו בים. והכל אחד. ברא בעליונים המלאכים, ברא בעולם הזה בני אדם, ברא בים לויתן, כמה דאת אמר (שמות לו) לחבר את האהל להיות אחד.

כתוב באדם, (בראשית ט') כי בצלם אלהים עשה את האדם, וכתוב, (תהלים ח') ותחסרהו מעט מאלהים. אי בני נשא יקירין בעובדיהו (ג"א בעובדיו) כל האי, ואינון מתאבדין (ממטה) מעפר דבירא, במה אתיין לשאבא מניה. ובחר בעליונים, ובחר בישראל, לעליונים לא קרא בנים, לתחתונים קרא בנים. הדא הוא דכתוב, (דברים י"ד) בנים אתם לה' אלהיכם. הוא קרא להם בנים, והם קראו לו אב, דכתוב, (ישעיה ס"ג) כי אתה אבינו. וכתוב דודי לי ואני לו. הוא בחר בי, ואני בחרתי בו.

הרועה בשושנים, הוא רועה בשושנים, אף על פי שהקוצים סביב להם, ואין אחר יכול לרעות בשושנים כמותו. דבר אחר הרועה בשושנים, מה שושן זה הוא אדם, ומימיו לבנים, כף הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו, ממדת הדין למדת הרחמים. וכתוב (ישעיה א') אם יהיו חטאיכם פשנים כשגל ילבינו. רבי אבא היה אזיל באורחא, והוה עמיה רבי יצחק. אדהו אזלי, פגע באינון ורדים, נטל חד רבי אבא בידוי והוה אזיל. פגע בהו רבי יוסי, אמר ודאי שכינתא הכא, ואנא חמינא בידוי דרבי אבא, למילף חכמתא סגיאה, דהא ידענא, דרבי אבא לא נטל האי, אלא לאחזאה חכמתא.

אמר רבי אבא, תיב ברי תיב. יתבו. ארח רבי אבא בההוא ורדא, אמר, ודאי אין

מתקיים אלא על הריח, שהרי
ראיתי שאין נפש מתקיימת אלא
על ריח, ולכן הדס במוצאי
שבת.

פתח ואמר דודי לי ואני לו
הרעה בשושנים. מי גרם לי
שאני לדודי ודודי לי? מפני
שהוא מנהיג עולמו בשושנים.
מה שושן יש בו ריח והוא
אדם, מוצקין אותו והוא
מתהפך ללבן, ולעולם ריחו לא
זו - כף הקדוש ברוך הוא
מנהיג עולמו בדרך זה, וזה
שאלמלא כן לא יתקיים העולם
בשביל האדם החוטא. והחוטא
נקרא אדם, כמו שנאמר אם
יהיו חטאיכם פשנים כשגלג
לבינו. מקריב קרבנו לאש
שהוא אדם. זורק הדם סביב
למזבח שהוא אדם. מדת הדין
אדם. מוצקין אותו והריח, ועולה
העשן כלו לבן, ואז האדם
נהפך ללבן, נהפך מדת הדין
למדת הרחמים.

ובא ראה, כל מדת הדין אין
צריך הריח שלו אלא מצד אדם.
והינו שאמר רבי יהודה, מהו
שפתיב (מלכים א' יח) ויתגודדו
כמשפטם וגו' עד שפך דם
עליהם? אלא היו יודעים שלא
ישיגו ממדת הדין כרצונם,
זולתי באדם.

אמר רבי יצחק, ועוד - אדם
ולבן נקרב לעולם, והריח עולה
משפתיהן. מה השושן אדם ולבן
- כף ריח הקרבן. והקרבן
מאדם ולבן. בא וראה מריח
הקטרת, שהסמנים, מהם
אדמים ומהם לבנים, כגון
הלבונה שהוא לבן, מר דרור
אדם, והריח עולה מאדם ולבן.
ועל כן מנהיג עולמו בשושנים,

שהוא אדם ולבן, וכתוב (יחזקאל מד) להקריב לי חלב ודם.
בנגד זה אדם מקריב חלבו ודמו, ומתכפר

העולם מתקיים אלא על הריח. דהא חזינא
דלית נפשא מתקיימא אלא על ריחא. ועל דא,
הדס במוצאי שבת.

פתח ואמר דודי לי ואני לו הרועה בשושנים.
מי גרם לי, שאני לדודי ודודי לי, מפני
שהוא מנהיג עולמו בשושנים. מה שושן יש
בו ריח, והוא אדם, מוצקין אותו, והוא
מתהפך ללבן, ולעולם ריחו לא זו. כף הקדוש
ברוך הוא, מנהיג עולמו בדרך זה, שאלמלא
כן לא יתקיים העולם בשביל האדם החוטא.
והחוטא נקרא אדם, כמה דאת אמר, אם יהיו
חטאיכם פשנים כשגלג (דף כ' ע"ב) ילבינו, מקריב
קרבנו לאש שהוא אדם. זורק הדם, סביב
למזבח שהוא אדם. מדת הדין אדם, מוצקין
אותו, ועולה העשן כלו לבן, ואז האדם
נהפך ללבן, נהפך מדת הדין למדת הרחמים.
ותא חזי, כל מדת הדין, אין צריך הריח שלו,
אלא מצד אדם. והיינו דאמר רבי יהודה,
מה דכתוב, (מלכים א' י"ח) ויתגודדו כמשפטם וגו'
עד שפך דם עליהם. אלא היו יודעים, שלא
ישיגו ממדת הדין כרצונם, זולתי באדם.

אמר רבי יצחק, ועוד, אדם ולבן נקרב
לעולם, והריח עולה משפתיהן. מה
השושן אדם ולבן, כף ריח הקרבן. והקרבן,
מאדם ולבן. בא וראה מריח הקטורת,
שהסמנים, מהם אדומים, ומהם לבנים, כגון
הלבונה, שהוא לבן, מר דרור אדם, והריח
עולה מאדם ולבן. ועל כן מנהיג עולמו
בשושנים, שהוא אדם ולבן. וכתוב (יחזקאל מד)
להקריב לי חלב ודם.

בנגד זה, אדם מקריב חלבו ודמו, ומתכפר
שהוא אדם ולבן, וכתוב (יחזקאל מד) להקריב לי חלב ודם.
בנגד זה אדם מקריב חלבו ודמו ומתכפר לו, זה אדם וזה לבן. מה השושן שהוא אדם והוא

לו, זה אדם, וזה לבן. מה השושן שהוא אדם והוא לבן, אין מוצקין אותו לחזור פלו לבן, אלא באש. פך הקרבן אין מוצקין אותו לחזור פלו לבן, אלא באש. עכשיו, מי שיושב בתעניתו, ומקריב חלבו ודמו, אינו נצמק לחזור פלו לבן, אלא באש. דאמר רבי יהודה, מתוך תעניתו של אדם, מחלישין אבריו, וגובר עליו האש, ובאותה שעה, צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש, והוא הנקרא מזבח פפרה. והיינו דרבי אלעזר, פד הוה יתיב בתעניתא, הוה מצלי ואמר, גלוי וידוע לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שהקרבתי לפניך חלבי ודמי, והרתחתי אותם בחמימות חולשת גופי, יהי רצון מלפניך, שיהא הריח העולה מפי בשעה זו, פריח העולה מהקרבן באש המזבח, ותראני.

לבן אין מוצקין אותו לחזור פלו לבן אלא באש - פך הקרבן אין מוצקין אותו לחזור פלו לבן אלא באש. עכשו, מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו, אינו נצמק לחזור פלו לבן אלא באש. שאמר רבי יהודה, מתוך תעניתו של אדם מחלישין איבריו, וגובר עליו האש. ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש, והוא הנקרא מזבח פפרה.

והיינו שרבי אלעזר, כשהיה יושב בתענית, היה מתפלל ואומר: גלוי וידוע לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהקרבתי לפניך חלבי ודמי, והרתחתי אותם בחמימות חולשת גופי, יהי רצון מלפניך שיהא הריח העולה מפי בשעה זו פריח העולה מהקרבן באש המזבח, ותראני.

נמצא, שאדם הוא מקריב בתעניתו החלב והדם, (והאש) והריח שעולה מפיו, הוא מזבח פפרה, ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן, ובלבד שיתכוין למה דאמרן. אמר רבי יצחק, מפאן ולהלאה כתיב, (במדבר ל"א) פל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר. אמר רבי יוסי, כשהיה בית המקדש קיים, אדם מקריב קרבנו בענין זה, ומתכפר לו. עכשיו, תפלתו של אדם מכפר לו במקום הקרבן, פי האי גוונא.

נמצא שאדם הוא מקריב בתעניתו החלב והדם, (והאש) והריח שעולה מפיו הוא מזבח פפרה, ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן, ובלבד שיתכוין למה שאמרנו. אמר רבי יצחק, מפאן ולהלאה כתוב (במדבר לא) פל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר. אמר רבי יוסי, כשהיה בית המקדש קיים, אדם מקריב קרבנו בענין זה ומתכפר לו. עכשו תפלתו של אדם מכפר לו במקום הקרבן, כמו זה.

דבר אחר, דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. מה השושנים קוצין מצויין בתוכם, אף הקדוש ברוך הוא, מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. מה השושנים, אלמלא הקוצים, אין השושנים מתקיימין. פך אלמלא הרשעים, אין הצדיקים ניכרים. דאמר רבי יהודה, במה הרשעים אין הצדיקים נכרים. שאמר רבי יהודה, במה הצדיקים נכרים? מתוך שיש רשעים,

דבר אחר דודי לי ואני לו הרועה בשושנים - מה השושנים קוצים מצויים בתוכם, אף הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. מה השושנים, אלמלא הקוצים אין השושנים מתקיימים, פך אלמלא הרשעים אין הצדיקים נכרים? מתוך שיש רשעים,

שאלמלא רשעים אין הצדיקים נכרים. דבר אחר הרעה בשושנים - המנהיג עולמו בשש שנים, והשביעית שבת לה'. דבר אחר בשושנים - באותם ששונים בתורה.

ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו כהן מדן. רבי חייא פתח ואמר, (תהלים כו) מזמור לדוד ה' רעי לא אחר. פלומר, ה' רעי - ה' הרועה שלי. מה הרועה מנהיג את הצאן ומוליכם למרעה טוב, למרעה שמן, במקום נחלי מים, מישר הליכתן בצדק ובמשפט - אף הקדוש ברוך הוא, כתיב בנאות דשא ירביצני על מי מנחות ינהלני נפשי ישובב.

אמר רבי יוסי, דרך הרועה לנהג בצדק את צאנו, להרחיקם מן הגזל, להנהיגם במישור, והשקט בידו שלא יטו ימין ושמאל. כף הקדוש ברוך הוא הוא רועה את ישראל להנהיגם במישור, ובכל עת השקט בידו שלא יטו ימין ושמאל.

דבר אחר ומשה היה רעה - אמר רבי יוסי, תדע לך, שכל זמן שהרועה חכם לנהל את צאנו, הוא מוכן לקבל על מלכות שמים. אם הרועה שוטה, עליו נקרא (משלי כו) תקנה לכסיל ממנו.

אמר רבי יהודה, משה חכם היה, ובקי לנהג את צאנו. בא וראה מדוד, שנאמר (שמואל א טו) והנה רעה בצאן. ללמדך שדוד חכם גדול היה, והיה רועה צאנו בדין וכשורה, לפיכך עשהו הקדוש ברוך הוא מלך על כל ישראל. ולמה צאן ולא בקר? אמר רבי יהודה, ישראל נקראים צאן, שנאמר (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם ואתן צאני צאן מרעיתי אדם

הצדיקים ניכרים, מתוך שיש רשעים, דאלמלא רשעים אין הצדיקים ניכרים. דבר אחר הרועה בשושנים, המנהיג עולמו בשש שנים, והשביעית שבת לה'. דבר אחר בשושנים, באותם ששונים בתורה.

ומשה היה רעה את צאן יתרו חותנו כהן מדן. רבי חייא פתח ואמר, (תהלים כ"ג) מזמור לדוד יי' רועי לא אחר. פלומר, יי' רועי: יי' הרועה שלי. מה הרועה מנהיג את הצאן, ומוליכם למרעה טוב, למרעה שמן, במקום נחלי מים, מישר הליכתן בצדק ובמשפט. אף הקדוש ברוך הוא, כתיב בנאות דשא ירביצני על מי מנחות ינהלני נפשי ישובב.

אמר רבי יוסי, דרך הרועה, לנהוג בצדק את צאנו, להרחיקם מן הגזל, להנהיגם במישור, והשקט בידו שלא יטו ימין ושמאל. כף הקדוש ברוך הוא, הוא רועה את ישראל להנהיגם במישור, ובכל עת השקט בידו שלא יטו ימין ושמאל.

דבר אחר ומשה היה רועה, אמר רבי יוסי, תדע לך, שכל זמן שהרועה חכם לנהל את צאנו, הוא מוכן לקבל עול מלכות שמים. ואם הרועה שוטה, עליו נקרא (משלי כ"ו) תקנה לכסיל ממנו.

אמר רבי יהודה, משה חכם היה, ובקי לנהוג את צאנו. בא וראה, מדוד, שנאמר (שמואל א ט"ו) והנה רועה בצאן. ללמדך שדוד חכם גדול היה, והיה רועה צאנו בדין וכשורה. לפיכך, עשהו הקדוש ברוך הוא מלך על כל ישראל. ולמה צאן ולא בקר. אמר רבי יהודה, ישראל נקראים צאן, שנאמר, (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם ואתן צאני צאן מרעיתי אדם

אתם. וכתוב כצאן קדשים כצאן ירושלים.

מה הצאן, פשיקרכו על המזבח, בשבילם זוכה לחיי העולם הבא - כך המנהיג לישראל פדין וכשורה, בשבילם זוכה לחיי העולם הבא. ועוד, הרועה את הצאן, פשהצאן יולדות, הרועה נוטל אותם טלאים בחיקו, כדי שלא ילאו ויגעו, ומוליכם אחרי אמותם ומרחם עליהם - כך המנהיג לישראל צריך להנהילם ברחמים, ולא באכזריות. וכן אמר משה, כי תאמר אלי, שאהו בחיקיך וגו'.

מה הרועה את הצאן, כשהוא רועה טוב, מציל את הצאן מן הזאבים ומן האריות - כך המנהיג לישראל, אם הוא טוב, מצילם מן העפזים, ומדין של מטה, ומדין של מעלה, ומדריכם לחיי העולם הבא. כך משה, רועה נאמן היה, וראה הקדוש ברוך הוא שפדאי הוא לרעות את ישראל באותו הדין ממש, שהיה רועה את הצאן לכשבים פפי הראוי להם, והנקבות פפי הראוי להם.

ולפיכך כתוב ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו, ולא שלו, שאמר רבי יוסי, וכי מי שנתן את צפורה בתו למשה, לא נתן לו צאן ובקר? והלא יתרו עשיר היה? אלא משה לא היה רועה את צאנו, כדי שלא יאמרו: בשביל שהיה צאנו עמו, היה רועה אותם בטוב. ולכן כתוב את צאן יתרו חתנו, ולא את שלו. כהן מדין - רבי תנחום אמר, אף על גב שהיה עובד פוכבים ומזלות, בשביל שעשה עמו חסד, היה רועה צאנו פדין וכשורה, במרעה טוב שמן ודשן.

פצאן קדשים כצאן ירושלים. מה הצאן, פשיקרכו על המזבח, בשבילם זוכה לחיי העולם הבא. פך המנהיג לישראל פדין וכשורה, בשבילם זוכה לחיי העולם הבא. ועוד, הרועה את הצאן, פשהצאן יולדת, הרועה נוטל אותם טלאים בחיקו, כדי שלא ילאו ויגעו, ומוליכם אחרי אמותם, ומרחם עליהם. פך המנהיג לישראל, צריך להנהילם ברחמים, ולא באכזריות. וכן אמר משה, (במדבר י"א) פי תאמר אלי, שאהו בחיקיך וגו'.

מה הרועה את הצאן, כשהוא רועה טוב, מציל את הצאן מן הזאבים, ומן האריות. פך המנהיג לישראל, אם הוא טוב, מצילן מן העבודת פוכבים ומזלות, ומדין של מטה, ומדין של מעלה, ומדריכן לחיי העולם הבא. פך משה, רועה נאמן היה, וראה הקדוש ברוך הוא, שפדאי הוא לרעות את ישראל, באותו הדין ממש, שהיה רועה את הצאן, לכשבים, פפי הראוי להן, והנקבות פפי הראוי להן.

ולפיכך פתיב, ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו, ולא שלו, דאמר רבי יוסי, וכי מי שנתן את צפורה בתו למשה, לא נתן לו צאן ובקר, והלא יתרו עשיר היה. אלא משה לא היה רועה את צאנו, כדי שלא יאמרו בשביל שהיה צאנו עמו, היה רועה אותן בטוב. ולכן פתיב את צאן יתרו חתנו, ולא את שלו. כהן מדין, רבי תנחום אמר, אף על גב שהיה עובד פוכבים ומזלות, בשביל שעשה עמו חסד, היה רועה צאנו פדין וכשורה, במרעה טוב שמן ודשן.

בשביל שעשה עמו חסד היה רועה צאנו פדין וכשורה, במרעה טוב שמן ודשן.

וַיִּנְהַג אֶת צֹאנוֹ אַחַר הַמִּדְבָּר. רבי יוסי אָמַר, מִשָּׁה, מִיּוֹם שְׁנוּלָד, לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שְׂאוֹתוֹ מִדְבָּר הִיָּה קְדוֹשׁ, וּמוֹכֵן לְקַבֵּל עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם עָלָיו. מָה עָשָׂה? הִנְהִיג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אַחַר הַמִּדְבָּר עַל כָּל פְּנִיִּים, וְלֹא בַּמִּדְבָּר, שְׁלֹא רָצָה שְׂיִכְנְסוּ בְּתוֹכוֹ, אֶלֶּא הִרְחִיקֵם אַחַר הַמִּדְבָּר.

וַיָּבֵא אֶת הַר הָאֱלֹהִים חֲרֵבָה, הוּא לְבָדוּ בְּלֹא צֹאן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָאִי אֲבָנָא, דְּמִקְבְּלָא פְּרוּזָא, כַּד חָמִי לִיה, (מַחְמָא) מְדַלְגָּא עֵילוּי. כַּף מִשָּׁה וְהָר סִינִי, כְּשִׁנְרָאוּ זֶה עִם זֶה, דְּלָג עָלָיו. זֶהוּ שְׁפָתוֹכ וַיָּבֵא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חֲרֵבָה.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, מוֹכְנִים הָיוּ מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, זֶה עִם זֶה. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם נִתְרַגַּשׁ הָהָר לְמוֹל מִשָּׁה. וְכִיּוֹן שְׂרָאָהּוּ שְׁנַכְנְסוּ לְתוֹכוֹ וְדָלַג בּוֹ, עָמַד הָהָר. מְלַמֵּד שְׁשִׁמְחִים הָיוּ זֶה עִם זֶה. אָמַר רַבִּי יִנְאִי, יוֹדֵעַ הִיָּה מִשָּׁה שְׂאוֹתוֹ הָר, הָר הָאֱלֹהִים הוּא, שְׁפָתוֹכ וַיָּבֵא אֶל הָר הָאֱלֹהִים. שְׁשִׁנְיָנוּ, מָה רָאָה מִשָּׁה בְּאוֹתוֹ הָר? רָאָה עוֹפּוֹת שְׁהָיוּ פּוֹרְחִים וּפּוֹרְשִׁים כְּנִפְיָהֶם, וְלֹא הָיוּ נְכַנְסִים בּוֹ.

רַבִּי יִצְחָק (אָמַר רַבִּי יִצְחָק) אֹמְרֵי, רָאָה הָעוֹפּוֹת פּוֹרְחִים וְטָסִים מִשָּׁם, וְנוֹפְלִים לְרִגְלֵיוֹ שֶׁל מִשָּׁה. מִיָּד הִרְגִישׁ בְּעַנְיָן, וְהֵעֱמִיד אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר, וְהוּא נְכַנְס לְבָדוּ.

וַיָּרָא מִלְּאֲפֵי ה' אֱלֹהֵי בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה. רַבִּי תַנְחוּם אֹמְרֵי, שְׁעַת הַמִּנְחָה הִיָּתָה, שְׁמַדַּת הַדִּין שׁוֹלְטָת בּוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, וְהָא כְּתִיב, (תְּהִלִּים מ"ב) יוֹמָם יִצְוֶה יְי' חֲסֵדוֹ. מַדַּת אָמַר, וְהָרִי כְּתוּב (תְּהִלִּים נ"ב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסֵדוֹ. מַדַּת חֲסֵד

וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר. (שְׁמוֹת ג') רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מִשָּׁה, מִיּוֹם שְׁנוּלָד, לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שְׂאוֹתוֹ מִדְבָּר הִיָּה קְדוֹשׁ, וּמוֹכֵן לְקַבֵּל עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם עָלָיו. מָה עָשָׂה, הִנְהִיג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אַחַר הַמִּדְבָּר עַל כָּל פְּנִיִּים, וְלֹא בַּמִּדְבָּר, שְׁלֹא רָצָה שְׂיִכְנְסוּ בְּתוֹכוֹ, אֶלֶּא הִרְחִיקֵם אַחַר הַמִּדְבָּר.

וַיָּבֵא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חֲרֵבָה, (שְׁמוֹת ג') הוּא לְבָדוּ בְּלֹא צֹאן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָאִי אֲבָנָא, דְּמִקְבְּלָא פְּרוּזָא, כַּד חָמִי לִיה, (מַחְמָא) מְדַלְגָּא עֵילוּי. כַּף מִשָּׁה וְהָר סִינִי, כְּשִׁנְרָאוּ זֶה עִם זֶה, דְּלָג עָלָיו. הָדָא הוּא דְּכְתִיב, וַיָּבֵא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חֲרֵבָה.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, מוֹכְנִים הָיוּ מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, זֶה עִם זֶה. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם, נִתְרַגַּשׁ הָהָר לְמוֹל מִשָּׁה. וְכִיּוֹן שְׂרָאָהּוּ שְׁנַכְנְסוּ לְתוֹכוֹ, וְדָלַג בּוֹ, עָמַד הָהָר. מְלַמֵּד, שְׁשִׁמְחִים הָיוּ זֶה עִם זֶה.

אָמַר רַבִּי יִנְאִי, (נ"א רַבִּי יוֹסִי) יוֹדֵעַ הִיָּה מִשָּׁה, שְׂאוֹתוֹ הָר, הָר הָאֱלֹהִים הוּא. דְּכְתִיב וַיָּבֵא אֶל הָר הָאֱלֹהִים. דְּתַנּוּן, מָה רָאָה מִשָּׁה בְּאוֹתוֹ הָר, רָאָה עוֹפּוֹת שְׁהָיוּ פּוֹרְחִים, וּפּוֹרְשִׁים כְּנִפְיָהֶם וְלֹא הָיוּ נְכַנְסִים בּוֹ.

רַבִּי יִצְחָק (נ"א אָמַר ר' יִצְחָק) אֹמְרֵי, רָאָה הָעוֹפּוֹת פּוֹרְחִים וְטָסִים מִשָּׁם, וְנוֹפְלִים לְרִגְלֵיוֹ שֶׁל מִשָּׁה, מִיָּד הִרְגִישׁ בְּעַנְיָן, וְהֵעֱמִיד אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר, וְהוּא נְכַנְס לְבָדוּ.

וַיָּרָא מִלְּאֲפֵי ה' אֱלֹהֵי בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה. (שְׁמוֹת ג') רַבִּי תַנְחוּם אֹמְרֵי, שְׁעַת הַמִּנְחָה הִיָּתָה, שְׁמַדַּת הַדִּין שׁוֹלְטָת בּוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, וְהָא כְּתִיב, (תְּהִלִּים מ"ב) יוֹמָם יִצְוֶה יְי' חֲסֵדוֹ. מַדַּת אָמַר, וְהָרִי כְּתוּב (תְּהִלִּים נ"ב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסֵדוֹ. מַדַּת חֲסֵד

יצחק, משיוצא האור עד שנוטה לרדת נקרא יום, והוא מדת חסד. משנוטה לרדת נקרא ערב, והוא מדת הדין. והיינו שכתוב (בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום.

אמר רבי יוחנן, שעת המנחה הוא משש שעות ולמטה. שלמדנו, רבי יצחק אומר, מהו שכתוב (שמות טו) בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם? בין הערבים, שהיא שעת הדין, תאכלו בשר. וכתוב הפסוק עודנו בין שניהם ואף ה' חרה בעם, משום שבין הערבים, דין המלכות שולט. ובבקר תשבעו לחם, משום שאותה שעה נקראת חסד, וכתוב (תהלים נב) חסד אל כל היום. וכתוב (בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום. שהוא מהבקר.

רבי תנחום אומר, זה אדם וזה לבן. אדם - בין הערבים, שכתוב (שמות טו) בין הערבים תאכלו בשר. ולכן בבקר, שכתוב ובבקר תשבעו לחם. רבי יצחק אומר, כתוב (שם יב) ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וגו', שהיא שעה לעשות דין. רבי יהודה אומר, למדנו משני כבשים שבכל יום - האחד מתקרב כנגד מדת החסד, והשני כנגד מדת הדין.

ואמר רבי יהודה, מהו שכתוב (שמות כט) את הפכש האחד תעשה בבקר, ולא כתוב את הפכש הראשון? אלא את הפכש האחד, כנגד מדת החסד. שבכל מקום, שני לא נאמר בו פי טוב.

רבי תנחום אומר, לפיכך יצחק

חסד קאמר, ולא מדת הדין. אמר רבי יצחק, משיוצא האור, עד שנוטה לרדת, נקרא יום, והוא מדת חסד. משנוטה לרדת, נקרא ערב, והוא מדת הדין. והיינו דכתיב, (בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום.

אמר רבי יוחנן, שעת המנחה הוא משש שעות ולמטה. דתניא ר' יצחק אומר, מהו דכתיב, (שמות ט"ז) בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם. בין הערבים, דהוא שעתא (דף כ"א ע"ב) דדינא תאכלו בשר. וכתוב, (במדבר י"א) הפסוק עודנו בין שניהם ואף יי' חרה בעם. משום, דבין הערבים, דינא דמלכותא שליט. ובבקר תשבעו לחם, משום דאקרי חסד ההוא שעתא, וכתוב, (תהלים נ"ב) חסד אל כל היום. וכתוב, (בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום. דאיהו מצפרא.

רבי תנחום אומר, דא סומק, ודא תנור. סומק: בין הערבים. דכתיב, (שמות ט"ז) בין הערבים תאכלו בשר. וחורא: בצפרא. דכתיב, ובבקר תשבעו לחם. רבי יצחק אומר, כתיב, (שמות י"ב) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וגו'. דהוא שעתא למעבד דינא. רבי יהודה אומר, ילפינן משני כבשים שבכל יום, האחד מתקרב כנגד מדת החסד, והשני כנגד מדת הדין.

ואמר רבי יהודה, מהו דכתיב, (במדבר כ"ח) את הפכש האחד תעשה בבקר, ולא כתיב את הפכש הראשון, אלא את הפכש האחד, מיוחד, כנגד מדת החסד. דבכל מקום, שני, לא נאמר בו פי טוב.

רבי תנחום אומר, לפיכך, יצחק תתן תפלת המנחה, שהוא כנגד מדת הדין. אמר רבי

תתן תפלת המנחה, שהיא כנגד מדת הדין. אמר רבי יצחק, מפאן (ירמיה ו) אוי לנו כי פנה

היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום - זה מדת החסד. כי ינטו צללי ערב - שפכר גבר מדת הדין. אברהם תקן תפלת שחרית כנגד מדת החסד.

שנו רבותינו, באותה שעה שעלה משה להר סיני, מה הטעם התגלה לו בשלהבות אש שהוא דין? אמר רבי יעקב, (בציון) פעת השעה היתה (השעה) גורמת. רבי יוסי אמר, הכל לגזע אחד משתרש. כתוב ויבא אל הר האלהים הרבה, וכתוב (דברים ט) ובחרב הקצפתם את ה'. וכתוב וירא מלאך ה' אליו בלפת אש מתוך הסנה. מתוך שהם עתידים להיות פסגה, כמו זה שכתוב (ישעיה לג) קוצים פסוחים באש יצתו.

אמר רבי יהודה, מפאן למדנו רחמנותו של מקום על הרשעים, שכתוב והנה הסנה בער באש - לעשות בהם דין ברשעים. והסנה איננו אכל - ולעשותו אין בהם פליה. בער באש - על כל פנים, רמז לאש של גיהנום. אבל הסנה איננו אכל - להיות בהם פליה.

דבר אחר וירא מלאך ה' אליו בלפת אש, מה הטעם למשה בלפת אש ולשאר הנביאים לא? אמר רבי יהודה, אין משה כשאר הנביאים. ששנינו, מי שקרב לאש, בה נשרף, ומשה קרב לאש ולא נשרף, שכתוב (שמות ט) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים, וכתוב וירא מלאך ה' אליו בלפת אש מתוך הסנה.

רבי אבא אמר, זה של משה, יש להסתפל בו בחכמה עליונה על מה כתוב כי מן המים משיתהו. מי שנמשך מן המים, שנגזר משה לא נגזר איש אחר.

יצחק, מפאן, אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום: זה מדת החסד. כי ינטו צללי ערב: שפכר גבר מדת הדין. אברהם תקן תפלת שחרית, כנגד מדת החסד. הנו רבנו, בההיא שעתא דעאל משה לטורא דסיני, מאי טעמא אתגלי ליה בשלהובי אשתא, דהוא דינא. אמר רבי יעקב (נ"א בעיון) כען שעתי הוה (שעתא) גרים. ר' יוסי אמר, פלא לחד גזעא אשתרשא. פתיב, ויבא אל הר האלהים הרבה. וכתוב, (דברים ט) ובחרב הקצפתם את יי'. וכתוב, וירא מלאך ה' אליו בלפת אש מתוך הסנה. מתוך שהם עתידים להיות פסגה, פהאי דכתיב, (ישעיה לג) קוצים פסוחים באש יצתו.

אמר ר' יהודה, מפאן למדנו, רחמנותו של מקום על הרשעים, דכתיב, והנה הסנה בוער באש, לעשות בהם דין ברשעים, והסנה איננו אוכל, (לעשות) אין בהם פליה. בוער באש, על כל פנים רמז, לאש של גיהנום. אבל הסנה איננו אכל, להיות בהם פליה.

דבר אחר וירא מלאך ה' אליו בלפת אש. מאי טעמא למשה בלפת אש, ולשאר נביאים לא. אמר רבי יהודה, לאו משה כשאר נביאים. דתנו, מאן דקריב לאשא ביה אתוקד, ומשה קריב לאשא ולא אתוקד. דכתיב, (שמות כ) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים. וכתוב, וירא מלאך ה' אליו בלפת אש מתוך הסנה.

רבי אבא אמר, האי דמשה, אית לאסתפל לא ביה בחכמתא עלאה, על מה כתיב, כי מן המים משיתהו. מאן דאתמשך מן מיא, (דינא עלאה) לא דחיל מנורא. דתניא אמר רבי יהודה, מאתר דאתגזר משה, לא אתגזר בר

דין עליון לא פוחד מאש. ששנינו, אמר רבי יהודה, במקום

אמר רבי יוחנן, בעשר דרגות נתקן, שכתוב (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא. ולא נאמן ביתי. אשרי חלקו של האיש שאדונו מעיד עליו כף.

אמר רב דימי, והרי כתוב (דברים לד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. ואמר רבי יהושע בן לוי, בישראל לא קם, אבל באמות העולם קם, ומיהו? בלעם. אמר לו, ודאי יפה אמרת. שתק. כשבא רבי שמעון בן יוחאי, באו ושאלו לפניו דבר זה.

פתח ואמר, אשכול של זפת, יתערב באפרסמון טוב? חס ושלום! אלא ודאי כף הוא, באמות העולם קם, ומיהו? בלעם. משה מעשיו למעלה, ובלעם למטה. משה השתמש בכתר המלך העליון שלמעלה, ובלעם השתמש בכתרים תחתונים לא קדושים למטה. ובאותה צורה ממש כתוב, (יהושע יג) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב. ואם עולה על דעתך יותר, לך שאל את אתוננו. בא רבי יוסי ונשק ידיו. אמר, הרי החמדה (הדיו) שבלבי יצא החוצה. שבה משמע, שיש עליונים ותחתונים, ימין ושמאל, רחמים ודין, ישראל ועובדי כוכבים ומזלות. ישראל משתמשים בכתרים עליונים קדושים - עובדי כוכבים ומזלות בכתרים תחתונים לא קדושים. אלה של ימין, ואלה של שמאל. ועל כל פנים נפרדים נביאים עליונים מנביאים תחתונים, נביאי קדש מנביאים שלא מקדש.

אמר רבי יהודה, כמו שהיה משה נבדל מכל הנביאים בנבואה קדושה ומכשפים בנבואה לא קדושה

נש אחרא. אמר רבי יוחנן, בעשרה דרגין אשתכלל. דכתיב, (במדבר י"ב) בכל ביתי נאמן הוא. ולא נאמן ביתי. זפאה חולקיה דבר נש, דמריה אסהיד פדין עלוי.

אמר רב דימי, והא כתיב (דברים ל"ד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. ואמר רבי יהושע בן לוי, בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם. אמר ליה, ודאי שפיר קאמרת, אשתיק. פד אתא רבי שמעון בן יוחאי, אתו, שאילו קמיה האי מלה.

פתח ואמר, קוטיפא דקרנטי, אתערבא באפרסמוןא טבא חס ושלום. אלא, ודאי כף הוא, באומות העולם קם, ומנו בלעם. משה עובדוי לעילא, ובלעם לתתא. משה אשתמש בכתרא קדישא דמלכא עלאה לעילא. ובלעם, אשתמש בכתרין תתאין דלא קדישין לתתא. ובההוא גוונא ממש כתיב, (יהושע י"ג) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב. ואי סלקא דעתך יתיר, זיל שאיל לאתניה. אתא רבי יוסי, ונשק ידוי, אמר, הא חמידא (ג"א חמרא) דלבאי נפק לבר.

דהבא משמע, דאית עלאין ותתאין, ימינא ושמאלא, רחמי ודינא, ישראל ועובדי כוכבים ומזלות. ישראל, משתמשים בכתרין עלאין קדישין. עובדי כוכבים ומזלות, בכתרין תתאין דלא קדישין. אלין דימינא, ואלין דשמאלא, ועל כל פנים, מתפרשין נביאי עלאי מנביאי תתאי. נביאי דקודשא, מנביאי דלאו דקודשא.

אמר רבי יהודה, בגוונא דהוה (דף כ"ב ע"א) משה, פריש מכל נביאי, בנבואה קדישא עלאה. כן הוה בלעם, פריש משאר נביאי בנבואה קדושה עליונה, כן הוה בלעם נבדל משאר הנביאים בנבואה לא קדושה

וְחַרְשֵׁי, בְּנִבּוּאָה דְלָאוּ קְדִישָׁא לְתַתָּא. וְעַל כֵּן
פְּנִים מִשֶּׁה הָיָה לְעִילָא, וּבִלְעָם לְתַתָּא, וְכַמְּה
דְּרַגִּין וְדְרַגִּין מִתְפָּרְשִׁין בִּינְיָהוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִשֶּׁה הָיָה
מְהִרְהֵר וְאוֹמֵר, שְׂמָא חֶס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל
יְכַלּוּ בְּהַאי עֲבוּדָה קָשָׁה, הָדָא הוּא דְכַתִּיב,
וַיֵּרָא בְּסִבְלוֹתָם. לְפִיכָךְ, וַיֵּרָא מִלְּאֲנָן יְיָ אֱלֹהֵי
בְּלַבַּת אֵשׁ וְגו', וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֶּנֶה בּוֹעֵר בְּאֵשׁ
וְגו'. פְּלוֹמֵר, מְשׁוּעָבְדִים הֵם בְּעֲבוּדָה קָשָׁה,
אָבֵל וְהַסֶּנֶה אֵינְנוּ אָפֵל. זָכַאִין אֵינְנוּ יִשְׂרָאֵל,
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּרִישׁ לֹוּן מִכָּל עַמּוּיָן, וְקָרָא
לֹוּן בְּנִין, דְּכַתִּיב (דְּבָרִים י"ד) בְּנִים אַתֶּם לַה'
אֱלֹהֵיכֶם.

פְּרַשְׁתָּ וְאָרָא

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲלֵיו אָנֹכִי יְיָ
(שְׁמוֹת ו') וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל
יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי וְגו'. רַבִּי אַבָּא פְּתַח, (ישעיה כ"ו)
בְּטַחוּ בִּי יְיָ עַד כִּי בִּיָּה יְיָ צוּר עוֹלָמִים.
בְּטַחוּ בִּי יְיָ, כֹּל בְּנֵי עַלְמָא בְּעֵינֵין לְאַתְתַּקְפָּא
בִּיהַּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלִמְהֵרֵי רַחֲצֵנוּ דְלַהוּן
בִּיהַּ.

אִי הָכִי מַהוּ עַדֵי עַד. אֶלָּא, בְּגִין דִּיהָ תַקְפָּא
דְּכַר נָשׁ, בְּאַתְר דְּאִיהוּ קִיּוּמָא וְקִשּׁוּרָא
דְּכִלָּא, וְאֶקְרִי עַד, וְהָא אוּקְמוּהָ, כְּמָה דְאַתְּ
אָמַר, (בראשית מ"ט) בְּבִקְרָא יֹאכֵל עַד. וְהָא עַד, אַתְר
דְּאַחִיד לְכָל סְטָרִין, לְסְטָרָא דָא, וְלְסְטָרָא דָא,
לְאַתְקִימָא, וְלְאַתְקִשְׂרָא קִשְׂרָא, דִּי לֹא תַעֲדִי.
וְהָא עַד, תִּיאוּבְתָא דְכִלָּא בִּיהַּ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר,
עַד תַּאֲוֹת גְּבַעוֹת עוֹלָם. מֵאֵן אֵינְנוּן גְּבַעוֹת
עוֹלָם. אֵלִין אֵינְנוּן תַּרְיִן אִמְהָן נְיֻקְבִי, יוּבֵל,
וְשִׁמְטָה, דְּאֶקְרוּן גְּבַעוֹת עוֹלָם. עוֹלָם: כְּמָה
דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים ק"ו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. (יובל
וְשִׁמְטָה כָּל חַד מְנַהוּן אֶקְרִי עוֹלָם וְאֵלִין אֶקְרוּן גְּבַעוֹת עוֹלָם)

לְמַטָּה. וְעַל כֵּן פְּנִים מִשֶּׁה הָיָה
לְמַעְלָה, וּבִלְעָם לְמַטָּה, וְכַמְּה
דְּרַגוֹת וְדְרַגוֹת מְפָרִידוֹת בִּינְיָהוּ.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
מִשֶּׁה הָיָה מְהִרְהֵר וְאוֹמֵר, שְׂמָא
חֶס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל יְכַלּוּ בְּעֲבוּדָה
הַקָּשָׁה הַזֹּאת, זֶהוּ שְׂכַתוּב וַיֵּרָא
בְּסִבְלוֹתָם, לְפִיכָךְ - וַיֵּרָא מִלְּאֲנָן
ה' אֱלֹהֵי בְּלַבַּת אֵשׁ וְגו', וַיֵּרָא
וְהִנֵּה הַסֶּנֶה בּוֹעֵר בְּאֵשׁ וְגו'.
פְּלוֹמֵר, מְשׁוּעָבְדִים הֵם בְּעֲבוּדָה
קָשָׁה, אָבֵל וְהַסֶּנֶה אֵינְנוּ אָפֵל.
אֲשֵׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא הַבְּדִילֵם מִכָּל הָעַמִּים וְקָרָא
לָהֶם בְּנִים, שְׂכַתוּב (דְּבָרִים י"ד) בְּנִים
אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם.

פְּרַשְׁתָּ וְאָרָא

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר
אֲלֵיו אָנֹכִי ה' וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם
אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי
וְגו'. רַבִּי אַבָּא פְּתַח, (ישעיה כו)
בְּטַחוּ בַּה' עַד כִּי בִּיָּה ה'
צוּר עוֹלָמִים. בְּטַחוּ בַּה' - כֹּל
בְּנֵי הָעוֹלָם צְרִיכִים לְהַתְחַזֵּק
בְּקְדוּשַׁת בְּרוּךְ-הוּא
בְּטַחוּנָם בּוֹ.

אִם כֵּן, מַהוּ עַדֵי עַד? אֶלָּא
בְּשִׁבְלֵי שְׂיָהָה הַתְקַף שֶׁל הָאָדָם
בְּמִקוֹם שֶׁהוּא קָיוּם וְקִשּׁוּר שֶׁל
הַכֹּל, וְנִקְרָא עַד, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ,
כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר בְּבִקְרָא יֹאכֵל עַד.
וְעַד, זֶה מְקוֹם שְׁאֲחוּז לְכָל
הַצְּדִידִים, לְצַד זֶה וְלְצַד זֶה,
לְהַתְקִים וְלִקְשֵׁר קִשְׁרָא שְׁלֵא יְזוּן.
וְהָ"עַד" הַזֶּה תְּשׁוּקַת הַכֹּל בּוֹ,
כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (בראשית מט) עַד תַּאֲוֹת
גְּבַעַת עוֹלָם. מִי הֵם גְּבַעַת
עוֹלָם? אֵלֶּה הֵם שְׁתֵּי הָאִמְהוֹת
הַנִּקְבּוֹת, יוּבֵל וְשִׁמְטָה,
שְׁנַקְרָאוֹת גְּבַעַת עוֹלָם. עוֹלָם,
כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם
וְעַד הָעוֹלָם. יוּבֵל וְשִׁמְטָה, כֹּל אֶחָד מֵהֶם
נִקְרָא עוֹלָם, וְהֵם נִקְרָאִים גְּבַעַת עוֹלָם.

והשוקתם בעד הזה, שהוא קיים של כל הצדדים. ומה הטעם תשוקת היובל אל עד, לעטר אותו ולהשפיע עליו ברכות, ולהריק עליו מעינות מתוקים. זהו שכתוב (שיר א) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. תשוקת השמטה להתברך ממנו ולהיות מאירה ממנו. ודאי שעד זה הוא תאות גבעת עולם.

משום כך, בטחו בה' עדי עד, שהרי משם ולמעלה מקום טמיר (הוא) וגנוז הוא, שלא יכול להתדבק. מקום הוא שממנו יצאו והצטירו העולמות, זהו שכתוב כי ביה ה' צור עולמים. והוא מקום גנוז וסתום, ועל זה בטחו בה' עדי עד. עד כאן יש רשות לכל אדם להסתכל בו, מפאן ולהלאה אין רשות לאדם להסתכל בו, שהרי הוא גנוז מהכל, ומי הוא?? הנה. שמשם הצטירו כל העולמות, ואין מי שעומד על אותו מקום. אמר רבי יהודה, הפתוח מוכיח עליו, שכתוב (דברים ד) כי שאל נא לימים ראשונים וגו'. עד כאן יש רשות לאדם להסתכל, מפאן ולהלאה אין מי שיכול לעמד עליו.

דבר אחר בטחו בה' עדי עד - כל ימי האדם צריך להתחזק בקדוש-ברוך-הוא, ושקר אמר דוד, (תהלים כה) אלהי ברך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לוי ומי ששם בו בטחונו ותקפו כראוי, לא יכולים להרע לו כל בני העולם. ושקר אמר דוד, (תהלים כה) אלהי ברך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לוי שכל מי ששם תקפו בשם הקדוש, מתקיים בעולם.

מה הטעם? משום שהעולם

ותיאובתא דילהון בהאי עד, דאיהו קיומא דכל סטריין. (מאי טעמא) תיאובתא דיוכלא לגבי דעד, לאעטרא ליה, ולנגדא עליה ברפאן, ולארקא עליה מבויעין מתיקין, הדא הוא דכתיב, (שיר השירים ג) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. תיאובתא דשמטה, לאתברכא מניה, ולאתנהרא מניה. ודאי האי עד תאות גבעות עולם איהו.

בגין כך, בטחו ביי' עדי עד, דהא מתמן ולעילא, אתר טמיר (הוא) וגניז איהו, דלא יכיל לאתדבקא. אתר הוא, דמניה נפקו ואצטטירו עלמין, הדא הוא דכתיב, פי ביה יי' צור עולמים והוא אתר גניז וסתים, ועל דא בטחו ביי' עדי עד, עד הכא אית רשו לכל בר נש לאסתפל לא ביה, מפאן ולהלאה, לית ליה רשו לבר נש לאסתפל לא ביה, דהא איהו גניז מפלא, ומאן איהו יה יהודה. דמתמן אצטטירו עלמין פלהו, ולית מאן דקאים על ההוא אתר. אמר רבי יהודה, קרא אוכח עליה, דכתיב, (דברים ד) כי שאל נא לימים ראשונים וגו'.

עד הכא אית רשו לבר נש לאסתפל לא, מפאן ולהלאה לית מאן דיכיל למיקם עליה.

דבר אחר בטחו ביי' עדי עד, כל יומי דבר נש, בעי לאתתקפא ביה בקודשא בריך

הוא, (דקבי אמר דוד (תהלים כ"ה) אלהי ברך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לוי) ומאן דשוי ביה, בטחונייה ותוקפיה פדקא גאות, לא יכלין לאבאשא ליה, כל בני עלמא. (דקבי אמר דוד (תהלים כ"ה) אלהי ברך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לוי) דכל מאן דשוי תוקפיה בשמא קדישא, אתקיים בעלמא.

מאי טעמא, בגין דעלמא, בשמיה קדישא אתקיים. הדא הוא דכתיב, (ישעיה כ"ו) פי

מתקיים בשמו הקדוש. זהו שכתוב כי ביה ה' צור עולמים, ציר העולמים. שהרי בשתי אותיות נבראו העולמות, העולם הזה והעולם הבא. העולם הזה נברא בדין, ועל דין עומד, זהו שכתוב בראשית ברא אלהים. מה הטעם? כדי שיינהגו בני אדם בדין, ולא יצאו מהדרך החוצה.

בא ראה, כתוב וידבר אלהים אל משה, גזרת הדין שעומדת עליו. מה כתוב למעלה? (שמות ה) וישב משה אל ה' ויאמר אדני, באלף דל"ת נו"ן יו"ד. ראה תקפו של משה בראשית נבואתו, לא נחה רוחו במקום הזה, אמר, אדני למה הרעתה לעם הזה וגו', ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך. מה הוא שיאמר כך? אלא משה, שידע שדרך אחרת עליונה מעתדת לו.

אמר רבי יצחק, בראשית שנפן לו הבית, צוה אותה כאיש שמצוה את ביתו ואומר כל מה שרוצה ללא פחד. אף כך משה לביתו אמר ולא פחד.

דבר אחר וידבר אלהים - גזרת הדין. ומשם קרו ויאמר אליו אני ה' - דרשה אחרת של רחמים. וכאן נקשר הכל כאחד, דין ורחמים. זהו שכתוב ויאמר אליו אני ה'. אמר רבי שמעון (רבי יוסי), אם כתוב וידבר אלהים אל משה אני ה', הייתי אומר כך. אלא לא כתוב, אלא וידבר אלהים אל משה בהתחלה, ואחר כך ויאמר אליו אני ה', שמשמע דרשה אחר דרשה.

ואמר רבי יוסי, משה אלמלא שהיה בעל הבית, איש

ביה יי' (דף כ"ב ע"ב) צור עולמים: ציר עלמין. דהא בתרין אתוון, אתברוין עלמין, עלמא דין, ועלמא דאתי. עלמא דא, בדינא אתברי, ועל דינא קיימא, הדא הוא דכתיב, (בראשית א) בראשית ברא אלהים. מאי טעמא, בגין דיתנהגוין בני נשא בדינא, ולא יפקוין מאורחא לבר.

הא חזי כתיב וידבר אלהים אל משה, גזירת דינא דקיימא עליה, מה כתיב לעילא, (שמות ה) וישב משה אל ה', ויאמר אדני, באלף דל"ת נו"ן יו"ד. חמי תוקפא דמשה, בשירותא דנביאותיה, לא נח רוחיה בהאי אתר, אמר, אדני למה הרעתה לעם הזה וגו', ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך. מאן הוא דיימא כדין, אלא משה, דידע, דהא דרגא אחרא עלאה זמין ליה.

אמר רבי יצחק, בשירותא דאתיהיב ליה ביתא, פקיד לה, כבר נש דפקיד לביתה, ואמר כל מאן דבעי בלא דחילו. אוף הכי משה, לביתה קאמר, ולא דחיל.

דבר אחר וידבר אלהים, גזירת דינא, (בגין כך) ויאמר אליו אני יי', דרגא אחרא דרחמי. והכא אתקשר כולא פחדא, דינא ורחמי. הדא הוא דכתיב, ויאמר אליו אני יי'. אמר רבי שמעון (נ"א רבי יוסי) אי כתיב וידבר אלהים אל משה אני ה', הוינא אמר הכי. אלא לא כתיב, אלא וידבר אלהים אל משה בקדמיתא, ולבתר ויאמר אליו אני ה', דמשמע דרגא בתר דרגא.

ואמר רבי יוסי, משה, אלמלא דהוה מאריה דביתא, איש האלהים, אתענש על מה דאמר, אבל בגיני האי, לא אתענש. לבר נש

הַאֱלֹהִים, הִיָּה נֶעֱנַשׁ עַל מָה שֶׁאָמַר, אָבֵל מִשּׁוֹם זֶה לֹא נֶעֱנַשׁ. לְאָדָם שֶׁנִּפְלָה לוֹ קִטְטָה בְּאִשְׁתּוֹ, וְאָמַר לָהּ דְּבָרִים. הִיא הִתְחִילָה לְהִתְרַעַם. פִּינּוֹן שֶׁהִתְחִילָה דְּבַר, הִיָּה שֵׁם הַמֶּלֶךְ, נִטְלַת הַמֶּלֶךְ אֶת הַדְּבֹר, וְהִיא שִׁתְקָה וּפְסָקָה לְדַבֵּר. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: וְכִי לֹא יִדְעַתְּ שֶׁאֲנִי הַמֶּלֶךְ וְלִפְנֵי דְבַרְתְּ דְּבָרִים אֵלָיו? כְּבִיכּוֹל אַף כִּף מִשָּׁה, וְיִשָּׁב מִשָּׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֲדַנִּי לְמָה הִרְעַתָּה וְגו'. מִיָּד - וַיִּדְבֹר אֱלֹהִים אֶל מִשָּׁה, הִתְחִיל לְהִתְרַעַם. מִיָּד נִטְלַת הַמֶּלֶךְ הַדְּבֹר וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה', וְלֹא יִדְעַתְּ שֶׁאֲנִי הוּא הַמֶּלֶךְ וְלִפְנֵי דְבַרְתְּ דְּבָרִים אֵלָהּ!?

וְאֵרָא אֶל אֲבָרְהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי. לְמָה שׁוֹנָה הַשֵּׁם כָּאֵן מֵאֵלָה שְׁלֹמְעֵלָה? אֵלָּא, לְמַלְךְ שֶׁהִיָּתָה לוֹ בַּת שְׁלֹא נִשְׂאָה, וְהִיָּה לוֹ אֶהוּב. כְּשִׁרְצָה הַמֶּלֶךְ לְדַבֵּר עִם אוֹתוֹ אֶהוּב, שׁוֹלַח אֶת בַּתוֹ לְדַבֵּר עִמוֹ, וְהִיָּה הַמֶּלֶךְ עַל יַד בַּתוֹ מְדַבֵּר עִמוֹ. בָּא זְמַן בַּתוֹ לְהִנְשֵׂא. אוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּשְׂאָה אָמַר הַמֶּלֶךְ: קְרָאוּ אֶת הַבַּת מִלְכָּה גְבוּרָה. וְאָמַר לָהּ: עַד כָּאֵן דְּבַרְתִּי עַל יַדְךָ עִם מִי שֶׁדְּבַרְתִּי, מִכָּאֵן וְהִלָּאָה אֲנִי אוֹמֵר לְבַעֲלֶךָ, וְהוּא יֹאמֶר לְמִי שִׁצְרִיף. לִימִים אָמַר לָהּ בַּעֲלָה דְּבָרִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְעַד שֶׁהִיא הִתְחִילָה לְדַבֵּר, נִטְלַת הַמֶּלֶךְ אֶת הַדְּבַר וְאָמַר לוֹ: וְכִי אֲנִי הַמֶּלֶךְ! שְׁעַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא דַבֵּר אִישׁ עִמִּי אֵלָּא עַל יַדִּי בַּתִּי,

(עַד שְׁלֹא נִשְׂאָה) וְאֲנִי נִתְתִּי לָךְ אֶת בַּתִּי וְדְבַרְתִּי עִמָּךְ בְּגִלּוּי מָה שְׁלֹא עֲשִׂיתִי לְאַחֵר.

כִּךְ, וְאֵרָא אֶל אֲבָרְהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי, כְּשֶׁהִיא בְּבִיתִי טָרַם שֶׁנִּשְׂאָה, וְלֹא דְבָרוּ עִמִּי פָּנִים בְּפָנִים כְּמוֹ שֶׁעֲשִׂיתִי לָךְ, וְאַתָּה בְּרֵאשִׁית דְּבַרְךָ

דְּנִפְל לִיָּה קִטְטָה בְּדְבִיתָהּ, וְאָמַר לָהּ מִלִּין, שְׂרֵאת הִיא לְאַתְרַעְמָא, פִּינּוֹן דְּשִׂאֲרִית מְלָה, הָרָה תִּפְּזֵן מְלָכָא, נִטְלַת מְלָכָא מְלָה, וְהִיא שִׁתְקָת וּפְסָקָת לְמַלְלָא. אָמַר לִיָּה מְלָכָא, וְכִי לֹא יִדְעַתְּ דְּאֵנָּא הוּא מְלָכָא, וּמִקְמָאִי מְלִילַת מְלִין אֵלִין, כְּבִיכּוֹל אוּף הָכִי מִשָּׁה, וְיִשָּׁב מִשָּׁה אֶל יְי' וַיֹּאמֶר אֲדַנִּי לְמָה הִרְעוּתָה וְגו'. מִיָּד, וַיִּדְבֹר אֱלֹהִים אֶל מִשָּׁה, שִׂאֲרִי לְאַתְרַעְמָא, מִיָּד נִטְלַת מְלָכָא מְלָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְי' וְלֹא יִדְעַתְּ דְּאֵנָּא הוּא מְלָכָא, וּמִקְמָאִי מְלִילַת מְלִין אֵלִין.

וְאֵרָא אֶל אֲבָרְהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי. אֲמָאִי שְׂדֵי שְׂמָא הָכָא מֵאֵלִין דְּלַעֲיָלָא. אֵלָּא לְמַלְכָּא, דְּהוּוּ לִיָּה בְּרַתָּא, דְּלֹא אֶתְנַסִּיבַת, וְהוּוּ לִיָּה רְחִימָא. כַּד בְּעֵי מְלָכָא לְמַלְלָא בְּהוּוּ רְחִימָא, מְשַׁדֵּר לְבַרְתִּיהָ לְמַלְלָא עַמִּיהָ, וְהוּוּ מְלָכָא עַל יַדָּא דְּבַרְתִּיהָ, מְמַלִּיל עַמִּיהָ. אֶתָּא זְמַנָּא דְּבַרְתִּיהָ לְאַתְנַסְבָּא, הֵהוּא יוֹמָא דְּאַתְנַסִּיבַת, אָמַר מְלָכָא, קְרוּן לָהּ לְבַרְתָּא, קְרוּסְפוּנָא מְטְרוּנִיתָא. וְאָמַר לָהּ, עַד הָכָא, מְלִילָנָא עַל יַדְךָ, לְמָאֵן דְּמִלִּילָנָא מִכָּאֵן וְהִלָּאָה אֵנָּא אִימָא לְבַעֲלִיךָ, וְהוּא יְיָמָא לְמָאֵן דְּאַצְטְרִיף. לִיּוֹמִין, אָמַר לָהּ בַּעֲלָה מְלִין קָמִי מְלָכָא, עַד דְּהִיא שְׂרֵאת לְמַלְלָא, נִטְלַת מְלָכָא מְלָה, אָמַר לִיָּה, וְלֹאוּ אֵנָּא מְלָכָא, דְּעַד יוֹמָא דָּא לֹא מְלִיל אִינְשׁ עַמִּי, אֵלָּא עַל יַדָּא דְּבַרְתִּי, (עַד לֹא אֶתְנַסִּיבַת) וְאֵנָּא יְהִיבְנָא לָךְ בְּרַתִּי, וּמְלִילָנָא עִמָּךְ בְּאַתְנַגְלִיא, מָה דְּלֹא עֲבִידְנָא לְאַחֵרָא.

כִּךְ, וְאֵרָא אֶל אֲבָרְהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי, כַּד אִיְהִי בְּבִיתִי וְלֹא אֶתְנַסִּיבַת, וְלֹא מְלִילוּ עַמִּי אֲנַפִּין בְּאַנַפִּין, כְּמָה דְּעֲבִידְנָא בְּבִיתִי טָרַם שֶׁנִּשְׂאָה, וְלֹא דְבָרוּ עִמִּי פָּנִים בְּפָנִים כְּמוֹ שֶׁעֲשִׂיתִי לָךְ, וְאַתָּה בְּרֵאשִׁית דְּבַרְךָ

דברת לבתי לפני דברים אלו?
אלא משום כך וארא אל
אברהם אל יצחק ואל יעקב
באל שדי ושמי ה' לא נודעתי
להם, לדבר עמם בדרגה זו
שדברתי בה עמך.

רבי יוסי (רבי ייסא) פתח, (תהלים כד)
לדוד מזמור לה' הארץ ומלוואה
תבל וישבי בה. הארץ - זו
הארץ הקדושה של ישראל
שהיא עומדת להשקות ממנו
ולהתברך ממנו בראשונה,
ואחר כך ממנה נשקה כל
העולם. תבל וישבי בה - אלו
שאר הארצות ששותות ממנה.
מנין לנו? שפתיב (תהלים ט) והוא
ישפט תבל בצדק.

כי הוא על ימים יסדה - אלו
שבעה עמודים שהארץ נסמכת
עליהם, והם שבעה ימים, וים
כנרת שולט עליהם. אמר רבי
יהודה, אל תאמר ששולטת
עליהם, אלא שמתמלאת מהם.
ועל נהרות יכוננה, מי אלו
הנהרות? אלא כמו שנאמר
(תהלים צג) נשאו נהרות קולם
ישאו נהרות דכים, אותם נהרות
כמו שנאמר (בראשית ד) ונהר יצא
מעדן להשקות את הגן, ומשום
כך ועל נהרות יכוננה.

בא ראה, ארץ זו נקראת ארץ
ישראל. יעקב שהוא ישראל
למה לא שולט על זה כמו
משה, שהרי כתוב וארא אל
אברהם אל יצחק ואל יעקב
באל שדי ולא יותר?

אלא יעקב, הרי בארנו, נטל
הבית שלמטה, ונעזב ממנו
הבית שלמעלה, ועם הבית
שלמטה התקין את הבית
שלמעלה בשנים עשר שבטים
ובשבעים ענפים, והרי פשוה.
משה נטל את הבית שלמעלה,
ועזב את הבית שלמטה, ולכן

לך. ואת, בשירותא דמלוולך, מלילת לברתי
קמאי מלין אלין, אלא בגיני כך, וארא אל
אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי
יי' לא נודעתי להם, למלא עמהון בדרגא
דא דעמך מלילנא.

רבי יוסי (נ"א רבי ייסא) פתח, (תהלים כ"ד)
לדוד מזמור
ליי' הארץ ומלוואה תבל וישבי בה.
הארץ: דא ארעא קדישא דישראל, דאיהי
קיימא לאתשקייא מניה, ולא תברכא מניה
בקדמיתא, ולבתר מנה אתשקייא עלמא כלא.
תבל וישבי בה: דא שאר ארעאן, דשתאן
מינה, מנא לן. דכתיב, (תהלים ט) והוא ישפט
תבל בצדק.

כי הוא על ימים יסדה, אלין (דף כ"ג ע"א) שבעה
עמודים, דארעא סמיכא עלייהו. ואינון
שבעה ימים. וים כנרת שלטא עלייהו. אמר
רבי יהודה, לא תימא דשלטא עלייהו, אלא
דאתמלייא מנייהו. ועל נהרות יכוננה, מאן
אינון נהרות. אלא, כמה דאת אמר, (תהלים צ"ג)
נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים, אינון
נהרות, כמה דאת אמר, (בראשית ב') ונהר יוצא
מעדן להשקות את הגן, ובגין כך, ועל נהרות
יכוננה.

הא חזי, האי ארץ, אקרי ארץ ישראל. יעקב
דאיהו ישראל, אמאי לא שליט על דא
כמשה, דהא כתיב וארא אל אברהם אל יצחק
ואל יעקב באל שדי ולא יתיר.

ארא, יעקב הא אוקימנא, נטל ביתא דלתתא,
ואשתביק מניה ביתא דלעילא. ועם
ביתא דלתתא, אתקין ביתא דלעילא, בתריסר
שבטין, בשבעין ענפין, והא אוקמוה. משה,
נטל ביתא דלעילא, ושביק ביתא דלתתא. ועל
דא, כתיב ביעקב באל שדי. באל שדי מליל

פְּתוּב בַּעֲקֵב בְּאֵל שְׂדֵי. בְּאֵל שְׂדֵי דְבַר עִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא יוֹתֵר. וְשְׂמֵי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, לְדַבֵּר עִמָּם בְּדַרְגָּה זוֹ שֶׁהִיא עֲלִיוֹנָה.

וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי חֲיִיא, בְּחִיר הָאֲבוֹת הִיָּה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שְׁלֵמוֹת הַכֹּל. בְּכֻלָּם פְּתוּב אֶל אַבְרָהָם, אֵל יִצְחָק, וְכֹו הַתּוֹסֵפָה אוֹת אַחַת, שְׁפָתוּב וְאֵל יַעֲקֹב. הַתּוֹסֵפָה בּוֹ ו', לְהִרְאוֹת שֶׁהוּא שְׁלֵם יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְעַם כָּל זֶה לֹא זָכָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כַּמִּשְׁה.

וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לְתַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, מִשּׁוּם שְׁנַמּוּלוֹ. שְׁכַל מִי שְׁנַמּוּל, יוֹרֵשׁ אֶת הָאֶרֶץ, שֶׁהָרִי לֹא יוֹרֵשׁ אֶרֶץ אֲלֵא צַדִּיק, וְכַל מִי שְׁנַמּוּל נִקְרָא צַדִּיק, שְׁפָתוּב (ישעיה ס) וְעַמָּךְ כָּלֵם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ. כָּל מִי שְׁנַמּוּל וְשׁוֹמֵר אוֹת הַבְּרִית הַזֹּאת, נִקְרָא צַדִּיק. בֹּא רְאֵה מִיּוֹסֵף, שְׁכַל יָמָיו לֹא נִקְרָא צַדִּיק עַד שֶׁשָּׁמַר אוֹתָהּ בְּרִית, אוֹת בְּרִית הַקְּדוֹשׁ. כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, נִקְרָא צַדִּיק, יוֹסֵף הַצַּדִּיק. רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיָּה יוֹשֵׁב יוֹם אַחַד, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנֵו (עמוהו) וְרַבִּי אֲבָא עִמּוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, פְּסוּק זֶה שְׁפָתוּב וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב וְגוֹ', מֵהוּ וְאָרָא? וְאֶדְבַר הִיָּה צָרִיף (לכתב)! אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנֵי, זֶהוּ סוּד עֲלִיוֹן.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ גְּנוּנִים שְׁנֵרָאִים וְיֵשׁ גְּנוּנִים שְׁלֵא נֵרָאִים. וְאֵלוּ וְאֵלוּ הֵם סוּד עֲלִיוֹן שֶׁל הָאֱמֻנָה, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים אוֹתוֹ וְלֹא מִסְתַּפְּלִים בּוֹ. וְאֵלֶּה שְׁנֵרָאִים לֹא זָכָה בָּהֶם אָדָם, עַד שֶׁבָּאוּ הָאֲבוֹת וְעַמְדוֹ עֲלֵיהֶם, וְעַל זֶה פְּתוּב וְאָרָא, שְׂרָאוּ אוֹתָם גְּנוּנִים שֶׁהִתְגַּלּוּ.

עֲמִיָּה קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא, וְלֹא יִתִּיר. וְשְׂמֵי יְיָ לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, לְמַלְלָא עֲמַהוּן בְּדַרְגָּא דָּא דְאִיהוּ עֲלָאָה.

וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי חֲיִיא, תְּשַׁבְּחֵן דְּאֲבָהֵן יַעֲקֹב הָוָה, דְּהוּא שְׁלִימוֹ דְּכֻלָּא. בְּכֻלְהוּ כְּתִיב, אֵל אַבְרָהָם, אֵל יִצְחָק, וּבִיָּה אֶתּוֹסֵף אֶת חַד, דְּכְתִיב, וְאֵל יַעֲקֹב. אֶתּוֹסֵף בִּיָּה ו', לְאַחְזָאָה דְאִיהוּ שְׁלִימָא יִתִּיר מִכֻּלְהוּ. וְעַם כָּל דָּא, לֹא זָכָה לְאַשְׁתַּמֵּשׂא בִּיָּה כַּמִּשְׁה.

וְגַם הִקְיַמּוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לְתַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, (שמות ו') כְּגִיּוֹן דְּאֶתְגַּזְרוּ. דְּכָל מָאן דְּאֶתְגַּזַּר, יָרִית אֶרְעָא, דְּהָא לֹא יָרִית אֶרְעָא, אֲלֵא צַדִּיק, וְכָל מָאן דְּאֶתְגַּזַּר, אֲקָרִי צַדִּיק. דְּכְתִיב, (ישעיה ס') וְעַמָּךְ כָּלֵם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ, כָּל מָאן דְּאֶתְגַּזַּר, וְנָטִיר הָאִי אֶת קַיִימָא, אֲקָרִי צַדִּיק, תָּא חֲזִי מִן יוֹסֵף, דְּכָל יוֹמָיו לֹא אֲקָרִי צַדִּיק, עַד דְּנָטִיר הֵהוּא בְּרִית, אֶת קַיִימָא קִדְשָׁא. כִּיּוֹן דְּנָטִיר לִיָּה, אֲקָרִי צַדִּיק, יוֹסֵף הַצַּדִּיק.

רַבִּי שְׁמַעוֹן הָוָה יְתִיב יוֹמָא, חַד, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיָּה, (עמיה) וְרַבִּי אֲבָא עֲמִיָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָאִי קָרָא דְּכְתִיב, וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב וְגוֹ'. מֵהוּ וְאָרָא, וְאֶדְבַר מִיבְעֵי לִיָּה. אָמַר לִיָּה, אֶלְעָזָר בְּרִי, רְזָא עֲלָאָה אִיהוּ.

תָּא חֲזִי, אִית גְּוּוֹנִין דְּמִתְחַזְזִין, וְאִית גְּוּוֹנִין דְּלֹא מִתְחַזְזִין. וְאֵלִין וְאֵלִין, אֵינּוּן רְזָא עֲלָאָה דְּמֵהִימְנֻתָּא, וּבְגֵי נִשְׂא לֹא יִדְעִין לִיָּה, וְלֹא מִסְתַּפְּלִין בִּיָּה וְאֵלִין דְּמִתְחַזְזִין, לֹא זָכָה בְּהוּ בַר נֶשׁ, עַד דְּאֶתּוּ אֲבָהֵן, וְקַיִימוּ עֲלֵיהוּ. וְעַל דָּא כְּתִיב וְאָרָא, דְּחִמוּ, אֵינּוּן גְּוּוֹנִין דְּאֶתְגַּלְזִין.

ומה הגונים שהתגלו? אותם של אל שדי, שהם גונים של מראה עליון (מראה של גונים עליונים), ואלו נראים. והגונים שלמעלה נסתרים שלא נראים, לא עמד איש עליהם פרט למשה. ועל זה כתוב ושמי ה' לא נודעתי להם, לא התגליתי להם בגונים עליונים. ואם תאמר שהאבות לא הפירו אותם - אלא הם הפירו אותם מתוך אלו שהתגלו.

כתוב (דניאל יב) והמשפלים יזהרו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים לעולם ועד. והמשפלים יזהרו, מי הם המשפלים? אלא זהו אותו חכם שסתכל על דברים מעצמו שלא יכולים בני אדם לדבר בפה, ולאלה קוראים משפלים. יזהרו כזהר הרקיע. מי יזהרו? הוא הרקיע? זהו הרקיע של משה, שעומדת באמצע, וזהוהו שלו הוא נסתר ולא התגלה מהגון שלו, עומד על אותו רקיע שלא מאיר שנראים בו הגונים, ואותם גונים, אף על פי שנראים בו, לא זוהרים כמו זה, משום שהם גונים סתומים.

בא ראה, ארבעה אורות הם, שלשה מהם נסתרים, ואחד שהתגלה. אור שמאיר. אור שזוהר. והם והוא מאיר כזה השמים בטהר. אור של ארמן, שנוטל כל האורות. אור שלא מאיר מסתכל לאלה ונוטל אותם, ונראים אותם המאורות בו פעששית נגד השמש.

ואלה השלשה שאמרנו נסתרים ועומדים על זה שהתגלה, וסוד זה העין. בא ראה, בעין יש שלשה גונים שהתגלו רשומים ואלה הם כמו שאותם הנסתרים

ומאן גוונין דאתגליין. אינון דאל שדי, דאינון גוונין דחזו עלאה (כ"א חזו דגוונין עלאין) ואלין אתחזין. וגוונין דלעילא, סתימין דלא אתחזין, לא קאים איניש עליהו, בר ממששה. ועל דא כתיב, ושמי יי' לא נודעתי להם, לא אתגליתי לון בגוונין עלאין. ואי תימא, דאבהן לא הוו ידעי בהו. אלא הוו ידעי, מגו אינון דאתגליין.

כתוב (דניאל י"ב) והמשפלים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים לעולם ועד. והמשפלים יזהירו, מאן אינון משפלים. אלא דא הוא, ההוא חכם דיסתפל מגרמיה מלין, דלא יכילין בני נשא למללא בפומא, ואלין אקרון משפלים. יזהירו כזהר הרקיע, מאן (זהר) הוא הרקיע. דא הוא רקיע דמשה, דקיימא באמצעיתא, והאי זהר דיליה, איהו סתים, ולא אתגלייא מגוון דיליה קיימא על ההיא רקיעא דלא נהיר, דאתחזין ביה גוונין, ואינון גוונין אף על גב דאתחזין ביה, לא זהרי כזהרא בגין דאינון גוונין סתימין.

תא חזי, ארבע נהורין אינון. תלת מנייהו סתימין, וחד דאתגלייא: נהורא דנהיר. נהורא דזהרא. (ואינון) ואיהו נהיר כזהירו דשמיא בדכיו. נהורא דארגוונא, דנטיל כל נהורין. נהורא דלא נהיר אסתפל לגבי אלין, ונטיל לון. ואתחזין אינון נהורין ביה, פעששיתא, לקבל שמשא.

ואלין תלת דקאמרן, סתימין וקיימין על האי (דף כ"ג ע"ב) דאתגלייא. ורזא דא עינא. תא חזי, בעינא אית תלת גוונין, דאתגליין רשימין ביה, וכלהו לא מזדהרי, בגין דקיימי בו, וכלם לא זוהרים, משום שעומדים באור שלא מאיר.

שְׁעוּמְדִים עֲלֵיהֶם, וְאֵלֶּה הֵם שְׁנָרְאוּ לְאֲבוֹת לְדַעַת אוֹתָם נִסְתָּרִים שְׁזוֹהָרִים מִתּוֹךְ אֵלֶּה שֶׁלֹּא זוֹהָרִים, וְאוֹתָם שְׁזוֹהָרִים וְהֵם סְתוּמִים, הִתְגַּלּוּ לְמִשָּׁה בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ שְׁלוֹ, וְאֵלֶּה עוּמְדִים עַל אוֹתָם גּוֹנִים שְׁנָרְאִים בּוֹ בְּעֵין. וְסוּד זֶה סוֹתָם עֵינֵיךָ וּמְסוּבָב גְּלַגְלֵךְ, וְיִתְגַּלּוּ אוֹתָם גּוֹנִים שְׁמְאִירִים, שְׁזוֹהָרִים, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לְרֹאוֹת אֶלֶּא בְּעֵינִים סְתוּמוֹת, מִשּׁוּם שְׁאוֹתָם נִסְתָּרִים עֲלֵיוֹנִים עוּמְדִים עַל אוֹתָם גּוֹנִים שְׁנָרְאִים, שֶׁלֹּא זוֹהָרִים.

וְעַל זֶה קָרָאנוּ, מִשָּׁה זָכָה בְּאֶסְפֶּקְלָרְיָה הַמְּאִירָה שְׁעוּמְדֵת עַל אוֹתָהּ שֶׁלֹּא מְאִירָה. שְׁאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ אֶסְפֶּקְלָרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה. הָאֲבוֹת הָיוּ רוֹאִים מִתּוֹךְ הַגּוֹנִים הִלְלוּ שֶׁהִתְגַּלּוּ, אוֹתָם סְתוּמִים, שְׁעוּמְדִים עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא מְאִירִים, וְלִכֵּן כְּתוּב וְאָרָא אֶל אֲבָרְהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי, בְּאוֹתָם גּוֹנִים שְׁנָרְאִים.

וְשָׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם - אֵלּוֹ גּוֹנִים עֲלֵיוֹנִים נִסְתָּרִים שְׁזוֹהָרִים שְׁזָכָה בָּהֶם מִשָּׁה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם. וְסוּד זֶה, שֶׁהָעֵין סְתוּם וְגִלּוּי. סְתוּם - רוֹאֵה אֶסְפֶּקְלָרְיָה הַמְּאִירָה. נִגְלָה - רוֹאֵה אֶסְפֶּקְלָרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה. וְעַל זֶה וְאָרָא, בְּאֶסְפֶּקְלָרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, שְׁהִיא בְּהִתְגַּלּוּת, בְּהַ כְּתוּב רְאִיָּה. וְאוֹלָם בְּאֶסְפֶּקְלָרְיָה שְׁמְאִירָה שְׁהִיא בְּסִתּוֹר, כְּתוּב בְּהַ יְדִיעָה, שְׁכְּתוּב לֹא נוֹדַעְתִּי. בְּאוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אֲבָא וּנְשָׁקוּ יְדֵיו. בְּכָה רַבִּי אֲבָא וְאָמַר, אוֹי כְּשִׁתְּסַלֵּק מִן הָעוֹלָם וְיִשְׁאָר הָעוֹלָם יְתוּם מִמֶּךָ, מִי יְכוֹל לְהַאֲדִיר דְּבָרֵי תוֹרָה?

פְּתַח רַבִּי אֲבָא וְאָמַר, (שְׁמוּאֵל א-כח) וְאִמְרָתָם כֹּה לְחֵי וְאַתָּה שְׁלוֹם וּבֵיתְךָ שְׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שְׁלוֹם.

בְּנֵהוֹרָא דְּלֹא נִהִיר. וְאֵלֶּין אֵינּוֹן כְּגוֹוֹנָא דְּאֵינּוֹן סְתִימִין דְּקִיִּימֵי עֲלֵייהוּ וְאֵלֶּין אֵינּוֹן דְּאִתְחַזְיִין לְאֲבָהָן, לְמַנְדַּע אֵינּוֹן סְתִימִין דְּמַזְדְּהִרִין, מַגּוֹ אֵלֶּין דְּלֹא מַזְדְּהִרִי. וְאֵינּוֹן דְּמַזְדְּהִרִי וְאֵינּוֹן סְתִימִין, אִתְגַּלְיִין לְמִשָּׁה, בְּהֵהוּא רַקִּיעָא דִּילֵיהּ. וְאֵלֶּין קִיִּימֵי, עַל אֵינּוֹן גּוֹוֹנִין דְּאִתְחַזְיִין בֵּיהּ בְּעֵינָא.

וְרָזָא דָּא סְתִימֵי עֵינָהּ, וְאֶסְחָר גְּלַגְלֵךְ, וְיִתְגַּלְיִין אֵינּוֹן גּוֹוֹנִין דְּנִהִרִין, דְּמַזְדְּהִרִי, וְלֹא אִתְיִיחִיב רְשׁוֹ לְמִיחְמֵי, אֶלֶּא בְּעֵינֵין סְתִימִין, בְּגִין דְּאֵינּוֹן סְתִימִין עֲלֵאִין, קִיִּימֵי עַל אֵינּוֹן גּוֹוֹנִין דְּאִתְחַזְיִין, דְּלֹא מַזְדְּהִרִי.

וְעַל דָּא קָרִינָן, מִשָּׁה זָכָה בְּאֶסְפֶּקְלָרְיָה דְּנִהִרָא דְּקִיִּימָא עַל הֵהוּא דְּלֹא נִהִירָא. שְׁאֵר בְּנֵי עֲלָמָא, בְּהֵהוּא אֶסְפֶּקְלָרְיָה דְּלֹא נִהִירָא. וְאֲבָהָן הָיוּ חֲמָאן מַגּוֹ אֵלֶּין גּוֹוֹנִין דְּאִתְגַּלְיִין, אֵינּוֹן סְתִימִין, דְּקִיִּימֵי עֲלֵייהוּ דְּאֵינּוֹן דְּלֹא נִהִרִין, וְעַל דָּא כְּתִיב, וְאָרָא אֶל אֲבָרְהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי, בְּאֵינּוֹן גּוֹוֹנִין דְּאִתְחַזְיִין.

וְשָׁמִי יי' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, אֵלֶּין גּוֹוֹנִין עֲלֵאִין סְתִימִין דְּזוֹהָרִין, דְּזָכָה בְּהוּ מִשָּׁה לְאֶסְתַּפְּלָא בְּהוּן. וְרָזָא דָּא, דְּעֵינָא סְתִימֵי וְגִלְיָא. סְתִימֵי, חֲמֵי אֶסְפֶּקְלָרְיָה דְּנִהִירָא, אִתְגַּלְיָא, חֲמֵי אֶסְפֶּקְלָרְיָה דְּלֹא נִהִירָא. וְעַל דָּא, וְאָרָא, בְּאֶסְפֶּקְלָרְיָה דְּלֹא נִהִירָא, דְּאִיהוּ בְּאִתְגַּלְיָא, בֵּיהּ כְּתִיב רְאִיָּה. בְּאֶסְפֶּקְלָרְיָה דְּנִהִירָא דְּאִיהוּ בְּסְתִימוֹ, כְּתִיב בֵּיהּ יְדִיעָה, דְּכְּתִיב לֹא נוֹדַעְתִּי. אִתּוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אֲבָא וּנְשָׁקוּ יְדֵיו. בְּכָה רַבִּי אֲבָא, וְאָמַר, וְוִי כַד תְּסַתְּלַק מִעֲלָמָא, וְיִשְׁתְּאָר עֲלָמָא יְתוּם מִינָךְ, מָאן יְכִיל לְאַנְהִירָא מְלִין דְּאוֹרִיָּתָא.

פְּתַח רַבִּי אֲבָא וְאָמַר, (שְׁמוּאֵל א, כ"ה) וְאִמְרָתָם כֹּה לְחֵי וְאַתָּה שְׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר

ואמרתם פה לחי, וכי דוד לא היה יודע בו בנבל שהוא אומר שבבילו ואמרתם פה לחי? אלא אותו יום, יום טוב של ראש השנה היה, והקדוש ברוך הוא יושב בדין על העולם, ובשביל הקדוש ברוך הוא הוא אומר ואמרתם פה לחי, לקשר פה לחי, שכל החיים תלויים בו. ואתה שלום, מה זה ואתה? אתה היה צריך (לכתב) ! אלא ואתה, הכל לקדוש-ברוך-הוא אמר, כדי לקשר קשר האמונה וכראוי.

מכאן למדנו שאסור להקדים שלום לאדם רשע, ואם צריך, יקדים לו כמו דוד שברך את הקדוש ברוך הוא, ונראה שאמר בגללו. ואם תאמר שזו רמאות - לא, שהרי כל מה שמעלה לקדוש-ברוך-הוא ונראה שבבבילו אמר - אינו רמאות. ומי שמקדים שלום לצדיק כאלו הקדים לקדוש-ברוך-הוא, כל שפן מר, שהוא שלום למעלה ולמטה.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם. רבי חזקיה פתח, (תהלים לב) אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון וגו'. פמה אטומים הם בני אדם שלא יודעים ולא מסתכלים על מה עומדים בעולם, שהרי כשבא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את האדם בדיוקן שלו והתקינו בתקוניו, כדי שישתדל בתורה וילך בדרךיו.

שהרי כשבא אדם, מעפר המקדש שלמטה נתקן, וארבעה צדדי העולם התחברו באותו מקום שנקרא בית המקדש. ואותם ארבעה צדדי העולם התחברו בארבעה צדדים, שהם יסודות העולם א"ש רוח ומי"ם ועפ"ר, והתחברו ארבעה צדדים אלו

לך שלום. ואמרתם פה לחי, וכי דוד לא היה יודע ביה בנבל, דאיהו אומר בגינייה, ואמרתם פה לחי, אלא, ההוא יומא, יומא טבא דראש השנה הוה, וקודשא בריך הוא יתיב בדינא על עלמא, ובגין קדשא בריך הוא קאמר, ואמרתם פה, לחי, לקשרא כה, לחי, דכל חיין ביה תליין. ואתה שלום, מאי ואתה אתה מיבעי ליה. אלא, ואתה כלא לקודשא בריך הוא קאמר, בגין לקשרא קשרא דמהימנותא כדקא יאות.

מכאן אוליפנא, דהא לבר נש חייבא, אסור לאקדמא ליה שלם, ואי אצטרין, יקדים ליה פדוד, דברין ליה לקודשא בריך הוא, ואתחזי דבגינייה קאמר. ואי תימא דרמאות הוה. לאו. דהא כל מאן דסליק ליה לקודשא בריך הוא, ואתחזי דבגינייה קאמר, לאו רמאות הוא. ומאן דאקדים שלם לזפאה, פאילו אקדים ליה לקודשא בריך הוא, כל שפן מר, דאיהו שלמא לעילא ותתא.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יי' לא נודעתי להם. רבי חזקיה פתח, (תהלים ל"ב) אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון וגו'. פמה אינון בני נשא אטימין, דלא ידעין, ולא מסתכלין, על מה קיימין בעלמא. דהא קדשא בריך הוא כד ברא עלמא, עבד ליה לבר נש בדיוקנא דיליה, ואתקין ליה בתקוניו, בגין דישתדל באורייתא, ויהך באורחוי.

דהא כד אתברי אדם, מעפרא דמקדשא דלתתא אתתקן וארבע סטרי דעלמא, אתחברו בההוא אתר דאקרי בי מקדשא.

ואינון ארבע סטרי דעלמא, אתחברו בארבע סטרי, דאינון יסודין

בְּאַרְבַּעַה צְדָדֵי (יסודות) הָעוֹלָם,
וְהַתְקִינן מֵהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא גּוֹרֵף אֶחָד בְּתַקְוֹן עֲלֵינוּ,
וּגּוֹרֵף זֶה הַתְּחִבֵּר מִשְׁנֵי
עוֹלָמוֹת, מֵהָעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן הַזֶּה
וּמֵהָעוֹלָם שְׁלֹמַעֲלָה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רְאֵה,
אַרְבַּעַה רְאֻשׁוֹנִים הֵם סוּד
הָאֲמוּנָה, וְהֵם אֲבוֹת שֶׁל
כָּל עוֹלָמוֹת, וְסוּד הַמְּרַכְּבָה
הָעֲלִיּוֹנָה הַקְדוּשָׁה. וְאוֹתָם
אַרְבַּעַה יְסוּדוֹת, אֲשֶׁר ר״ח
וּמִי״ם וְעַפְ״ר, אֵלֶּה הֵם סוּד
עֲלִיּוֹן. וְאֵלֶּה הֵם הָאֲבוֹת, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת
אֲבוֹת שֶׁל הַכֹּל וּמֵהֶם יוֹצְאִים זֶה״ב
וְכִסְ״ף וּנְחַשׁׁשׁ וְיִבְרֹזׁל, וְתַחַת
אֵלֶּה מִתְּכַוֵּן אַחֲרוֹת שְׂדוּמִים
לָהֶם וּכְמוֹ שְׂאֵלוֹ.

בֵּא רְאֵה, אֲשֶׁר ר״ח וּמִי״ם
וְעַפְ״ר אֵלֶּה הֵם הָרְאֻשׁוֹנִים
וְהַשְּׂרֵשִׁים שְׁלֹמַעֲלָה וְשְׁלֹמַטָּה,
וְתַחֲתוֹנִים וְעֲלִיּוֹנִים עוֹמְדִים
עֲלֵיהֶם. וְאֵלֶּה הֵם אַרְבַּעַה,
לְאַרְבַּעַה צְדָדֵי הָעוֹלָם, וְעוֹמְדִים
בְּאַרְבַּעַה אֵלֶּה: צְפוּ״ן וְדְרוּ״ם
וּמְזַרְ״ח וּמַעַרְ״ב. אֵלֶּה הֵם
אַרְבַּעַה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם,
וְעוֹמְדִים בְּאַרְבַּעַה אֵלֶּה. אֲשֶׁר
לְצַד צְפוּ״ן, ר״ח לְצַד מְזַרְ״ח.
מִי״ם לְצַד דְרוּ״ם. מִשּׁוּם
שֶׁהַדְרוּם הוּא חֵם וְיָבֵשׁ. מִיָּם
קְרִיִם וְלַחִים. עַפְ״ר לְצַד
מַעַרְ״ב. וְאַרְבַּעַה אֵלֶּה קְשׁוּרִים
בְּאַרְבַּעַה אֵלֶּה, וְכֹלֶם אֶחָד, וְאֵלֶּה
עוֹשִׂים אַרְבַּעַה מִתְּכַוֵּן, שֶׁהֵם
זֶה״ב וְכִסְ״ף וּנְחַשׁׁשׁ וְיִבְרֹזׁל.
הָרִי הֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר, וְכֹלֶם אֶחָד.
בֵּא רְאֵה, הָאֵשׁ הִיא בְּשִׁמְאֵל,
לְצַד צְפוּן, שֶׁהָרִי הָאֵשׁ בּוֹ תִקַּף
הַחֲמִימוֹת, וְהַיָּבֵשׁ שֶׁלּוֹ חֲזַק.
וְצְפוּן הַהַפֵּךְ שֶׁלּוֹ, וְנִמְזָגִים אֶחָד
בְּאֶחָד וְהוּא אֶחָד. מִיָּם לְיָמִין,
וְהוּא לְצַד דְרוּם, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְחִבְרָם וְלַחֲסוּדֵם כְּאֶחָד, עוֹשֶׂה מְזַג זֶה כְּמְזַג זֶה.

דְּעֻלְמָא, אֲשֶׁר ר״ח וּמִי״ם וְעַפְ״ר, וְאַתְחַבְרֵי
אַרְבַּע סְטְרִין אֵלֵינוּ, בְּאַרְבַּע סְטְרֵי (כ״א יסודין)
דְּעֻלְמָא, וְאַתְקִינן מִנֵּיהוּ קְדוּשָׁא בְרִיךְ הוּא חַד
גּוּפָא בְּתַקְוֹנָא עֲלָאָה. וְהֵאֵי גּוּפָא, אַתְחַבְרֵי
מִתְרִין עֲלֵמִין, מֵעֻלְמָא דָּא תַתָּאָה, וּמֵעֻלְמָא
דְּלַעֲיָלָא.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, תָּא חֲזִי, אַרְבַּע קְדָמָי אֵינּוּן
רְזָא דְמַהִימְנוּתָא. וְאֵינּוּן אֲבָהֵן דְּכֻלְהוּ
עֲלֵמִין. וְרְזָא דְרִתִּיכָא עֲלָאָה קְדִישָׁא. וְאֵינּוּן
אַרְבַּע יְסוּדִין: אֲשֶׁר ר״ח וּמִי״ם וְעַפְ״ר. אֵלֵינוּ
אֵינּוּן רְזָא עֲלָאָה. (וְאֵלֵינוּ אֵינּוּן אֲבָהֵן דְּכֻלְהוּ עֲלֵמִין אֲבָהֵן דְּכֻלְהוּ)
וּמֵאֵינּוּן נְפָקִין, זֶה״ב וְכִסְ״ף וּנְחַשׁׁשׁ וְיִבְרֹזׁל.
וְתַחֲתוֹת (דף כ״ד ע״א) אֵלֵינוּ מִתְּכַוֵּן אַחֲרֵינוּ, דְּדִמְיִין
לוֹן. (כְּנוּנָא דְאֵלֵינוּ).

תָּא חֲזִי. אֲשֶׁר ר״ח וּמִי״ם וְעַפְ״ר, אֵלֵינוּ
קְדָמָי וְשָׂרְשִׁין דְּלַעֲיָלָא וְתַתָּא, וְתַתָּאִין
וְעֲלָאִין עֲלִיָּהוּ קְיִימִין. וְאֵלֵינוּ אַרְבַּע,
לְאַרְבַּע סְטְרֵי עֻלְמָא, וְקְיִימִין בְּאַרְבַּע אֵלֵינוּ:
צְפוּ״ן, וְדְרוּ״ם, וּמְזַרְ״ח, וּמַעַרְ״ב. אֵלֵינוּ אֵינּוּן
אַרְבַּע סְטְרִין דְּעֻלְמָא, וְקְיִימִין בְּאַרְבַּע אֵלֵינוּ.
אֲשֶׁר לְסִטְרַת צְפוּ״ן. ר״ח לְסִטְרַת מְזַרְ״ח. מִי״ם
לְסִטְרַת דְרוּ״ם. בְּגִין דְּדְרוּם אִיהוּ חֵם וְיָבֵשׁ מְיָם
קְרִיִם וְלַחִים עַפְ״ר לְסִטְרַת מַעַרְ״ב. וְאַרְבַּע
אֵלֵינוּ, בְּאַרְבַּע אֵלֵינוּ קְטִירִין, וְכֻלְהוּ חַד, וְאֵלֵינוּ
עֲבָדֵי אַרְבַּע מִתְּכַוֵּן, דְּאֵינּוּן זֶה״ב וְכִסְ״ף
וּנְחַשׁׁשׁ וְיִבְרֹזׁל הֵא אֵינּוּן תְּרִיסָר, וְכֻלְהוּ חַד.
תָּא חֲזִי, אֵשׁ הוּא בְּשִׁמְאֵלָא, לְסִטְרַת צְפוּן, דְּהֵא
אֵשׁ, תּוּקְפָא דְחֲמִימוֹתָא בֵּיהּ, וְיָבֵישׁוּ
דִּילֵיהּ תְּקִיף. וְצְפוּן כְּהַפּוּכָא דִּילֵיהּ הוּא,
וְאַתְמְזִיג חַד בְּחַד וְאִיהוּ חַד. מִיָּם לְיָמִינָא,
וְהוּא לְסִטְרַת דְרוּם. וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, לְחִבְרָא
(לְחִבְרָא) לוֹן כְּחַדָּא, עֲבִיד מְזַגָּא דָּא כְּמְזַגָּא דָּא.

הוּא לְחִבְרָם וְלַחֲסוּדֵם כְּאֶחָד, עוֹשֶׂה מְזַג זֶה כְּמְזַג זֶה.

צָפוֹן אִיהוּ קָר וְלַח, אֲשָׁא חֵם וְיָבֵשׁ. אַחְלָף לוֹן
לְסֹטֵר דְּרוֹם. דְּרוֹם, אִיהוּ חֵם וְיָבֵשׁ. מִים
קָרִים וְלַחִים. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְזִיג לוֹן
פְּחַד דְּנַפְקֵי מֵיָא מְדָרוֹם, וְעָא לִין בְּגוּ צָפוֹן.
וּמְצָפוֹן נִגְדֵי מֵיָא. נְפִיק אֲשָׁא מְצָפוֹן, וְעָא לִין
בְּתוֹקְפָא דְּדָרוֹם, וּמְדָרוֹם נְפִיק תּוֹקְפָא
דְּחַמִּימוּתָא לְעֵלְמָא. בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
אוּזִיף דָּא בְּדָא, וְכָל חַד וְחַד אוּזִיף לְחַבְרִיה
מְדִילִיה פְּדָקָא חֲזִי לִיה. כְּגוּוֹנָא דָּא רוּחַ
וּמְזָרְחָא, בְּגִין דְּיוּזִיף כָּל חַד לְחַבְרִיה, וְאֵתְכַלִּיל
דָּא בְּדָא, לְאַתְחַבְרָא כְּחַד.

הָא חֲזִי, אֲשָׁא מְסֹטְרָא דָּא, מִים מְסֹטְרָא דָּא.
וְאִינוּן מַחְלוּקְתָא. עָא לִין רוּחַ בִּינְיָהוּ, וְאַחִיד
לְתַרִּין סְטְרִין. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית א') וְרוּחַ
אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. דְּהָא אֲשָׁא
קָאִים לְעֵילָא בְּסֹטְרָא דָּא. וּמִים קִיִּימֵי עַל אֲפִי
אַרְעָא. רוּחָא אָעִיל בִּינְיָהוּ, וְאַחִיד לְתַרִּין
סְטְרִין, וְאַפְרִישׁ מַחְלוּקְתָא. עֶפְר, מֵיָא קִיִּימֵי
עַלִּיה וְרוּחָא וְאַשָׁא וּמְקַבְּלָא מְכַלְהוּ, בְּחֵילָא
דְּתַלְתָּא אֲלִין דְּקִיִּימֵי עֵלָה.

הָא חֲזִי, רוּחַ וּמְזָרְחָא. מְזָרְחָא, חֵם וְלַח, רוּחַ, (פר
וְיָבֵשׁ סְטְרָא דְּאִיהוּ וְיָבֵשׁ) חֵם וְלַח אִיהוּ, וּבְגִינֵי כַף,
אַחִיד לְתַרִּין סְטְרִין, דְּהָא אֲשָׁא חֵם וְיָבֵשׁ, וּמִים
קָרִים וְלַחִים, רוּחַ אִיהוּ חֵם וְלַח, סְטְרָא דְּאִיהוּ
חֵם, אַחִיד בְּאַשָׁא. סְטְרָא דְּאִיהוּ לַח, אַחִיד
בְּמֵיָא. וְעַל דָּא אֶסְפִּים בִּינְיָהוּ, וְאַפְרִישׁ
מַחְלוּקְתָא דְּאַשָׁא וּמֵיָא.

עֶפְר אִיהוּ קָר וְיָבֵשׁ, וְעַל דָּא מְקַבְּלָא עַלִּיה
כְּלָהוּ, וְכָלְהוּ עֵבְדֵי בִיה עֵבִידְתִּיָהוּ,
וּמְקַבְּלָא מְכַלְהוּ, לְאַפְקָא בְּחֵילִיהוּן מְזוּנָא
לְעֵלְמָא. בְּגִין דְּבְמַעְרַב אֵתְאַחִיד עֶפְרָא, דְּאִיהוּ
קָר וְיָבֵשׁ. וְסְטְרָא דְּאִיהוּ קָר, אַחִיד בְּצָפוֹן
דְּאִיהוּ קָר וְלַח, דְּהָא קְרִירָא אֵתְאַחִיד בְּקְרִירָא.

הַצָּפוֹן הוּא קָר וְלַח, הָאֵשׁ חֵם
וְיָבֵשׁ. הַחֲלִיפִים לְצַד דְּרוֹם. דְּרוֹם
הוּא חַד וְיָבֵשׁ. הַמַּיִם קָרִים
וְלַחִים. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוּזַג
אוֹתָם כְּאַחַד, שְׂוִיִצְאִים מִים
מְדָרוֹם וְנִכְנְסִים לְצָפוֹן, וּמְצָפוֹן
שׁוֹפְעִים מִים. יוֹצֵא אֵשׁ מְצָפוֹן,
וְנִכְנֵס בְּתַקְףֵי הַדְּרוֹם, וּמְדָרוֹם
יוֹצֵא תַקְףֵי הַחַמִּימוֹת לְעוֹלָם,
מְשׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לוֹוֵה
זֶה מְזַה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מְלוֹוֵה
לְחַבְרוֹ מְשַׁלוֹ כְּפְרָאוּי לוֹ. כְּמוֹ זֶה
רוּחַ וּמְזָרְחָא, כְּדֵי שְׂיִלוֹוֵה כָּל אֶחָד
לְחַבְרוֹ, וְנִכְלְלִים זֶה בְּזֶה לְהַתְחַבֵּר
כְּאַחַד.

בֵּא רְאֵה, אֵשׁ מְצַד זֶה, מִים מְצַד
זֶה, וְהֵם מַחְלֶקֶת. נִכְנְסֵת רוּחַ
בִּינְיָהֶם וְאוּחֲזֵת אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים.
זֶהוּ שְׁפָתוֹב (בראשית א') וְרוּחַ אֱלֹהִים
מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, שְׁהָרִי אֵשׁ
עוֹמְדָת לְמַעְלָה בְּצַד זֶה, וּמִים
עוֹמְדִים עַל פְּנֵי הָאָרֶץ. רוּחַ נִכְנְסֵת
בִּינְיָהֶם וְאוּחֲזֵת אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים
וּמְפָרִידָה מַחְלֶקֶת. הַעֶפְר, הַמַּיִם
עוֹמְדִים עֲלֵיו, וְרוּחַ וְאַשׁ,
וּמְקַבְּלָת מְכַלְמֵם בְּפִתְחֵי שְׁלֵשֶׁת
אַלָּה שְׁעוּמָדִים עֲלָיו.

בֵּא רְאֵה. רוּחַ וּמְזָרְחָא. מְזָרְחָא חֵם
וְלַח, רוּחַ וְקָר וְיָבֵשׁ. הַצַּד שְׁהוּא יָבֵשׁ חֵם
וְלַח הִיא, וְלִכְּנֵן אוּחֲזֵת אֶת שְׁנֵי
הַצְּדָדִים, שְׁהָרִי אֵשׁ חֵם וְיָבֵשׁ,
וּמִים קָרִים וְלַחִים. רוּחַ הוּא חֵם
וְלַח. הַצַּד שְׁהוּא חֵם אַחֲזוּ בְּאַשׁ.
הַצַּד שְׁהוּא לַח אַחֲזוּ בְּמִים. וְעַל
זֶה יֵשׁ הַסְּפָמָה בִּינְיָהֶם, וּמְפָרִיד
מַחְלֶקֶת שְׁלֵשׁ אֵשׁ וּמִים.

עֶפְר הוּא קָר וְיָבֵשׁ, וְלִכְּנֵן מְקַבְּלָא
עֲלָיו אֶת כָּלֵם, וְכָלֵם עוֹשִׂים בּוֹ
מַעֲשֵׂיהֶם, וּמְקַבְּלָא מְכַלְמֵם לְהוֹצִיא
בְּכַחֶם מְזוּן לְעוֹלָם, מְשׁוּם
שֶׁבְּמַעְרַב נֶאֱחָז הַעֶפְר שְׁהוּא קָר
וְיָבֵשׁ, וְצַד שְׁהוּא קָר אַחֲזוּ בְּצָפוֹן
שְׁהוּא קָר וְלַח, שְׁהָרִי קָר נֶאֱחָז
בְּקָר. מְשׁוּם כֵּן צָפוֹן נֶאֱחָז

בְּגִין כִּן צְפוֹן אֶתְאֲחִיד בְּמַעֲרֵב בְּסִטְרָא דָא.
דְרוֹם דְּאִיהוּ חֵם וְיָבֵשׁ, בְּהֵהוּא יְבִישׁוּתָא
דִּילֵיהּ, אֲחִיד לִיבְשׁוּתָא דְמַעֲרֵב בְּסִטְרָא
אַחְרָא, וְאֶתְאֲחִיד מַעֲרֵב בְּתַרְיִן סְטְרִין.

וְכֵן אֶתְאֲחִיד דְרוֹם בְּמַזְרַח, דְּהָא חֲמִימוּתָא
דְּדְרוֹם, אֶתְאֲחִיד בֵּיהּ בְּחֲמִימוּתָא
דְּמַזְרַח. וּמַזְרַח אֶתְאֲחִיד בְּצַפּוֹן דְּהָא לְחוּתָא
דִּילֵיהּ אֶתְאֲחִיד בְּלְחוּתָא דְצַפּוֹן. הַשְׁתָּא
אַשְׁתַּכַּח דְרוּמִי"ת מַזְרַחִי"ת. מַזְרַחִי"ת
צְפוֹנִי"ת. צְפוֹנִי"ת מַעֲרֵבִי"ת. מַעֲרֵבִי"ת
דְרוּמִי"ת וְכִלְהוּ כְלִילָן דָּא בְדָא,
לְאַשְׁתַּלְשְׁלָא חַד בְּחַד.

בְּגוֹנוּנָא דָא, צְפוֹן עֲבִיד דְהֵבָא. דְמַסְטְרָא
דְתוּקְפָא דְאָשָׁא, אֶתְעֵבִיד דְהֵבָא.
וְהֵינּוּ דְכְתִיב, (איוב ל"ז) מִצְפוֹן זָהָב יֵאָתֶה. דָּאֵשׁ
אֶתְאֲחִיד בְּעַפְרָא, וְאֶתְעֵבִיד דְהֵבָא. וְהֵינּוּ
דְכְתִיב, (איוב כ"ח) וְעַפְרוֹת זָהָב לוֹ. וְרָזָא דָא,
שְׁנַיִם כְּרוּבִים זָהָב.

מִיּוֹם אֶתְאֲחִיד בְּעַפְרָא, וְקִרְיֹוּתָא בְּלְחוּתָא
עֲבִיד כְּסָף, הַשְׁתָּא הָא עֶפְרָא אֶתְאֲחִיד
בְּתַרְיִן סְטְרִין, בְּזָהָב וּבְכֶסֶף, וְאֶתְיִיְהִיב
בֵּינֵיהוּ. רוּחָא אֲחִיד לְמִים, וְאֲחִיד (הַגְהֵה: תְּמִיחָה
כְּמַה דְאֶמַר רוּחַ קַר וְיָבֵשׁ שָׁאֵם כֵּן עֶפְרָא וְרוּחַ שְׁוִים כְּמַבְעֵם אֲכַל יֵשׁ אֲוִמְרִים
כִּי רוּחַ חֵם וְלַח וְאֵם כֵּן נוּכַל לוּמַר דְאֲחִיד רוּחַ לְתַרְיִן סְטְרִין אֵשׁ חֵם וְיָבֵשׁ
וְרוּחַ חֵם וְלַח סְטְרָא דְאִיהוּ חֵם אֲחִיד בְּאֵשׁ וּסְטְרָא דְאִיהוּ לַח אֲחִיד כְּמִיא
וְאֶפְרַיִשׁ מִחְלוּקַת דְאָשָׁא וּמִיא. עֶפְרָא אִיהוּ קַר וְיָבֵשׁ וּמִים קְרִים וְלַחִים וּסְטְרָא
דְקַר אֲחִיד בְּעַפְרָא כְּמִיא דְקַר אֶשְׁתַּכַּח דְעֶפְרָא מְקַבֵּל עֲלֵיהּ בְּלַחוּ בְּגִין כִּן
אֲחִיד לְתַרְיִן סְטְרִין דְהָא אֵשׁ חֵם וְיָבֵשׁ מִים קַר וְלַח ע"כ) (דף כ"ד ע"ב)

לְאֵשׁ, וְאַפִּיק תְּרִין כְּחַד, דְּאִיהוּ (יחזקאל א') עֵין
נְחֹשֶׁת קָלָל. וְעֶפְרָא דְקַאמְרָן, כַּד אִיהוּ
בְּלְחוּדוּי, בִּיבִישׁוּ וְקִרְיֹוּ דִּילֵיהּ, נְפִיק בְּרִזָּל,
וְסִימְנִיָּה, (קהלת י') אֵם קֵהָה הַבְּרִזָּל וְגו'.

וְהָא עֶפְרָא, אֶתְאֲחִיד בְּכִלְהוּ, וְכִלְהוּ עֲבָדִין בֵּיהּ כְּגוֹנוּנָא דְלְהוֹן. תָּא חֲזִי,

בְּמַעֲרֵב בְּצַד זָה. דְרוֹם שְׁהוּא חֵם
וְיָבֵשׁ, בְּאִתּוּ הֵיבֵשׁ שְׁלוֹ אִתּוּ אֶת
הֵיבֵשׁ שֶׁל מַעֲרֵב בְּצַד אַחֵר, וְנֶאֱחָז
מַעֲרֵב בְּשְׁנֵי צְדָדִים.

וְכֵן נֶאֱחָז דְרוֹם בְּמַזְרַח, שְׁהִי
חֲמִימוּת הַדְרוֹם נֶאֱחָזת בְּחִימוּת
הַמַּזְרַח. וּמַזְרַח נֶאֱחָז בְּצַפּוֹן, שְׁהִי
לְחוּתוֹ נֶאֱחָזת בְּלְחוּת הַצְּפוֹן.
עֲלֵשׁוּ נִמְצָא דְרוּמִי"ת מַזְרַחִי"ת.
מַזְרַחִי"ת צְפוֹנִי"ת. צְפוֹנִי"ת
מַעֲרֵבִי"ת. מַעֲרֵבִי"ת דְרוּמִי"ת.
וְכֻלָּם כְּלוּלִים זֶה בְּזֶה לְהַשְׁתַּלְשֵׁל
אֶחָד בְּאַחֵד.

כְּמוֹ כֵּן צְפוֹן עוֹשֶׂה זָהָב, שְׁמַצַּד
תְּקַף הָאֵשׁ נַעֲשֶׂה זָהָב, וְהֵינּוּ
שְׁכָתוּב (איוב לו) מִצְפוֹן זָהָב יֵאָתֶה.
שְׂאֵשׁ אֲחִידוּ בְּעַפְרָא וְנַעֲשֶׂה זָהָב,
וְהֵינּוּ שְׁכָתוּב (שם כח) וְעַפְרוֹת זָהָב
לוֹ. וְסוּד זֶה שְׁנַיִם כְּרוּבִים זָהָב.

מִיּוֹם נֶאֱחָזִים בְּעַפְרָא, וְקִרְיֹוּת
בְּלְחוּת עוֹשֶׂה כְּסָף, כַּעַת הָרִי עֶפְרָא
נֶאֱחָז בְּשְׁנֵי צְדָדִים, בְּזָהָב וּבְכֶסֶף,
וְנִתֵּן בֵּינֵיהֶם. רוּחַ אֲחִידת אֶת
הַמִּים, וְאֲחִידת (תְּמִיחָה, כְּמַה שְׂאֶמַר רוּחַ
קַר וְיָבֵשׁ, שָׁאֵם כֵּן רוּחַ וְעֶפְרָא שְׁוִים כְּמַבְעֵם, אֲבָל יֵשׁ
אֲוִמְרִים כִּי רוּחַ חֵם וְלַח, וְאֵם כֵּן נוּכַל לוּמַר שְׁוִים
הַרוּחַ לְשְׁנֵי צְדָדִים - אֵשׁ חֵם וְיָבֵשׁ, וְרוּחַ חֵם וְלַח.
הַצַּד שְׁהוּא חֵם אֲחִידוּ בְּאֵשׁ, וְהַצַּד שְׁהוּא לַח אֲחִידוּ
בְּמִים, וּמִפְרִיד מִחְלוּקַת שֶׁל אֵשׁ וּמִים. עֶפְרָא הוּא קַר
וְיָבֵשׁ, וּמִים קְרִים וְלַחִים, וְהַצַּד הַקַּר אֲחִידוּ בְּעַפְרָא בְּצַד
הַקַּר. נִמְצָא שְׁעַפְרָא מְקַבֵּל עֲלֵיוּ בְּלֵם, מִשּׁוּם כִּן אֲחִידוּ
לְשְׁנֵי הַצְּדָדִים, שְׁהִי אֵשׁ חֵם וְיָבֵשׁ, מִים קַר וְלַח.
ע"כ אֶת הָאֵשׁ, וּמוֹצִיאָה שְׁנַיִם
כְּאֶחָד, שְׁהוּא עֵין נְחֹשֶׁת קָלָל. וְעֶפְרָא
שְׂאֶמְרָנוּ, כְּשֶׁהוּא לְכַדוֹ בִּיבֵשׁ וְהַקַּר
שְׁלוֹ, יוֹצֵא בְּרִזָּל, וְסִימְנֵה - (קהלת י')

אֵם קֵהָה הַבְּרִזָּל וְגו'.

וְעֶפְרָא זֶה נֶאֱחָז בְּכֻלָּם, וְכֻלָּם עוֹשִׂים
כּוֹ כְּצוּרָה שְׁלֵהֶם. בָּא רָאָה, בְּלֹא
עֶפְרָא אֵין זָהָב וְכֶסֶף וְנִחְשָׁת, שְׁהִי
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְלוֹה לְחִבְרוֹ מִשְׁלוֹ
לְהַתְקַשֵּׁר זֶה בְּזֶה. וְהַעֲפָר נֶאֱחָז

בְּכֹלֶם, מְשׁוּם שְׁשָׁנֵי צְדָדִים אֲחֻזִּים
אוֹתוֹ, אֲשֶׁר וַיִּמֵּם. וְרוּחַ נִקְרְבַת לוֹ
בְּשִׁבִיל שְׁנֵי אֵלֶּה וְעוֹשָׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה.
נִמְצָא שְׁכַשְׁמַתְחִבֵּר עֶפְרַם עִמָּם,
עוֹשָׂה וּמוֹלִיד עֶפְרוֹת אַחֲרֵיהֶם כְּמוֹ
שְׁלֵהֶם, כְּמוֹ שְׁזֹהֵב מוֹלִיד עֶפְרַם
פְּסֻלַת יִרְקָה, שֶׁהִיא כְּמוֹ זֹהֵב מִמֶּשׁ.
כְּמוֹ שְׁכֶסֶף שְׁמוֹלִיד עֶפְרַת, וְכְמוֹ
שְׁנַחֲשֵׁת הַעֲלִיּוֹנָה מוֹלִידָה בְּדִיל
שֶׁהוּא נַחֲשֵׁת קֹטְנָה. כְּמוֹ שְׁפְרֹזֶל
מוֹלִיד בְּרֹזֶל, וְסִימְנָךְ - (מִשְׁלִי"ב) בְּרֹזֶל
בְּכֹרֶזֶל יָחַד.

בֹּא רְאֵה, אֲשֶׁר רִיחַ מִים וְעֶפְרַם, כָּלֶם
אֲחֻזִּים זֶה בְּזֶה וְקִשׁוּרִים זֶה בְּזֶה,
וְאֵין בֵּיהֶם פְּרוּד. וְהַעֲפָר הַזֶּה,
כִּשְׁהוּא מוֹלִיד אַחֵר כֶּף, לֹא
מִתְקַשְּׂרִים זֶה בְּזֶה כְּאוֹתָם עֲלִיּוֹנִים,
כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ב) וּמִשֶּׁם יִפְרָד
וְהִזָּה לְאַרְבַּעָה רְאשִׁים, בְּאֵלֶּה הִזָּה
פְּרוּד.

מְשׁוּם שֶׁהָרִי הַעֲפָר, כִּשְׁהָא מוֹלִיד
בִּפְתַח שַׁל שְׁלֹשֶׁת הַעֲלִיּוֹנִים, מוֹצִיא
אַרְבַּעָה נְהוּרוֹת שְׁשֵׁם נִמְצָאוֹת
אַבְנִים יְקֻרוֹת, וְהֵם בְּמִקּוֹם אֶחָד,
שְׁכַתּוֹב שֵׁם הַבְּדֻלַח וְאֵבֶן הַשֵּׁהָם.
וְאוֹתָן אַבְנִים יְקֻרוֹת הֵן שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה, וְהֵן לְאַרְבַּעָה צְדָדֵי הָעוֹלָם
כְּנֶגֶד שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבָטִים, שְׁכַתּוֹב
(שְׁמוֹת כח) וְהָאַבְנִים תְּהִיִּין עַל שְׁמוֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל
שְׁמוֹתָם. וְשְׁנַיִם עֶשֶׂר הַבְּקָר הִלְלוּ
שֵׁהָם תַּחַת הַיָּם.

בֹּא רְאֵה, כָּל אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים
הַעֲלִיּוֹנִים שְׁאִמְרָנוּ, אֵף עַל גֹּב
שְׁנִקְשְׂרִים זֶה בְּזֶה, וְהֵם הַקִּיּוּם
שְׁלֵמָעֵלָה וּמִטָּה, קִיּוּם שַׁל הָעוֹלָם
יֹתֵר הוּא הַרוּחַ, מְשׁוּם שֶׁהַכֹּל
עוֹמֵד בְּגִלְלוֹ, וְנִפְשָׁה לֹא עוֹמֵדָת אֵלָּא
בְּרוּחַ, שְׁאֵם נִגְרַעַת הַרוּחַ אֶפְלוּ רִגַע
אֶחָד, אֵין הַנֶּפֶשׁ יִכְוֹלָה לְהִתְקַיֵּם,

בְּגִין דְּכֹלָא קִיּוּמָא

בְּלֹא עֶפְרַם, לִית זֹהֵב וְכֶסֶף וְנַחֲשֵׁת, דְּהָא כָּל
חַד וְחַד אוֹזִיף לְחִבְרִיָּה מְדִילִיָּה, לְאַתְקַשְּׂרָא
דָּא בְּדָא. וְאַתְאַחִיד עֶפְרַם בְּכֹלְהוּ, בְּגִין דְּתָרִין
סְטָרִין אֲחִידָן לִיָּה, אֲשָׁא וּמִיָּא. וְרוּחָא
אַתְקָרִיב בֵּיה, בְּגִין אֵלִין תָּרִין וְעֵבִיד בֵּיה
עֵבִידָתָא.

אַשְׁתַּבַּח, דְּכַד אַתְחַבֵּר עֶפְרָא בְּהַדִּיָּהוּ, עֵבִיד
וְאוֹלִיד עֶפְרָא אַחְרָנִין, כְּגוּוֹנָא
דְּלֵהוּזַן. כְּגוּוֹנָא דְזֹהֵב, אוֹלִיד עֶפְרָא סוֹסְפִיתָא
יְרוּקָא, דְּאִיהוּ כְּגוּוֹנָא דְדֶהֱבָא מִמֶּשׁ. כְּגוּוֹנָא
דְּכֶסֶף, אוֹלִיד עוֹפְרַת. כְּגוּוֹנָא דְנַחֲשֵׁת
עִילָאָה, אוֹלִיד קְסִיטְרָא דְאִיהוּ נַחֲשֵׁת זוּטָא.
כְּגוּוֹנָא דְבְּרֹזֶל, אוֹלִיד בְּרֹזֶל, וְסִימְנָךְ (מִשְׁלִי"ב)
בְּרֹזֶל בְּכֹרֶזֶל יָחַד.

תָּא חֲזִי, אֲשֶׁר רִיחַ מִים וְעֶפְרַם, כִּלְהוּ אֲחִידָן
דָּא בְּדָא, וְאַתְקַשְּׂרָן דָּא בְּדָא. וְלֹא הָוִי
בְּהוּ פְּרוּדָא. וְעֶפְרַם דָּא, כִּד אִיהוּ אוֹלִיד
לְבַתָּר, לֹא מִתְקַשְּׂרָן דָּא בְּדָא כְּאִינוּן עֲלָאִי,
כְּמָה דְאַתְ אֶמַר, (בְּרֵאשִׁית ב) וּמִשֶּׁם יִפְרָד וְהִזָּה
לְאַרְבַּעָה רְאשִׁים, בְּאֵלִין הָוִי פְּרוּדָא.

בְּגִין דְּהָא עֶפְרַם, כִּד אִיהוּ אוֹלִיד בְּחִילָא דְתַלְתָּ
עֲלָאִי, אֶפִּיק אַרְבַּעָה נְהוּרִין, דְּתַמָּן
מִשְׁתַּפְּחִי אַבְנֵי יְקָר, וּבְאַתֵּר חַד אִינוּן, דְּכַתִּיב
שֵׁם הַבְּדֻלַח וְאֵבֶן הַשֵּׁהָם. וְאֵלִין אַבְנֵי יְקָר
אִינוּן תְּרִיסֵר, וְאִינוּן לְאַרְבַּע סְטָרֵי עֲלֵמָא,
לְקַבִּיל תְּרִיסֵר שְׁבָטִין, דְּכַתִּיב, (שְׁמוֹת כ"ח)
וְהָאַבְנִים תְּהִיִּין עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה עַל שְׁמוֹתָם. וְאֵלִין תְּרִיסֵר בְּקָר,
דְּאִינוּן תַּחֲתוֹת יִמָּא.

תָּא חֲזִי, כָּל אַרְבַּעָה סְטָרִין עֲלָאִין דְּקַאמְרָן,
אֵף עַל גֹּב דְּמִתְקַשְּׂרָן דָּא בְּדָא, וְאִינוּן
קִיּוּמָא דְלַעִילָא וְתַתָּא, קִיּוּמָא דְעֲלֵמָא יַתִּיר

וְסוּד זֶה כְּתוּב (משלי יט) גַּם בְּלֹא דַעַת נִפְשׁ לֹא טוֹב. נִפְשׁ בְּלֵי רוּחַ אֵינָה טוֹב, וְלֹא יִכּוֹלֶה לְהִתְקַיֵּם. וְכֹא רָאָה, אוֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר שָׁמְרָנוּ, שֶׁהֵם שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה אַבְנִיָּם, הֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר בְּקָר שְׁתַּחַת הַיָּם. מִשּׁוּם כֶּף נָטְלוּ אוֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר נְשִׂאִים (במדבר ז) כֹּל הַבְּקָר לְעֹלָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר פְּרִים וְגו'. וְהַכֹּל הוּא סוּד עֲלִיּוֹן, וְיָמִי שִׁישְׁגִיחַ בְּדְבָרִים הַלְלוּ, יִשְׁגִיחַ בְּסוּד הַחֲכֵמָה הָעֲלִיּוֹנָה, שֶׁהַעֲקָר שֶׁל הַכֹּל בָּהּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִה שָׁאֵמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, שֶׁכִּשְׁבְּרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, מַעֲפֵר הַמְקַדָּשׁ שְׁלֹמֶטָה נִבְרָא, וּמַעֲפֵר הַמְקַדָּשׁ שְׁלֹמֶעֱלָה נִתְּנָה בּוֹ נִשְׁמָה, וְכִמּוֹ שֶׁכִּשְׁבְּרָא מִהַעֲפֵר שְׁלֹמֶטָה הִתְחַבְּרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה צְדָדִים יְסוּדוֹת הָעוֹלָם, כֶּף גַּם כִּשְׁבְּרָא מִן הַעֲפֵר שְׁלֹמֶעֱלָה הִתְחַבְּרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה יְסוּדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם וְהַשְׁתַּלֵּם הָאָדָם, וְהֵינּוּ שְׁכַתוּב (תהלים לב) אֲשֶׁרִי אָדָם לֹא יִחְשַׁב ה' לֹו עוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה. אֵימַתִּי לֹא יִחְשַׁב ה' לֹו עוֹן? בְּזִמְן שָׂאִין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה.

בֹּא רָאָה, מִשֶּׁה נִתְקַן יוֹתֵר מִהֶאֱבֹוֹת, מִשּׁוּם שְׁדִבְר עֲמוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְדַרְגָּה יוֹתֵר עֲלִיּוֹנָה מִכֹּל, וּמִשֶּׁה מִפְּנֵימֵי בֵּית הַמִּלֵּךְ הָעֲלִיּוֹן הִיָּה, וְעַל זֶה כְּתוּב וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב וְגו', וְהָרִי בְּאֵרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

לָכֵן אָמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, פְּסוּק זֶה הוּא הַפּוּדָה, שְׁכַתוּב וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלַת מִצְרַיִם בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כֶּף וְהַצֵּלְתִּי אֶתְכֶם מִעֲבוּדֹתֵם, וְאַחַר כֶּף וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם. הִיָּה לֹו לֹוֹמֵר מִתַּחַלָּה וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם, וְאַחַר כֶּף

בְּגִינִיָּה, וְנִפְשָׁא לֹא קִיִּימָא אֶלָּא בְּרוּחָא, דְּאֵי גִרַע רוּחָא אֶפִּילוּ רִגְעָא חֲדָא, נִפְשָׁא לֹא יִכִּילַת לְאַתְקִיִּימָא, וְרִזָּא דָא כְּתִיב, (משלי י"ט) גַּם בְּלֹא דַעַת נִפְשׁ לֹא טוֹב. נִפְשָׁא בְּלֹא רוּחָא לֹאוּ אִיהוּ טוֹב, וְלֹא יִכְלֵא לְאַתְקִיִּימָא.

וְהָא חֲזַי, אֵינּוֹן תְּרִיסָר דְקֵאמְרֵן, דְּאֵינּוֹן תְּרִיסָר אַבְנִיָּן, אֵינּוֹן תְּרִיסָר בְּקָר, דִּתְחֹוֹת יִמָּא. בְּגִין כֶּף, נָטְלוּ אֵינּוֹן תְּרִיסָר נְשִׂאִים, (במדבר ז) כֹּל הַבְּקָר לְעֹלָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר פְּרִים וְגו'. וְכֹלָא רִזָּא עֲלָאָה הוּא, וּמֵאֵן דִּישְׁגַּח בְּמִלִּין אֶלִּין, יִשְׁגַּח בְּרִזָּא דְחֲכֵמָתָא עֲלָאָה, דִּיעֲקֹר דְכֹלָא בִּיהּ.

אָמַר ר' שְׁמַעוֹן, הָא דְאָמַר ר' חֲזַקְיָה, דְכִד בְּרָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, מַעֲפֵרָא דְמְקַדָּשָׁא דְלִתְתָא אַתְבְּרִי, מַעֲפֵרָא דְמְקַדָּשָׁא דְלְעִילָא אַתְיִיְהִיב בִּיהּ נִשְׁמָתָא. כְּמָה דְכִד אַתְבְּרִי מַעֲפֵרָא דְלִתְתָא, אַתְחַבְּרוּ בִּיהּ תְּלַת סְטְרֵי יְסוּדֵי עֲלָמָא. הֵכִי נָמִי כִד אַתְבְּרִי מַעֲפֵרָא דְלְעִילָא, אַתְחַבְּרוּ בִּיהּ תְּלַת סְטְרֵי יְסוּדֵי עֲלָמָא, וְאֲשַׁתְּלִים אָדָם. וְהֵינּוּ דְכְּתִיב, (תהלים ל"ב) אֲשֶׁרִי אָדָם לֹא יִחְשַׁב יי' לֹו עוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה. אֵימַתִּי לֹא יִחְשַׁב יי' לֹו עוֹן, בְּזִמְן דְּאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה.

הָא חֲזַי, מִשֶּׁה אֲשַׁתְּלִים יִתִּיר מֵאַבְהֵן, בְּגִין דְּמִלִּיל עֲמִיָּה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מְדַרְגָּא עֲלָאָה יִתִּיר מִכֹּלָהוּ, וּמִשֶּׁה פְּנוּימָאָה דְבֵי מִלְּפָא עֲלָאָה הוּא, וְעַל דָּא כְּתִיב, וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב וְגו', וְהָא אוּקִימָנָא מְלִי. לָכֵן אָמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָנִי יי' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם.

(שמות ו') רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הָאִי קָרָא אֶפְכָא הוּא, דְכְּתִיב וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלוֹת מִצְרַיִם בְּקְדִמִיתָא, וְלִבְתֵּר וְהַצֵּלְתִּי אֶתְכֶם מִעֲבוּדֹתֵם, וְלִבְתֵּר וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם, הִיָּה לִיָּה

והוצאתי אתכם! אלא עקר של
הכל בראשונה שרצה הקדוש ברוך
הוא לבשר להם במבחר של הכל
בראשונה.

אמר רבי יוסי, והרי המבחר שבכל
ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם
לאלהים, ואמר אותו לבסוף? אמר
לו, באותו זמן אין המבחר אלא
היציאה, שחשבו שלא יצאו
מעבודתם לעולמים, משום שהיו
רואים שם שכל האסירים שהיו
ביניהם, קושרים אותם בקשרי
כשוף, ולא יכולים לצאת מביניהם
לעולמים. ולכן התבשרו במה
שחביב עליהם מכל.

ואם תאמר, אף על גב שיצאו, הרי
אולי ילכו ויחליטו אחריהם להזיק
להם - פתוב והצלתי אתכם
מעבודתם. ואם תאמר, הרי יצאו
וינצלו ולא תהיה להם גאלה -
תלמוד לומר וגאלתי אתכם בזרוע
נטויה. ואם תאמר לא יקבלם - הרי
פתוב ולקחתי. ואם תאמר,
כשיקבלם לא יביאם לארץ - הרי
פתוב והבאתי אתכם וגו'.

רעיא מהימנא

ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם
לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם
וגו'. מצוה זו ראשונה של כל
המצוות. ראשית ראשונה לכל
המצוות - לדעת את הקדוש ברוך
הוא בכלל. מה זה בכלל? לדעת
שיש שליט עליון שהוא רבון
העולם, וברא אל כל העולמות,
שמים וארץ וכל חילותיהם. וזהו
בכלל. וסוף הכל בפרט, לדעת
אותו בפרט.

ובכ"ל ופרט הוא ראש וסוף, סוד
של זכר ונקבה פאחד, ונמצא אדם
בעולם הזה שמתעסק בכלל ופרט,
אדם בעולם הזה הוא פלל ופרט.

למימר מעיקרא וגאלתי אתכם, ולקחתי
והוצאתי אתכם. אלא, עקרא דכלא
בקדמיתא, דבעא קדשא ברוך הוא לבשרא
לון בשבחה דכלא בקדמיתא.

אמר רבי יוסי, והא שבחה דכלא, ולקחתי
אתכם לי לעם והייתי (דף כ"ה ע"א) לכם
לאלהים, ואמר ליה לבתר. אמר ליה, בההוא
זמנא, לית להו שבחה אלא יציאה. דחשיבי
דלא יפקון מעבודתהון לעלמין, בגין דהו
חמאן תמן דכל אסירי דהו בינייהו מקשרו
לון בקשרא דחרשי, ולא יכלין לנפקא
מבינייהו לעלמין. ובגין פה, מה דחביב
עלייהו מכלא, אתבשרו ביה.

ואי תימא אף על גב דנפקו, הא דילמא יזלון
(חיליהו) בתרייהו לאבאשא לון, פתיב
והצלתי אתכם מעבודתם. ואי תימא הא
יפקון וישתזבון, ולא יהא לון פריקא,
תלמוד לומר וגאלתי אתכם בזרוע נטויה.
ואי תימא לא יקבלם, הא כתיב ולקחתי. ואי
תימא כשיקבלם לא יביאם לארץ, הא כתיב
והבאתי אתכם וגו'.

רעיא מהימנא

ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים
וידעתם כי אני יי' אלהיכם וגו'.
(שמות רי) פקודא דא קדמאה דכל פקודין.
ראשיתא קדמאה דכל פקודין, למנדע ליה
לקודשא ברוך הוא בכללא. מאי בכללא.
למנדע דאית שליטא עלאה, דאיהו רבון
עלמא, וברא עלמין פלהו, שמיא וארעא
וכל חיליהון. ודא איהו בכללא. וסופא
דכלא בפרט, למנדע ליה בפרט.

ובכ"ל ופרט איהו רישא וסופא רזא דכר ונוקבא כחדא, ואשתכח בר נש

תקון של העולם הזה הוא כלל ופרט. משום כך, ראשית הכל - שיש לדעת שיש שליט ודין על העולם, והוא רבון כל העולמים, וברא את האדם מן העפר, ונפח באפיו נשמת חיים, וזהו בדרך כלל.

בשיצאו ישראל ממצרים לא היו מפירים את הקדוש ברוך הוא. כיון שבא משה אליהם, למד אותם מצוה ראשונה זו, שכתוב וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם וגו'. ואלמלא מצוה זו, לא היו ישראל מאמינים בכל אותם נסים וגבורות שעשה להם במצרים. כיון שידעו מצוה זו בדרך כלל, נעשו להם נסים וגבורות.

ולסוף ארבעים שנה, שפשה שתדלו בכל אותן מצוות של התורה שלמד אותם משה, בין אותן שנוהגות בארץ ובין אותן שנוהגות בחוץ לארץ, אז למד אותם בדרך פרט. זהו שכתוב (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך. היום ונקא, מה שלא היה רשות מקדם לכן. פי ה' הוא האלהים - זה בדרך פרט. בדבר זה כמה סודות וסתרים יש בו, וזה ואתו שבהתחלה הכל דבר אחד, זה בכלל וזה בפרט.

ואם תאמר, הרי כתוב (משלי א) יראת ה' ראשית דעת - התרוץ, זה בדרך פרט לדעת מי היא יראת ה'. ואף על גב שיש לאדם לירא ממנו עד שלא ידע, אבל כאן כתוב ראשית דעת, לדעת אותו שהרי הוא ראשית, לדעת אותו בדרך פרט.

לכן מצוה ראשונה להפיר את הקדוש ברוך הוא בכלל ופרט, בהתחלה ובסוף, וסוד זה - (ישעיה מד) אני ראשון ואני אחרון. אני

בהאי עלמא, דאתעסק בכלל ופרט, בר נש בהאי עלמא איהו כלל ופרט. תקוונא דהאי עלמא, איהו כלל ופרט. בגין כך, ראשיתא דכלא, למנדע דאית שליט ודיין על עלמא, ואיהו רבון כל עלמין. וברא ליה לבר נש מעפרא, ונפח באפוי נשמתא דחיי, ודא איהו באורח כלל.

בר נפקו ישראל ממצרים, לא הוו ידעי ליה לקודשא בריה הוא כיון דאתא משה לגבייהו, פקודא קדמאה דא אוליה לון, דכתיב, וידעתם כי אני יי' אלהיכם המוציא אתכם וגו'. ואלמלא פקודא דא, לא הוו ישראל מהימנין, בכל אינון ניסין וגבורין דעבד לון במצרים. כיון דידעו פקודא דא באורח כלל, אתעבידו להון נסין וגבורין.

ולסוף ארבעין שנין, דקא אשתדלו בכל אינון פקודין דאורייתא, דאוליה לון משה, בין אינון דמתנהגי בארעא בין אינון דמתנהגי לבר מארעא, כדין אוליה לון באורח פרט, הדא הוא דכתיב, (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך, היום דייקא, מה דלא הוה רשו מקדמת דנא. פי יי' הוא האלהים, דא באורח פרט, במלה דא, כמה רזין וסתרין אית בה. ודא, וההוא דקדמיתא, פלא מלה חדא, דא בכלל, ודא בפרט.

ואי תימא, הא כתיב, (משלי א) יראת יי' ראשית דעת. תירוץא, דא באורח פרט, למנדע מאן איהו יראת יי'. ואף על גב דאית ליה לבר נש לדחלא מגייה, עד לא ינדע, אבל הכא כתיב ראשית דעת, למנדע ליה דהא איהו ראשיתא, למנדע ליה באורח פרט.

בגין כך, פקודא קדמאה למנדע ליה לקודשא בריה הוא בכלל ופרט, ברישא ובסופא.

ראשון בכלל, ואני אחרון בפרט. והכל בכלל אחד וסוד אחד. פיון שידע את זה בכלל, ישלים את כל איבריו, ומי הם? מאתים ארבעים ושמונה מצוות, שהם מאתים ארבעים ושמונה איברי האדם. פיון שהשתלם בהם על זה בכלל, אז ידע בדרך פרט, שזה הוא רפואה לכלם, וידע את כל ימות השנה שמתחברים לתת רפואה לכל האיברים.

ואם תאמר, כל ימות השנה איך נותנים רפואה לכל האיברים? ודאי כף הוא למעלה ולמטה. השנה והימים שלה נותנים רפואה לכל האיברים, למעלה ולמטה, (במקום) שהאיברים מריקים ברכות לימות השנה, ואז רפואה וחיים תלויים עלינו מלמעלה ומתמלאים מהכל. מי גרם להם? ימות השנה. אך כף גם למטה, כשאדם ישלים את גופו באותן מצוות התורה, אין לה כל יום שלא בא להתברך ממנו, וכשהם מתברכים ממנו, אז חיים ורפואה תלויים עליו מלמעלה. מי גרם לו? אותם ימות השנה. ימות השנה, כמו שמתברכים מלמעלה מסוד של אדם, כף גם מתברכים למטה מסוד של אדם.

אשריהם ישראל בעולם הזה, באותם מצוות התורה, שנקראים אדם, שכתוב (יחזקאל לד) אדם אתם. אתם קרויים אדם, ואמות העולם לא קרויים אדם. ומשום שישראל נקראו אדם, יש להם להשתדל באותן מצוות התורה להיות הפל אחד בסוד של אדם.

בשנתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל על הר סיני, דבר ראשון הוא אנכי. אנכי עולה לסודות

ורזא דא (ישעיה מ"ד) אני ראשון ואני אחרון. אני ראשון בכלל, ואני אחרון בפרט. וכלא בכללא חדא, ורזא חדא. פיון דינדע דא בכלל, ישלים כל שייפוי. ומאן אינון מאתים ושמונה וארבעים פקודין, דאינון מאתים ושמונה וארבעים שייפין דבר נש. פיון דאשתלים בהו על האי בכלל, פדין ינדע באורח פרט, דדא איהו אסוותא לכלהו, וינדע כל יומי שתא, דמתחברן למהיב אסוותא לכל שייפין.

ואי תימא, כל יומי שתא, היך יהבין אסוותא לכל שייפין. ודאי הכי הוא עילא ותתא, שתא ויומי דיליה, יהבין אסוותא לכל שייפין עילא ותתא, (במקום) דשייפין אריקו ברפאן ליומי שתא כדין אסוותא וחיין תליין עלן מלעילא, ואתמליין מכלא. מאן גרים לון. יומי שתא.

אורח הכי נמי לתתא, פד בר נש ישלים גופיה באינון פקודין דאורייתא לית לה פל יומא דלא אתיאי לאתברכא מניה, וכד אינון אתברכאן מניה, פדין חיין ואסוותא תליין עליה מלעילא. מאן גרים ליה. אינון יומי שתא. יומי שתא, כמה דאתברכאן מלעילא מרזא (דף כ"ה ע"ב) דאדם. הכי נמי אתברכאן מתתא מרזא דאדם.

זכאין אינון ישראל בהאי עלמא, באלין פקודין דאורייתא, דאקרון אדם, דכתיב, (יחזקאל ל"ד) אדם אתם. אתם קרויים אדם, ועובדי כוכבים ומזלות לא אקרון אדם. ובגין דישראל אקרי אדם, אית לון לאשתדלא באינון פקודין דאורייתא, למהוי כלא חד, פרזא דאדם.

פד יהב קדשא בריך הוא אורייתא לישראל על טורא דסיני, מלה קדמא

ועולמות] רבים, וכאן הוא סוד של מצוה ראשונה להפיר אותו בכלל. משום שפתיב אנכי, הרי רומז שיש אלוה שליט עליון (שהוא) על העולם, כמו שנאמר פי ה' אלהיך אש אכלה הוא, מצוה ראשונה בכלל. בפרט, משום שפתיב (בראשית כא) ה' אלהיך. זה פרט, וזה כלל ופרט, מצוה ראשונה, שצריך לדעת בראש ובסוף כפי שבארנו. (ע"כ רעיא מהימנא).

מהימנא.

וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצור רוח. מה זה מקצור רוח? אמר רבי יהודה, שלא היו נחים ולא היו אוספים לתוכם רוח. אמר רבי שמעון, מקצור רוח - שעדין לא יצא יוכל לתת להם מנוחה. ורוח אחרונה עדין לא שלטה לעשות מנהגם, ואז היו בצרות של רוח, מועקה של רוח. מיהו? רוח אחרונה, כמו שאמרנו. (שעוד שלא נתן היובל ברכה על הרוח הוא להחקים הנפש התחתונה, ולא שולטת הרוח הוא על הנפש אלא באשר מתברכת מהיובל, אז תקיה רוח. ומי היא הרוח הזו? יעקב, שכתוב ותחי רוח יעקב וגו').

בא ראה, כתוב הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים. מה זה ואני ערל שפתיים, והרי בתחלה כתוב לא איש דברים אנכי וגו' פי כבד פה וכבד לשון אנכי, והקדוש ברוך הוא היה משיב לו, מי שם פה לאדם וכו', והוא אמר ואנכי אהיה עם פיה, התעלה על דעתך שלא היה כף? ועתה אומר ואני ערל שפתיים, אם כן, איפה הדבר שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא בראשונה?

א"ל סוד הוא. משה הוא קול, והדבור שהוא הדבור שלו היה בגלות, והוא היה אטום מלפרש דברים, ומשום כן אמר ואיך

איהו אנכי, אנכי סלקא לרזין (עלמין) סגיאין. והקא איהו רזא דפקודא קדמאה, למנדע ליה בכללא. בגין דכתיב אנכי, הא קא רמז, דאית אלהא שליטא עלאה (דאיהו) על עלמא, כמה דאת אמר (דברים ד') פי יי' אלהיך אש אוכלה הוא, פקודא קדמאה בכלל. בפרט: בגין דכתיב, ה' אלהיך דא פרט, ודא כלל ופרט, פקודא קדמאה, דאצטרף למנדע ברישא ובסופא, כמה דאוקימנא. (ע"כ רעיא מהימנא).

וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח. (שמות ו') מאי מקוצר רוח. אמר רבי יהודה, דלא הוו נפיש, ולא הוו לקיטי רוחא. אמר רבי שמעון, מקוצר רוח: דעד לא נפק יובלא, למיהב לון נפישו. ורוח בתראה, עד לא שלטא למעבד נימוסי, וכדין הוה עאקו דרוחא. מאן איהו רוח בתראה דקאמרן. (ג"א דעד לא יתב ליה יובלא ברכה על האי רוחא לאתקנימא נפש תתאה ולא שלטא האי רוח על נפש אלא כד אתברכא מיובלא כדון יהא רוחא ומאן איהו רוח, דא יעקב, דכתיב ותחי רוח יעקב וגו').

הא חזי, כתיב (שמות ו') הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים, מאי ואני ערל שפתיים. והא בקדמיתא כתיב (שמות ד') לא איש דברים אנכי וגו' פי כבד פה וכבד לשון אנכי, וקודשא בריך הוא הוה אותיב ליה, מי שם פה לאדם וגו', והוא אמר (שמות ד') ואנכי אהיה עם פיה, סלקא דעתך דלא הוה כן, והשתא אמר ואני ערל שפתיים, אי הכי, אן הוא מלה דאבטח ליה קדשא בריך הוא בקדמיתא.

א"ל רזא איהו, משה קלא, ודבור דאיהו מלה דיליה, הוה בגלותא, והוה איהו אטום לפרשא מלין, ובגין דא אמר, ואיך

לשמעני פֶּרְעָה, בְּעוֹד דְּמָלָה דִּילִי אִיְהִי
בְּגָלוּתָא דִּילִיָּהּ, דְּהָא לִית לִי מְלָה. הָא אָנָּא
קָלָא מְלָה גֵרַע, דְּאִיְהִי בְּגָלוּתָא, וְעַל דָּא, שְׁתַּף
קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַהֲרֹן בְּהִדְיָהּ.

בֵּא רְאָה, כָּל זְמַן שְׁהַדְבּוֹר הִזְיָה
בְּגָלוּתָא, הַקּוֹל הַסְּתַלְק מִמְּנָה,
וְהַדְבּוֹר הִזְיָה אֲטוּס בְּלִי קוֹל.
כְּשָׂבֵא מִשָּׁה בֵּא הַקּוֹל, וּמִשָּׁה הִזְיָה
קוֹל בְּלִי דְבוּר, מִשׁוּם שְׁהִיָּה
בְּגָלוּתָא, וְכַל זְמַן שְׁהַדְבּוֹר הִזְיָה
בְּגָלוּתָא, מִשָּׁה הֵלֶף בְּקוֹל בְּלִי
דְבוּר, וְכִף הֵלֶף עַד שְׁקָרְבוּ לְהַר
סִינַי וְנִתְּנָה תּוֹרָה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן
הִתְחַבֵּר קוֹל בְּדְבוּר, וְאִזְ הַדְבֵּר
דְבוּר, זְהוּ שְׁכָתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים
אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְאִזְ מִשָּׁה
נִמְצָא שְׁלַם בְּדְבוּר פְּרָאוּי, קוֹל
וְדְבוּר אַחַד בְּשַׁלְמוּת.

וְעַד כִּף מִשָּׁה הִתְרַעַם, שְׁהַדְבּוֹר
נִגְרַע מִמְּנָה, פֶּרַט לְאוֹתוֹ זְמַן
שְׁדַבְּרָה לְרַגְזוֹ עֲלוּי, בְּזִמְנֵי שְׁכָתוּב
וּמְאִז בְּאִתִּי אֶל פְּרַעָה לְדְבוּר
בְּשִׁמְךָ, מִיַּד - וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל
מִשָּׁה. בֵּא רְאָה שְׁכָף הוּא,
שְׁהַתְחִיל דְבוּר לְדְבוּר וּמְפַסֵּיק
אוֹתוֹ, מִשׁוּם שְׁעֵדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַן
שְׁכָתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים וּגוֹ'. וּפְסֵק
וְהַשְּׁלִים הַקּוֹל. זְהוּ שְׁכָתוּב וַיֹּאמֶר
אֵלָיו אֲנִי ה'. מִשׁוּם שְׁהַדְבּוֹר הִזְיָה
בְּגָלוּתָא וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן לְדְבוּר. וּבֵא

ראה

מִשׁוּם כִּף מִשָּׁה לֹא הִזְיָה שְׁלַם
בְּדְבוּר בְּתַחֲלָה, וּשְׁכָף נִרְאָהוּ שְׁהוּא
קוֹל, וּבֵא בְּשִׁבְלֵי דְבוּר לְהוֹצִיא
אוֹתָהּ מִן הַגָּלוּת. כִּיּוֹן שְׁיִצְא מִן
הַגָּלוּת וְהִתְחַבְּרוּ קוֹל וְדְבוּר
כְּאַחַד בְּהַר סִינַי, הַשְּׁתַּלֵּם מִשָּׁה
וּנְרַפָּא, וְנִמְצָא אִז קוֹל וְדְבוּר
כְּאַחַד בְּשַׁלְמוּת.

בֵּא רְאָה, כָּל הַיָּמִים שְׁהִזְיָה מִשָּׁה
בְּמַצְרַיִם שְׁרַעָה לְהוֹצִיא הַדְבּוֹר
מִן הַגָּלוּת, לֹא דְבוּר דְבוּר שְׁהוּא
דְבוּר. כִּיּוֹן שְׁיִצְאָה מִן הַגָּלוּת

וְהָא חֲזִי, כָּל זְמַנָּא דְדְבוּר הָוָה בְּגָלוּתָא, קָלָא
אֶסְתַּלַּק מִנִּיהּ, וּמְלָה הָוָה אֲטוּס בְּלֹא קוֹל,
כַּד אָתָּא מִשָּׁה, אָתָּא קוֹל. וּמִשָּׁה הָוָה קוֹל
בְּלֹא מְלָה, בְּגִין דְּהָוָה בְּגָלוּתָא, וְכַל זְמַנָּא
דְדְבוּר הָוָה בְּגָלוּתָא, מִשָּׁה אֲזִיל קָלָא בְּלֹא
דְבוּר, וְהָכִי אֲזִיל עַד דְקָרִיבוּ לְטוֹרָא דְסִינַי,
וְאִתְּהִיבַת אוֹרֵייתָא, וּבְהָהוּא זְמַנָּא, אִתְּחַבֵּר
קָלָא בְּדְבוּר, וּכְדִין מְלָה מְלִיל, הָדָא הוּא
דְכִתְיִב, (שמות כ) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה. וּכְדִין, מִשָּׁה אֶשְׁתַּכַּח שְׁלִים בְּמְלָה
כְּדָקָא יְאוּת, קוֹל וְדְבוּר כְּחַדָּא בְּשַׁלְיָמוּ.

וְעַד דָּא מִשָּׁה אִתְרַעַם, דְּמְלָה גֵרַע מִנִּיהּ, פֶּר
הֵהוּא זְמַנָּא דְמְלִילַת לְאַתְרַעְמָא עֲלוּי,
בְּזְמַנָּא דְכִתְיִב, (שמות ו) וּמְאִז בְּאִתִּי אֶל פְּרַעָה
לְדְבוּר בְּשִׁמְךָ, מִיַּד (שמות ו) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל
מִשָּׁה. תָּא חֲזִי דְהָכִי הוּא דְשָׂרָא מְלָה לְמְלָלָא
וּפְסֵק לָהּ, בְּגִין דְעַד לֹא מָטָא זְמַנָּא דְכִתְיִב
וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים וּגוֹ'. וּפְסֵק וְאֶשְׁלִים קָלָא, הָדָא
הוּא דְכִתְיִב וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'. בְּגִין דְדְבוּר
הָוָה בְּגָלוּתָא, וְלֹא מָטָא זְמַנָּא לְמְלָלָא. (ויקרא טו)
בְּגִינֵי כִּף, מִשָּׁה לֹא הָוָה שְׁלִים מְלָה
בְּקִדְמִיתָא, (דמכז אהמז) דְּאִיְהוּ קוֹל, וְאִתִּי
בְּגִין דְבוּר, לְאַפְקָא לִיהּ מִן גָּלוּתָא. כִּיּוֹן דְנִפְסַק
מִן גָּלוּתָא, וְאִתְחַבְּרוּ קוֹל וְדְבוּר כְּחַדָּא בְּטוֹרָא
דְסִינַי, אֶשְׁתַּלֵּם מִשָּׁה וְאִתְסִי, וְאֶשְׁתַּכַּח כְּדִין
קוֹל וְדְבוּר כְּחַדָּא בְּשַׁלְיָמוּ.

תָּא חֲזִי, כָּל יוֹמִין דְּהָוָה מִשָּׁה בְּמַצְרַיִם, דְּבָעָא
לְאַפְקָא מְלָה מִן גָּלוּתָא, לֹא מְלִיל מְלָה,
דְּאִיְהוּ דְבוּר. כִּיּוֹן דְנִפְסִיק מִן גָּלוּתָא, וְאִתְחַבֵּר

וְהָא חֲזִי, כָּל יוֹמִין דְּהָוָה מִשָּׁה בְּמַצְרַיִם, דְּבָעָא
לְאַפְקָא מְלָה מִן גָּלוּתָא, לֹא מְלִיל מְלָה,
דְּאִיְהוּ דְבוּר. כִּיּוֹן דְנִפְסִיק מִן גָּלוּתָא, וְאִתְחַבֵּר

והתחבר קול בדבור, אותו דבר
שהוא דבור הנתיג והוליד את
ישראל, אבל לא דבר, עד שקרבו
להר סיני ופתח בתורה, שפך
ראוי. ואם תאמר, כי אמר אלהים
פן ינחם העם, לא כתוב כי דבר,
אלא כי אמר, שהוא רצון הלב
בחשאי, והרי בארנו.

וידבר אלהים אל משה ויאמר
אליו אני ה'. רבי יהודה פתח,
קמתי אני לפתח לדודי ודודי
חמק עבר וגו'. קמתי אני לפתח
לדודי - זה קול. בא ראה, כנסת
ישראל, כשהיא בגלות, קול
מסתלק ממנה, והדבור נשתתק
ממנה, כמו שנאמר נאלמתי
דימיה. ואם מתעורר דבר, מה
כתוב? ודודי חמק עבר, שהרי
קול הסתלק ממנה ונפסק הדבור,
ועל זה וידבר אלהים אל משה.
התחילה לדבר, והפסיקה
ושתקה. אחר כך השלים הקול
ואמר ויאמר אליו אני ה'.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל
יעקב. ביצחק תוספת וא"ו, שהוא
בחיר האבות, כמו שנאמר אלהי
אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב.
ביצחק תוספת וא"ו. אמר רבי
יוסי, אם כך, הרי כתוב אני ה'
אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק.
הרי ביצחק תוספת וא"ו?

אמר לו, יפה היה, משום שיעקב
היה קיים, והכליל את יעקב
ביצחק, ושהיה מתו שחשכו עיניו
והיה כמת, שהרי בעוד האדם
קיים בעולם הזה, לא נזכר עליו
השם הקדוש, ועל פן הכליל אותו
ביצחק. עכשו שמת יעקב, בא
הדבר למקומו. זהו שכתוב וארא
אל אברהם אל יצחק ואל יעקב,
בתוספת ו'.

קול בדבור, שהוא מלה דאיהו דבור, אנהיג
ודבר לון לישראל, אבל לא מליל, עד דקריבו
לטורא דסיני, ופתח באורייתא, דהכי אתחזי.
ואי תימא, (שמות י"ג) כי אמר אלהים פן ינחם
העם, לא כתיב כי דבר, אלא כי אמר, דאיהו
רעותא דלבא בחשאי, והא אוקימנא. (דף כ"ו

נ"ו).

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'.
ר' יהודה פתח, (שיר השירים ה') קמתי אני
לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו'. קמתי אני
לפתוח לדודי, דא קלא. תא חזי, כנסת ישראל
פד איהי בגלותא, קלא אסתלק מינה, ומלה
אשתכח מינה, כמה דאת אמר (תהלים ל"ט)
נאלמתי דימיה. ואי אתער מלתא, מה כתיב,
ודודי חמק עבר, דהא קלא אסתלק מינה,
ופסקא מלה. (כמה דאת אמר) ועל דא וידבר אלהים
אל משה, שריאת למללא, ופסק ושתיק.
לכתר אשלים קלא ואמר ויאמר אליו אני ה'.
וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, ביצחק
תוספת וא"ו, דאיהו שלימו דאבהן,
כמה דאת אמר, אלהי אברהם אלהי יצחק
ואלהי יעקב, ביצחק תוספת וא"ו. אמר רבי
יוסי, אי הכי, הא כתיב (בראשית כ"ח) אני ה'
אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק, הא ביצחק תוספת
וא"ו.

אמר ליה, שפיר הוה, בגין דיעקב הוה קיים,
ואכליל ליה ליעקב ביצחק, (דנהו מית)
דאתחשכו עינוי, והוה כמת, דהא בעוד דבר
נש איהו קיים בהאי עלמא, לא אדפר עלוי
שמא קדישא, ועל דא אכליל ליה ביצחק.
השתא דמית יעקב, אתא מלה באתריה. הדא
הוא דכתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל
יעקב, בתוספת ו'.

בְּאֵר שְׂדֵי - נִרְאִיתִי לָהֶם מִתּוֹךְ
אֶסְפֶּקְלָרְיָה שְׁלֵא מְאִירָה, וְלֹא
נִרְאִיתִי מִתּוֹךְ אֶסְפֶּקְלָרְיָה
הַמְּאִירָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָרִי
הַשְּׂמָלִי שֶׁבְּנִקְבָּה לְבַד וְלֹא יוֹתֵר
- בָּא רָאָה שְׂאִינָם נִפְרָדִים
לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שְׁכָתוּב וְגַם
הַקְּמָתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם, שֶׁהָרִי
הַבְּרִית הַתְּחַבְּרָה עִמָּה.

מִחֻקְדֹּשׁ בְּרִיךְ הוּא יֵשׁ לְאָדָם
לְלַמֵּד, שֶׁהָרִי הוּא אָמַר שְׁלֵא נִוְדַע
לָהֶם, שְׁכָתוּב בְּאֵל שְׂדֵי, וְכָתוּב
וְגַם הַקְּמָתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם, כְּדִי
לְקַיֵּם הַבְּרִית בְּיַחְדוּד אֶחָד, וְגַם
הַקְּמָתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם וְגו'. הָרִי
נֹאמַר, מִי שְׂזוּכָה לְבְרִית יוֹרֵשׁ אֶת
הָאָרֶץ.

רַבִּי חֵיִיא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ מְצוּיִים
יוֹם אֶחָד לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. פִּתַּח
רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, גּוֹרֵו לָכֶם מִפְּנֵי
חֶרֶב כִּי חָמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב לְמַעַן
תִּדְעוּן שְׂדוּן. שְׂדִין כְּתוּב. גּוֹרֵו
לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב, אִיזוֹ חֶרֶב? זֶה
(ויקרא כו) חֶרֶב נִקְמַת נֶקֶם בְּרִית,
שֶׁהָרִי חֶרֶב זֶה עוֹמְדָת לְהִסְתַּכֵּל עַל
מִי שֶׁמִּשְׁקַר בְּבְרִית. שְׁכָל מִי
שֶׁמִּשְׁקַר בְּבְרִית, הַנִּקְמָה
שְׂנוֹקְמִים מִמֶּנּוּ זֶה הַחֶרֶב הַזֶּה.

זֶהוּ שְׁכָתוּב כִּי חָמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב.
מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁמִּשְׁקַר
בְּבְרִית, מִפְּרִיד אֶת הַתְּשׁוּבָה, וְלֹא
נוֹטֵל מִי שְׂנוֹטֵל, וְלֹא נוֹתֵן
לְמִקוּמוֹ, שֶׁהָרִי לֹא הַתְּעוֹרֵר אֶל
מִקוּמוֹ. וְכָל מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת
הַבְּרִית הַזֶּה, הוּא גּוֹרֵם
לְהַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל בְּרִית זֶה
לְמִקוּמָה, וּמִתְּבַרְכִים עֲלוֹנוּם
וְתַחְתּוֹנוּם.

מִי מְעוֹרֵר בְּרִית זֶה לְמִקוּמָה?
כְּשֶׁנִּמְצְאִים צְדִיקִים בְּעוֹלָם. מִנֵּיִן
לָנוּ? מִפְּאֵן, שְׁכָתוּב וְגַם הַקְּמָתִי
אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ
כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם. מָה זֶה
מִגְרִיהֶם? כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר גּוֹרֵו לָכֶם

בְּאֵר שְׂדֵי: אֶתְחַזֵּינָא לָהּ, מִגּוֹ אֶסְפֶּקְלָרְיָא
דְּלֵא נִהְרָא. וְלֹא אֶתְחַזֵּינָא מִגּוֹ
אֶסְפֶּקְלָרְיָא דְנִהְרָא. וְאִי תִּימָא דְהָא אֶשְׂתַּמְּשׁוּ
בְּנוֹקְבָא בְּלַחֹד וְלֹא יִתִּיר. תָּא חֲזִי, דְּלֵא
אֶתְפָּרְשׁן לְעֵלְמִין, הָדָא הוּא דְכָתִיב וְגַם
הַקְּיֻמוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם, דְּהָא בְּרִית אֶתְחַבְּרָה
עִמָּה.

מִקְוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֵית לִיה לְבַר נֶשׁ לְמִילָף,
דְּהָא אִיהוּ קְאָמַר דְּלֵא פְרִישׁ לִוְן,
דְּכָתִיב בְּאֵל שְׂדֵי, וְכָתִיב וְגַם הַקְּיֻמוֹתִי אֶת
בְּרִיתִי אִתְּם, בְּגִין לְקִיּוּמָא קִיּוּמָא בְּיַחְוָדָא חַד,
וְגַם הַקְּיֻמוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם וְגו'. הָא אֶתְמַר,
מָאן דְּזָפִי לְבְרִית, נִרִית לְאֶרְעָא.

רַבִּי חֵיִיא וְרַבִּי יוֹסִי, הָווּ שְׂכִיחֵי יוֹמָא חַד
קָמִיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, פִּתַּח רַבִּי שְׁמַעוֹן
וְאָמַר, (איוב י"ט) גּוֹרֵו לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חָמָה
עֲוֹנוֹת חֶרֶב לְמַעַן תִּדְעוּן שְׂדוּן. שְׂדִין כְּתִיב.
גּוֹרֵו לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב, מָאן חֶרֶב. דָּא (ויקרא כ"ו)
חֶרֶב נִקְמַת נֶקֶם בְּרִית, דְּהָא הָאִי חֶרֶב קָאִים
לְאֶסְתַּכְּלָא מָאן דְּמִשְׁקַר בְּבְרִית, דְּכָל מָאן
דְּמִשְׁקַר בְּבְרִית, נִוְקְמָא דְנִקְמִין מִנִּיהּ, הָאִי
חֶרֶב הוּא.

הָדָא הוּא דְכָתִיב, (איוב י"ט) כִּי חָמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב.
מָאִי טַעַמָא. בְּגִין דְּמָאן דְּמִשְׁקַר בְּבְרִית,
פְּרִישׁ תִּיאֻבְחָתָא, וְלֹא נְטִיל מָאן דְּנְטִיל, וְלֹא
יְהִיב לְאֶתְרִיהּ, דְּהָא לָא אֶתְעַר לְגַבִּיָּה אֶתְרִיהּ.
וְכָל מָאן דְּנְטִיר לִיה לְהָאִי בְרִית, אִיהוּ גְרִים
לְאֶתְעַרָא לְהָאִי בְרִית לְאֶתְרִיהּ. וְאֶתְפָּרְכָאן
עֲלָאִין וְתַתָּאִין.

מָאן אֶתְעַר הָאִי בְרִית לְאֶתְרִיהּ. כִּד אֶשְׁתַּכְּחוּ
זְכָאִין בְּעֵלְמָא. מָנָא לָן, מִהְכָּא, דְּכָתִיב,
(שמות ר') וְגַם הַקְּיֻמוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתַת לָהֶם
אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם. מָאִי

מפני חרב, משום שהוא מקום שמטיל מגור בעולם, ועל זה גורו לכם מפני חרב.

אשר גרו בה, מיום שהתקרבו לקדוש-ברוך-הוא פחדו בה פחד, ופחד (ופחדו פחד) עליון בה לשמר מצוותיו. שאם בזה לא יטיל פחד (שהרי אם לא יטיל) על ראש האדם, לא יפחד מהקדוש ברוך הוא לעולמים בשאר מצוותיו.

בא ראה, בהתעוררות שלמטה, כשמתעוררים ישראל אל הקדוש ברוך הוא וצווחים כנגדו, מה כתוב? ואזכור את בריתי, שהרי בברית יש זכור, ואז מתעוררת תשוקה לקשר הכל בקשר אחד. פיון שברית זו מתעוררת, הרי הקשר של הכל מתעורר. ואזכור את בריתי, לזוגו במקומו. ועל כך, לכן אמר לבני ישראל אני ה'.

וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצאם אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים. ורבי יוסי אמר, אל בני ישראל - להנהיגם בנחת פראוי. ואל פרעה - לנהג בו כבוד, ופרשוהו.

אמר רבי ייסא, למה סמך כאן אלה ראשי בית אבתם? אלא, אמר לו הקדוש ברוך הוא, הנהיגו את בני ישראל בנחת. שאף על גב שהם יושבים בעבודה קשה, הם מלכים בני מלכים, ומשום כך כתוב אלה ראשי בית אבתם. אלה שאתה רואה, הם ראשי בית אבות.

אמר רבי חייא, שכלם לא שקרו במנהגייהם, ולא התערכו בעם אחר, אלה הם שעמדו במקומם הקדוש ולא שקרו להתערב במצריים. אמר רבי אחא, בשביל להביא את משה ואת אהרן, שהם ראויים להוציא את ישראל ולדבר לפרעה ולרדות אותם במקל,

לאייתאה למשה ולאהרן,

מגוריהם. כמה דאת אמר גורו לכם מפני חרב. בגין דאיהו אתר, דאשדי מגור בעלמא, ועל דא גורו לכם מפני חרב.

אשר גרו בה, מיומא דאתקריבו לגבי קדשא בריך הוא, דחילו בה דחילו, ודחילו (נ"א ודחילו דחילו) עלאה בה למיטר פקודוי. דאי בהאי לא ישדי (נ"א דהא אי לא ישדי) דחילו על רישיה דבר נש, לא דחיל ליה לקודשא בריך הוא לעלמין בשאר פקודוי.

הא חזי, באתערותא דלתתא, פד אתערו ישראל לגבי קדשא בריך הוא, וצווחו לקבליה, מה כתיב, ואזכור את בריתי, דהא בברית הוי זכור. וכדין אתער תיאובתא, לאתקשרא כלא בקשורא חד. פיון דהאי ברית אתער, הא קשורא דכלא אתער. ואזכור את בריתי, לאזדווגא ליה באתריה. ועל דא, לכן אמור לבני ישראל אני ה'.

וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצאם אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים. (שמות ר' יוסי אמר, אל בני ישראל לדברא לון בנחת פדקא חזי, (דף כ"ז ע"ב) ואל פרעה: לאנהגא ביה יקר, ואוקמוהו.)

אמר רבי ייסא, אמאי סמך הכא (שמות ר') אלה ראשי בית אבתם. אלא, אמר ליה קדשא בריך הוא, דברו לון לבני ישראל בנחת, דאף על גב דאינון יתבי בפולחנא קשיא, מלכין בני מלכין אינון. ובגין כך, פתיב, אלה ראשי בית אבתם אלין דאת חמי, רישי בית אבהן אינון.

אמר רבי חייא, דכלהו לא שקרו נימוסיהון, ולא אתערבו בעמא אחרא אלין אינון דקיימו בדוכתייהו קדישא, ולא שקרו לאתערבא בהו במצראי. אמר רבי אחא, בגין

משום שכל ראשי ישראל לא נמצאו כמותם.

בא ראה, ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים. וכי אלה ראשי, והרי הוא לבדו היה? אלא משום שפנחס קים כמה אלפים ורכבות מִיִּשְׂרָאֵל והוא קים את ראשי האבות, (לויים) כתיב בו אלה.

עוד, ותלד לו את פינחס אלה ראשי. אבדת ראשי הלויים נמצאה בו. ומה שהם נגרעו ונשרפו - הוא השלים, והרויח את הפהנה שלהם, ושרתה בו הצורה של שניהם. אבדת ראשי הלויים נמצאת בו. ומי הם? נדב ואביהוא, שהפרידו אות הברית ממקומו, והוא בא וחבר אותם, לכן נתנה לו הירשה והרויח של שניהם, ונזכר כאן על מה שיהיה אחר כך.

ואם תאמר, למה נזכר כאן פנחס? אלא ראה הקדוש ברוך הוא את אהרן בשעה שאמר ואזכר את בריתי, שעתידיים שני בני אהרן לפגם את הברית הזו, ועכשו שהוא שולח אותו למצרים, רצה להעביר את אהרן שלא ללכת בשליחות זו. פיון שראה הקדוש ברוך הוא שעמד פנחס וקים את הברית הזו במקומה ותקן את העקמימות שלהם, מיד - הוא אהרן ומשה. אמר הקדוש ברוך הוא, עכשו הוא אהרן, הוא אהרן של ההתקלה. הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים וגו'. הוא אהרן ומשה, הם אהרן ומשה היה צריך (לכתוב)! אלא להכליל זה בזה, רוח במים. הוא

דאינון אתחזון לאפקא להו לישראל, ולמללא לפרעה, ולרדאה ליה בחוטרא, בגין דבכל רישיהון דישראל, לא אשתכח פוטייהו.

הא חזי, (שמות ו') ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים. וכי אלה ראשי, והא הוא בלחודוי הוה. אלא, בגין דפינחס קיים כמה אלפין ורכוון מישראל, והוא קיים לראשי אבהן, (ליואי) פתיב ביה אלה.

הו, ותלד לו את פינחס אלה ראשי, אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה, ומה דאינון גרעו ואתוקדו, הוא אשלים, ורווח כהונתא דילהון, ושריא ביה טסטוקא דתרווייהו. אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה, ומאן נינהו. נדב ואביהוא. אינון פרישו את קיימא מאתריה, והוא אתא וחבר לון. בגין כך, אתייהיב ליה ירותא, ורוחא דתרווייהו. ואדכר הכא על מה דלהוי לבתר.

ואי תימא, אמאי אדכר הכא פינחס. אלא חמא קדשא בריך הוא לאהרן, בשעתא דאמר ואזכור את בריתי, דזמינין תרין בנוהי דאהרן לאפגמא ליה להאי ברית, והשתא דקא משדר ליה למצרים, בעא לאעפרא ליה לאהרן, דלא למיהף בשליחותא דא. פיון דחמא קדשא בריך הוא, דקאים פינחס וקיים ליה להאי ברית באתריה, ואתקין עקימא דילהון, מיד הוא אהרן ומשה. אמר קדשא בריך הוא, השתא הוא אהרן, איהו אהרן דקדמיתא.

הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים וגו'. (שמות ו') הוא אהרן ומשה. הם אהרן מיבעי ליה. אלא,

משה ואהרן - להכליל מים ברות,
ועל זה כתוב הוא ולא הם.

רבי אלעזר ורבי אבא היו מצויים
לילה אחד בבית מלונם בלוד. קמו
להתעסק בתורה. פתח רבי אלעזר
ואמר, וידעת היום והשבת את
לבבך פי ה' הוא האלהים. פסוק
זה כך צריך (לכתב): וידעת היום פי
ה' הוא האלהים והשבת אל לבבך.

ואלא אשריו מי שמשטרל בתורה. עוד, ובא
ראהו והשבת אל לבבך הנה צריך
(לכתב)!

אמא, אמר משה, אם אתה רוצה
לעמד על זה ולדעת פי ה' הוא
האלהים - והשבת אל לבבך, ואז
תדע אותו. לבבך זה יצר טוב ויצר
רע, שנקלל זה בזה, והוא אחד. אז
תמצא פי ה' הוא האלהים, שהרי
נקלל זה בזה והוא אחד, ועל זה
והשבת אל לבבך לדעת הדבר.

עוד, אמר רבי אלעזר, רשעים
עושים פגם למעלה. מהו הפגם?
שהשמאל לא נכלל בימין, שיצר
הרע לא נכלל ביצר טוב משום
חטאי בני האדם, ופגם לא עושים
אלא להם ממש, זהו שכתוב שחת
לו לא בניו מומם. כפיכול עושים
ולא עושים. עושים - כדי שלא
ימשכו עליהם ברכות שלמעלה,
כמו שנאמר ויצר את השמים ולא
יהיה מטר, ולא עושים - שהרי
השמים נוטלים אותם לעצמם
ברכות מה שצריכים, ולא נוטלים
להמשיך למטה, ודאי שזהו מומם
של אותם רשעים.

עוד, לו בו, שלא נכלל ימין
בשמאל, בשביל שלא יתמשכו
הברכות למטה. לא בא"ף, שהרי
לא נוטלים להמשיך לתחתונים. מי

לאכללא דא בדא, רוחא במיא. הוא משה
ואהרן: לאכללא מיא ברוחא, ועל דא פתיב
הוא, ולא הם.

רבי אלעזר ורבי אבא, הוו שכיחי ליליא חד
בבי אושפיזיהו בלוד, קמו לאשתדלא

באורייתא. פתח רבי אלעזר ואמר, (דברים ד')
וידעת היום והשבות אל לבבך פי ה' הוא
האלהים. האי קרא הכי מיבעי ליה. וידעת
היום פי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך.

(אלא וקאה הוא מאן דאשתדל באורייתא) תו, (תא חזי) והשבות
אל לבבך מיבעי ליה.

אמא, אמר משה, אי את בעי למיקם על דא,
ולמנדע פי ה' הוא האלהים, והשבות

אל לבבך וכדין תנדע ליה. לבבך: יצר טוב
ויצר רע, דאתפליל דא בדא, ואיהו חד, כדין
תשפח פי ה' הוא האלהים, דהא אתפליל דא
בדא, ואיהו חד. ועל דא והשבות אל לבבך,
למנדע מלה.

תו אמר רבי אלעזר, חייבין, עבדין פגימותא
לעילא, מאי פגימותא. דשמאלא לא
אתפליל בימינא. דיצר רע לא אתפליל ביצר
טוב, בגין חובייהו דבני נשא. ופגימו לא

עבדי, אלא לון ממש, הדא הוא דכתיב, (דברים
ל"ב) שחת לו לא בניו מומם. כפיכול עבדי
ולא עבדי. עבדי: דלא יתמשך עלייהו
ברפאן דלעילא, כמה דאת אמר (דברים י"א)

ועצר את השמים ולא יהיה מטר. ולא עבדי:
דהא שמיא נטלי לון לגרמייהו ברפאן מה
דאצטריך. ולא נטלי לאמשכא לתתא ודאי
מומם דאינון חייבין איהו.

תו, לו בו, דלא אתפליל ימינא בשמאלא, בגין דלא יתמשכון ברפאן
לתתא. לא בא"ף, דהא לא נטלי לאתמשכא לתתא. מאן גרים דא.

גַּרְם אַתְּ זֶה? מִשׁוּם שְׂרָשָׁעִים
מִפְרִידִים יֵצֵר רַע מֵיֵצֵר טוֹב,
וְנִדְבָקִים בְּיֵצֵר רַע.

בֹּא רֵאָה, יְהוּדָה בֶּא מֵצֵד הַשְּׂמָאל
וְנִדְבַק בְּיָמִין כְּדִי לְנִצַּח עַמִּים
וְלִשְׁבֹּר חֵילָם. שְׂאֵם לֹא נִדְבַק
בְּיָמִין, לֹא יִשְׁבֹּר אֶת חֵילָם. וְאִם
תֹּאמֶר לְמָה בְּיָמִין, וְהָרִי שְׂמָאל
מְעוֹרֵר דִּינָים בְּעוֹלָם?

אֲלֵא סוּד זֶה, בְּשַׁעַה שֶׁהִקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא דֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל, אֵינּוּ דֵּן
אוֹתָם אֲלֵא מֵצֵד הַשְּׂמָאל, כְּדִי
שְׂיִהְיֶה דוּחָה אוֹתָם בְּשְׂמָאל
וּמִקְרָב בְּיָמִין. אֲבָל לְשֹׂאֵר הָעַמִּים
דוּחָה אוֹתָם בְּיָמִין וּמִקְרָב אוֹתָם
בְּשְׂמָאל, וְסִימְנָךְ גַּר צֶדֶק, דוּחָה
אוֹתָם בְּיָמִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו)
יְמִינְךָ ה' נֹאדְרֵי בִּפְתַח יְמִינְךָ ה'
תִּרְעֵץ אוֹיֵב. מִקְרָב אוֹתָם בְּשְׂמָאל,
כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ.

מִשׁוּם כֶּף, יְהוּדָה שֶׁהוּא מֵצֵד
שְׂמָאל, נִדְבַק בְּיָמִין, וּמִסְעוֹתָיו
לְיָמִין, וְאוֹתָם שַׁעְמוֹ הִתְחַבְּרוּ כְּלָם
לְיָמִין. יִשְׁשַׁכֵּר שַׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה
שֶׁהוּא יָמִין, שֶׁכָּתוּב מִיְמִינוֹ אֲשֶׁר דָּת
לְמוֹ. זְבוּלוֹן שֶׁהוּא תוֹמֵךְ הַתּוֹרָה
יָמִין, כִּנְאֹמֶר שׁוֹק הַיָּמִין. וְלִכְן
יְהוּדָה נִקְשֶׁר מֵצֵד זֶה וְזֶה. צָפוֹן
בְּמִים, שְׂמָאל בְּיָמִין.

רְאוּבֵן שֶׁחָטָא לְאָבִיו שָׂרָה בְּיָמִין,
וְהִתְקַשֵּׁר בְּשְׂמָאל, וְנִדְבַק בוֹ. וְלִכְן
אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ עִמּוֹ הֵם שְׂמָאל.
שֶׁמְעוֹן שֶׁהוּא שְׂמָאל מֵצֵד שֶׁל שׁוֹר,
שֶׁכָּתוּב וּפְנֵי שׁוֹר מִהַשְּׂמָאל. גֹּד
שׁוֹק שְׂמָאל, כְּתוּב (בְּרַאשִׁית מט) גֹּד
גְּדוּד יְגוּדְנִי וְהוּא יְגוּד עֲקֵב. כֹּאֵן
נִדְבַק דְרוֹם בְּאֵשׁ, יָמִין בְּשְׂמָאל.
וְעַל זֶה שֶׁאֲמַרְנוּ וְהִשְׁבַּח אֵל

דְּשׁוֹר, דְּכַתִּיב, (יחזקאל א') וּפְנֵי שׁוֹר מִהַשְּׂמָאל. גֹּד שׁוֹקָא שְׂמָאלָא, כְּתִיב
(בְּרַאשִׁית מ"ט) גֹּד גְּדוּד יְגוּדְנִי וְהוּא יְגוּד עֲקֵב. הֵכָא, אֲתִדְבַק דְרוֹם בְּאֵשָׁא,
יְמִינָא בְּשְׂמָאלָא.

וְעַל דָּא הָא דְאֲמַרְן וְהִשְׁבוֹתָ אֵל לְבַבְךָ, לְאֲכַלְלָא לוֹן כְּחָדָא, שְׂמָאלָא

בְּגִין דְּחִיִּיבִין מִפְּרִישֵׁין יֵצֵר רַע מֵיֵצֵר טוֹב,
וּמִתְדַבְּקִין בְּיֵצֵר רַע.

הָא חֲזִי יְהוּדָה אֲתִי (דף כ"ז ע"א) מִסְטָרָא
דְּשְׂמָאלָא, וְאֲתִדְבַק בְּיָמִינָא, בְּגִין
לְנִצְחָא עַמִּין, וְלִתְבָרָא חֵילִיהוּן. דְּאִי לֹא
אֲתִדְבַק בְּיָמִינָא, לֹא יִתְבַּר חֵילִיהוּן. וְאִי
תִּימָא אֲמָאִי בְּיָמִינָא. וְהָא שְׂמָאלָא אֲתַעַר
דִּינִין בְּעֵלְמָא.

אֲלֵא רְזָא דָא, בְּשַׁעַתָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
דֵּן לְהוֹ לְיִשְׂרָאֵל, לֹא דֵּן לְהוֹ אֲלֵא
מִסְטָרָא דְשְׂמָאלָא, בְּגִין דִּיהָא דְחִי לוֹן
בְּשְׂמָאלָא, וּמִקְרָב בְּיָמִינָא. אֲבָל לְשֹׂאֵר עַמִּין,
דְּחִי לוֹן בְּיָמִינָא, וּמִקְרָב לוֹן בְּשְׂמָאלָא.
וְסִימְנָךְ גַּר צֶדֶק, דְּחִי לוֹן בְּיָמִינָא, כְּמָה
דְּכַתִּיב, (שְׁמוֹת ט"ו) יְמִינְךָ ה' נֹאדְרֵי בִּפְתַח יְמִינְךָ
ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב. מִקְרָב לוֹן בְּשְׂמָאלָא כְּמָה
דְּאֲמַרְן.

בְּגִינֵי כֶּף, יְהוּדָה דְאִיהוּ מִסְטָר שְׂמָאלָא,
אֲתִדְבַק בְּיָמִינָא, וּמִטְלַנּוּי לְיָמִינָא.
וְאֵינּוֹן דְּעַמִּיָּה אֲתִחַבְּרוּ כְּלָהוּ לְיָמִינָא.
יִשְׁשַׁכֵּר דְלַעֲי בְּאוּרִייתָא, דְּאִיהִי יְמִינָא,
דְּכַתִּיב, (דְּבָרִים ל"ג) מִיְמִינוֹ אֲשֶׁר דָּת לְמוֹ. זְבוּלוֹן
דְּאִיהוּ תְּמִיךְ אוּרִייתָא יְמִינָא, כְּמָה דְאֵת אֲמַר
שׁוֹק הַיָּמִין. וְעַל דָּא יְהוּדָה אֲתִקְשֶׁר מִסְטָרָא
דָּא וְדָא. צָפוֹן בְּמִים, שְׂמָאלָא בְּיָמִינָא.

רְאוּבֵן דְּחָטָא לְגַבֵּי אָבִיו, שָׂרָא בְּיָמִינָא,
וְאֲתִקְשֶׁר בְּשְׂמָאלָא, וְאֲתִדְבַק בִּיהָ.
וְעַל דָּא, אֵינּוֹן דְּאֲשַׁתְּכַחוּ עַמִּיָּה, אֵינּוֹן
שְׂמָאלָא. שֶׁמְעוֹן דְּאִיהוּ שְׂמָאלָא מִסְטָרָא

דְּשׁוֹר, דְּכַתִּיב, (יחזקאל א') וּפְנֵי שׁוֹר מִהַשְּׂמָאל. גֹּד שׁוֹקָא שְׂמָאלָא, כְּתִיב
(בְּרַאשִׁית מ"ט) גֹּד גְּדוּד יְגוּדְנִי וְהוּא יְגוּד עֲקֵב. הֵכָא, אֲתִדְבַק דְרוֹם בְּאֵשָׁא,
יְמִינָא בְּשְׂמָאלָא.

וְעַל דָּא הָא דְאֲמַרְן וְהִשְׁבוֹתָ אֵל לְבַבְךָ, לְאֲכַלְלָא לוֹן כְּחָדָא, שְׂמָאלָא

לְבַבְךָ, לְהַכְלִילִם כְּאַחַד, שְׂמַאל
בְּיַמִּין. אַז תִּדַע (דברים ו) כִּי ה' הוּא
הָאֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי אַבְא, וְדַאי כֶּף
הוּא, וְעַכְשָׁו יְדוּעַ, הוּא אֶהְרֵן
וּמִשָּׁה, הוּא מִשָּׁה וְאֶהְרֵן, רוּחַ
בְּמִים, וּמִים בְּרוּחַ, לְהֵיוֹת אַחַד,
וְעַל זֶה כְּתוּב הוּא.

רַבִּי אַבְא פָּתַח וְאָמַר, (שם) וְאֶהְבֵּת
אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל
נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדְךָ. כִּמוֹ זֶה כָּאֵן
נִרְמַז הַיְחוד הַקְדוּשׁ, וְאֶזְהָרָה הוּא
לְאָדָם לִיחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְדוּשׁ
כְּרַאוּי בְּאַהֲבָה עֲלִיוֹנָה. בְּכָל לְבַבְךָ
זֶה יַמִּין וְשְׂמַאל (קדוש) שְׁנֵי קְרָאִים
יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ - זוֹ
נַפְשׁ דְּדוֹד שְׁנֵי תַנְתָּנָה בִּינֵיהֶם. וּבְכָל
מַאֲדְךָ - לְהַכְלִילִם לְמַעַלָּה בְּמִקּוֹם
שְׂאִינ בּוֹ שְׁעוֹר. כָּאֵן הוּא יְחוד שְׁלֵם
לְאַהֲבָה אֶת הַקְדוּשׁ כְּרוּף הוּא כְּרַאוּי.
עוֹד, וּבְכָל מַאֲדְךָ - זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא
אֲחוּז לְכָל הַצְּדָדִים, וְהַכֵּל הוּא יְחוד
שְׁלֵם כְּרַאוּי, מִשׁוּם כֶּף הוּא אֶהְרֵן
וּמִשָּׁה, הוּא מִשָּׁה וְאֶהְרֵן, הַכֵּל הוּא
אַחַד בְּלִי פְרוּד.

כִּי יִדְבַר אֲלֵיכֶם פְּרַעַה לֵאמֹר. רַבִּי
יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) מָה
אַהֲבַתִּי תוֹרַתְךָ כֹּל הַיּוֹם הִיא
שִׁיחַתִּי. וְכְתוּב חֲצוֹת לִילָה אָקוּם
לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צְדָקָךָ. בֹּא
רְאֵה, דָּוִד הוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל,
וְהַצְּטֻרָה לְדוֹן אֶת הַעַם, לְהַנְהִיג אֶת
יִשְׂרָאֵל כְּרוּעָה הַמְנַהֵג צֹאנוּ שְׁלֵא
יִסְטוּ מִדְרָךְ הָאֲמֶת. הָרִי בְּלִילָה
כְּתוּב חֲצוֹת לִילָה אָקוּם לְהוֹדוֹת
לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צְדָקָךְ, וְהוּא מִתְעַסֵּק
בַּתּוֹרָה וּבַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַקְדוּשׁ
כְּרוּף הוּא עַד שְׁמַגִּיעַ הַבְּקָר.

וְהוּא מְעוֹרֵר אֶת הַבְּקָר, כִּמוֹ
שְׁכַתוּב (שם נ) עוֹרָה כְּבוֹדִי עוֹרָה
הַנֶּבֶל וְכִנּוֹר אֲעִירָה שְׁחַר. כְּשֶׁבֵא
הַיּוֹם, אָמַר פְּסוּק זֶה, מָה אַהֲבַתִּי

בְּיַמִּינָא. כְּדִין תִּדַע (דברים ד') כִּי ה' הוּא
הָאֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי אַבְא וְדַאי הָכִי הוּא,
וְהַשְׁתָּא יְדִיעָא, הוּא אֶהְרֵן וּמִשָּׁה, הוּא מִשָּׁה
וְאֶהְרֵן, רוּחָא בְּמִיָּא, וּמִיָּא בְּרוּחָא, לְמַהוּי
חַד. וְעַל דָּא כְּתִיב הוּא.

רַבִּי אַבְא פָּתַח וְאָמַר, (דברים ו) וְאֶהְבֵּת אֶת ה'
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדְךָ. כְּהִי גְוֹנָא הָכָא אֲתִרְמִיז יְחודָא
קְדִישָׁא, וְאֶזְהָרָה הוּא לְבַר נֶשׁ, לִיְחודָא שְׂמַא
קְדִישָׁא כְּדָקָא יְאוֹת, בְּרַחֲמֵי עֲלָאָה. בְּכָל
לְבַבְךָ: דָּא יַמִּינָא וְשְׂמַאלָא (נ"א קְדִישָׁא) דְּאֶקְרִי
יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ: דָּא נַפְשׁ דְּדוֹד,
דְּאֲתִיְהִיבַת בִּינֵיהוּ. וּבְכָל מַאֲדְךָ לְאַכְלִילָא
לוֹן לְעִילָא בְּאֲתֵר דְּלִית בֵּיהּ שְׁעוֹרָא. הָכָא
הוּא יְחודָא שְׁלֵם לְמַרְחַם לִיהּ לְקוּדְשָׁא
כְּרִיף הוּא כְּדָקָא יְאוֹת.

תו, וּבְכָל מַאֲדְךָ: דָּא יַעֲקֹב, דְּאִיהוּ אֲחִיד
לְכָל סְטָרִין, וְכֵלָא הוּא יְחודָא שְׁלֵם
כְּדָקָא יְאוֹת, בְּגִינֵי כֶּף, הוּא אֶהְרֵן וּמִשָּׁה הוּא
מִשָּׁה וְאֶהְרֵן, כֵּלָא הוּא חַד בְּלָא פְרוּדָא.

כִּי יִדְבַר אֲלֵיכֶם פְּרַעַה לֵאמֹר. (שמות ז') רַבִּי
יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קי"ט) מָה אַהֲבַתִּי
תוֹרַתְךָ כֹּל הַיּוֹם הִיא שִׁיחַתִּי. וְכְתִיב, (תהלים קי"ט)
חֲצוֹת לִילָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי
צְדָקָךְ. תָּא חֲזִי, דָּוִד אִיהוּ מֶלֶךְ דִּישְׂרָאֵל,
וְאַצְטֻרִיף לְמִידָן עֲמָא, לְדַבְרָא לוֹן לְיִשְׂרָאֵל,
כְּרַעֲיָא דְּמַדְבַּר עֲאֲנִיָּה דְּלָא יִסְטוֹן מְאוּרְחָא
דְּקִשׁוּט. הָא בְּלִילָה כְּתִיב, חֲצוֹת לִילָה אָקוּם
לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צְדָקָךְ. וְאִיהוּ אֲתִעְסֵק
בְּאוּרִייתָא וּבַתּוֹשְׁבֵיחֵן דְּקוּדְשָׁא כְּרִיף הוּא,
עַד דְּאֲתִי צְפָרָא.

וְאִיהוּ אֲתִעַר צְפָרָא, כְּמָה דְּכְתִיב, (תהלים נ"ז) עוֹרָה כְּבוֹדִי עוֹרָה הַנֶּבֶל וְכִנּוֹר

תורתך כל היום היא שיחתי. מה זה כל היום היא שיחתי? אלא מפאן למדנו, שכל מי שמשתדל בתורה להשלים הדין על בריו, פאלו קיים את התורה פלה. משום כך כל היום היא שיחתי.

בא ראה, ביום התעסק בתורה להשלים הדינים, ובלילה התעסק בשירות ותשבחות עד שבא היום. מה הטעם? כל היום התעסק להשלים הדינים כדי להכליל שמאל בימין, בלילה, כדי להכליל דרגת הלילה ביום.

ובא ראה, בימי דוד המלך היה מקריב כל אותם חיתו שדי אל הים. פיון שבא שלמה, יצא הים והתמלא והשקה אותם. איזה מהם נשקים בראשונה? הרי פרשוה, אלו התנינים הגדולים העליונים, שכתוב בהם (בראשית א) ומלאו את המים בימים.

אמר רבי אלעזר, בצד ימין העליון יוצאים שלשה עשר מעינות עליונים נהרות עמקים. אלה עולים ואלה יורדים. כל אחד נכנס בחברו. אחד מוציא ראשו ומכניס אותו בשני גופים, גוף אחד המאיר נוטל מימין למעלה, מפריד למטה אלף יאורים שיוצאים לארבעה צדדים.

מאותם נהרות ומעינות שלשה עשר, נפרדים שלשה עשר יאורים. נכנסים ונוטלים מים ארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים וחצי מצד זה, וארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים מצד זה בשמאל. נשאר חצי מפאן וחצי מפאן, ונעשה אחד. זה נכנס בין היאורים ונעשה נחש.

אשתאר פלגא מפאן, ופלגא מפאן, ואתעביד חד. דא אעיל בין אינון יאורין, ואתעביד חוץ.

אעירה שחר. פד אתי ימא, אמר האי קרא, מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. מאי כל היום היא שיחתי. אלא, מפאן אוליפנא, דכל מאן דישתדל באורייתא, לאשלמא דינא על ברייה, פאילו קיים אורייתא כלא. בגין כך, כל היום היא שיחתי.

הא חזי, פיומא אשתדל באורייתא, לאשלמא דינן. בליליא, אשתדל בשירין ותושבחון, עד דאתי ימא. מאי טעמא. כל יומא אתעסק לאשלמא דינן, בגין לאכללא שמאלא בימינא. בליליא, בגין לאכללא דרגא דליליא בימא.

ותא חזי, פיומי דדוד מלפא, הוה מקרב כל אינון (תהלים ק"ד) חיתו שדי, לגבי ימא. פיון דאתא שלמה, נפק ימא ואתמלי, ואשקי להו. הי מנייהו אתשקיין בקדמיתא. הא אוקמוה. אלין תנינייא רברבין עלאין, דכתיב בהו, (בראשית א) ומלאו את המים בימים.

אמר רבי (דף כ"ו ע"ב) אלעזר, בסטרא ימינא עלאה, נפקין תליסר מבויעין עלאין, נהרין עמיקין, אלין סלקין, ואלין נחתין, עייל כל חד בחבריה. חד אפיק רישיה, ואעיל ליה בתרין גופין, חד גופא דנהרא נוטל מימין לעילא, אפריש לתתא אלף יאורין, נפקין לארבע סטריין.

מאינון נהרין מבויעין תליסר, מתפרשן תליסר יאורין, עלאין ונטלי מיא, ארבע מאה ותשעים ותשעה יאורין ופלגא, מסטרא דא. וארבע מאה ותשעים ותשעה יאורין ופלגא, מסטרא דא בשמאלא.

ראשו אדם פשוט שנה. קשקשו
קשים כבדול. כנפיו כנפים שטים
ונפרדים לכל אותם יאורים.
כשעולה זנבו (אלי), מכה ובוטט
את שאר הדגים. אין מי שיקום
לפניו.

פיו לוחט אש. כשנוסע בכל אותם
יאורים מזדעזעים שאר התנינים,
ובורחים ונכנסים לים. אחת
לשבעים שנה רובץ לצד זה, ואחת
לשבעים שנה רובץ לצד זה. אלה
יאורים חסר אחד מתמלאים ממנו.
תנין זה רובץ בין אותם יאורים.
כשנוסע, יוצאת פסת יד של אש
בקלפות. כלם עומדים וזועפים
בזעפם, (ועומדים בענפיו) מתערבים
אותם יאורים לעין (העין) תכלת
שחורה. ונגלגלים נוסעים לארבעת
צדדי העולם. זוקף זנבו, מכה
למעלה, מכה למטה, וכלם
בורחים לפניו.

עד שלצד צפון עומדת שלהבת
אש אחת, והכרוז יוצא: התיצבו
זקנות והתפזרו לארבע זוויות, הרי
התעורר מי ששם קולר על פני
התנין, כמו שנאמר (יחזקאל כט) ונתתי
חחים בלחייך וגו'. אז כלם
התפזרו, ולוקחים את התנין
ונוקבים פניו בצד הלחיים,
ומכניסים אותו לתוך נקב תהום
רבה עד שנשבר פחו, ואז מחזירים
אותו לנהרותיו (לנחיריו).

אחת לשבעים שנה עושים לו כף,
פדי שלא יקלקל מקומותיהם של
הרקיעים ועמודיהם, ועליהם הפל
מודים ומברכים ואומרים, (תהלים
צח) בואו נשתחוה ונכרעה נברכה
לפני ה' עושנו.

התנינים נכנסים (העליונים) למעלה,
עומדים אותם שמתברכים, כמו
שנאמר (בראשית א) ויברך אתם
אלהים. אלו שולטים על כל שאר

רישא: סומקא כורדא. קשקשו: תקיפין
כפרזלא. גדפוי: גדפין שטאן
ואתפרשן לכל אינון יאורין. פד סליק זנביה,
(נ"א לנביה), מחי ובטט לשאר נונין, לית מאן
דיקום קמיה.

פומיה: מלהטא אשא. פד נטיל בכל אינון
יאורין, מזדעזען שאר תנייניא,
וערקין ועאלין בימא. חד לשבעין שנין רביץ
לסטרא דא. וחד לשבעין שנין רביץ לסטרא
דא. אלה יאורין חסר חד אתמליין מניה. דא
תנינא, רביץ בין אינון יאורין.

בר נטיל נפק חד פסותא דאשא בקליפין,
פלהו קיימין וזעפין בזעפוי, (נ"א ונקפין
בענפיו) מתערבין אינון יאורין לעין (נ"א העין)
תכלא אוכמא. ונגלגלין נטלין לארבע סטרי
דעלמא. זקיף זנביה, מחי לעילא, מחי
לתתא, פלא ערקין מקמיה.

עד דלסטור צפון, קם חד שלהובא דאשא,
וכרוזא קרי, אזדקפו סבתין אתבדרו
לארבע זויין, הא אתער מאן דשוי גדלא, על
אנפוי דתנינא, כמה דאתמר, (יחזקאל כ"ט) ונתתי
חחים בלחייך וגו'. פדין פלהו אתבדרון.
ונקטין ליה לתנינא, ונקבי אנפוי בסטר
עלעוי, ועאלין ליה לנוקבא דתהומא רבא,
עד דאתבר חיליה, פדין אהדרו ליה לנהרוי.
(נ"א לנחירוי).

חד לשבעין שנין עבדין ליה פדין, בגין דלא
יטשטש אתרין דרקיעין וסמכיהו.
ועלייהו כלא אודן, ומברכאן ואמרין, (תהלים
צ"ח) בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה'
עושנו.

תנייניא עאלין (ס"א עליון) לעילא קיימין אינון
דמתברכאן, כמה דאת אמר (בראשית א)

ויברך אותם אלהים. אלין

הַדְּגִים, שְׁכַתּוֹב וּמְלֹאוֹ אֶת הַמַּיִם
בַּיָּמִים. וְעַל זֶה כְּתוּב (תהלים קד) מָה
רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּלֵם בְּחֻכְמָה
עֲשִׂיתָ.

תּוֹסֵפֶת א

אֲשַׁבֵּר הַכֹּפֶר דּוּדֵי לִי. אֲשַׁכַּל - זו
הָאֵם הָעֲלִיּוֹנָה. מָה אֲשַׁכּוּל
מִתְקַשֵּׁט בְּכֶמֶה עֲלִים בְּכֶמֶה
זְמֹרוֹת לְיִשְׂרָאֵל שְׂאוּכְלִים אוֹתוֹ,
כִּי הַשְּׂכִינָה הָעֲלִיּוֹנָה מִתְקַשֵּׁטת
בְּכֶמֶה קְשׁוּטִים שֶׁל שְׂמֹנֶה כְּלִים,
מִכֶּמֶה קָרְבָּנוֹת, מִכֶּמֶה מִינֵי
תְּכֵשִׁיטִים שֶׁל כִּפְרָה לְבִנְיָה, וְהִיא
עוֹמֶדֶת בָּהֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּמִיָּד -
וּרְאִיתִיהָ לְזִכֹּר בְּרִית עוֹלָם,
וְנוֹתַנָּה (לָהֶם מִשְׁאַלְתוֹם) לָנוּ אֶת
בְּקֻשׁוֹתֶיהָ בְּבָרְכוֹת הַלְלוֹ שִׁתְּקִנוּ
רְבוּתֵינוּ בַּתְּפִלָּה לְבַקֵּשׁ לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּל הַדִּינִים שֶׁל
הַשְּׂכִינָה הַתְּחוּתוֹנָה, שֶׁהִיא הוֹה"י
אֲדִנְי, מִתְהַפְּכִים לְרַחֲמִים, כְּמוֹ
זֶה יְהו"ה, לְקַיֵּם (ישעיה) אִם יִהְיוּ
חֻטְאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ -
יְהו"ה. אִם יֵאָדִימוּ כַתּוֹלַע -
הוֹה"י. כְּצִמְרֵי יִהְיוּ - יְהו"ה. בְּכֹל
דִּינִים זֶה (כָּל הַדִּינִים שֶׁל זֶה) מִתְּלַבְּנִים
מִהַשְּׂכִינָה הָעֲלִיּוֹנָה.

וְהִיא הַשְּׂכִינָה הוֹה"י, (בראשית א)
לְהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפְּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת
דְּרָךְ עֵץ הַחַיִּים. וּפְרֹשֶׁה רְבוּתֵנוּ,
שְׂמֵתֵהֶפְכֶת לִפְעָמִים רַחֲמִים,
לִפְעָמִים דִּין, לִפְעָמִים אֲנָשִׁים,
וּלִפְעָמִים נָשִׁים. לִפְעָמִים דִּין כְּמוֹ
זֶה הוֹה"י. לִפְעָמִים רַחֲמִים כְּמוֹ
זֶה יְהו"ה. שֶׁהָרִי הוּא מַצַּד שֶׁל עֵץ
הַחַיִּים, כָּל הַדִּינִים מִתְהַפְּכִים
לְרַחֲמִים. וּמַצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב
וְרַע, כָּל הַרַחֲמִים מִתְהַפְּכִים לְדִין,
לְדוֹן בָּהֶם אֶת אוֹתָם שְׁעוֹבְרִים עַל
דְּבַרֵי הַתּוֹרָה.

וְעַיִן זֶה בְּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בִּינָה,
כָּל שְׂמוֹת הַדִּין מִתְהַפְּכִים בָּהּ וְלִדְיוֹן
לְרַחֲמִים, מִשׁוּם זֶה פְּרֹשֶׁה

שְׁלִטִין עַל כָּל שְׂאֵר נוֹנִין, דְּכַתִּיב וּמְלֹאוֹ אֶת
הַמַּיִם בַּיָּמִים. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים ק"ד) מָה רַבּוֹ
מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּלֵם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ.

תּוֹסֵפֶת א

אֲשַׁבֵּר הַכֹּפֶר דּוּדֵי לִי. (שיר השירים א) אֲשַׁכּוּל:
דָּא אִימָא עֲלָאָה. מָה אֲשַׁכּוּל מִתְקַשֵּׁט
בְּכֶמֶה עֲלִין בְּכֶמֶה זְמֹרוֹת לְיִשְׂרָאֵל דְּאֲכַלִּין
לִיָּה, הָכִי שְׂכִינְתָא עֲלָאָה, מִתְקַשֵּׁטת בְּכֶמֶה
קְשׁוּטִין דְּשְׂמֹנֶה כְּלִים, מִכֶּמֶה קָרְבָּנִין, מִכֶּמֶה
מִינֵי תְּכֵשִׁיטִין דְּכִפְרָה לְבִנְיָה, וְאִיָּהִי קָמַת
בְּהוֹן קָמִי מִלְּפָא, וּמִיָּד (בראשית ט') וּרְאִיתִיהָ
לְזִכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וְהִיבַת (כ"א לון שְׂאַלְתִּין דְּלִהוֹן) לָן
שְׂאִילְתִּין דִּילָהּ, בְּאַלִּין בְּרַפְּאָן דְּתַקִּינוּ רַבָּנָן
בְּצַלּוֹתָא, לְמַשְׁאַל קָמִי מִלְּפָא.

בְּהוֹהוּא זְמַנָּא, כָּל דִּינִין דְּשְׂכִינְתָא תְּתָאָה,
דְּאִיָּהִי הוֹה"י אֲדִנְי, מִתְהַפְּכָן
לְרַחֲמִי, כְּגוֹוְנָא דָּא יְהו"ה, לְקַיֵּים (ישעיה א) אִם
יִהְיוּ חֻטְאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ, יְהו"ה.
אִם יֵאָדִימוּ כַתּוֹלַע. הוֹה"י. כְּצִמְרֵי יִהְיוּ,
יְהו"ה. בְּכֹל דִּינִין דָּא (נ"א כָּל דִּינֵין דְּדָא) מִתְּלַבְּנִין
מִשְׂכִּינְתָא עֲלָאָה.

וְאִיָּהִי שְׂכִינְתָא הוֹה"י, (בראשית ג) לְהֵט הַחֶרֶב
הַמִּתְהַפְּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת דְּרָךְ עֵץ הַחַיִּים.
וְאוּקְמוּהָ רַבָּנָן, דְּמִתְהַפְּכָא זְמַנִּין רַחֲמִי, זְמַנִּין
דִּינָא. לִפְעָמִים אֲנָשִׁים, לִפְעָמִים נָשִׁים. זְמַנִּין
דִּינָא, כְּגוֹוְנָא דָּא הוֹה"י. זְמַנִּין רַחֲמִי, כְּגוֹוְנָא
דָּא יְהו"ה. דְּהָא אִיָּהוּ מִסְטָרָא דְּאִילְנָא דְּחַיִּי,
כָּל דִּינִין מִתְהַפְּכִין לְרַחֲמִי. וּמִסְטָרָא דְּעֵץ
הַדַּעַת טוֹב וְרַע, כָּל רַחֲמִי מִתְהַפְּכָן לְדִינָא,
לְמִידָן בְּהוּ לְאִינוּן דְּעֵבְרִי עַל פְּתַגְמֵי אוּרִייתָא.
וְעַיִן דָּא בְּעֵלְמָא דְּאַתִּי, דְּאִיָּהוּ בִּינָה, כָּל שְׂמֵהֶן
דְּדִינָא מִתְהַפְּכִין בָּהּ (לְדִינָא) רַחֲמִי, וּבְגִין דָּא
אוּקְמוּהָ רַבָּנָן, לֹא כְּהָעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹלָם הַבָּא.

רבותינו, לא כמו העולם הזה, העולם הבא, ומשום כך בינה היא להט החרב המתהפכת, שמתהפכת מדין לרחמים לצדיקים, לתת להם שכר בעולם הבא. מלכות, להט החרב המתהפכת מרחמים לדיון לדון בה את הרשעים בעולם הזה.

אבל מעץ הדעת טוב ורע, שהוא כמו המטה, לפעמים מתהפכים הנשים לשדות, ואנשים לשדים, ומשום זה (בראשית כ"ט) ויגד יעקב לרחל. ומשום זה פרושה רבותינו, שאין לו לאדם לשמש עם אשתו עד שיוספר עמה, שמה נחתלפה לו בשדה, משום שלהט בעץ הדעת טוב ורע מתהפכת מטוב לרע. ואם תאמר שהמכשפים של פרעה, שכתוב ויעשו כן החרטמים בלטיהם, היו מהפכים אותם המטות שלהם לנחשים. ומצד של אלה ההתהפכות יכולים להתהפך. (ע"כ

(תוספתא)

ואמרת אל אהרן קח את מטף. מה הטעם מטה אהרן ולא מטה משה? אלא אותו של משה יותר קדוש, שנוחק בנג העליון בשם הקדוש, ולא רצה הקדוש ברוך הוא לטמא אותו באותם מטות של המכשפים, ולא עוד, אלא לכפות אותם לכל אותם הבאים מצד השמאל, משום שאהרן בא מימין, והשמאל נכפה לימין.

רבי חייא שאל את רבי יוסי, הרי גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שאותם מכשפים יעשו תנינים, מה הגבורה לעשות לפני פרעה תנינים? אמר לו, משום שמשם היא הראשית להלקות, ומראשית התנין מתחיל שלטונו, (לשלטונו ומתחלת שלטונו התחיל להלקות) אז שמחים כל המכשפים, שהרי ראש החכמה של הנחש שלהם

ובגין דא, בינה, איהי להט החרב המתהפכת, דמתהפכת מדינא לרחמי לצדיקים, למיהב לון אגרא בעלמא דאתי. מלכות, להט החרב המתהפכת, מרחמי לדינא, למידן בה לרשיעיא (ד"ב כ"ח ע"א) בעלמא דין.

אבל מעץ הדעת טוב ורע, דאיהו כגוונא דמטה, זמנין דמתהפכין הנשים לשדות, אנשים לשדים. ובגין דא, (בראשית כ"ט) ויגד יעקב לרחל. ובגין דא, אוקמוה רבנן, דלית ליה לבר נש לשמשא עם אתתיה, עד דמספר עמה, שמה נחתלפה לו בשדה. בגין דלהט בעץ הדעת טוב ורע, מתהפכת מטוב לרע, ואי תימא דמכשפי פרעה, דכתיב ויעשו כן החרטומים בלטיהם. הוּוּ מהפכין אינון מטות דלהון לנחשין. ומסטר א דאלין הפוכן יכלין לאתהפכא. (ע"כ תוספתא).

ואמרת אל אהרן קח את מטף. (שמות ד') מאי טעמא מטה אהרן, ולא מטה משה. אלא, ההוא דמשה איהו קדישא יתיר, דאתגליף בגנתא עלאה בשמא קדישא, ולא בעי קדשא בריך הוא לסאבא ליה באינון חוטרין דחרשיא. ולא עוד, אלא לאכפייא לון לכל אינון דאתיין מסטר א דשמאלא, בגין דאהרן אתא מימינא, ושמאלא אתכפייא בימינא.

רבי חייא שאיל לרבי יוסי, הא גלי קמי קדשא בריך הוא, דאינון חרשין יעבדון תניניא, מאי גבורתא איהו למעבד קמי פרעה תניניא. אמר ליה, בגין דמתמן הוא שירותא לאלקאה, ומשירותא דתנינא שארי שולטניה, (נ"א לשולטניה ומשירותא דשולטניה שרי לאלקאה) פדין, חדו פוליהו חרשי, דהא ריש חכמתא דנחש דילהון הכי הוה. מיד אתהדר ההוא

כף היתה. מיד חזר אותו תנין של אהרן לעץ יבש ובלע אותם. ועל זה תמהו וידוע ששלטון עליון יש בארץ, שהם חשבו שזה למטה (למעלה), חוץ מהם אין שלטון לעשות דבר, ואז ויבלע מטה אהרן. ורקא מטה אהרן שחזר לעץ ובלע אותם.

ולכן עשה אהרן שני אותות, אחד למעלה ואחד למטה. אחד למעלה, תנין עליון ששולט על אותם שלהם. אחד למטה, ששולט העץ על התנין שלהם. ופרעה היה חכם מכל מכשפיו, והסתכל ששלטון העליון שולט על הארץ, שולט למעלה ושולט למטה.

אמר רבי יוסי, אם תאמר שכל מה שעושים המכשפים אינו אלא במראית העין, שכף נראה ולא יותר - בא להשמיענו ויהי דוקא, שכתוב ויהי לתנינם. ואמר רבי יוסי, אפלו אותם תנינים שלהם חזרו להיות עצים, ועץ אהרן בלע אותם.

בתוב (יחזקאל כ"ט) הנני עליך פרעה מלך מצרים הגדול בתוך יאוריו. משם ראשית למטה בשלטון שלהם, אבל חכמתם למטה מכל הדרגות והם.

בא ראה, חכמתם בדרגות תחתונות לכפותם לאותן דרגות בדרגות עליונות, ראש שלטונם ועקר שלהם למטה מאותו תנין, ומשתלשלים בתנין, שהרי משם נוטל חיל דרגה עליונה שלהם, משמע שכתוב אשר אחר הרחם. רבי חייא היה יושב יום אחד על דלת שער של אושא. ראה את רבי אלעזר קטפירא (סוג עוף) טס אליו. אמר לו לרבי אלעזר, משמע שאפלו בדרבך הכל משתוקקים ללכת אחריך. החזיר ראשו וראה אותו. אמר, ודאי יש

תנינא דאהרן לאעא יבישא, ובלע לון. ועל דא תוהו, וידעו דשולטנא עלאה אית בארעא, דאינון חשיבו, דהא לתתא (ג"א לעילא), בר מנייהו לא אית שלטנא למעבד מידי, כדין, ויבלע מטה אהרן, מטה אהרן דייקא, דאתהדר לאעא ובלע לון.

ועל דא עבד אהרן תרין אתין, חד לעילא, וחד לתתא. חד לעילא, תנינא עלאה דשלטא על אינון דלהון. חד לתתא, דשליט אעא על תנינא דילהון. ופרעה חפים הוה מכל חרשוי, ואסתפל דשלטנא עלאה שליט על ארעא, שליט לעילא שליט לתתא.

אמר רבי יוסי, אי תימא, חרשיא כל מה דעבדין לאו איהו אלא בחיזו דעינא, דהכי אתחזי, ולא יתיר, קא משמע לן ויהיו דייקא, דכתיב ויהיו לתנינים. ואמר רבי יוסי, אפילו אינון תנינא דילהון אהדרו למהוי אעין, ואעא דאהרן בלע לון.

בתוב, (יחזקאל כ"ט) הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. מתמן שרותא לתתא בשולטנא דילהון. אבל חכמתא דילהון, לתתא מפלהו דרגין איהו.

(אינון)

הא חזי, חכמתא דילהון בדרגין תתאין, לאכפין לון לאלין דרגין בדרגין עלאין, רישי שולטנותהון ועקרא דילהון, לתתא מההוא תנינא, ומשתלשלן בתנינא, דהא מתמן נטיל חילא דרגא עלאה דילהון. משמע דכתיב, (שמות י"א) אשר אחר הרחם.

רבי חייא, הוה יתיב יומא חדא, אבבא דתרעא דאושא. חמא ליה לרבי אלעזר חד קטפירא טאסא גביה, אמר ליה לרבי אלעזר, משמע, דאפילו באורחך כלא תאיבין

אָצְלוּ שְׁלִיחוֹת, שְׁהָרִי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא עֲשֵׂה שְׁלִיחוֹת בְּכֹל,
וְכַמָּה שְׁלוּחִים יֵשׁ לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא, שְׁלֹא תֹאמַר דְּבָרִים שְׁיֵשׁ
בְּהֵם רוּחַ בְּלֹד, אֲלֵא אֶפְלוּ אוֹתָם
דְּבָרִים שְׁאִין בְּהֵם רוּחַ.

פְּתַח וְאָמַר, (חֲבֻקוּב ב) כִּי אֶבֶן מִקִּיר
תִּזְעַק וְכַפִּיס מֵעַץ יַעֲנֶנָּה. כַּמָּה יֵשׁ
לְאָדָם לְהַזְהִיר מִחֲטָאוֹ שְׁלֹא
יִחְטָא לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.
וְאִם יֹאמַר מִי יַעֲיֵד בּוֹ? הֲרִי אֲבָנִי
בֵּיתוֹ וְעַצְמִים שָׁל בֵּיתוֹ יַעֲיֵדוּ בּוֹ.
וְלִפְעָמִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עוֹשֶׂה בְּהֵם שְׁלִיחוֹת. בֹּא רְאֵה,
מִטָּה אֲהַרֵץ שֶׁהוּא עֵץ יָבֵשׁ,
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲשֵׂה בּוֹ אֵת
רֵאשִׁית הַנְּסִים, וְשִׁפִּי שְׁלִיחוֹת
נַעֲשֶׂוּ בּוֹ. אַחַד שֶׁהוּא עֵץ יָבֵשׁ
וְכֹלֵעַ אֵת אוֹתָם הַתְּנִינִים שְׁלָהֶם,
וְאֶחָד שְׁהָרִי לְשַׁעַה אַחַת חֹזֵר
בְּרוּחַ וְנַעֲשֶׂה בְּרִיָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תַּפַּח רוּחָם שֶׁל
אוֹתָם שְׁאוּמְרִים, שְׁלֹא עֲתִיד
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיחַ מֵתִים,
וְאִיךָ יַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּרִיָּה חֲדָשָׁה.
יְבֹאוּ יִרְאוּ אוֹתָם הַטְּפָשִׁים אֵת
הַרְשָׁעִים, הַרְחוּקִים מִן הַתּוֹרָה,
רְחוּקִים מִמֶּנּוּ, כִּד אֲהַרֵץ הִיָּה
מִטָּה, עֵץ יָבֵשׁ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְפִי שַׁעַה הַפֶּךָ אוֹתוֹ לְבְרִיָּה
מְשֻׁנָּה בְּרוּחַ וְגוֹף. אוֹתָם גּוֹפִים
שְׁהִיוּ בְּהֵם רוּחוֹת וְנִשְׁמוֹת
קְדוּשׁוֹת וְשִׁמְרוּ אֵת מִצְוֹת
הַתּוֹרָה וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה יוֹמָם
וְלַיְלָה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא טָמֵן
אוֹתָם בְּעֶפְרָא - אַחַר כֵּךְ בְּזִמְן
שְׁיַחֲדֵשׁ אֵת הָעוֹלָם עַל אַחַת כַּמָּה
וְכַמָּה שְׁיַעֲשֶׂה אוֹתָם בְּרִיָּה
חֲדָשָׁה.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא
שְׁאוֹתוֹ גּוֹף שְׁהִיָּה, יְקוּם. מִשְׁמַע
שְׁפָתוֹב (יִשְׁעִיָּה כו) יִחִיו מִתְּיָד וְלֹא
כְּתוּב יִבְרָא, מִשְׁמַע שְׁהֵם בְּרִיּוֹת
אֲבָל יִחִיו. שְׁהָרִי עַצְם אַחַת

לְמַהֲךָ אֲבַתְרָךְ. אֲהַדָּר רִישָׁא וְחָמָא לִיָּה. אָמַר,
וְדָאִי שְׁלִיחוֹתָא אִית גְּבִיָּה. דְּהָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ
הוּא בְּכֹלָא עֲבִיד שְׁלִיחוֹתֵיהּ, וְכַמָּה שְׁלִיחוֹתִין
אִית לִיָּה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּלֹא תִימָא מְלִין
דְּאִית בְּהוּ רוּחָא בְּלַחֲוֹדֵיָּהּ, אֲלֵא אֶפְלוּ
אֵינּוֹן מְלִין דְּלִית בְּהוּ רוּחָא.

פְּתַח וְאָמַר, (חֲבֻקוּב ב) כִּי אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעַק וְכַפִּיס
מֵעַץ יַעֲנֶנָּה. כַּמָּה אִית לִיָּה לְבַר נֶשׁ
לְאַזְדַּהֲרָא מְחֻבּוּבִי, דְּלֹא יִחְטָא קָמִי קְדָשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. וְאִי יִימָא מָאן יִסְהִיד בִּיָּה. הָא אֲבָנִי
בֵּיתִיָּה וְאֵעִי בֵּיתִיָּה יִסְהִידוּ בִּיָּה. וְלִזְמִנִין
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד בְּהוּ שְׁלִיחוֹתָא. תָּא
חֲזִי חוּטְרָא דְּאַהֲרֹן, דְּאִיָּהּ אֲעָא יְבִישָׁא,
קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא שִׁירוֹתָא דְּנִסְיִן עֲבִיד בִּיָּה,
וְתִרִי שְׁלִיחוֹתֵי בִיָּה אֲתַעֲבִידוּ. חַד דְּאִיָּהּ אֲעָא
יְבִישָׁא וְכֹלֵעַ לְאֵינּוֹן תְּנִינִיא דִּילְהוֹן. וְחַד דְּהָא
לְשַׁעַתָּא אֲתַהֲדֵר בְּרוּחָא וְאֲתַעֲבִיד בְּרִיָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תַּפַּח (ד' ק"ח ע"ב) רוּחֵיהוֹן,
דְּאֵינּוֹן דְּאֲמַרִין, דְּלֹא זְמִין קְדָשָׁא בְּרִיךְ
הוּא לְאַחֲזִיא מִתְּיָיא, וְהִיךָ יִתַּעֲבִיד מִנִּיָּהּ
בְּרִיָּה חֲדָתָא. יִיתוֹן וְיַחֲמוֹן אֵינּוֹן טְפָשָׁאִין
חֲזִיבִיא, רְחִיקִין מְאוּרֵיָּתָא, רְחִיקִין מִנִּיָּה,
בִּיָּדִיָּה דְּאַהֲרֹן הוּא חוּטְרָא, אֲעָא יְבִישָׁא,
וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְפּוּם שַׁעַתָּא אֲהַדָּר לִיָּה
בְּרִיָּה, מְשֻׁנָּא בְּרוּחָא וְגוֹפָא. אֵינּוֹן גּוֹפִין,
דְּהוּ בְּהוּ רוּחִין וְנִשְׁמָתִין קְדִישִׁין, וְנִטְרוּ
פְּקוּדֵי אוּרֵיָּתָא, וְאֲשְׁתַּדְּלוּ בְּאוּרֵיָּתָא יִמָּא
וְלִילִי, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא טְמִיר לוֹן בְּעֶפְרָא,
לְבַתָּר, בְּזִמְנָא דִּיחֲדִי עֲלָמָא, עַל אַחַת כַּמָּה
וְכַמָּה דִּיעֲבִיד לְהוּ בְּרִיָּה חֲדָתָא.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא דְּהוּא גּוֹפָא
דְּהוּ, יְקוּם. מִשְׁמַע דְּכְתִיב, (יִשְׁעִיָּה כ"ו)
יִחִיו מִתְּיָד, וְלֹא פְתִיב יִבְרָא, מִשְׁמַע דְּבְרִיָּין

אינון אַבְל יְחִיו. דְּהָא גְרָמָא חַד, יִשְׁתָּאָר מִן גּוּפָא תַּחֲתָא אַרְעָא, וְהָהוּא לָא אַתְרָקֵב וְלָא אַתְבְּלִי בַעֲפָרָא לְעֵלְמִין, וּבְהָהוּא זְמַנָּא, קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יִרְפֵּךְ לִיָּה, וְיַעֲבִיד לִיָּה פַחְמִירָא בַעֲיֶסְהָ, וְיִסְתַּלַּק וְיִתְפַּשֵּׁט לְאַרְבַּע זְוִיִּין וּמְנִיָּה יִשְׁתַּכְּלַל גּוּפָא וְכָל שְׂיִיפּוּי. וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יְהִיב בֵּיה רּוּחָא לְבַתָּר. אָמַר לִיָּה רַבִּי אֶלְעָזָר הַכִּי הוּא. וְתָא חֲזִי, הֵהוּא גְרָמָא בְמָה אַתְרַכְךָ. בְּטָל. דְּכַתִּיב, (ישעיה כ"ו) כִּי טַל אֲוֵרוֹת טַלְףּ וְגו'.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמֹר אֶל אֶהֱרֹן קַח מַטֵּף וּנְטָה יָדָךְ עַל מִימֵי מִצְרַיִם עַל נְהַרְתָּם עַל יְאֹרֵיהֶם וְעַל אֲגַמִּיָּהֶם וְעַל כָּל מִקְוֵה מִימֵיהֶם וְיִהְיוּ דָם וְגו'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָאִי קָרָא אִית לְאִסְתַּכְּלָא בֵּיה, וְהֵיךְ יָכִיל לְמַהֲךְ לְכָל הַגֵּי אַתְרֵי. (ולא עוד אלא) וְתוּ, דְּהָא כְּתִיב וַיִּמְלֵא שְׁבַעֲת יָמִים אַחֲרֵי הַפּוֹת ה' אֶת הַיָּאֹר. אֶת הַיָּאֹר כְּתִיב, וְאֶת אֲמַרְתָּ עַל מִימֵי מִצְרַיִם עַל נְהַרְתָּם עַל יְאֹרֵיהֶם וְעַל אֲגַמִּיָּהֶם.

אַרְא, מִימֵי מִצְרַיִם נִילּוּס הָוָה. וּמִתְמַן אַתְמַלְיִין כָּל אֵינוּן שְׂאָר אֲגַמִּין וַיֹּאזְרִין וּמִבּוּעֵין וְכָל מִימִין דִּילְהוּן. וְעַל דָּא, אֶהֱרֹן לֹא נָטָה לְמַחָאָה אֶלָּא לְנִילּוּס בְּלַחֲדוּדֵי. וְתָא חֲזִי דְהַכִּי הוּא, דְּכַתִּיב וְלֹא יָכִלוּ מִצְרַיִם לְשִׁתּוֹת מַיִם מִן הַיָּאֹר.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, תָּא חֲזִי, מִיִּין תַּתְּאִין מִתְפָּרְשָׁאן לְכַמָּה סְטָרִין, (נ"א וּמִיִּין עֲלָא עֲבָד"ו וְגו') (עֲלָאִין דְּהָא) וּמִיִּין עֲלָאִין מִתְפַּנְשֵׁי בְּבִי כְּנִישׁוּ מַיָּא, דְּכַתִּיב, (בראשית א') וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד. וְכַתִּיב וּלְמַקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יָמִים. הָאִי קָרָא

נְשִׁאָרָת מִן הַגּוּף תַּחַת הַאֲדָמָה, וְהָא לֹא נִרְקַבְתָּ וְלֹא תַבְלָה בַעֲפָר לְעוֹלָמִים, וּבִאֲוֵתוֹ זְמַן הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִכְרֵךְ אוֹתוֹ, וְיַעֲשֶׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׂאוֹר שְׁבַעֲסָה, וְתַעֲלָה וְתַתְּפֹשֵׁט לְאַרְבַּע פְּנוֹת, וּמְמַנָּה יִשְׁתַּכְּלַל הַגּוּף וְכָל אֵיבְרֵי, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִתֵּן בוֹ רוּחַ אַחַר כֶּף. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, כֶּף הוּא. וּבֹא רְאָה, אוֹתָהּ עֲצָם בְּמָה הַתְּרַכְּכָה? בְּטַל, שְׁכַתּוּב כִּי טַל אֲוֵרוֹת טַלְףּ וְגו'.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמֹר אֶל אֶהֱרֹן קַח מַטֵּף וּנְטָה יָדָךְ עַל מִימֵי מִצְרַיִם עַל נְהַרְתָּם עַל יְאֹרֵיהֶם וְעַל אֲגַמִּיָּהֶם וְעַל כָּל מִקְוֵה מִימֵיהֶם וְיִהְיוּ דָם וְגו'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יִשׁ לְהַסְתַּכְּלָא בְּפִסְוִק הַזֶּה, וְאֵיךְ יָכִיל לְלַכֵּת לְכָל הַמְּקוֹמוֹת הַלְלוּ? וְלֹא עוּד, אֶלָּא וְעוּד, שְׁהֵרִי כְּתוּב וַיִּמְלֵא שְׁבַעֲת יָמִים אַחֲרֵי הַפּוֹת ה' אֶת הַיָּאֹר. אֶת הַיָּאֹר כְּתוּב, וְאֶתְּהָ אֲמַרְתָּ עַל מִימֵי מִצְרַיִם עַל נְהַרְתָּם עַל יְאֹרֵיהֶם וְעַל אֲגַמִּיָּהֶם?

אַרְא, מִימֵי מִצְרַיִם הֵינָה הַנִּילּוּס, וּמִשָּׁם מִתְמַלְאִים כָּל אוֹתָם שְׂאָר אֲגַמִּים וַיֹּאזְרִים וּמַעֲיִנּוֹת וְכָל מִימֵיהֶם, וְעַל זֶה אֶהֱרֹן לֹא נָטָה לְהַפּוֹת, רַק אֶת הַנִּילּוּס לְבַדּוּ. וּבֹא רְאָה שְׁכַכָּה זֶה, שְׁכַתּוּב וְלֹא יָכִלוּ מִצְרַיִם לְשִׁתּוֹת מַיִם מִן הַיָּאֹר.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא רְאָה, מַיִם מִתְחַנְּנִים נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים, (ומים עליונים על אחת כפיה וכמה וְגו') וְעֲלִיּוֹנִים שְׁהֵרִי) וּמַיִם עֲלִיּוֹנִים מִתְפַּנְסִים לְבֵית כְּנוּס הַמַּיִם, שְׁכַתּוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד, וְכַתּוּב וּלְמַקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יָמִים. הַפְּסוּק הַזֶּה פְּרֻשׁוּהוּ, וּבֹא רְאָה, אוֹתוֹ רְקִיעַ שֵׁשׁ בוֹ שְׁמֶשׁ וּלְבַנָּה, כּוּכָבִים

אוּקְמוּנָה. וְתָא חֲזִי, הֵהוּא

ומזלות, זהו בית פנוס למים הרבים, שהוא נוטל כל המים ומשקה את הארץ, שהוא עולם פחתון, פיון שנוטל את המים, מפזר אותם ומחלק אותם לכל עבר, ומשם הוא משקה את כלם. ובזמן שדין שורה, העולם הפחתון לא יונק מאותו רקיע, ויונק מצד השמאל, ואז נקרא (שעיה לד) חרב לה' מלאה דם. או לאותם שיונקים ממנה אז ומשקים ממנה, שבאותו זמן הם יונק משני צדדים, היה מתחלק לשני חלקים, לבן ואדום, ואז שופך ליאר את החלק של מצרים, ומלקה למעלה ומלקה למטה, ולכן ישראל שותים מים והמצרים דם.

אם תאמר שזה היה משום הגעל ולא יותר - בא ראה, שותים את הדם ונכנס למעיהם ומתעלה ובוקע, עד שהיו ישראל מוכרים להם מים בממון, ואז שותים מים, ומשום כך ראשית הלקאתם היתה דם.

רבי יצחק פתח פסוק זה, (תהלים קמה) ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד. בא ראה, דוד פגד דרגתו אומר, שכתב אלהי שלי. משום שרצה להעלות שבתו ולהכניס אותו לאור עליון להתערב זה בזה להיות הפל אחד, משום כך ארוממך אלהי המלך וגו'.

ששנינו, כל ימות דוד השתדל לתקן את הכסא ולהאיר פניה פדי שפגז עליו, ויאר תמיד האור הפחתון באור העליון להיות הפל אחד. וכשבא שלמה, מצא העולם שלם, והלבנה התמלאה, ולא צריך לטרח עליה להאירה.

רקיעא דאית ביה שמשא וסיהרא כוכביא ומזלי, דא איהו בי כנישות מיא רבא, דהוא נטיל כל מיין, ואשקי לארעא, דהיא עלמא תתאה, פיון, דנטלי מיא בדר לון, ופליג לון לכל עיבר, ומתמן אתשקיין כלא.

ובזמנא דדינא שריא, עלמא תתאה לא ינקא מן ההוא רקיעא, וינקא מסטר שמאלא, וכדין אקרי (ישעיה ל"ד) חרב לה' מלאה דם. ווי לאינון דינקין פדין מינה, ואתשקיין מינה, דבההוא זמנא ימא ינקא מתרין סטריין, הוה אתפלג לתרין חולקין, תוור וסומק. וכדין שדי ליאורא חולקא דמצרים, ואלקי לעילא ואלקי לתתא. ועל דא שתאן ישראל מיא. ומצראי דמא.

אי תימא בגין גיעולא הוה ולא יתיר. תא חזי, שתאן דמא ועאל למעיהו, ואסתלק ובקע, עד דהוו מזבנין לון ישראל מיא במקומא, וכדין שתאן מיא בגיני כף שירותא לאלקאה לון הוה דמא.

רבי יצחק פתח האי קרא, (תהלים קמ"ה) ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד. תא חזי, דוד לקביל דרגא דיליה קאמר, דכתיב אלהי דידי. בגין דבעא לסלקא שבחיה, ולאעלא ליה לנהורא עלאה, לאתערבא דא בדא, למהוי כלא חד. בגיני כך, ארוממך אלהי המלך וגו'.

דתנינן, פל יומי דדוד, אשתדל לאתקנא כורסיה, ולאנהרא אנפיה, בגין דיגין עליה ואיתנהיר תדיר נהורא תתאה (ד' כ"ט ע"א) בנהורא עלאה, למהוי כלא חד. וכד אתא שלמה, אשפח עלמא שלים, וסיהרא דאתמליא, ולא אצטריך לאטרחא עלה לאנהרא. (ע"ב)

תא חזי, בשעתא דבעי קדשא ברין הוא למיסב נוקמין מעמין עובדי עבודה זרה, אתער שמאלא, ואתמליא סיהרא מההוא סטרא דמא. וכדין, נבעין מבויעין ונחלין דלתתא, כל אינון דלסטור שמאלא דמא. ועל דא, דינא דילהון דמא.

תא חזי, כד האי דמא אתער (נ"א כד דינא אתער על עלמא בגין ההוא דמא דקטולין קדשא ברין הוא אתער) על עמא, ההוא דמא דקטולין איהו דיתער עלייהו עמא אחרא וקטיל לון. אבל (השתא) במצרים, לא בעא קדשא ברין הוא לאייתאה עלייהו עמא אחרא לאתערא עלייהו דמא בגין דישראל הוו בינייהו, ולא יצטערו בגין דיירין בארעא דילהון, אבל קדשא ברין הוא מחא לון בדמא, בנהרין דלהון, דלא הוו יכלין למשתי.

ובגין דשולטנותא דלהון, שלטא בההוא נהרא, פקיד קדשא ברין הוא לשולטנותא דלהון בקדמיתא, בגין דילקי דחלא דלהון בקדמיתא, בגין דנילוס חד דחלא דלהון הוה, וכן שאר דחלין דלהון נבעין דמא. הדא הוא דכתיב והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים.

רבי חייא קם ליליא חד למלעי באורייתא, והוה עמיה ר' יוסי זוטא, דהוה רביא. פתח ר' חייא ואמר, (קהלת ט) לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך פי כבר רצה האלהים את מעשיך. מאי קא חמא שלמה דאמר האי קרא.

ארא שלמה כל מלוי בחכמה הוו, והאי דאמר לך אכול בשמחה לחמך, בשעתא דבר נש אזיל באורחוי דקודשא ברין הוא, קדשא ברין הוא מקרב ליה לגביה,

בא ראה, בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא לקחת נקמות מעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, התעורר השמאל, והתמלאה הלבנה מאותו הצד דם. ואז נבעו מעינות ונחלים של מטה, כל אותם של צד שמאל בדם, ולכן הדין שלהם דם.

בא ראה, כשהדם הזה מתעורר (בשהדין מתעורר על העולם בגלל אותו דם של ההרוגים, הקדוש ברוך הוא מתעורר) על העם, אותו דם של ההרוגים הוא שיתעורר עליהם עם אחר והורג אותם, אבל (בעת) במצרים לא רצה הקדוש ברוך הוא להביא עליהם עם אחר לעורר עליהם דם, משום שישראל היו ביניהם ולא יצטערו משום שדרים בארצם, אבל הקדוש ברוך הוא הכה אותם בדם בנהרות שלהם, שלא היו יכולים לשתות.

ומשום שהשלטון שלהם שולט באותו נהר, צוה הקדוש ברוך הוא לשליט שלהם בראשונה, כדי שתלקה יראתם בראשונה, משום שהנילוס היה אחד מיראותיהם, וכן שאר היראות שלהם נבעו דם. זהו שכתוב והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים.

רבי חייא קם לילה אחד לעסק בתורה, והיה עמו רבי יוסי הקטן, שהיה תינוק. פתח רבי חייא ואמר, (קהלת ט) לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך פי כבר רצה האלהים את מעשיך. מה ראה שלמה המלך שאמר פסוק זה?

ארא שלמה, כל דבריו היו בחכמה, וזה שאמר לך אכול בשמחה לחמך. בשעה שאדם הולך בדרך הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מקרב אותו אליו ונותן לו שלמה ומנוחה, ואז

הלחם והיין שאוכל ושותה בשמחת הלב, בגלל שהקדוש ברוך הוא מרצה במעשיו.

אמר לו אותו תינוק, אם כך, הרי אמרת שכל דברי שלמה היו בחכמה, איפה כאן החכמה? אמר לו, בני, בשל את בשולך ותרצה את הפסוק הזה. אמר לו, בטרם בשלתי ידעתי. אמר לו, מנין לך?

אמר לו, קול אחד שמעתי מאבי שהיה אומר בפסוק הזה, ששלמה מזהיר את האדם לעטר את כנסת ישראל בשמחה, שהוא צד ימין, והוא רצון, והוא לחם שיתעטר בחדוה. ואחר כך יתעטר ביין, שהוא שמאל, כדי שתמצא באמונה של הכל חדוה שלמה, בימין ושמאל, וכאשר תהיה בין שניהם, ואז כל הברכות שורות בעולם. וכל זה פשטתרצה הקדוש ברוך הוא במעשי בני אדם. זהו שכתוב כי כבר רצה האלהים את מעשיך. בא רבי חייא ונשקו. אמר, חייך בני, דבר זה השארתי בשבילך, ועכשו ידעתי שרוצה הקדוש ברוך הוא לעטר אותך בתורה.

עוד פתח רבי חייא ואמר, אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים. מה הטעם אהרן ולא משה? אלא, אמר הקדוש ברוך הוא, אהרן המים עומדים במקומו, והשמאל רוצה להשפיע מים משם. אהרן שבא מאותו צד יעורר אותו, וכששמאל לוקח אותם, הם חוזרים להיות דם.

בא ראה, המתחנן שבכל הדרגות הוא הפה בתחלה. אמר רבי שמעון, מהתחנן מתחיל הקדוש ברוך הוא, וידו מפה בכל אצבע ואצבע, וכשמגיע לדרגה העליונה שבכל הדרגות, הוא

ויהיב ליה שלוח ונייחא, פדין נהמא וחרמא דאכיל ושתי, בחדוה דלבא, בגין דקודשא בריך הוא אתרעי בעובדוי.

אמר ליה ההוא רביא, אי הכי, הא אמרת דכל מלוי דשלמה בחכמתא הו, אן הוא חכמתא הכא. אמר ליה ברי תבשל בשולך, ותחמי האי קרא. אמר ליה עד לא בשילנא ידענא. אמר ליה מנא לך.

אמר ליה קלא חד שמענא מאבא, דהוה אמר בהאי קרא, דשלמה קא אזהר ליה לבר נש, לאעטרא לה לכנסת ישראל בשמחה, דאיהו סטרא דימינא, ואיהו נהמא, דיתעטר בחדוה. ולבתר, דיתעטר בחמרא, דאיהו שמאלא, בגין דתשתכח במהימנותא דכלא, חדותא שלימתא, בימינא ושמאלא, וכד תהוי בין תרווייהו פדין כל ברפאן שראן בעלמא. וכל דא, פד אתרעי קדשא בריך הוא בעובדיהון דבני נשא, הדא הוא דכתיב פי כבר רצה האלהים את מעשיך. אתא ר' חייא ונשקיה, אמר, חייך ברי האי מלה שבקנא בגינך, והשתא ידענא, דקודשא בריך הוא בעי לאעטרא לך באורייתא.

הו פתח ר' חייא ואמר, אמור אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים. מאי טעמא אהרן ולא משה. אלא, אמר קדשא בריך הוא, אהרן מיין קיימין בדוכתיה, ושמאלא בעי לנגדא מיין מתמן, אהרן דאתי מההוא סטרא יתער ליה, וכד שמאלא נקיט לון, אינון יתהדרון דמא.

תא חזי תתאה דכל דרגין מחא בקדמיתא. אמר רבי שמעון מתתאה שרא קדשא בריך הוא. וידא דיליה, מחא בכל אצבעא ואצבעא. וכד מטא לדרגא עלאה דכל דרגין,

עבד איהו דיליה, ועבר בארעא דמצרים, וקטל פלא. ובגיני כף קטל כל בוכרין בארעא דמצרים, בגין דאיהו דרגא עלאה ובוכרא דכלא.

ותא חזי, פרעה הוה שולטניה במיא, (נ"א

בקרמיתא ומתתאה שרא קדשא ברין הוא וכד מטא לרגא עלאה דילהון דאיהו בוכרא דכל דרגין דילהון קטל כל בוכרא בארעא דמצרים בגין ההוא דרגא עלאה ובוכרא דכולא ותא חזי פרעה הוה בוכרא ושולטניה במיא) דכתיב, (יחזקאל כ"ט) התנים הגדול הרובץ בתוף יאוריו, בגין כף אתהפך נהריה בדמא בקדמיתא. לבתר צפרדעים דמשמטי לון בקלין טסירין מקרקרין בגו מעייהו, (נ"א מקרקרין בגו יאורא) ונפקי מגו יאורא, וסלקי ביבשתא וראמין קלין בכל סטרין, עד דאינון נפלין במתין בגו ביתא.

ורזא דמלה, כל אינון עשר אתין דעבד קדשא ברין הוא, פלהו הוו מגו ידא תקיפא,

וההוא ידא אתתקף על אינון דרגין (דף כ"ט ע"ב) פולהו שלטנותא דלהון, בגין לבלבלא דעתייהו, ולא הוו ידעי למעבד מידי. תא חזי, כל אינון דרגין דלהון, פיון דנפקי למעבד מידי, דאתחזי לכלא לא יכלין (לבתר) למעבד מידי. אימתי כד (נ"א בגין ההוא) ידא תקיפא (ס"א שריא) דשריא עלייהו. (דכתיב), (שמות ז') ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך.

רבי שמעון פתח ואמר, (ירמיה ל"א) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'. תא חזי, האי קרא אוקמוה בכמה אתרי. והאי קרא קשיא, רחל מבכה על בניה, בנהא דרחל יוסף ובנימין הוון ולא יתיר, ולא שית שבטין הוון דילהו, אמאי בכת רחל ולא לאה.

יתר, ולאה ובלום ששה שבטים היו לה, למה בכתה רחל ולא לאה?

עושה את שלו ועובר בארץ מצרים והורג את הכל, ובגלל כף הרג את כל הבכורות בארץ מצרים, משום שהיא הדרגה העליונה ובכורת הכל.

ובא ראה, פרעה היה שלטונו במים, (בראשונה ומהתחנתה התחיל הקדוש ברוך הוא, וכאשר הגיע לדרגתם העליונה, שהיא הבכורה שדרגות הרג כל בכור בארץ מצרים, משום שהיא מדרגה עליונה והבכורה של הכל. ובא ראה, פרעה היה בכור, ושלטונו במים) שכתוב (יחזקאל כט)

התנים הגדול הרובץ בתוף יאוריו. משום כף התהפך נהרו לדם בתחלה. אחר כף הצפרדעים שהיו נוגפים בהם בקולות, רועדים ומקרקרים בתוף מעיהם, (מקרקרים בתוף היאור) ויוצאים מתוף היאור ועולים ליבשה, ומרימים קולות לכל הצדדים, עד שהם נופלים כמו מתים בתוף הבית.

יסוד הדבר - כל אותם עשרה אותות שעשה הקדוש ברוך הוא, פלם היו מתוף היד החזקה, ואותה יד התחזקה על אותן דרגות פלם והשלטון שלהם פדי לבלבל את דעתם, ולא היו יודעים לעשות דבר. בא ראה, כל מדרגותיהם, פיון שיוצאים לעשות דבר, שהכל רואים שלא יכולים ואחר כך לעשות דבר. אימתי? כאשר (בגלל אותה) יד חזקה (שורה) ששרתה עליהם. ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך.

רבי שמעון פתח ואמר, (ירמיה לא) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'. בא ראה, הפסוק הזה פרושהו בכמה מקומות. ופסוק זה קשה, רחל מבכה על בניה - בני רחל היו יוסף ובנימין ולא

אָרָא הָכִי אָמְרוּ כְּתִיב, (בראשית כ"ט) וְעֵינַי לְאָה רְפוּת. אָמְאֵי רְפוּת. בְּגִין דְּכָל יוֹמָא נִפְקַת לְפָרְשַׁת אֲרַחֲיָן, וְשָׂאֲלַת עַל עֶשׂוֹ, וְהוּוּ אֲמַרִין לָהּ עוֹבְדוּי דְּהֵהוּא רָשָׁע, וְדַחֲלַת לְמִנְפַל בְּגוֹ עַדְבִּיּהּ, וְהוּת בְּכַת פֶּל יוֹמָא, עַד דְּאֲתַרְפְּכוּ עֵינֶיהָ.

וְקוֹדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אָמַר, אַנְתָּ בְּכַת בְּגִין הֵהוּא צְדִיקָא, דְּלֹא תִהְוִי בְּעַדְבִּיּה דְּהֵהוּא רָשָׁע. חֲמִיךְ, אַחְתְּךָ תְּקוּם בְּפָרְשַׁת אֲרַחֲיָן, וְתַבְּכִי עַל גְּלוּתְהוֹן דִּישְׂרָאֵל, וְאֵת תְּקוּם לָגוֹ וְלֹא תַבְּכִי עַלִּיהוּ וְרַחֵל אִיהִי בְּכַת עַל גְּלוּתְהוֹן דִּישְׂרָאֵל. אַבְרָם הָאִי קָרָא, אִיהוּ עַל מַה דְּאֲמַרִין. אַבְל רְזֵא דְמַלְהָ, דְּרַחֵל וְלֹאָה תִרִי עַלְמִין נִינְהוּ. חַד עַלְמָא דְּאֲתַפְסִיא, וְחַד עַלְמָא דְּאֲתַגְלִיא. וְעַל דָּא, דָּא אֲתַקְבֵּרַת וְאֲתַחְפִּיאַת לָגוֹ בְּמַעְרְתָא וְאֲתַפְסִיאַת. וְדָא קִיִּמָּא בְּפָרְשַׁת אֲרַחֲיָן בְּאֲתַגְלִיא. וְכֹלָא כְּגוֹנוּנָא עַלְאָה. וּבְגִין כֵּן לֹא אַעִיל לָהּ יַעֲקֹב בְּמַעְרְתָא, וְלֹא בְּאֲתַר אַחְרָא, דְּהָא כְּתִיב (בראשית מ"ח) בְּעוֹד כְּבָרַת אֶרֶץ לְבוֹא אֶפְרַתָּה, וְלֹא אַעִיל לָהּ לְמַתָּא. בְּגִין דְּהוּה יַדַּע דְּאֲתַרְהּ הוּה בְּאֲתַרָּא דְּאֲתַגְלִיא.

הָא חֲזִי, כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל הָכִי אֶקְרִי, רַחֵל. כְּמַה דָּאֵת אָמַר, (ישעיה נ"ב) וְכַרְחַל לִפְנֵי גּוֹזְזִיָּה נְאֻלְמָה. אָמְאֵי נְאֻלְמָה. דְּכַד שְׁלִטִין שְׂאֵר עַמִּין, קָלָא אֲתַפְסֵק מִינְהּ, וְהִיא אֲתַאֲלַמַּת. וְדָא הוּא דְּכְתִיב, קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תְמַרוּרִים. קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע דָּא יְרוּשְׁלַיִם לְעִילָא. רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהּ, כָּל זְמַנָּא דִּישְׂרָאֵל אֵינּוּן בְּגְלוּתָא, אִיהִי מְבַכָּה עַלִּיהוּ דְּאִיהִי אִימָא דְּלַהוֹן. מְאָנָה לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהּ. מְאִי טַעְמָא. כִּי אֵינּוּ. כִּי אֵינָם מִיבְעִי לִיהּ. אֶלָּא, בְּגִין דְּבַעֲלָהּ דְּאִיהוּ קוֹל, אֶסְתַּלֵּק מִינְהּ, וְלֹא אֲתַחְבֵּר בְּהִדְהִי.

הָא חֲזִי, כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל הָכִי אֶקְרִי, רַחֵל. כְּמַה דָּאֵת אָמַר, (ישעיה נ"ב) וְכַרְחַל לִפְנֵי גּוֹזְזִיָּה נְאֻלְמָה. אָמְאֵי נְאֻלְמָה. דְּכַד שְׁלִטִין שְׂאֵר עַמִּין, קָלָא אֲתַפְסֵק מִינְהּ, וְהִיא אֲתַאֲלַמַּת. וְדָא הוּא דְּכְתִיב, קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תְמַרוּרִים. קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע דָּא יְרוּשְׁלַיִם לְעִילָא. רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהּ, כָּל זְמַן שִׁישְׂרָאֵל הִם בְּגוֹלוּתָא, הִיא מְבַכָּה עַלִּיהֶם שְׁהִיא הָאֵם שְׁלֵהֶם. מְאָנָה לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהּ, מַה הַטַּעַם? כִּי אֵינּוּ. הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הִתְחַבֵּר עִמָּה.

וְדָא חֲזִי, כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל הָכִי אֶקְרִי, רַחֵל. כְּמַה דָּאֵת אָמַר, (ישעיה נ"ב) וְכַרְחַל לִפְנֵי גּוֹזְזִיָּה נְאֻלְמָה. אָמְאֵי נְאֻלְמָה. דְּכַד שְׁלִטִין שְׂאֵר עַמִּין, קָלָא אֲתַפְסֵק מִינְהּ, וְהִיא אֲתַאֲלַמַּת. וְדָא הוּא דְּכְתִיב, קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תְמַרוּרִים. קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע דָּא יְרוּשְׁלַיִם לְעִילָא. רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהּ, כָּל זְמַן שִׁישְׂרָאֵל הִם בְּגוֹלוּתָא, הִיא מְבַכָּה עַלִּיהֶם שְׁהִיא הָאֵם שְׁלֵהֶם. מְאָנָה לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהּ, מַה הַטַּעַם? כִּי אֵינּוּ. הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הִתְחַבֵּר עִמָּה.

וְדָא חֲזִי, כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל הָכִי אֶקְרִי, רַחֵל. כְּמַה דָּאֵת אָמַר, (ישעיה נ"ב) וְכַרְחַל לִפְנֵי גּוֹזְזִיָּה נְאֻלְמָה. אָמְאֵי נְאֻלְמָה. דְּכַד שְׁלִטִין שְׂאֵר עַמִּין, קָלָא אֲתַפְסֵק מִינְהּ, וְהִיא אֲתַאֲלַמַּת. וְדָא הוּא דְּכְתִיב, קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תְמַרוּרִים. קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע דָּא יְרוּשְׁלַיִם לְעִילָא. רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהּ, כָּל זְמַן שִׁישְׂרָאֵל הִם בְּגוֹלוּתָא, הִיא מְבַכָּה עַלִּיהֶם שְׁהִיא הָאֵם שְׁלֵהֶם. מְאָנָה לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהּ, מַה הַטַּעַם? כִּי אֵינּוּ. הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הִתְחַבֵּר עִמָּה.

וְדָא חֲזִי, כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל הָכִי אֶקְרִי, רַחֵל. כְּמַה דָּאֵת אָמַר, (ישעיה נ"ב) וְכַרְחַל לִפְנֵי גּוֹזְזִיָּה נְאֻלְמָה. אָמְאֵי נְאֻלְמָה. דְּכַד שְׁלִטִין שְׂאֵר עַמִּין, קָלָא אֲתַפְסֵק מִינְהּ, וְהִיא אֲתַאֲלַמַּת. וְדָא הוּא דְּכְתִיב, קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תְמַרוּרִים. קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע דָּא יְרוּשְׁלַיִם לְעִילָא. רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהּ, כָּל זְמַן שִׁישְׂרָאֵל הִם בְּגוֹלוּתָא, הִיא מְבַכָּה עַלִּיהֶם שְׁהִיא הָאֵם שְׁלֵהֶם. מְאָנָה לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהּ, מַה הַטַּעַם? כִּי אֵינּוּ. הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הִתְחַבֵּר עִמָּה.

וְדָא חֲזִי, כְּנִסְת יִשְׂרָאֵל הָכִי אֶקְרִי, רַחֵל. כְּמַה דָּאֵת אָמַר, (ישעיה נ"ב) וְכַרְחַל לִפְנֵי גּוֹזְזִיָּה נְאֻלְמָה. אָמְאֵי נְאֻלְמָה. דְּכַד שְׁלִטִין שְׂאֵר עַמִּין, קָלָא אֲתַפְסֵק מִינְהּ, וְהִיא אֲתַאֲלַמַּת. וְדָא הוּא דְּכְתִיב, קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תְמַרוּרִים. קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע דָּא יְרוּשְׁלַיִם לְעִילָא. רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהּ, כָּל זְמַן שִׁישְׂרָאֵל הִם בְּגוֹלוּתָא, הִיא מְבַכָּה עַלִּיהֶם שְׁהִיא הָאֵם שְׁלֵהֶם. מְאָנָה לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהּ, מַה הַטַּעַם? כִּי אֵינּוּ. הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הִתְחַבֵּר עִמָּה.

ובא ראה, לא שעה אחת היא בוכה על ישראל, אלא בכל זמן וזמן שהם בגלות, ולכן הקדוש ברוך הוא גרם למצריים קול, שכתוב (שמות יא) והיתה צעקה גדלה בכל ארץ מצרים אשר כמהו לא נהיתה וגו'. והזמין להם קולות אחרים באותם הצפרדעים שהרימו קולות במעיהם, והיו נופלים בשוקים כמו מתים.

ותעל הצפרדע. היתה אחת והולידה, והתמלאה הארץ מהם. והיו כלן מוסרות עצמן לאש, שכתוב ובתנוריה ובמשארותיה. ומה היו אומרות? (תהלים טו) באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה. ואם תאמר, אם כף מה אכפת למצרים שכל אותן הצפרדעים נכנסות לאש? אלא כלן נכנסות לאש והולכות בתנור ולא מתות. ואותן שמתות מה עשו? להם היה בתנור, ונכנסות לתוך הלחם ומתבקעות, ויוצאות מהן אחרות ונשאבות לתוך הלחם. באו לאכל מננו, אותה פת הפכה לצפרדע במעיהם ורוקדות, ומרימות קולות עד שהיו מתים, וזה קשה להם מהכל. בא ראה, כתוב ושרץ היאר צפרדעים ועלו וכאו בכיתה ובחדר משכבך ועל מטתך. פרעה לקה ראשון מפלם, ויותר מפלם, כדי שיהיה שם האלוה מבכך מן העולם ועד העולם, שהוא פוקד מעשי בני אדם בכל מה שעושים.

כתוב (בראשית יב) ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה. פסוק זה לדרשה הוא בא. שלשה פרעה כאן. אחד באותו זמן, ואחד בימי יוסף, ואחד בימי משה שהלקהו במקלו. (הפסוק הזה בלו התקיים בפרעה הראשון, אבל בשעה וכו') (הפסוק הזה התקיים).

ותא חזי, לאו שענתא חדא, איהי דכבת עלייהו דישראל, אלא בכל זמנא וזמנא דאינון בגלותא. ובגניי כו, קדשא בריך הוא גרם לון קלא למצראי, דכתיב (שמות י"א) והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיתה וגו'. וזמין לון קלין אחרנין, באינון עורדענין, דרמאן קלין במעיהו, והווי נפלי בשוקי כמתים. ותעל הצפרדע, חדא הות, ואולידת, ואתמליית ארעא מינייהו. והווי כלהו מסרין גרמיהו לאשא, דכתיב ובתנוריה ובמשארותיה, ומאי הווי אמרו. (תהלים ט"ו) באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה. ואי תימא אי הכי מאי איכפת להו למצראי דעאלין לאשא כל אינון עורדענין, אלא כלהו עאלין לאשא ואזלין בתנורא ולא מתין. ואינון דמתין מאי קא עבדי. נהמא הוה בתנורא ועאלין בגו נהמא ומתבקעין ונפקי מינייהו אחרנין ואשתאבין בנהמא אתו למיכל מינה ההוא פתא אתהדרו עורדענייא במעיהו ורקדן ורמאן קלין עד דהווי מתים. ודא קשויא לון מפלא.

הא חזי כתיב ושרץ היאר צפרדעים ועלו וכאו בכיתה ובחדר משכבך ועל מטתך. פרעה איהו אלקי קדמאה מפלהו ויתיר מפלהו. ליהוי שמייה די אלהא מבכך מן עלמא ועד עלמא דהוא פקיד עובדין דבני נשא בכל מה דעבדי.

כתוב (בראשית י"ב) ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אותה אל פרעה ותקח

האשה בית פרעה. האי קרא לדרשא הוא דאתא. תלת פרעה (דף ל' ע"א) הכא. חד, בההוא זמנא. וחד, ביומוי דיוסף. וחד, ביומוי דמשה דאלקי בקולפוי. (ס"א האי קרא בלא אתקיים בפרעה קדמאה אבל בשעתא וכו') (והאי קרא אתקיים).

פְּרָעָה קְדָמָאָה, בְּשַׁעֲתָהּ דְּאַתְנָסִיבַת שְׁרָה
לְגַבְיָהּ, רְמָזוּ לְאוּמַנְיָן, וְצִיּוּרֵי הַהוּא
דְּיוֹקְנָא בְּאַדְרִיָּה, עַל עַרְסִיָּה בְּכוּתְלָא, לָא נַח
דְּעַתִּיָּה, עַד דְּעַבְדוּ דְּיוֹקְנָא דְשְׁרָה בְּנַסִּירוּ, וְכַד
סָלִיק לְעַרְסִיָּה, סָלִיק לָהּ עֲמִיָּה. כָּל מְלָכָא
דְּאַתָּא אַבְתָּרִיָּה, הָוָה חֲמֵי הַהוּא דְּיוֹקְנָא
מְצִיּוּרָא צִיּוּרָא, וְהוּוּ עֲאֵלִין קָמִיָּה בְּדִיחִין, כַּד
סָלִיק לְעַרְסִיָּה הָוָה אַתְהֵנִי בְּהַהוּא צִיּוּר. בְּגִין
כִּף, מְלָכָא אֶלְקֵי הָכָא יִתִּיר מִכְּלָא. (תַּא חֲוִי) הֵינְנוּ
דְּכַתִּיב, וּבַחֲדָר מִשְׁכַּבְךָ וְעַל מִטְתְּךָ. וְלִבְתֵּר,
וּבְבֵית עֲבָדֶיךָ וּבְעַמְּךָ. וּבְכֻלְהוּ לָא כְּתִיב עַל
מִטְתָּם, אֲלֵא לִיָּה בְּלַחֲדִיָּה.

רְבִי אֲבָא פְּתַח, (קְהֵלֶת א) כָּל
הַנְּחָלִים הַלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם
אֵינְנוּ מְלֵא אֶל מְקוֹם שְׁהַנְּחָלִים
הַלְכִים שֵׁם הֵם שְׂבִים לְלַכְתָּ.
פְּסוּקָא זֶה נֶאֱמַר וְאָמְרוּ אוֹתוֹ
הַחֲבָרִים, אֲכַל בַּא רְאָה, כְּשִׁאוֹתָם
נְחָלִים נִכְנָסִים לְתוֹךְ הַיָּם, וְהַיָּם
לּוֹקַח אוֹתָם וְשׂוֹאֵב אוֹתָם לְתוֹכוֹ
בְּשִׁבִיל שְׁקוּפָאִים הַמַּיִם בְּתוֹךְ
הַיָּם, וְאוֹתוֹ הִקְרַח שׂוֹאֵב אֶת
הַמַּיִם שֶׁנִּכְנָסוּ בוֹ, וְאַחַר כֵּף יוֹצֵאִים
הַמַּיִם בְּתַקְףָּהּ שֶׁל הַדְּרוֹם, וּמִשְׁקָה
אֶת כָּל חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(תְּהִלִּים קד) יִשְׁקוּ כָּל חַיּוֹת שְׂדֵי.

וּבֹא רְאָה, יָם שְׁקוּפָא שׂוֹאֵב אֶת
כָּל הַמַּיִם וּמִפְּשִׁיר בְּכַח הַדְּרוֹם
כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר, וּמִשׁוּם כֵּף אֵינְנוּ
מְלֵא, וְנֶאֱמַר.

וְהָרִי הַתְּעוֹרְרוּ בוֹ הַחֲבָרִים, אֶל
מְקוֹם שְׁהַנְּחָלִים הַלְכִים שֵׁם הֵם
שְׂבִים לְלַכְתָּ. מַה הַטַּעַם הֵם
שְׂבִים? מִשׁוּם שִׁאוֹתוֹ נֶהָר
שֶׁשׁוּפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן לֹא פּוֹסֵק
לְעוֹלָמִים, וְהוּא מוֹצִיא תְּמִיד מַיִם
לַיָּם, וְעַל זֶה הַמַּיִם שְׂבִים לְלַכְתָּ,
וְשְׂבִים, וְהוֹלְכִים וְשְׂבִים, וְלֹא
פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. וּכְשֶׁהוּא שֵׁב
לְלַכְתָּ, כַּדִּי לְלַכְתָּ לְהַשְׁקוֹת אֶת

רְבִי אֲבָא פְּתַח, (קְהֵלֶת א) כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל
הַיָּם וְהַיָּם אֵינְנוּ מְלֵא אֶל מְקוֹם שְׁהַנְּחָלִים
הוֹלְכִים שֵׁם הֵם שְׂבִים לְלַכְתָּ. הַאִי קָרָא
אַתְמָר, וְאָמְרִי לִיָּה חֲבָרִיָּא. אֲכַל תַּא חֲזִי, כַּד
אֵינְנוּ נְחָלִין עֲאֵלִין לְגוּ יָמָא, וְיָמָא נְקִיט לֹוֹן,
וְשְׂאִיב לֹוֹן בְּגוּיָהּ, בְּגִין דְּקָפָאן מִיָּא בְּגוּ יָמָא,
וְהַהוּא גְּלִידוֹ שְׂאִיב כָּל מִיָּא דְּעֲאֵלִין בֵּיָּה,
וְלִבְתֵּר נְפָקִין מִיָּא בְּתוֹקְפָא דְּדָרוֹם, וְאַשְׁקִי ית
כָּל חַיּוֹת פְּרָא, כְּמָה דְּאַתָּא אָמַר (תְּהִלִּים ק"ד) יִשְׁקוּ
כָּל חַיּוֹת שְׂדֵי.

וְהוּוּ הַנוֹכַח הַכַּא) וְתַא חֲזִי, יָמָא דְּקָפָא שְׂאִיב כָּל
מִיָּא, וְאַשְׁתְּרִי בְּתוֹקְפָא דְּדָרוֹם, כְּמָה
דְּאַתְמָר, וּבְגִין כֵּף אֵינְנוּ מְלֵא, וְאַתְמָר.
וְהָא אַתְעָרוּ בֵּיָּה חֲבָרִיָּא. אֶל מְקוֹם שְׁהַנְּחָלִים
הוֹלְכִים שֵׁם הֵם שְׂבִים לְלַכְתָּ. מֵאֵי טַעַמָּא
הֵם שְׂבִים. בְּגִין דְּהַהוּא נֶהָר דְּנִגִּיד וְנָפִיק
מֵעֵדֶן לֹא פְּסִיק לְעֵלְמִין, וְהוּא אֶפִּיק תְּדִיר
מִיָּא לְיָמָא, וְעַל דָּא, מֵיִין שְׂבִין לְלַכְתָּ, וְתַבִּין,
וְאַזְלִין וְתַבִּין, וְלֹא פְּסִיקִין לְעֵלְמִין. וְכַד אִיְהוּ
תַב לְלַכְתָּ, בְּגִין לְמַהֲרָה לְאַשְׁקָאָה לְכֻלָּא, וְאַתִּי
רוּחַ צְפוֹן וְקָפִי מִיָּא, וְרוּחַא דְּדָרוֹם דְּאִיְהוּ

וְהוּוּ הַנוֹכַח הַכַּא) וְתַא חֲזִי, יָמָא דְּקָפָא שְׂאִיב כָּל
מִיָּא, וְאַשְׁתְּרִי בְּתוֹקְפָא דְּדָרוֹם, כְּמָה
דְּאַתְמָר, וּבְגִין כֵּף אֵינְנוּ מְלֵא, וְאַתְמָר.

וְהָא אַתְעָרוּ בֵּיָּה חֲבָרִיָּא. אֶל מְקוֹם שְׁהַנְּחָלִים
הוֹלְכִים שֵׁם הֵם שְׂבִים לְלַכְתָּ. מֵאֵי טַעַמָּא
הֵם שְׂבִים. בְּגִין דְּהַהוּא נֶהָר דְּנִגִּיד וְנָפִיק
מֵעֵדֶן לֹא פְּסִיק לְעֵלְמִין, וְהוּא אֶפִּיק תְּדִיר
מִיָּא לְיָמָא, וְעַל דָּא, מֵיִין שְׂבִין לְלַכְתָּ, וְתַבִּין,
וְאַזְלִין וְתַבִּין, וְלֹא פְּסִיקִין לְעֵלְמִין. וְכַד אִיְהוּ
תַב לְלַכְתָּ, בְּגִין לְמַהֲרָה לְאַשְׁקָאָה לְכֻלָּא, וְאַתִּי
רוּחַ צְפוֹן וְקָפִי מִיָּא, וְרוּחַא דְּדָרוֹם דְּאִיְהוּ

חמימא, (ס"א שרי) שְׁדִי לֹוּן לְמַהֲךָ לְכָל סֶטֶר. וְעַל דָּא, הָאִי יִמָּא יְתִיב בֵּין תְּרֵי סֶטְרֵי אֱלִין, וּבְגִינֵייהוּ קַיִמָּא, וְאַרְבִּין אֲזֵלִין וְנִטְלִין לְכָל סֶטֶר.

הָא חֲזִי, כַּד מַלְכָּא, אָתִי לְעַרְסִיהּ, בְּשַׁעְתָּא דְאַתְפְּלִיג לִילְיָא, רוּחָא דְצַפּוֹן אֲתַעַר, דְּאִיהוּ אֲתַעַר חֲבִיבוּתָא לְגַבֵּי מְטְרוֹנִיתָא, דְּאִלְמָלָא אֲתַעְרוּתָא דְצַפּוֹן, לָא אֲתַחְבֵּר מַלְכָּא בְּהַדְהָ, בְּגִין דְצַפּוֹן שְׁאִרֵי חֲבִיבוּתָא, כְּמָה דְאַתְמַר, (שיר השירים ב') שְׁמָאֵלוּ תַחַת לְרֵאשִׁי, וְדָרוּם חֲבִיבִי בְּרַחֲמֵי דְכְּתִיב וַיִּמְיֵנוּ תַחְבֻּקֵנִי, כְּדִין כְּמָה בְּדִיחִין מִתְעַרְוּן שִׁירָתָא, עַד דְאַתִּי צַפְרָא, דְכְּתִיב, (איוב ל"ח) בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי כִקְר וַיִּרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

וְכַד אָתִי צַפְרָא, כְּלָהוּ עֲלָאי וְתַתְּאֵי אֲמַרֵי שִׁירָתָא, וַיִּשְׂרָאֵל כְּגִוּוֹנָא דָּא לְתַתְּא, דְכְּתִיב, (ישעיה ס"ב) הַמְזַפְרִים אֶת יְיָ אֵל דְּמֵי לָכֶם. אֵל דְּמֵי לָכֶם לְתַתְּא דִּיִּיקָא. (בְּלִילְיָה).

כַּד אֲתַפְּלִיג לִילְיָא, אֵינֻון דְּתִיאֻובְתָּא דִּילְהוֹן לְאַדְכְּרָא תְּדִיר לְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, לָא יִהְיֵי שְׂכִיבוּ לְלַבָּא, וְקַיִימִין לְאַדְכְּרָא לִיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא. כַּד סְלִיק צַפְרָא מְקַדִּימִין לְבֵי כְּנִישְׁתָּא, וּמִשְׁבַּחָאן לִיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא. וְכֵן בְּתַר פְּלַגוֹת יוֹמָא. וְכֵן בְּלִילְיָא, כַּד אֲתַחְשֵׁף וְאַתְדַּבֵּק לִילְיָא בְּחִשׁוּכָא, וּבַת שְׁמָשָׁא. עַל אֱלִין פְּתִיב הַמְזַפְרִים אֶת יְיָ אֵל דְּמֵי לָכֶם. וְדָא עֲמָא קַדִּישָׁא דִּישְׂרָאֵל.

וְעַל דָּא, אֲדַכְּר לֹוּן קַדְשָׁא בְּרִיף הוּא בְּמַצְרִים, וְסְלִיק עַל פְּרַעָה, אֱלִין דְּלָא מִשְׁתַּכְּכֵי יִמָּא וְלִילְיָא, וּמֵאן אֵינֻון. עוֹרְדֵעֲנֵינָא, דְקַלְהוֹן לָא מִשְׁתַּכְּהָ תְּדִיר, בְּגִין דְאַתְקִיף בְּעֲמָא קַדִּישָׁא, דְּלָא מִשְׁתַּכְּכֵי יִמָּא וְלִילְיָא, הַקְדוּשׁ שְׁלָא שׁוֹכְכִים יָמִים וְלֵילוֹת לְשַׁבַּח אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ

הַפֶּל, וּבָאָה רוּחַ צַפּוֹן וְהַמִּים קוּפְאִים, וְרוּחַ הַדְרֹום שְׁהִיא חֲמִימָה, (מִפְּשִׁיחָה) מְטִילָה אוֹתָם לְלַכְתָּ לְכָל צַד. וְעַל זֶה הִים הַזֶּה יוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלְלוּ, וּבִשְׁבִילָם הוּא עוֹמֵד, וְאַנְיוֹת הוֹלְכוֹת וְנוֹסְעוֹת לְכָל צַד.

כַּא רְאָה, כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ בָּא לְמַטְתּוֹ בְּשַׁעָה שְׁנַחֲלַק הַלְלוּהָ, רוּחַ צַפּוֹן מִתְעוֹרְרָת, שְׁהִיא מְעוֹרְרָת חֲבִיבוֹת לְגַבִּירָה, שְׁאִלְמָלָא רוּחַ הַצַּפּוֹן אֵין מִתְחַבֵּר הַמֶּלֶךְ עִמָּה, מְשׁוּם שְׁמַצְפּוֹן מִתְחִילָה חֲבִיבוֹת, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שיר ב) שְׁמָאֵלוּ תַחַת לְרֵאשִׁי. וְדָרוּם מְחַבֵּק בְּאַהֲבָה, שְׁפָתוֹב וַיִּמְיֵנוּ תַחְבֻּקֵנִי. וְאַז כְּמָה בְּדַחְנִים מְעוֹרְרִים שִׁירָה עַד שְׁבָא הַבְּקָר, שְׁפָתוֹב (איוב לח) בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי כִקְר וַיִּרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

וּבִשְׁבָּא הַבְּקָר, כָּל הַעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים אוֹמְרִים שִׁירָה, וַיִּשְׂרָאֵל כְּמוֹ כֵּן לְמַטָּה, שְׁפָתוֹב (ישעיה סב) הַמְזַפְרִים אֶת ה' אֵל דְּמֵי לָכֶם. אֵל דְּמֵי לָכֶם לְמַטָּה דְּוָקָא בְּלִילְיָה.

כְּשֶׁנַּחֲלַק הַלְלוּהָ, אוֹתָם שְׁתַּשׁוּקְתָם לְהַזְכִּיר תְּמִיד אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא נוֹתְנִים שְׁנָה לְלֵב, וְעוֹמְדִים לְהַזְכִּיר אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. כְּשַׁעוּלָה הַבְּקָר, מְקַדִּימִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמִשְׁבַּחִים אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֵן אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, וְכֵן בְּלִילְיָה כְּשֶׁנַּחֲשֵׁף וְנִדְבֵק הַלְלוּהָ בְּחִשְׁף וְלֹן הַשְּׁמֶשׁ, וְעַל אֵלָה כְּתוּב הַמְזַפְרִים אֶת ה' אֵל דְּמֵי לָכֶם. וְזֶה עִם יִשְׂרָאֵל הַקְדוּשׁ.

וְכֵן הַזְכִּירִים הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַצְרִים וְעַל פְּרַעָה, אֵלוּ שְׁלָא שׁוֹכְכִים יוֹמָם וְלַיְלָה, וּמֵי הֵם? צַפְרָדַעִים, שְׁקוּלָם לֹא שׁוֹכְף תְּמִיד, מְשׁוּם שֶׁהַחֲזִיק בְּעַם הַקְדוּשׁ שְׁלָא שׁוֹכְכִים יָמִים וְלֵילוֹת לְשַׁבַּח אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא הִנֵּה אִישׁ בְּמַצְרִים שְׁיַכַּל

לדבר זה עם זה, ומהם נשחתה
הארץ, ומקולם היו יונקים
וילדים קטנים מתים.

ואם תאמר, איך לא יכלו להרג
אותם? אלא אם הרים אדם מקל
או אבן להרג אחת, התבקעה
ויצאו ממנה שש מתוך מעיה,
והולכות ומקלקלות את הארץ
עד שיהיה מהנמנע לקרב אליהם.
בא וראה כמה נהרות, כמה
יאורים יוצאים מתוך היס
העליון, כשנמשכים ומפשירים
המים ומתחלקים כמה נחלים
לכמה צדדים, לכמה יאורים,
לכמה נהרות. החלק של הממנה
של צד מצרים הם המים
המרחשים האלה, שאין לה מים
שיוצאים מתוך היס שלא
מוציאים דגים למיניהם.

מי הם הדגים? אותם שליחים
בעולם ממנים לעשות את רצון
אדונם, ממנים ברוח של חכמה.
ועל זה שנינו, יש מים מגדלים
חכמים, ויש מים מגדלים
טפשים, לפי אותם נהרות
שמתחלקים לכל הצדדים.

וכאן נהרות מצרים מגדלים בעלי
כשפים, דגים בסוגים שונים,
בעשר דרגות של כשפים, שכתוב
(דברים יח) קוסם, קסמים, מעונן,
ומנחש, ומכשף, וחובר, חבר,
ושואל אוב, וידעוני, ודורש אל
המתים. הרי עשרה מינים של
חכמת המכשפים.

ובאותו זמן הושיט הקדוש ברוך
הוא אצבע שלו ובלבל אותם
נחלים ונהרות של מצרים, ונמנעו
אותם הדגים של החכמה שלהם.
אחד התהפך לדם, ואחד שהעלו
הדגים קולות ושכל הדגים תלויים בלי
תועלת, ולא באה עליהם רוח של
אותן חכמות.

לשפחה ליה לקודשא בריך הוא. ולא הוה בר
נש במצרים, היכיל למשתעי בהדי הדדי.
ומנייהו אתחבלת ארעא. ומקלהון הוּו ינוקין
ורביין מתין.

ואי תימא היך לא יכלין לקטלא לון. אלא, אי
ארים בר נש חוטרא, או אבנא, לקטלא
חדא, אתבקעת, ונפקין שית מינה, מגו
מעאה, ואזלי וטרטשי בארעא, עד דהוי,
מתמנע למקרב בהו.

תא חזי, כמה נהרין, כמה יאורין, נפקא מגו
ימא עלאה, פד אתמשכן ומשתרין מיא,
ומתפלגין (דף ל' ע"ב) כמה נחליון, לכמה סטריין,
לכמה יאורין, לכמה נהרין. וחולקא דממנא
דסטרא דמצרים אינון מיין מרחשן אליון,
דלית לה מיין דנפקין מגו ימא, דלא מפקי
נונין לזינין.

מאן אינון נונין. אינון שליחן בעלמא, ממנן
למעבד רעותא דמאריהון, ממנן ברוחא
דחכמתא. ועל דא תנינו, אית מיין מגדליון
חפימין. ואית מיין מגדליון טפשין. לפום
אינון נהרין דמתחלקין לכל סטריין.

והבא נהרי דמצראי, מגדליון מארי דחרשין,
נונין בסיטין קפיטין בעשר דרגין
דחרשין, דכתיב, (דברים י"ח) קוסם, קסמים,
מעונן, ומנחש, ומכשף, וחובר חבר, ושואל
אוב, וידעוני, ודורש אל המתים. הא עשר
זינין דחכמתא דחרשיא.

ובההוא זמנא, אושיט קדשא בריך הוא
אצבעא דידיה, ובלבל אינון נחליון
נהרין דמצראי, ואתמנעו אינון נונין דחכמתא
דילהון. חד אתהפך לדמא, וחד דסליקו נונין
קליון, (דכולו נונין תלויין) בלא תועלתא, ולא אתי
עלייהו רוחא דאינון חכמתן.

עָרוֹב - פִּי הָאֵי גוֹוֹנָא, דְּעָרְבִי לֹון זִינֵי דְחֻכְמָתָא
דִּילְהוֹן, וְלֹא יְכַלִּין לְאַתְדַּבְקָא, וְלֹא
עוֹד, אֶלָּא אֶפִּילוּ דִּהְנֵי דְאַשְׁתַּכְחוּ בְּאַרְעָא,
מְחַבְּלָן לֹון בְּאַרְעָא, וּמְחַבְּלָן אוֹרְחֵיהוּ.
עָרוֹב, מְאֵי עָרוֹב. עָרְבוּבֵיא. פְּמָה דְאַתְּ אָמַר
(ויקרא י"ט) וּבְגָד פְּלֹאִים. עָרוּבוּיָן : (ויקרא י"ט) שְׂדֵךְ לֹא
תִזְרַע פְּלֹאִים : זִינִין סְגִיאִין בְּאַרְמוֹת יָדָא.

הָא חֲזִי, פְּמָה חִילִין אֲתַעְרוּ לְעִילָא כַּחַד,
וּבְלִבְל לֹון קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא כְּחַדָּא, בְּגִין
לְבִלְבְּלָא חֵילִייהוּ תְּקִיפָא לְעִילָא. וְכֹל אֵינוֹן
גְּבוּרִין דְּעַבְד קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא בְּמִצְרַים, בִּידָא
חַדָּא הָוָה, דְּאָרִים יְדִיהָ עֲלֵיהוּ, לְעִילָא וְתַתָּא,
וּמִתְּפָן אֲתַאֲבִידַת חֻכְמָתָא דְּמִצְרַים, דְּכַתִּיב,
(ישעיה כ"ט) וְאֲבָדָה חֻכְמַת חֻכְמָיו וּבִינַת נְבוּזִי
תִּסְתַּתֵּר.

וְתָא חֲזִי, פְּתִיב, (ישעיה י"ט) וְסַכְסַכְתִּי מִצְרַים
בְּמִצְרַים. מִצְרַים לְעִילָא, בְּמִצְרַים
לְתַתָּא. בְּגִין דְּאֵינוֹן חִילִין לְעִילָא, מְמַנְן עַל
חִילִין דְּלְתַתָּא, וְאַתְעָרְבוּ כְּלָהוּ. אֲתַעָרְבוּ
לְעִילָא, דְּלֹא הוּוּ מִצְרָאֵי יְכַלִּי לְאַתְקַשְׂרָא
בְּחַרְשֵׁיהוּ, בְּאֵינוֹן דּוּכְתִי דְּהוּוּ מִתְקַשְׂרִי
בְּקַדְמִיתָא, דְּהָא אֲתַבְּלָבְלוּ. וְעַל דָּא אֵייתִי
עֲלֵיהוּ עָרוֹב, חִיוּן דְּהוּוּ מִתְעָרְבֵי דָא בְּדָא.
בְּנִים, דְּסִלְקָא עַפְרָא דְּאַרְעָא. וְתָא חֲזִי, כָּל
אֵיבָא דְּאַתְלִידַת בְּאַרְעָא, מְחִילָא
דְּלְעִילָא מְמַנָּא דְּאַזְדַּרַע עֲלָהּ אִיהוּ, וְכֹלָא הָוָה
כְּגוֹוֹנָא דְּלְעִילָא.

וְתָא חֲזִי, שְׁבַעָה רְקִיעִין עַבְד קְדָשָׁא בְּרִיף
הוּא, כְּגוֹוֹנָא דָּא שְׁבַעָה אַרְעָאן. וְאֵינוֹן
תְּחוּמִין דְּמִתְפָּרְשֵׁן בְּדוּכְתִייהוּ. שְׁבַעָה רְקִיעִין
לְעִילָא, שְׁבַעָה תְּחוּמֵי אַרְעָא לְעִילָא, פְּהָאֵי
גוֹוֹנָא לְתַתָּא מִתְפָּרְשֵׁן דְּרַגִּין, שְׁבַעָה רְקִיעִין,
וּשְׁבַעָה תְּחוּמֵי אַרְעָא. וְהָא אוּקְמוּהוּ חֲבַרְיָא,

בַּא רָאָה כְּמָה כַּחוֹת הַתְּעוֹרְרוּ
לְמַעְלָה כְּאַחַד, וּבְלִבְל אוֹתָם
הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא כְּאַחַד פְּדִי
לְבִלְבְּל אֶת הַכַּח הַתְּקִיף שְׁלָהֶם
לְמַעְלָה. וְכֹל אוֹתָן גְּבוּרוֹת שַׁעֲשֵׂה
הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא בְּמִצְרַים, בְּיַד
אַחַת זֶה הָיָה, שֶׁהָרִים יָדוּ עֲלֵיהֶם
לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּמִשָּׁם אָבְדָה
חֻכְמַת מִצְרַים, שְׁכַתוּב (ישעיה כט)
וְאֲבָדָה חֻכְמַת חֻכְמָיו וּבִינַת נְבוּזִי
תִּסְתַּתֵּר.

וְבָא רָאָה, כְּתוּב (שם יט) וְסַכְסַכְתִּי
מִצְרַים בְּמִצְרַים. מִצְרַים -
לְמַעְלָה, בְּמִצְרַים - לְמַטָּה. מִשׁוּם
שְׂאוֹתָם חִילוֹת לְמַעְלָה מְמַנִּים עַל
הַחִילוֹת שֶׁל מַטָּה, וְהַתְּעָרְבוּ כְּלָם.
הַתְּעָרְבוּ לְמַעְלָה, שְׁלֹא הָיוּ
הַמִּצְרַים יְכוּלִים לְהַתְּקַשֵּׁר
לְכַשְׂפֵיהֶם, בְּאוֹתָם מְקוּמוֹת שֶׁהָיוּ
מִתְקַשְׂרִים בְּהַתְּחַלָּה, שֶׁהָיָה
הַתְּבִלְבּוּל, וְעַל זֶה הֵבִיא עֲלֵיהֶם
עָרֹב, חֵיוֹת שֶׁהָיוּ מְעָרְבוֹת זֶה בְּזֶה.
בְּנִים - שַׁעֲלָה עַפְרָא הָאֲרָץ. וְבָא
רָאָה, כָּל פְּרִי שְׁנוּלֵד בְּאַרְץ, מִחִיל
שֶׁלְמַעְלָה מְמַנָּה שְׁנוֹרַע עֲלֶיהָ
הוּא, וְהַכֹּל הָיָה כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה.

וְבָא רָאָה, שְׁבַעָה רְקִיעִים עֲשֵׂה
הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא, כְּמוֹ זֶה שְׁבַע
אַרְצוֹת. וְאוֹתָם תְּחוּמִים
שְׁנַפְרָדִים בְּמְקוּמָם. שְׁבַעָה
רְקִיעִים לְמַעְלָה, שְׁבַעָה תְּחוּמֵי
אַרְץ לְמַעְלָה, כְּמוֹ כֵּן לְמַטָּה
נְפִרְדוֹת הַדְּרָגוֹת, שְׁבַעָה רְקִיעִים,
וּשְׁבַעָה תְּחוּמֵי אַרְץ. וְהָרֵי פְּרִשׁוּהָ

וְתָא חֲזִי, שְׁבַעָה רְקִיעִין עַבְד קְדָשָׁא בְּרִיף
הוּא, כְּגוֹוֹנָא דָּא שְׁבַעָה אַרְעָאן. וְאֵינוֹן
תְּחוּמִין דְּמִתְפָּרְשֵׁן בְּדוּכְתִייהוּ. שְׁבַעָה רְקִיעִין
לְעִילָא, שְׁבַעָה תְּחוּמֵי אַרְעָא לְעִילָא, פְּהָאֵי
גוֹוֹנָא לְתַתָּא מִתְפָּרְשֵׁן דְּרַגִּין, שְׁבַעָה רְקִיעִין,
וּשְׁבַעָה תְּחוּמֵי אַרְעָא. וְהָא אוּקְמוּהוּ חֲבַרְיָא,

החברים, בשבע ארצות כגלדי
בצלים זה על זה.

ואותם שבעה תחומים של הארץ
למעלה, כל אחד ואחד ונפרדים
לשבעים ממנים נפרדים לעשרה, והם
מתחלקים לשבעים ממנים
שממנים על שבעים עמים,
ואותה ארץ תחום לכל עם ועם
סביב הארץ הקדושה של ישראל,
כמו שנאמר (שיר א) הנה מטתו
שלשלמה ששים גבורים סביב
לה מגבורי ישראל. ועשרה
בתוכם טמונים, והם שבעים
שפוכבים את הארץ הקדושה,
וזהו למעלה כמו זה למטה.

ובא ראה, אותה ארץ התחום של
חלק מצרים, באותו זמן הושיט
הקדוש ברוך הוא אצבעו, ונולדו
להבות אש באותו תחום,
והתיבשו כל אותם תחומים
שפרפכים במים. וכל הירק של
המים שנובעים אז למטה, נראו
הכנים מעפר הארץ.

והרי נאמר שאהרן היה מפה,
אבל משום זה אהרן היה מפה,
להראות שימינו של הקדוש ברוך
הוא שוכרת שונאים, כמו שנאמר
(שמות טו) ימינה ה' תרעץ אויב. כמו
זה עתיד הקדוש ברוך הוא
להביא על העיר רומא רבתי,
שפתוב (ישעיה לד) ונהפכו נחליה
לזפת ועפרה לגפרית. ועל זה, כל
עפר הארץ היה כנים בכל ארץ
מצרים.

רבי יהודה ורבי חייא היו הולכים
בדרך. אמר רבי חייא, כשחברים
הולכים בדרך, צריכים ללכת בלב
אחד, ואם נפגשו או שהולכים
עם הרשעים של העולם, או בני
אדם שאינם מהיכל המלך,
צריכים להפרד מהם. מנין לנו?
מכלב, שפתוב (במדבר יד) ועבדי
כלב עקב היתה רוח אחרת עמו
וימלא אחרי. מה זה רוח אחרת?

בשבעה ארצין כסופטא דא על דא.
ואינון שבעה תחומי ארעא לעילא, כל חד
וחד (מתפרשאן לשבעין ממנו) מתפרשין לעשר,
ואינון מתפלגאן לשבעין ממנו, דממנו על
שבעין עמין. והוא ארעא, תחומא דכל עמא
ועמא, סתרא לארעא קדישא דישראל. כמה
דאתא אמר (שיר השירים ג) הנה מטתו שלשלמה
ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל
ועשרה בגווייהו טמירין, ואינון שבעין
דסתרון ארעא קדישא. ודא הוא לעילא,
כגוונא דא לתתא.

ותא קזי, ההוא ארעא, תחומא דחולקא
דמצראי, בההוא זמנא, אושיט קדשא
ברוך הוא אצבעא דיליה, ואתילידו טפסירין
בההוא תחומא, ואתיבשו כל אינון תחומין
דרפיכו מיא. וכל ירוקא דמיין דנבעין, פדין
לתתא, אתחזיאו קלמין מעפרא דארעא.

והא אתמר דאהרן הוה מחי. אבל בגין דא
אהרן הוה מחי, לאחזאה דימינא
דקודשא בריך הוא תבר לשנאין, כמה דאת
אמר, (שמות טו) ימינה יי' תרעץ אויב. כגוונא
דא, זמין קדשא בריך הוא לאייתאה על קרתא
דרומי רבתא, דכתיב, (ישעיה ל"ד) ונהפכו נחליה
לזפת ועפרה לגפרית. ועל דא, כל עפר הארץ
היה כנים בכל ארץ מצרים.

רבי יהודה ורבי חייא, הוו אזלי באורחא.
אמר רבי חייא, חבריאי כד אינון
באורחא, (דף ל"א ע"א) בעיין למהך בלבא חד.
ואי איערעו, או אזלי בגווייהו חייבי עלמא,
או בני נשא דלאו אינון מהיכלא דמלכא, בעו
לאתפרשא מנייהו. מנא לן. מכלב, דכתיב,
(במדבר י"ד) ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו
וימלא אחרי. מאי רוח אחרת. דאתפרש

שנפָּרד מאוֹתם מְרַגְלִים, שְׁפְתוֹב
(שם יג) וַיַּעֲלוּ בְנִגְבַּב וַיָּבֵא עַד חֲבְרוֹן.
שנפָּרד מאוֹתם מְרַגְלִים וַבֹּא לְבִדּוֹ
לְחֲבְרוֹן לְהַשְׁתַּטַּח עַל קַבְרֵי
הָאֲבוֹת.

וְחֲבְרוֹן נִתְּנָה לוֹ חֶלֶק יִרְשָׁה לְהַחְזִיק
בָּהּ, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (דברים א) וְלוֹ אֶתֵּן
אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ בָּהּ. לְמַה נִּתְּנָה
לוֹ אֶת חֲבְרוֹן? אִם מִשּׁוּם
שֶׁהַשְׁתַּטַּח בְּקַבְרֵי הָאֲבוֹת לְהַנְצִיל
מֵאוֹתָהּ עֶצֶה שְׁלֵהֶם שְׁנֻצַּל - לֹא!
אֲלֵא, סוּד הַדְּבָר שְׁמַעְתִּי, כְּמוֹ זֶה
כְּתוּב (שמואל א-ב) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּה'
לֵאמֹר הֲאֵעֲלֶה בְּאֶחָת עָרֵי יְהוּדָה
וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו עֲלֶה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנֹכִי
אֵעֲלֶה וַיֹּאמֶר חֲבֵרֹנָה. כָּאֵן יֵשׁ
לְהַסְתַּפֵּל, כִּיּוֹן שֶׁהָרִי מֵת שְׂאוּל,
וְדוֹד נִמְשַׁח בִּימֵי שְׂאוּל לְקַבֵּל
מַלְכוּת, כִּיּוֹן שְׁמַת שְׂאוּל לְמַה לֹּא
הִמְלִיכוּ אֶת דָּוִד וְלֹא קִבַּל מַלְכוּת
עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וַבֹּא לְחֲבְרוֹן וְקַבֵּל
מַלְכוּת עַל יְהוּדָה לְכַדָּה שְׁבַע
שָׁנִים, וְהַתְּעַכּב שֵׁם כָּל שְׁבַע
הַשָּׁנִים הִלְלוּ, וְאַחַר שְׁמַת אִישׁ
בְּשֵׁת קִבַּל מַלְכוּת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל
בִּירוּשָׁלַיִם?

אֲלֵא הַכֹּל הוּא סוּד לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא. בֹּא רְאֵה, הַמַּלְכוּת
הַקְּדוּשָׁה לֹא קִבְּלָה מַלְכוּת שְׁלֵמָה
עַד שֶׁהִתְחַבְּרָה בְּאֲבוֹת,
וּכְשֶׁהִתְחַבְּרָה בָּהֶם, נִבְּנָה בְּגִין שְׁלֵם
מַעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְהַעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן
נִקְרָא שְׁבַע שָׁנִים, מִשּׁוּם שְׁפָלָם בּוֹ.
וְסִימְנֵיָהּ - (מלכים א-ו) וַיִּבְנֶהוּ שְׁבַע
שָׁנִים. זֶהוּ הַעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן. וְלֹא
כְּתוּב וַיִּבְנֶהוּ בְּשֵׁבַע שָׁנִים, כְּמוֹ
שְׁנֵאמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים
עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ.
מִי אֵלּוּ שֵׁשֶׁת הַיָּמִים? זֶה אֲבָרָהִם,
שְׁכַתוֹב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת

מְאִינֹן מְאֲלָלִין, דְּכַתִּיב, (במדבר י"ד) וַיַּעֲלוּ בְנִגְבַּב
וַיָּבֵא עַד חֲבְרוֹן. דְּאִתְּפָרֵשׁ מְאִינֹן מְאֲלָלִין
וְאִתָּא אִיהוּ בְּלַחֲדוּדֵי לְחֲבְרוֹן, לְאִשְׁתַּטַּח עַל
קַבְרֵי אֲבָהֵן.

וְחֲבְרוֹן, אֲתִיּהִיב לִיה חוֹלָק אַחְסָנָא
לְאִתְתַּקְפָּא בֵּיה, כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר,
(דברים א) וְלוֹ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ בָּהּ.
אַמְאִי יְהִיבוּ לִיה חֲבְרוֹן. אִי בְּגִין דְּאִשְׁתַּטַּח
בְּקַבְרֵי אֲבָהֵן לְאִשְׁתַּזְבָּא מֵהָהוּא עֵיטָא
דִּילְהוֹן דְּאִשְׁתַּזִּיב לֹא.

אֲלֵא, רְזָא דְמִלָּה שְׁמַעְנָא. כְּגוֹוֹנָא דָּא כְּתִיב,
(שמואל ב, ב) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בֵּינִי לֵאמֹר
הֲאֵעֲלֶה בְּאֶחָת עָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר יי' אֵלָיו
עֲלֶה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנֹכִי אֵעֲלֶה וַיֹּאמֶר חֲבֵרֹנָה.
הָכָא אִית לְאִסְתַּפְּלָא, כִּיּוֹן דְּהָא מִית שְׂאוּל,
וְדוֹד בְּיוֹמֵי דְשְׂאוּל אִתְמַשַּׁח לְקַבְּלָא מַלְכוּ.
כִּיּוֹן דְּמִית שְׂאוּל אַמְאִי לָא אִמְלִיכוּ לִיה
לְדָוִד, וְלֹא קִבִּיל מַלְכוּ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִתָּא
לְחֲבְרוֹן, וּמַלְכוּ קִבִּיל עַל יְהוּדָה בְּלַחֲדוּדֵי
שְׁבַע שָׁנִים, וְאַתְּעַכּב תַּמָּן כָּל הַגִּי שְׁבַע שָׁנִים.
וּלְבַתֵּר דְּמִית אִישׁ בּוֹשֶׁת, קִבִּיל מַלְכוּ עַל כָּל
יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם.

אֲלֵא, כְּלָא הוּא רְזָא קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא.
תָּא חֲזִי, מַלְכוּתָא קְדִישָׁא לֹא קִבִּיל
מַלְכוּ שְׁלִימָתָא, עַד דְּאִתְחַבְּרַב בְּאֲבָהֵן. וְכַד
אִתְחַבְּרַב בְּהוּ, אִתְבְּנִי בְּבִנְיָא שְׁלִימוּ, מַעֲלָמָא
עֲלָאָה, וְעֲלָמָא עֲלָאָה אִקְרִי שְׁבַע שָׁנִים, בְּגִין
דְּכִלְהוּ בֵּיה.

וְסִימְנֵיָהּ (מלכים א, ו) וַיִּבְנֶהוּ שְׁבַע שָׁנִים, דָּא
עֲלָמָא עֲלָאָה. וְלֹא כְּתִיב וַיִּבְנֶהוּ

בְּשֵׁבַע שָׁנִים. כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר, (שמות ל"א) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם
וְאֶת הָאָרֶץ. מָאן שֵׁשֶׁת יָמִים, דָּא אֲבָרָהִם. דְּכַתִּיב, (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת

השמים והארץ בהפראם, באברהם. ואברהם נקרא ששת ימים, ומשום (ובו) שהוא ששת ימים, נבנה העולם באותו (בנה) ג'ון, ויבנהו שבע שנים.

ובא ראה, דוד רצה להפנות במלכות שלמה למטה כמו שלמעלה, ולא נבנה עד שבא והתחבר באבות, ועמד שבע שנים להפנות בתוכם. אחר שבע שנים נבנה בכל, נמשכה מלכותו שלא תעבר לעולמים. ואם לא שנעשה בחברון להתחבר במקומו, לא נבנתה מלכותו להמשך פראוי. כמו כן פלב, האירה בו רוח חכמה, ובא לחברון להתחבר באבות ולמקומו הלך. אחר כך מקומו הנה, ירש אותו.

רבי ייסא ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד, והיה עמהם יהודי אחד עם משא של עופות (שנקראים קספידא) על חמור. עד שהיו הולכים, אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, פתח פיך ואמר דבר אחד מאותם דברי התורה המעלים שאפה אומר לפני המנורה הקדושה.

פתח ואמר, (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. דרכיה דרכי נעם - אלו דרכי התורה, שמי שהולך בדרכי התורה, הקדוש ברוך הוא משרה עליו נעם השכינה שלא תזוז ממנו לעולמים. וכל נתיבותיה שלום - שכל שבילי התורה פלם שלום. שלום לו למעלה, שלום לו

למטה. שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.

אמר אותו יהודי, מטבע בכיס בפסוק זה נמצא. אמר לו, מנין לך? אמר לו, שמעתי מאבי, ולמדתי פאן בפסוק הזה דבר טוב.

השמים והארץ בהפראם, באברהם. ואברהם ששת ימים אקרי. ובגין (נ"א וביה) דאיהו ששת ימים, אתבני עלמא. בההוא (נ"א בהאי) גוונא ויבנהו שבע שנים.

ותא חזי, דוד בעא לאתבנאה במלכו שלימתא לתפא, פגוונא דלעילא, ולא אתבני, עד דאתא ואתחבר באבהן. וקאים שבע שנים לאתבנאה בגווייהו. לבתר שבע שנים, אתבני בכלא, אתמשכא מלכותיה די לא תעדי לעלמין. ואי לאו דאתעבד בחברון לאתחברא בדוכתיה, לא אתבני מלכותיה לאתמשכא כדקא יאות. פהאי גוונא כלב, אתנהיר ביה רוחא דחכמתא, ואתא לחברון, לאתחברא באבהן, ולדוכתיה אזיל, ולבתר, דוכתיה הוה, וירית ליה.

רבי ייסא ורבי חזקיה, הוו אזלי מקפוטקיא ללוד, והוה עמהון חד יודאי במטול דקטפירא דחמרא. עד דהוו אזלי, אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, אפתח פומך, ואימא חד מלה, מאינון מלי מעלייתא דאורייתא, דאת אמרת בכל יומא, קמי בוצינא קדישא.

פתח ואמר, (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. דרכיה דרכי נעם, אלין אורחין דאורייתא, דמאן דאזיל באורחי דאורייתא, קדשא בריך הוא, אשרי עליה נעימותא דשכינתא, דלא תעדי מניה לעלמין. וכל נתיבותיה שלום, דכל שבילין דאורייתא, כולהון שלם. שלם ליה לעילא, שלם ליה לתפא. שלם ליה בעלמא דין, שלם ליה בעלמא דאתי.

אמר ההוא יודאי, איסתרא בקיסטרא, בהאי קרא אשתכח. אמר ליה מניין לך. אמר ליה, מאבא שמענא, ואוליפנא הכא בהאי קרא מלה טבא.

פְּתַח וְאָמַר, פְּסוּק זֶה הוּא בְּשִׁמְי
צוּרוֹת וּבִשְׁנֵי צְדָדִים. קוֹרְאִים בּו
דְּרָכִים, וְקוֹרְאִים בּו נְתִיבוֹת.
קוֹרְאִים בּו נַעַם, וְקוֹרְאִים בּו
שְׁלוֹם. מַה זֶה דְּרָכִים, וּמַה זֶה
נְתִיבוֹת? מַה זֶה נַעַם, וּמַה זֶה
שְׁלוֹם?

אֲלֵא דְרָכִיָּה דְרָכִי נַעַם, הִינוּ
שְׁכָתוּב (ישעיה נג) הַנּוֹתֵן בֵּינָם דְּרָף.
שְׁהִי כָל מְקוֹם שְׁנִקְרָא בְּתוּרָה
דְּרָף, הִיא דְּרָף פְּתוּחָה לְכָל, כְּמוֹ
זֶה זו שְׁפְתוּחָה לְכָל אָדָם - כְּף
דְּרָכִיָּה. אֵלוּ דְרָכִים שְׁפְתוּחִים
מֵהָאָבוֹת, שְׁכָרוּ בֵּינָם הַגְּדוֹל
וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ. וְאוֹתָם דְרָכִים
נִפְתָּחוֹת לְכָל עֵבֶר וְלְכָל צְדָדִי
הָעוֹלָם.

וְנַעַם זֶה הוּא נְעִימוֹת שְׁיִוצְאָת מִן
הָעוֹלָם הַבָּא, (וּמִהָעוֹלָם הַבָּא מֵאִירוֹת כָּל
הַמְּנוֹרוֹת) וּמֵאִירָה אֵת כָּל הַמְּנוֹרוֹת,
וְנִפְרָדִים (הַאֲרוֹת) לְכָל עֵבֶר. וְאוֹתוֹ
טוֹב וְאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא
שְׁיִוְנָקִים הָאָבוֹת נִקְרָא נַעַם. דְּבַר
אֲחֵר, הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא נַעַם.
וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הָעוֹלָם הַבָּא, אִז כָּל
הַטּוֹב וְכָל הַשְּׂמִחָה וְכָל הָאֲוֵרוֹת
וְכָל הַחֲרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם
מִתְעוֹרְרִים, וְלִכֵּן נִקְרָא נַעַם.

וְעַל זֶה שְׁנִינּוּ, רִשְׁעֵי הַגִּיהֵנּוּם,
בְּשִׁעָה שְׁנִכְנַסְתָּ שַׁבָּת, כְּלָם נְחִים,
וְיֵשׁ לָהֶם (חֲרוֹת) שְׂמִחָה וּמְנוּחָה
בְּשַׁבָּת. וְכִינּוּ שְׁיִוצְאָת שַׁבָּת, יֵשׁ
לָנוּ לְעוֹרֵר שְׂמִחָה עֲלֵינוּהָ עֲלֵינוּ
כְּדֵי שְׁנַצֵּל מֵאוֹתוֹ הָעֶנְשׁ שֶׁל
הַרְשָׁעִים שְׁנִדְוִנִים מֵאוֹתָהּ שְׁעָה
וְהַלְאָה, וְיֵשׁ לָנוּ לְהַתְעוֹרֵר וְלוֹמַר,
(תהלים צ) וַיְהִי נַעַם ה' אֱלֹהֵינוּ
עֲלֵינוּ. זֶהוּ נַעַם עֲלֵינוּ, (חֲרוֹת)
שְׂמִחַת הַכֹּל. וְעַל זֶה דְרָכִיָּה דְרָכִי
נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.

מַה זֶה נְתִיבוֹתֶיהָ? אֵלוּ אוֹתָם
נְתִיבוֹת וְשִׁבְלִים שְׁיִוצְאִים
מִלְּמַעְלָה, וְכָלָם לוֹקְחִים אוֹתָם
בְּרִית הַיְחִידִי שְׁנִקְרָא שְׁלוֹם,

פְּתַח וְאָמַר, הַאי קָרָא בְּתַרִין גְּוֹוִנִין אִיהִי,
וּבְתַרִין סְטָרִין. קָרִי בֵּיה דְרָכִים, וְקָרִי
בֵּיה נְתִיבוֹת. קָרִי בֵּיה נוֹעַם, וְקָרִי בֵּיה שְׁלוֹם.
מָאן דְרָכִים. וּמָאן נְתִיבוֹת. מָאן נַעַם. וּמָאן
שְׁלוֹם.

אֲלֵא, דְרָכִיָּה דְרָכִי נַעַם, הִינוּ דְכָתִיב, (ישעיה מ"ג)
הַנּוֹתֵן בֵּינָם דְּרָף. דִּהָא כָּל אֲתֵר דְאִקְרִי
בְּאוּרִיָּתָא דְרָף, הוּא אוּרְחָא פְּתִיחָא לְכָלֵא.
כְּהַאי אוּרְחָא דְהוּא פְּתִיחָ לְכָל בַּר נָשׁ. כְּף
דְּרָכִיָּה, אֵלִין דְרָכִים דְאֵינוּן פְּתִיחֵן מֵאֲבָהֵן,
דְּכָרָאן בִּימָא (דף ל"א ע"ב) רַבָּא, וְעֵאלִין בְּגוּיָה.
וְאֵינוּן אוּרְחִין מִתְּפִתְחִין לְכָל עֵיבֶר, וְלְכָל
סְטָרֵי עֲלֵמָא.

וְהַאי נַעַם, הוּא נְעִימוֹ דְנִפְיָק מֵעֲלֵמָא דְאֵתִי,
(נ"א וּמֵעֲלֵמָא דְאֵתִי נִקְרִין כָּל בּוּצִינִין) וְנִהִיר לְכָל
בּוּצִינִין, וּמִתְּפָרְשִׁין (כ"א נְהוּרִין) לְכָל עֵיבֶר, וְהַהוּא
טִיבוֹ, וְנִהוּרָא דְעֲלֵמָא דְאֵתִי, דִּינִקִין אֲבָהֵן,
אִקְרִי נַעַם. דְּבַר אֲחֵר, עֲלֵמָא דְאֵתִי, אִקְרִי
נַעַם. וְכַד אֲתַעֵר עֲלֵמָא דְאֵתִי, כָּל טִיבוֹ, וְכָל
חִידוֹ, וְכָל נְהוּרִין, וְכָל חִירוֹ דְעֲלֵמָא אֲתַעֵר.
וּבְגִינֵי כְּף, אִקְרִי נַעַם.

וְעַל דָּא תְּנִינָן, חִיבִין דְגִיהֵנּוּם, בְּשַׁעֲתָא דְעָאֵל
שַׁבְּתָא, כְּלָהוּ נִיחִין, וְאִית לָהּ (ס"א חִירוֹ)
חִידוֹ, וְנִיחָא בְּשַׁבְּתָא. כִּינּוּ דְנִפְיָק שַׁבְּתָא,
אִית לָן לְאֲתַעֵרָא חִידוֹ עֲלָאָה עֲלָנָא, דְנִשְׁתַּזִּיב
מֵהַהוּא עוֹנָשָׁא דְחִיבִיא, דְאֲתַדְנוּ מֵהַהִיא
שַׁעֲתָא וְלַהֲלָאָה. וְאִית לָן לְאֲתַעֵרָא וְלִימָא,
(תהלים צ) וַיְהִי נַעַם יי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ. דָּא הוּא
נַעַם עֲלָאָה, (חִירוֹ) חִידוֹ דְכָלֵא. וְעַל דָּא, דְרָכִיָּה
דְרָכִי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.

מָאן נְתִיבוֹתֶיהָ. אֵלִין אֵינוּן נְתִיבוֹת וְשִׁבְלִין,
דְנִפְיָקֵי מִלְּעֵילָא, וְכָלָהוּ נְקִיט לֹון בְּרִית
יְחִידָאִי, דְאִיהוּ אִקְרִי שְׁלוֹם, שְׁלֵמָא דְבִיתָא,

שְׁלוֹם הַבַּיִת, וּמְכַנִּים אוֹתָם לַיִם הַגְּדוֹל. כְּשֶׁהוּא בְּתַקְפוֹ, וְאָז נוֹתֵן בּוֹ שְׁלוֹם. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. (ע"ב). אָתוּ רַבִּי יִיסָא וְר' חֲזַקְיָה, וְנִשְׁקוּ לֵיהּ, אָמְרוּ וּמָה כָּל הַגִּי מְלִין עֲלָאִין טְמִירִין גַּבְוָה, וְלֹא יִדְעָנָא. אֲזֵלוּ. כַּד מָטוּ חַד בֵּי חַקְל, חָמוּ בְּעִירֵי דְבֵי חַקְל מִתִּין, אָמְרוּ וַדָּאי דְּבַר דְּבַעֲרֵי אֵית בְּאַתְר דָּא.

אָמַר הֵהוּא יוֹדָאי, הָא דְאִמְרִיתוּ דְקוּדְשָׁא בְּרִין הוּא קָטַל בְּמַצְרִים, כָּל אֵינוֹן עָאנִי, כָּל אֵינוֹן בְּעִירֵי. תְּלַת מוֹתְנֵי הוּוּ בְּבַעֲרֵי. חַד, דְּבַר. וְחַד, אֵינוֹן דְּקָטִיל בְּרַד. וְחַד, אֵינוֹן בּוֹכְרֵי דְבַעֲרֵי.

וּמָה הָוָה מוֹתְנָא דִּילְהוֹן. אֲלֵא, הָא, כְּתִיב בְּקַדְמִיתָא, (שְׁמוֹת ט') הִנֵּה יָד יְי' הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, אֲמַאי בְּכֻלְהוּ לָא כְּתִיב יָד יְי'. אֲלֵא, הֲכָא (נ"א לֹא כְּתִיב יָד אֱלֹהִים אֲלֵא יָד יי') (ס"א אֵל יְד ה') אֵיהוּ יָדָא בְּחַמְשָׁה אֲצַבְעָאן. דְּהָא בְּקַדְמִיתָא כְּתִיב, אֲצַבַּע אֱלֹהִים הִיא. וְהֲכָא כְּלָהוּ חֲמֵשׁ אֲצַבְעָאן, וְכָל אֲצַבְעָא וְאֲצַבְעָא, קָטַל זֵינָא חָדָא. וְחַמְשָׁה זֵינִין הוּוּ, דְכְּתִיב, בְּסוּסִים, בְּחֲמֹרִים, בְּגַמְלִים, בְּבָקָר, וּבְצֹאֵן. הָא חַמְשָׁה זֵינִין, לְחַמְשָׁה אֲצַבְעָאן, דְאִקְרוּן יָד. בְּגִינֵי כַּךְ, הִנֵּה יָד יְי' הוֹיָה וְגו' דְּבַר כְּבִד מְאֹד. דִּהוּוּ מִתִּים מְגַרְמִייהוּ, וְאֲשַׁתְּכַחוּ מִתִּים.

בְּתַר דְּלֹא אֶהְדְּרוּ מַצְרָאֵי, אֵינוֹן אֲתוּוֹן מִמֶּשׁ, אֶהְדְּרוּ וְקָטְלוּ כָּל אֵינוֹן דְאֲשַׁתְּאָרוּ. וְדָבַר, אֶהְדְּר בְּרַד. מָה בֵּין הָאֵי לְהָאֵי. אֲלֵא דָא בְּנִיחוּתָא, וְדָא בְּתַקִּיפוּ דְרוּגְזָא. וְתִרִין אֲלִין, הוּוּ בְּאַתְר חַד, בְּחַמְשׁ אֲצַבְעָאן. הָא חֲזִי, דְּבַר אֲתוּוֹן דִּהוּוּ בְּנִיחוּתָא, מוֹתְנָא בְּנִיחָא, דִּהוּוּ מִתִּין מְגַרְמִייהוּ. בְּרַד, דְאֲתַהְדְּרוּ אֲתוּוֹן בְּתַקוּף רוּגְזָא, וְקָטַל כְּלָא.

יָתְבוּ בַהֲהוּא חֶקֶל, חָמוּ עָאֲנִי דְאֲתִיֵּין לְאֲתֵר
 חַד, וּמִתִּין תַּמָּן, קָם הֵהוּא יוֹדְאֵי לְגַבֵּי הֵהוּא
 אֲתֵר, וְחָמָא תְרִין קִטְפִירִי, דְמִלְיִין אַקוּסְטָרָא.
 פִּתַח וְאָמַר, כְּתִיב (בְּרַאשִׁית י"ב) וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל
 וְאַבְרָכָךָ וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶךָ וְהִיָּה בְרָכָה, הָאִי
 מְלָה דְרַבֵּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר, וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל,
 לְקַבֵּל לָךְ לָךְ. וְאַבְרָכָךָ, לְקַבֵּל מֵאַרְצָךָ.
 וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶךָ, לְקַבֵּל וּמְמוֹלְדֵתְךָ. וְהִיָּה בְרָכָה,
 לְקַבֵּל וּמִבֵּית אַבִּיךָ. וְדָא לְקַבֵּל דָּא.

רַבֵּי שְׁמַעוֹן אָמַר, רְזָא דְחֻכְמָתָא הַכָּא. וְאֶעֱשֶׂה
 לְגוֹי גְדוֹל, לְקַבֵּל סֵטֵר יְמִינָא. וְאַבְרָכָךָ,
 לְקַבֵּל סֵטֵר שְׂמָאלָא. וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶךָ, לְקַבֵּל
 סֵטֵר אֲמֻצְעֵיתָא. וְהִיָּה בְרָכָה, לְקַבֵּל סֵטֵר
 אֲרַעָא דִּישְׂרָאֵל. וְכֹלָא רְזָא דְרִתִּיכָא קִדְיִשָּׁא.
 תָּא חֲזִי, בְּאַתְעָרוּתָא דְלִתְתָא, אֲתַעַר לְעִילָא.
 וְעַד לָא יִתְעַר לִתְתָא, לָא יִתְעַר לְעִילָא,
 לְאַשְׂרָאָה עָלֶיהָ. מַה כְּתִיב בְּאַבְרָהָם, (בְּרַאשִׁית י"א)
 וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים. וַיֵּצְאוּ אֹתָם, וַיֵּצְאוּ
 אֶתּוֹ מִיְבֵעֵי לִיָּה. דְּהָא כְּתִיב וַיִּקַּח תְּרַח אֶת
 אַבְרָם בְּנוֹ (וְאֵת לוּט בְּנוֹ הַרְוֹ) וְגוֹ'. מַהוּ וַיֵּצְאוּ אֹתָם.
 אֵלָא, תְּרַח וְלוּט נִפְקוּ עִם אַבְרָהָם וּשְׂרָה,
 דְּכִיּוֹן דְּאַשְׁתִּיזִיב אַבְרָהָם מִן נוּרָא, אֲתַהֲדֵר
 תְּרַח לְמַעַבְדֵּי רַעוּתִיהָ. וּבְגִין (דף ג"ב ע"א) פֶּה,
 וַיֵּצְאוּ אֹתָם. פִּיּוֹן דְּאֵינּוֹן אֲתַעָרוּ בְּקַדְמִיתָא,
 אָמַר לִיָּה קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לָךְ לָךְ.

רַבֵּי שְׁמַעוֹן אָמַר, לָךְ לָךְ. לְתַקוּנָךְ לְגַרְמָךְ.
 מֵאַרְצָךְ, מֵהֵהוּא סֵטֵרָא דִישׁוּבָא דְאֲתָת
 תְּקִיל, דְּאֲתִילִידַת בֵּיהּ. וּמְמוֹלְדֵתְךָ, מֵהֵהוּא
 תּוֹלְדָה דִילָךְ. וּמִבֵּית אַבִּיךָ, דְּאֲתָת אֲשַׁנַּח
 בְּשַׂרְשָׁא דְלַהוּן. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ,
 תַּמָּן אֲתַגְלִי לָךְ, מַה דְּאֲתָת בְּעִי, הֵהוּא חִילָא
 דְּמִמְנָא עָלָה, דְּאִיהוּ עֲמִיק וְסִתִּים. מִיָּד,
 וַיִּלָּךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יי'. וְאַנָּן קָא

לְשִׁבוּ בְּאוֹתוֹ שְׂדֵה, רָאוּ צִאֵן
 שְׂבָאִים לְמָקוּם אֶחָד וּמִתִּים שָׁם.
 קָם אוֹתוֹ יְהוּדֵי לְאוֹתוֹ מָקוּם,
 וְרָאָה שְׁנֵי נַאדוֹת מְלֵאִים אָרֶס.
 פִּתַח וְאָמַר, כְּתוּב וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי
 גְדוֹל וְאַבְרָכָךָ וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶךָ וְהִיָּה
 בְּרָכָה. דְּבַר זֶה שֶׁל רַבֵּי אֶלְעָזָר
 שְׂאָמַר (בְּרַאשִׁית י"ב) וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי
 גְדוֹל - כְּנִגְדֵי לָךְ לָךְ. וְאַבְרָכָךָ -
 כְּנִגְדֵי מֵאַרְצָךְ. וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶךָ -
 כְּנִגְדֵי וּמְמוֹלְדֵתְךָ. וְהִיָּה בְרָכָה -
 כְּנִגְדֵי וּמִבֵּית אַבִּיךָ, וְזֶה כְּנִגְדֵי זֶה.
 רַבֵּי שְׁמַעוֹן אָמַר, סוּד הַחֻכְמָה יֵשׁ
 כְּפֶאֱן. וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל - כְּנִגְדֵי צַד
 יְמִין. וְאַבְרָכָךָ - כְּנִגְדֵי צַד שְׂמָאל.
 וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶךָ - כְּנִגְדֵי צַד הָאֲמֻצְעָ.
 וְהִיָּה בְרָכָה - כְּנִגְדֵי צַד אֲרָץ
 יִשְׂרָאֵל, וְהַכֵּל סוּד הַמְּרֻכְבָּה
 הַקְּדוּשָׁה.

בֵּא רָאָה, בַּהֲתַעוּרְרוֹת שְׁלֵמְטָה
 מִתְעוּרֵר לְמַעְלָה, וְעַד שְׁלֵא
 מִתְעוּרֵר לְמַטָּה לֹא מִתְעוּרֵר
 לְמַעְלָה לְשֵׁרוֹת עָלָיו. מַה כְּתוּב
 בְּאַבְרָהָם? וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר
 כַּשְׂדִּים. וַיֵּצְאוּ אֹתָם - וַיֵּצְאוּ אֹתוֹ
 הִיָּה צְרִיךְ (לְכַתּוּב!) שְׁהִירִי כְּתוּב
 וַיִּקַּח תְּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֵת לוּט
 בְּנוֹ הַרְוֹ וְגוֹ'. מַהוּ וַיֵּצְאוּ אֹתָם? אֵלָא,
 תְּרַח וְלוּט יֵצְאוּ עִם אַבְרָהָם
 וּשְׂרָה, שְׁכִיּוֹן שְׁנַצּוּל אַבְרָהָם מִן
 הָאֵשׁ, חֲזוֹר תְּרַח לְעִשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ,
 וְלָכֵן וַיֵּצְאוּ אֹתָם. פִּיּוֹן שְׁהִים
 הַתְּעוּרְרוֹ תַחְלָה, אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לָךְ לָךְ.

רַבֵּי שְׁמַעוֹן אָמַר, לָךְ לָךְ -
 לְתַקוּנָךְ, לְעֲצֻמָּךְ. מֵאַרְצָךְ -
 מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַיְשׁוּב שְׂאֲתָה
 שׁוֹקֵל, שְׁנוֹלְדַת בּוֹ. וּמְמוֹלְדֵתְךָ -
 מֵאוֹתוֹ תּוֹלְדָה שְׁלָךְ. וּמִבֵּית אַבִּיךָ
 - שְׁהִירִי הַשְּׂגִיט בְּשַׂרְשָׁא שְׁלָהֶם. אֶל
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ - שְׁם אֲגַלָּה לָךְ
 מַה שְׂאֲתָה מְבַקֵּשׁ. אוֹתוֹ כַּחַ
 שְׂמִמְנָה עָלֶיהָ, שֶׁהוּא עֲמִק
 וְסִתִּים, מִיָּד - וַיִּלָּךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר

דָּבַר אֵלָיו ה'. וְאָנוּ רְצִינוּ לְלַכֵּת
מִכָּאן לְדַעַת סוּד הַחֻקָּה.

(פֶּתַח רַבִּי אֲבָא וְאָמַר (צַפְנִיָּה ג') כִּי אִזְ אֶהְפּוּךְ אֶל
עַמִּים שְׁפָה בְרוּרָה לְקִרְאֵי כְּלָם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ
שְׂכָם אַחֵר. וְכַתּוּב (זְכַרְיָה י"ד) וְהָיָה ה' לְמִלְךָ וְגו'. בְּיוֹם
בָּיִם הַהוּא יְהִיָּה ה' אַחֵר וְשִׁמּוֹ אַחֵר).

רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲזִיָּא הָיוּ הוֹלְכִים
בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲזִיָּא,
לְמָה אַתָּה שׁוֹתֵק, הֲרֵי הִדְרִיף לֹא
מִתְקַנֵּת אֲלֵא רַק בְּדַבְרֵי תוֹרָה?
וְאָנַח רַבִּי חֲזִיָּא וּבְכָה. (אָמַר לוֹ, מַהֲיִי
אָמַר לוֹ, אוֹי וְכוּ') פֶּתַח וְאָמַר (בְּרַאשִׁית י"א)
וַתְּהִי שָׂרֵי עֶקְרָה אֵין לָהּ וְלָד. אוֹי
עַל זֶה! אוֹי עַל אוֹתוֹ זִמָּן
שֶׁהוֹלִידָה הִגֵּר אֶת יִשְׁמַעְעָל.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, לְמָה? וְהֲרֵי
הוֹלִידָה אַחֵר כֶּף, וְהִזְיָה לָהּ בֵּן גִּזְע
קְדוּשָׁה? אָמַר לוֹ, אַתָּה רוֹאֵה וְאֲנִי
רוֹאֵה. וְכִף שְׁמַעְעִי מִפִּי רַבִּי
שְׁמַעוֹן דְּבַר, וּבְכִיתִי. וְסִ"א אָמַר לוֹ מַה
הִיא אָמַר לוֹ וְיִי וְכוּ' אוֹי עַל אוֹתוֹ הַזִּמָּן
שֶׁבְגָלַל שְׁשָׂרָה הַתַּעֲכָבָה, כְּתוּב
(בְּרַאשִׁית ט"ז) וַתֹּאמֶר שָׂרֵי אֶל אַבְרָם
וְגו'. בֹּא נָא אֶל שְׁפַחְתִּי וְגו'. וְעַל
זֶה עֲמֵדָה הַשְּׁעָה לְהִגֵּר לְרִשְׁתָּ אֶת
שָׂרָה גְבוּרָתָהּ, וְהִזְיָה לָהּ בֵּן
מֵאֲבָרָהּ.

וְאֲבָרָהּ אָמַר, לוֹ יִשְׁמַעְעָל יַחֲיָה
לְפָנֶיךָ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִקְדוּשָׁה בְרוּף
הוּא הִזְיָה מִבֶּשֶׂר לוֹ עַל יִצְחָק,
נִדְבַק אֲבָרָהּ בְּיִשְׁמַעְעָל, עַד
שֶׁהִקְדוּשָׁה בְרוּף הוּא הָשִׁיב לוֹ,
וְלִישְׁמַעְעָל שְׁמַעְעִיךָ וְגו'. אַחֵר
כֶּף נִמּוֹל וְנִכְנַס לְבְרִית הַקְּדוּשָׁה, עַד
שֶׁשָּׂרָם יֵצֵא יִצְחָק לְעוֹלָם.

וְבֹא רֵאָה, אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִים עָמַד
אוֹתוֹ מְמַנֵּה שֶׁל בְּנֵי יִשְׁמַעְעָל
וּבְקֵשׁ לְפָנֶי הַקְּדוּשָׁה בְרוּף הוּא.
אָמַר לוֹ, מִי שֶׁנִּמּוֹל יֵשׁ לוֹ חֵלֶק
בְּשִׂמְךָ? אָמַר לוֹ, כֵּן. אָמַר לוֹ,
וְהֲרֵי יִשְׁמַעְעָל נִמּוֹל, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא
שֶׁנִּמּוֹל בֵּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה אִזְ לְמָה אֵין
לוֹ חֵלֶק בְּךָ כִּמוֹ יִצְחָק? אָמַר לוֹ,
זֶה נִמּוֹל כְּרֵאוֹי וְכַתְּקוֹנּוֹ, וְזֶה לֹא

בְּעֵינֵינוּ לְמַהֲךָ מִהֲכָא לְמַנְדַּע רְזָא דְחֻקְמָתָא (חֲסֵר).

(פֶּתַח רַבִּי אֲבָא וְאָמַר (צַפְנִיָּה ג') כִּי אִזְ אֶהְפּוּךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְרוּרָה לְקִרְאֵי
כְּלָם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שְׂכָם אַחֵר. וְכַתּוּב (זְכַרְיָה י"ד) וְהָיָה ה' לְמִלְךָ וְגו'. בְּיוֹם
הַהוּא יְהִיָּה ה' אַחֵר וְשִׁמּוֹ אַחֵר).

רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי חֲזִיָּא הָיוּ אֲזִלֵּי בְּאוֹרְחָא. אָמַר
רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי חֲזִיָּא, אָמַאי אַתָּ שְׁתִּיק, הָא
אוֹרְחָא לֹא אַתְתַּקֵּן, אֲלֵא בְּמִלֵּי דְאוֹרֵייתָא.
אַתְנַגִּיד רַבִּי חֲזִיָּא, וּבְכָה, פֶּתַח וְאָמַר, (בְּרַאשִׁית י"א)
וַתְּהִי שָׂרֵי עֶקְרָה אֵין לָהּ וְלָד וְוִי עַל דָּא, וְוִי
עַל הַהוּא זִמָּנָא דְאוֹלִידָתָהּ הִגֵּר לְיִשְׁמַעְעָל.

אָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי, אָמַאי. וְהָא אוֹלִידָתָהּ
לְבִתָּךְ, וְהָיָה לָהּ בְּרָא גִזְעָא קְדִישָׁא.
אָמַר לִיה, אַתָּ חֲמִי, וְאָנָּא חֲמִינָא, וְהֲכִי
שְׁמַעְעָנָא מִפּוּמוֹי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְלָה, וּבְכִינָא
(כ"א אָמַר לִיה מַאי הִיא אָמַר לִיה וְוִי וְכוּ') וְוִי עַל הַהוּא זִמָּנָא,
דְּבִגִין דְשָׂרָה אַתְעַכְבַּת, כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית ט"ז)
וַתֹּאמֶר שָׂרֵי אֶל אַבְרָם וְגו'. בֹּא נָא אֶל שְׁפַחְתִּי
וְגו'. וְעַל דָּא, קִיִּימָא שְׁעַתָּא לְהִגֵּר, לְמִירַת
לְשָׂרָה גְבוּרָתָהּ, וְהָיָה לָהּ בְּרָא מֵאֲבָרָהּ.

וְאֲבָרָהּ אָמַר, (בְּרַאשִׁית י"ז) לוֹ יִשְׁמַעְעָל יַחֲיָה
לְפָנֶיךָ, וְאַף עַל גַּב דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ
הוּא הָיָה מִבֶּשֶׂר לִיה עַל יִצְחָק, אַתְדַּבֵּק
אַבְרָהָם בְּיִשְׁמַעְעָל, עַד דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא
אַתִּיב לִיה, (בְּרַאשִׁית י"ז) וְלִישְׁמַעְעָל שְׁמַעְעִיךָ וְגו'.
לְבִתָּךְ אַתְגַּזֵּר, וְעָאֵל בְּקִיִּימָא קְדִישָׁא, עַד לֹא
יִפּוּק יִצְחָק לְעָלְמָא.

וְהָא חֲזִי, אַרְבַּע מָאָה שָׁנִין, קִיִּימָא הַהוּא
מְמַנָּא דְבְנֵי יִשְׁמַעְעָל, וּבְעָא קְמִי קְדִישָׁא
בְרִיךְ הוּא, אָמַר לִיה, מָאן דְאַתְגַּזֵּר אֵית לִיה
חוּלְקָא בְשִׂמְךָ. אָמַר לִיה אֵין. אָמַר לִיה וְהָא
יִשְׁמַעְעָל דְאַתְגַּזֵּר, (וְלֹא עוֹד אֲלֵא דְאַתְגַּזֵּר בְּרַ תְּלִיסַר שָׁנִין)
אָמַאי לִית לִיה חוּלְקָא בְךָ כִּמוֹ יִצְחָק. אָמַר

כף. ולא עוד, אלא שאלה נדבקים בי כראוי לשמונה ימים, ואלה רחוקים ממני עד כמה ימים. אמר לו, ועם כל זה, פיון שנמול, לא יהיה לו שכר טוב בשביל זה?

אוי על אותו זמן שנולד ישמעאל בעולם ונמול, מה עשה הקדוש ברוך הוא? הרחיק את בני ישמעאל מן הדבקות העליונה, ונתן להם חלק למטה בארץ הקדושה בשביל אותה המילה שבהם.

ועתידים בני ישמעאל לשלט בארץ הקדושה כשהיא ריקה מהכל זמן רב, כמו שהמילה שלהם ריקה בלי שלמות, והם יעכבו את בני ישראל לשוב למקומם, עד שישתלם אותה זכות של בני ישמעאל.

ועתידים בני ישמעאל לעורר קרבות חזקים בעולם ולהתפנסות בני אדם עליהם, ויעוררו בהם קרב, אחד על היס, ואחד על היבשה, ואחד סמוך לירושלים, וישלטו אלה באלה, וארץ הקדושה לא תמסר לבני אדם.

באותו זמן יתעורר עם אחד מסוף העולם על רומי הרשעה, ויערף בה קרב שלשה חדשים, ויתפנסו שם עמים, ויפלו בידיהם, עד שיתפנסו כל בני אדם עליה מסופי כל העולם, ואז יתעורר עליהם הקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב (ישעיה ל"ד) כי יבח לה' בבצרה וגו'. אחר זה מה כתוב? לאחז בכנפות הארץ וגו'. ויכלה את בני ישמעאל ממנה, וישבר כל החילות-פחות שלמעלה, ולא ישאר פח למעלה על העם של העולם, אלא פח ישראל לבדו, זהו שכתוב (תהלים ככא) ה' צלף על יד מינה.

ליה, דא אתגזר כדקא יאות וכתיקוננו, ודא לאו הכי. ולא עוד, אלא דאלין מתדבקין בי כדקא יאות, לתמניא יומין ואלין רחיקין מני עד כמה ימים. אמר ליה, ועם כל דא, פיון דאתגזר לא יהא ליה אגר טב בגיניה.

ווי על ההוא זמנא, דאתיליד ישמעאל בעלמא, ואתגזר. מה עבד קדשא בריך הוא, ארחיק להו לבני ישמעאל, מדבקותא דלעילא, ויהב להו חולקא לתתא בארעא קדישא, בגין ההוא גזירו דבהון.

וזמינן בני ישמעאל, למשלט בארעא קדישא, כד איהי ריקנא מפלא, זמנא סגי, כמה דגזירו דלהון בריקנא בלא שלימו. ואינון יעכבון להון לבני ישראל לאתבא לדוכתייהו, עד דאשתלים ההוא זכותא דבני ישמעאל.

וזמינן בני ישמעאל, לאתערא קרבין תקיפין בעלמא, ולא תפנשא בני אדום עלייהו, ויתערוך קרבא בהו, חד על ימא, וחד על יבשתא וחד סמוך לירושלים, וישלטון אלין באלין, וארעא קדישא לא יתמסר לבני אדום.

בההוא זמנא, יתער עמא חד מסייפי עלמא, על רומי חייבא, ויגח בה קרבא תלת ירחין, ויתפנשון תמן עממיא, ויפלון בידייהו, עד דיתפנשון כל בני אדום עלה, מפל סייפי עלמא. וכדין יתער קדשא בריך הוא עלייהו, הדא הוא דכתיב, (ישעיה ל"ד) כי יבח ליי' בבצרה וגו'. ולבתר דא מה כתיב, לאחוז בכנפות הארץ וגו' וישצי לבני ישמעאל מינה, ויתבר כל חילין דלעילא ולא ישתאר חילא לעילא על עמא דעלמא, אלא חילא דישראל בלחודוי. הדא הוא דכתיב, (תהלים קכ"א) יי' צלף על יד מינה.

משום שהשם הקדוש בְּיָמִין, ותורה בְּיָמִין, ועל זה בְּיָמִין תְּלוֹי הכל, וְשָׁנֵנוּ שְׁצַרְיָךְ לִזְקָף אֶת הַיָּמִין עַל הַשְּׂמָאל, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּהָ, שְׁכַתוֹב מִימֵינוּ אֵשׁ דֵּת לְמוֹ. וּבְזָמֵן שֵׁיבָא, (תהלים ס) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְנִי. וּבְאֹתוֹ זְמַן פְּתוּב, כִּי אֶז אֶהֱפֹךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְרוּרָה לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שְׁכָם אֶחָד. וְכַתוּב בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פְּרֻשֶׁת בֵּא

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בֵּא אֶל פְּרָעָה כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים פט) אֲשֶׁרִי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאוֹר פְּנִיךָ יִהְלְכוּן. כְּמָה צְרִיכִים בְּנֵי אָדָם לְלַכֵּת בְּדַרְכֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִשְׁמֹר מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּדֵי שִׁיזְכּוּ בָּהּ לְעוֹלָם הַבָּא, וְלִהְצִיל אוֹתָם מִכָּל הַקְּטֻרוּגִים שְׁלֹמְעֵלָה וּמִטָּה, מִשׁוּם שֶׁהָרִי כְּמוֹ שְׁנַמְצָאִים מְקַטְרְגִים בְּעוֹלָם לְמִטָּה, כִּף גַּם נִמְצָאִים מְקַטְרְגִים לְמַעְלָה שְׁעוֹמְדִים עַל בְּנֵי אָדָם.

אוֹתָם שְׁעוֹשִׂים מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל בִּירְאֵת אֲדוֹנָם, כְּמָה סְנַגּוּרִים שְׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה, כְּמוֹ שְׁנֹאמַר (איוב 5) אִם יֵשׁ עָלָיו מְלֶאֶךְ מְלִיץ אֶחָד מִנִּי אֶלְף וְגו'. וְכַתוּב וַיַּחֲנֵנוּ וַיֹּאמֶר פְּדַעְהוּ מִרְדַּת שַׁחַת מִצְאֹתֵי כִפֹּר. מִשׁוּם כִּף אֲשֶׁרִי מִי שְׁשׁוֹמֵר מִצְוֹת הַתּוֹרָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי חֲיִיא, אִם כִּף, לְמָה צְרִיךְ פְּאֵן מְלֶאֶךְ שִׁיְהִי סְנַגּוּר עַל הָאָדָם, וְהָרִי פְתוּב (משלי ג) כִּי ה' יִהְיֶה בְּכִסְלֶךְ וְשִׁמְרֵךְ וְגִלְף מְלֶכֶד, וְכַתוּב (תהלים קכא) ה' יִשְׁמְרֶךְ מִכָּל רָע. שְׁהָרִי רוּאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

מִכָּל רָע. דְּהָא חֲמֵי קְדָשָׁא

בְּגִין דְּשִׁמָּא קְדִישָׁא בְיָמֵינָא, וְאוֹרֵייתָא בְיָמֵינָא, וְעַל דָּא בְיָמֵינָא תְּלוֹיָא כְּלָא וְתַנְיָנָן, דְּבַעֲי לְזַקְפָּא יְמֵינָא עַל שְׂמָאלָא, כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ. דְּכַתִּיב, (דברים ל"ג) מִימֵינוּ אֵשׁ דֵּת לְמוֹ. וּבְזָמֵן דְּאָתִי, (תהלים ס) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְנִי. וּבַהֲהוּא זְמַן אֶחָד, (צפניה ג) כִּי אֶז אֶהֱפֹךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְרוּרָה לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם יְיָ לְעַבְדוֹ שְׁכָם אֶחָד. וְכַתִּיב, (זכריה י"ד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד. בְּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן: (דף ל"ב ע"ב).

פְּרֻשֶׁת בֵּא

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה בֵּא אֶל פְּרָעָה כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ וְגו'. (שמות י') רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים פ"ט) אֲשֶׁרִי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יְיָ בְּאוֹר פְּנִיךָ יִהְלְכוּן. כְּמָה אֲצַטְרִיכוּ בְּנֵי נָשָׂא, לְמַהֲךָ בְּאַרְחֵי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְלְמַטְר פְּקוּדֵי אוֹרֵייתָא, בְּגִין דִּיזְכּוּן בָּהּ לְעֵלְמָא דְאָתִי, וְלִשְׁזַבָּא לֹוֹן מִכָּל קְטֻרוּגִין דְּלְעִילָא וְתַתָּא. בְּגִין, דְּהָא כְּמָה דְּאֲשַׁתְּכַחוּ מְקַטְרְגִין בְּעֵלְמָא לְתַתָּא, הֲכִי נְמִי אֲשַׁתְּכַחוּ מְקַטְרְגִין לְעִילָא דְקִיִּימִי עַלְיָהּוּ דְבְנֵי נָשָׂא. אֵינּוֹן דְּעַבְדִּין פְּקוּדֵי אוֹרֵייתָא, וְאֶזְלִי בְּאוֹרַח מִיִּשְׂרָאֵל, בְּדַחְלָא דְמֵאֲרִיָּהוֹן, כְּמָה אֵינּוֹן סְנַיְגּוּרִין דְּקִיִּימִין עַלְיָהּוּ לְעִילָא, כְּמָה דְּאָתָּא אָמַר (איוב ל"ג) אִם יֵשׁ עָלָיו מְלֶאֶךְ מְלִיץ אֶחָד מִנִּי אֶלְף וְגו'. וְכַתִּיב וַיַּחֲנֵנוּ וַיֹּאמֶר פְּדַעְהוּ מִרְדַּת שַׁחַת מִצְאֹתֵי כִפֹּר. בְּגִין כִּף, זַכָּאָה אִיהוּ מָאן דְּנָטִיר פְּקוּדֵי אוֹרֵייתָא.

אָמַר לִיה רַבִּי חֲיִיא, אִי הֲכִי, אָמַאי אֲצַטְרִיךְ הָכָא מְלֶאֶךְ דְּלִיְהוּי סְנַיְגּוּרָא עַלְיָהּ דְּבַר נָשׁ וְהָא כְּתִיב (משלי ג) כִּי יְיָ יִהְיֶה בְּכִסְלֶךְ וְשִׁמְרֵךְ וְגִלְף מְלֶכֶד, וְכַתִּיב (תהלים קכ"א) יְיָ יִשְׁמְרֶךְ

כָּל מֵה שְׁאָדָם עוֹשֶׂה בְּעוֹלָם, הֵן לטוֹב וְהֵן לרָע. וְכֵן הוּא אוֹמֵר, (ירמיה ב'ג) אִם יִסְתַּר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל כִּף הוּא וְדָאִי, אֲבָל הָרִי כְתוּב (איוב ב') וְגַע אֶל עֲצָמוֹ וְאֶל בְּשָׂרוֹ. וְכַתוּב וּתְסִיתָנִי כּוּ לְבַלְעוּ חֲנָם. לְהִרְאוֹת שְׁהָרִי רְשׁוֹת נִמְסְרָה לְצַד הָאֲחֵר לְקַטְרֵג (וְהִרְשׁוֹת נִמְסְרָה) עַל דְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם (לְמִי שֶׁלֹּא הִצְטַרְחָה) וְלִהְיוֹת בְּיָדוֹ, וְכֵל הַדְּרָכִים הִלְלוּ טְמוּנִים לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵינָךְ פְּדָאִי לְלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם, מְשׁוּם שְׂאֵלוֹ הַנְּהַגוֹת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין בְּנֵי אָדָם וְשָׂאִים לְדַקְדָּק אַחֲרֵיהֶם, פֶּרַט לְאוֹתָם צְדִיקֵי אֲמַת שְׂיֻדְעִים אֵת סוּדוֹת הַתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ שֶׁל הַחֻקִּים לְדַעַת אוֹתָם דְּבָרִים נִסְתָּרִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, (שם א') וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּבְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה' וַיִּבּוֹא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. וַיְהִי הַיּוֹם - זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹמֵד לְדוֹן אֵת הָעוֹלָם, כְּמוֹ זֶה, וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּבְאָ שָׁמָּה. אוֹתוֹ יוֹם הַיּוֹם יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

וַיִּבְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים - אֵלוֹ מַמְנִים גְּדוֹלִים שְׁלוּחִים בְּעוֹלָם, לְהַשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂי בְנֵי הָאָדָם. לְהִתְיַצֵּב עַל ה' - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים ב' א') וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עִמָּד עָלָיו מִימֵינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ. אֲבָל לְהִתְיַצֵּב עַל ה', בְּפִסּוּק זֶה מְצָאנוּ אֶהְבַּת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל, מְשׁוּם שֶׁהַשְׁלוּחִים הִלְלוּ, שְׁמֵמִים לְהַשְׁגִּיחַ עַל מַעֲשֵׂי בְנֵי הָאָדָם, הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים וְלוֹקְחִים אֵת כָּל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים, וּבִיּוֹם שְׂבָא הַדִּין לְעַמֵּד לְדוֹן הָעוֹלָם, נַעֲשִׂים קַטְגוֹרִים לְעַמֵּד עַל בְּנֵי אָדָם. וּבֵא רְאֵה, מִכָּל הָעַמִּים שֶׁבְּעוֹלָם לֹא

בְּרִיךְ הוּא, כָּל מֵה דְבַר נֶשׁ עֶבֶיד בְּעַלְמָא, הֵן טַב הֵן בִּישׁ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר, (ירמיה כ"ג) אִם יִסְתַּר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'.

אָמַר לִיהִ רַבִּי יְהוּדָה, כִּלְאֵ הַכִּי הוּא וְדָאִי. אֲבָל הָא פְתִיב, (איוב ב') וְגַע אֶל עֲצָמוֹ וְאֶל בְּשָׂרוֹ. וְכַתִּיב, (איוב ב') וּתְסִיתָנִי כּוּ לְבַלְעוּ חֲנָם. לְאַחֲזָאָה דְהָא רְשׁוֹ אֲתַמְסֵר לְסַטְרָא אַחֲרָא לְקַטְרֵגָא, (וְרְשׁוֹ אֲתַמְסֵר) עַל מַלְיָן דְּעַלְמָא, (לְמֵאן דְּלֹא אֲצַטְרִיחַ) וְלֹא אֲתַמְסֵרָא בִידוּי. וְכָל אֲלִין אַרְחִין טְמִירִין קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלִית אַנְתָּ פְדָאִי לְמַהֵךְ אַבְתְּרִייהוּ, בְּגִין דְּאִינוּן נְמוּסִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְנֵי נְשָׂא לְאוֹ אִינוּן רְשָׁאִין לְדַקְדָּקָא אַבְתְּרִייהוּ, כִּרְ אִינוּן זְכָאִי קְשׁוּט דִּידְעִין רְזִי אוֹרִייתָא, וְאֲזִלִין בְּאַרְחָא דְחַכְמָתָא לְמַנְדַּע אִינוּן מַלְיָן סְתִימִין דְּאוֹרִייתָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר פְּתַח, (איוב א') וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּבְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל יְיָ וַיִּבּוֹא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. וַיְהִי הַיּוֹם: דָּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאִים לְמִידָן עַלְמָא. כְּגוֹוֹנָא דָא, (מלכים ב' ד') וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּבְאָ שָׁמָּה. הַהוּא יוֹמָא יוֹם טוֹב דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַזֶּה.

וַיִּבְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים, אֲלִין רַבְרַבִּין מְמַנָּן שְׁלִיחֵן בְּעַלְמָא, לְאַשְׁגַּחַא בְּעוֹבְדִין דְּבְנֵי נְשָׂא. לְהִתְיַצֵּב עַל ה': כְּמָה דְאַתָּ אָמַר, (מלכים א' כ"ב) וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימֵינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ. אֲבָל לְהִתְיַצֵּב עַל ה' בְּהָאִי קָרָא אֲשַׁפְחָנָא רְחִימוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלִייהוּ דְיִשְׂרָאֵל. בְּגִין, דְּהֵגִי שְׁלִיחֵן, דְּאִינוּן מְמַנָּן לְאַשְׁגַּחַא עַל עוֹבְדִין דְּבְנֵי נְשָׂא, אֲזִלִין וְשָׂאֲטִין וְנִטְלִין אִינוּן עוֹבְדִין כְּלָהוּ, וּבִיּוֹמָא דְקָאִי דִינָא לְמִיקָם, לְמִידָן עַלְמָא, אֲתַעְבִּידוּ

קַטְיִגוֹרִין לְמִיקָם עַלִייהוּ דְבְנֵי נְשָׂא. וְתָא חֲזִי, מִכָּל עַמִּין דְּעַלְמָא, לֹא

עומדים להשגיח במעשיהם רק על ישראל לבדם, משום שאלה בנים של הקדוש ברוך הוא.

ובש"א נמצאים המעשים של ישראל כראוי, כפיכול אותם שלוחים ממנים, כשרוצים לעמד על אותם מעשים של ישראל, הם עומדים ודאי על ה', שהרי כשישראל עושים מעשים שלא כשרים, כפיכול מתשים כחו של הקדוש ברוך הוא, וכשעושים מעשים כשרים, נותנים פח ותקף לקדוש-ברוך-הוא. ועל זה כתוב (תהלים סח) תנו עז לאלהים. במה? במעשים כשרים, ועל זה באותו יום כל השרים הגדולים הממנים התפנסו על ה'. על ה' ודאי, שהרי כיון שהתפנסו על ישראל, הם התפנסו עליו.

ויבוא גם השטן בתוכם. גם - לרבותו עליהם, שפלים באים להיות קטגורים על ישראל, וזה נוסף עליהם משום שהוא המלשין הגדול מפלים, קטגור מפלים. כיון שרואה הקדוש ברוך הוא שפלים באים לקטרג, מיד - ויאמר ה' אל השטן מאין תבא. וכי לא היה יודע הקדוש ברוך הוא מאיפה היה בא? אלא להביא את המעשה לרצונו. ויאמר ה' אל השטן וגו' ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ. מפאן למדנו שישוב הארץ נמסר לצדדים אחרים, פרט לארץ ישראל לבדה. כיון שאמר משוט בארץ, השגיח הקדוש ברוך הוא שרוצה להיות מלשין על ישראל. מיד - ויאמר ה' אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ.

ראה שעה לתת לו חלק במה שיתעסק, ויפרד מישראל, והרי פשוטה, לרועה שרצה להעביר את צאנו בנהר אחד וכו', מיד התעסק

קיימין לאשגחא בעובדיהון, פר בישראל בלחודייהו, בגין דאלין בנין לקודשא בריך הוא.

וכד לא אשתכחו עובדין דישראל פדקא יאות, כפיכול אינון ממנן שליחן, כד בעאן לקיימא על אינון עובדין דישראל, על ה' ודאי קיימין, דהא כד ישראל עבדין עובדין דלא כשרן, כפיכול מתישין חילא דקודשא בריך הוא. וכד עבדין עובדין דכשרן, יהבין תוקפא וחילא לקודשא בריך הוא. ועל דא כתיב, (תהלים ס"ח) תנו עז לאלהים. במה. כעובדין דכשרן. ועל דא, בההוא יומא, כלהו רברבן ממנן אתפנשו על ה'. על ה' ודאי, דהא כיון דעל ישראל אתפנשו, עליה אתפנשו.

ויבא גם השטן בתוכם, גם, לאסגאה עלייהו, דכלהו אתיין למהוי קטיגורין עלייהו דישראל, (דף ל"ג ע"א) ודא אתוסף עלייהו, בגין דאיהו דילטורא רברבא מפלהו, קטיגורא מפלהו, כיון דחמא קדשא בריך הוא, דכלהו אתיין לקטרגא. מיד ויאמר יי' אל השטן מאין תבא. וכי לא הוה ידע קדשא בריך הוא, מאן הוה אתי. אלא לאייתאה עובדא לרעותיה.

ויאמר יי' אל השטן וגו' ויען השטן את יי' ויאמר משוט בארץ. מפאן אוליפנא, דישובא דארעא אתמסר לסטרין אחרנין, פר ארעא דישראל בלחודהא. כיון דאמר משוט בארץ, אשגח קדשא בריך הוא, דבעי למהוי דלטורא עלייהו דישראל. מיד, (איוב א') ויאמר יי' אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ.

חמא שעתא למיהב ליה חולקא, במה דיתעסק, ויתפרש מנייהו דישראל,

בו אותו שטן ולא קטרג על ישראל. ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב אלהים. אין תמיהה על עבד שרבו עושה לו כל רצונו שיהיה ירא ממנו. הסר ממנו את השגחתך, ותראה אם יפחד ממך אם לא.

בא ראה, בשעת צרה, כשנתן חלק אחד לצד הנה להתעסק בו, נפרד אחר כך מהכל. כמו זה שעיר בראש חדש, שעיר ביום הכפורים, כדי שיתעסק בו ויעזב את ישראל עם מלפס, וכאן הגיע זמן לטל חלק זה מפל זרע אברהם בצד האחר, כמו שנאמר (בראשית כב) הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו וגו'.

ובא ראה, בשעה שאמר משוט בארץ, רצה ממנו לעשות דין בישראל, שהרי דין הנה לו על אברהם לתבע מן הקדוש ברוף הוא, משום שלא נעשה דין ביצחק כשהקרב על גבי המזבח, שהרי לא היה לו להחליף קרבן שמזמן על המזבח באחר, וכן בכל צד שלו כמו שנאמר לא יחליפנו. וכאן עמד יצחק על גבי המזבח ולא השתלם ממנו קרבן ולא נעשה בו דין, ורצה את זה מעם הקדוש ברוף הוא כמו שרצה את דינו של יוסף לכמה דורות מאחר יותר, וכל מה שרצה - רצה בדרך דין.

ומאותו זמן שנצל יצחק והתחלף קרבנו, הזמין לו הקדוש ברוף הוא לאותו מקטרג זה לחלקו, כמו שנאמר הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו. וכאן הגיע לטל חלקו עליו מפל זרעו של אברהם ולא יקרב לצד אחר.

והא אוקמוה, לרעיא דבעא למעבר עאניה בחד נהרא וכו', מיד אתעסק ביה ההוא שטן, ולא קטרג עלייהו דישראל.

ויען השטן את יי ויאמר החנם ירא איוב אלהים. לאו תוהא לעבדא דמאריה עביד ליה כל רעותיה, דיהא דחיל ליה, אעדי אשגחותך מניה, ותחמי אי דחיל לך ואם לאו.

הא חזי, בשעתא דעאקו, פד אתייהב חולקא חדא להאי סטר לאתעסקא ביה, אתפריש לבתר מכלא. כגוונא דא שעיר בראש חדש. שעיר ביומא דכפורי. בגין דאתעסק ביה, ושביק להו לישראל במלכיהון, והכא, מטא זמנא למיטל חולקא דא, מפל זרעא דאברהם, בסטרא אחרא. פמה דאת אמר, (בראשית כ"ב) הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו וגו'.

והא חזי, בשעתא דאמר משוט בארץ, בעא מיניה, למעבד דינא בישראל, דהא דינא הוה ליה על אברהם, למתבע מקודשא בריך הוא. בגין, דלא אתעביד דינא ביצחק, פד אתקריב על גבי מדבחא, דהא לא הוה ליה לאחלפא קרבנא דאזמין על מדבחא, באחרא, (וכן בכל סטרא דליה) פמה דאת אמר, (ויקרא כ"ז) לא יחליפנו. והכא קאים יצחק על גבי מדבחא, ולא אשתלים מניה קרבנא, ולא אתעביד ביה דינא, ובעא דא מעם קדשא בריך הוא, פמה דבעא דיניה דיוסף לכמה דרין. וכל מה דבעא, באורח דינא בעא.

ומההוא זמנא דאשתזיב יצחק, ואתחלף קרבניה, זמין ליה קדשא בריך הוא, לשהוא מקטרגא, האי לחולקיה, פמה דאת אמר הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו. והכא, מטא למיטל חולקיה עליה, מפל זרעיה דאברהם, ולא יקרב בסטרא אחרא.

וְהִכָּה בֶּאֱבָדִין (אצללו). כְּמוֹ שֶׁהוּא
דִין - כִּף נִדוּן. מִשּׁוֹם שְׂאִיב מְקֻרְבֵי
הַעֲצָה שֶׁל פְּרָעָה הִיא, וְכִשְׁעֵמֵד
פְּרָעָה עַל יִשְׂרָאֵל, רָצָה לְהִרְג
אוֹתָם. אָמַר לוֹ, לֹא, אֲלֵא קַח
מְמוֹנֵם וּשְׁלַט עַל גּוֹפֶם בְּעִבּוּדָה
קָשָׁה, וְאַל תִּהְרַג אוֹתָם. אָמַר לוֹ
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, חֲתִיף, בְּאוֹתוֹ דִין
מִמֶּשׁ תִּהְיֶה נִדוּן. מֵה כְּתוּב? (איוב
א) אוֹלָם שְׁלַח נֹא יִדְךָ וְגַע אֶל עֲצָמוֹ
וְאַל בְּשָׂרוֹ וְגו'. בְּמֵה שֶׁהוּא דִין -
כִּף נִדוּן. וְאַף עַל גַּב שְׂבָכֵל הַשָּׂאָר
הִיא יָרָא מִהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בֹּא וּרְאֵה מֵה כְּתוּב, אִף אֵת נִפְשׁוֹ
שָׁמַר. וְנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְשַׁלֵּט עַל
הַבָּשָׂר, מִשּׁוֹם הַסּוּד שְׂכַתוּב (בראשית
א) קִץ כָּל בָּשָׂר בֶּאֱלֵפִי, וּפְרִשׁוּהָ,
בֶּאֱלֵפִי וְדָאִי. וְזֶהוּ קִץ כָּל בָּשָׂר,
וְלֹא רִוּחַ. וְנֹאֲמַר שֶׁהוּא קִץ שְׂבָא
מִצַּד הַחֲשָׁף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח)
קִץ שָׁם לַחֲשָׁף וְלִכְלֵל תְּכָלִית הוּא
חוֹקֵר. וְלִכְלֵל בָּשָׂר, מִשּׁוֹם שֵׁישׁ קִץ
אֲחֵר, וְנִקְרָא קִץ הַיָּמִין, וְזֶהוּ קִץ
אֲחֵר מִצַּד הַשְּׂמָאל שֶׁהוּא חֲשָׁף,
וְלִכְנֵן נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת בְּעֲצָמוֹ וּבְשָׂרוֹ.
וְתִסִּיתְנִי בּוֹ לְבַלְעוֹ. אִם כִּף, לֹא
בְּדִין הִיא, אֲלֵא בְּמֵאֲמַר אוֹתוֹ
מְקַטְרֵג שֶׁהִסִּית אוֹתוֹ וְהִסְטָה אוֹתוֹ,
אֲלֵא הַכֵּל הִיא בְּדִין. וְכִף אָמַר לוֹ
אֱלִיהוּא, (שם לד) פִּי פִעַל אָדָם יִשְׁלָם
לוֹ וּכְאֲרַח אִישׁ יִמְצִיאָנּוּ. וְכִף הִיא
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, כְּמוֹ שֶׁהוּא גָזַר - כִּף
נִגְזַר עָלָיו.

וְזֶה שֶׁאֲמַר וְתִסִּיתְנִי בּוֹ לְבַלְעוֹ חֲנָם.
וְתִסִּיתְנִי לְבַלְעוֹ לֹא כְּתוּב, אֲלֵא
וְתִסִּיתְנִי בּוֹ, בּוֹ עוֹמֵד בְּדַעְתּוֹ,
שֶׁהוּא חָשַׁב שֶׁהָרִי תִסִּיתְנִי, כְּמוֹ
שֶׁאֲמַר וְעַל עֲצַת רְשָׁעִים הוֹפְעֶתָ.
וְאָמַר אִיב, הַתְּפַתִּית עַל דְּבָרֵי אוֹתוֹ מְקַטְרֵג כְּמוֹ
זֶה (תהלים עח) וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיהֶם

וְכִיָּא בְּדִינָא אֲתָא. (ס"א לְנִבְיָה) כְּמֵה דְאִיהוּ דִין,
הִכִּי אֲתַדִּין. בְּגִין דְאִיב מְקֻרְבֵי עֵיטָא
דְּפְרָעָה הָהּ, וְכַד קָם פְּרָעָה עַלִּיהוּ דִישְׂרָאֵל,
בְּעָא לְקַטְלָא לִוְן. אָמַר לִיה לֹא, אֲלֵא טוֹל
מְמוֹנֵהוּן וּשְׁלוּט עַל גּוֹפִיהוּן, בְּפוֹלְחָנָא
קִשְׂיָא, וְלֹא תִקְטוֹל לִוְן. אָמַר לִיה קְדַשָּׁא
בְּרִיף הוּא, חֲתִיף, בְּהֵהוּא דִינָא מִמֶּשׁ, תְּהֵא
דְאִין, מֵה כְּתִיב, (איוב ב') אוֹלָם שְׁלַח נֹא יִדְךָ
וְגַע אֶל עֲצָמוֹ וְאַל בְּשָׂרוֹ וְגו'. בְּמֵה דְאִיהוּ
דִין, בִּיה אֲתַדִּין. וְאַף עַל גַּב דְּבָכֵל שְׂאָר הָהּ
דְחִיל לְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא.

הָא חֲזִי, מֵה כְּתִיב, אִף אֵת נִפְשׁוֹ שְׁמוֹר.
וְאֲתִיְהִיב לִיה רְשׁוֹ, לְמִשְׁלַט עַל בְּשָׂרָא,
בְּגִין רְזָא דְכְּתִיב, (בראשית ו') קִץ כָּל בָּשָׂר בֶּאֱלֵפִי
וְאִיב, בֶּאֱלֵפִי וְאִיב, בֶּאֱלֵפִי וְדָאִי, וְדָא אִיהוּ קִץ
כָּל בָּשָׂר, וְלֹא רִוּחָא. וְאִיתְמַר, דְאִיהוּ קִץ
דְאִתִּי מִסְטָרָא דְחֲשָׁף, כְּמֵה דְאֵת אָמַר, (איוב
כ"ח) קִץ שָׁם לַחֲשָׁף וְלִכְלֵל תְּכָלִית הוּא חוֹקֵר.
וְלִכְלֵל בְּשָׂרָא, בְּגִין דְאִית קִץ אֲחֵרָא, וְאִקְרִי
(דניאל י"ב) קִץ הַיָּמִין, וְדָא אִיהוּ קִץ אֲחֵרָא,
מִסְטָרָא דְשְׂמָאלָא, דְאִיהוּ חֲשָׁף. וְעַל דָּא
אֲתִיְהִיב לִיה רְשׁוֹ בְּעֲצָמוֹ וּבְשָׂרוֹ.

וְתִסִּיתְנִי בּוֹ לְבַלְעוֹ. אִי הִכִּי, לֹא בְּדִינָא הָהּ,
אֲלֵא בְּמִימַר הַהוּא מְקַטְרֵגָא,
דְאִסִּית לִיה, וְאִסְטִי לִיה. אֲלֵא, כְּלֵא בְּדִינָא
הָהּ, וְהִכִּי אָמַר לוֹ אֱלִיהוּא, (איוב ל"ד) פִּי פִעַל
אָדָם יִשְׁלָם לוֹ וּכְאֲרַח אִישׁ יִמְצִיאָנּוּ. וְהִכִּי
הָהּ כְּמֵה דְאֲתַמַּר, כְּמֵה דְאִיהוּ גָזַר, הִכִּי
אֲתַגְזַר עָלָיהּ.

וְהֵא דְאָמַר וְתִסִּיתְנִי בּוֹ לְבַלְעוֹ חֲנָם, וְתִסִּיתְנִי
לְבַלְעוֹ לֹא כְּתִיב, אֲלֵא וְתִסִּיתְנִי בּוֹ, בִּיה
קִימָא בְּדַעְתִּיהּ, דְאִיהוּ חָשִׁיב דְהֵא תִסִּיתְנִי,
עֲצַת רְשָׁעִים הוֹפְעֶתָ. (אָמַר אִיב אֲתַפְתִּית עַל מִימַר דְהֵהוּא מְקַטְרֵגָא) כְּגוֹנָא דָא, (תהלים ע"ה)

וּבְלִשׁוֹנָם יִכְזְבוּ לוֹ. וַיִּפְתּוּהוּ וַיִּכְזְבוּ לוֹ לֹא כְתוּב, אֲלֵא וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיָּהֶם. בְּפִיָּהֶם עוֹמֵד הַדָּבָר הַזֶּה, שְׁהָרִי הַתַּפְתָּה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַכֹּל הוּא יָפָה, אָבֵל כֶּף לְמִדְנֹו, שְׁשִׁנִּינֹו, עוֹלָה וּמִסְטִין. וְכִי הוּא יָכוֹל לְהִסְטִין? כֵּן, שְׁהָרִי הוּא מִלֶּךְ זֶקֶן וְכִסִּיל, שְׁפִתוֹב (קֹהֶלֶת ד) טוֹב יֵלֵד מִסְפֵּן וְחִכָּם מִמֶּלֶךְ זֶקֶן וְכִסִּיל. וְעַל זֶה יָכוֹל לְהִסְטִין לְאֹדָם. מַה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁהוּא נֹאֲמֵן עַל מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם.

בֵּא רָאָה, זֶה בְּדִין הַיְחִיד, אָבֵל בְּדִין הָעוֹלָם כְּתוּב (בְּרֵאשִׁית י"א) וַיֵּרֵד ה' לְרֵאוֹת. אֲרֻדָּה נָא וְאֲרָאָה. שְׁלֵא נִתְּנָה הָאֲמוּנָה אֲלֵא בְּיָדוֹ לְבָדוֹ, שְׁהָרִי לֹא רָצָה לְאֵבֵד אֶת הָעוֹלָם עַל מַאֲמַר אוֹתוֹ מִקְטָרֵג שְׁתִּשְׁוֹקְתוֹ תְּמִיד לְהַשְׁמִיד. מִנֵּין לָנוּ? שְׁפִתוֹב (אִיּוֹב כ"ח) קֵץ שָׁם לַחֲשׂוֹף וְלִכְל תְּכַלִּית הוּא חוֹקֵר. לְהַשְׁמִיד הַכֹּל הוּא חוֹקֵר. וְזֶהוּ קֵץ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנָי, וְדָא כְּדֵי לְהַשְׁמִיד.

וְכֵא רָאָה, וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה', כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר. וְאוֹתוֹ יוֹם עוֹמְדִים שְׁנֵי צְדָדִים כְּנֻגְדֵי בְנֵי הָעוֹלָם. כָּל אוֹתָם שְׁבָאִים לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּתִשׁוּבָה וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים, הֵם זוֹכִים לְהִיּוֹת כְּתוּבִים אֲצֵל אוֹתוֹ צַד שֶׁהוּא חַיִּים, וּמוֹצִיא תוֹצְאוֹת חַיִּים. וּמִי שֶׁהוּא מְצַדוֹ, נִכְתָּב לְחַיִּים. וְכֹל אוֹתָם שְׁבָאִים בְּמַעֲשֵׂים רָעִים לְאוֹתוֹ צַד, הֵם נִכְתָּבִים לְאוֹתוֹ צַד אַחַר שֶׁהוּא מוֹת, וְנִקְרָא מוֹת, וְכוּ שׁוֹרָה הַמּוֹת.

וְכֵאֵתוֹ יוֹם עוֹמְדִים שְׁנֵי הַצְּדָדִים הִלְלוּ - חַיִּים וּמוֹת. יֵשׁ מִי שְׁנִכְתָּב לְצַד הַחַיִּים, וַיֵּשׁ מִי שְׁנִכְתָּב לְצַד הַמּוֹת. וְלִפְעָמִים שֶׁהָעוֹלָם שְׂרוּי בְּאֲמָצָע. אִם עוֹמֵד צְדִיק אֶחָד

וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיָּהֶם וּבְלִשׁוֹנָם יִכְזְבוּ לוֹ. וַיִּפְתּוּהוּ וַיִּכְזְבוּ לוֹ. לֹא כְתוּב, אֲלֵא וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיָּהֶם. בְּפִיָּהֶם קְיָיְמָא מְלָה דָא דְהָא אֲתַפְתָּה. (ד"ף ל"ג ע"ב).

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כֹּלָא הוּא שְׁפִיר, אָבֵל הָכִי אוֹלִיפְנָא, דִּתְנִין, סְלִיק וְאַסְטִין. וְכִי אִיהוּ יָכִיל לְאַסְטִנָא, אִין. דְּהָא אִיהוּ מִלֶּךְ זֶקֶן וְכִסִּיל, דְּכְתִיב, (קֹהֶלֶת ד) טוֹב יֵלֵד מִסְפֵּן וְחִכָּם מִמֶּלֶךְ זֶקֶן וְכִסִּיל. וְעַל דָּא, יָכִיל לְאַסְטִנָא לְבַר נֶשׁ. מְאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּאִיהוּ מְהִימֵן עַל עוֹבְדוֹי דְּבְנֵי נֶשָׁא.

הָא חֲזִי, הָאִי בְּדִינָא דִּיחִיד, אָבֵל בְּדִינָא דְעֵלְמָא, כְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית י"א) וַיֵּרֵד יי' לְרֵאוֹת. (בְּרֵאשִׁית י"ח) אֲרֻדָּה נָא וְאֲרָאָה. דְּלֵא אֲתִיִּיב מְהִימְנוֹתָא אֲלֵא בִּיְדֵיהּ בְּלַחֲדוּי, דְּהָא לָא בְּעָא לְאוּבְדָא עֵלְמָא, עַל מִימַר דְּהָהוּא מְקַטְרָגָא, דְּתִיאוּבְתִיָּה אִיהוּ תְּדִיר לְשִׁיצָאָה. מְנַלֵּן דְּכְתִיב, (אִיּוֹב כ"ח) קֵץ שָׁם לַחֲשׂוֹף וְלִכְל תְּכַלִּית הוּא חוֹקֵר. לְשִׁיצָאָה כָּלָא, הוּא חוֹקֵר. וְדָא אִיהוּ קֵץ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנָי, וְדָאִי בְּגִין לְשִׁיצָאָה.

וְהָא חֲזִי, וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל יי'. כְּמָה דְּאֲתַמַּר. וְהָהוּא יוֹמָא, קְיָיְמִין תְּרִין סְטָרִין, לְקַבְּלָא בְנֵי עֵלְמָא. כָּל אֵינוֹן דְּאֲתִיִּין קְמִי קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא בְּתִיּוּבְתָא וּבְעוֹבְדִין טָבִין, אֵינוֹן זְכִין לְמַהוּי כְּתִיבִין לְגַבִּיָּה דְּהָהוּא סְטָרָא דְּאִיהוּ חַיִּים, וְאַפִּיק תוֹצְאוֹת חַיִּים. וּמֵאַן דְּאִיהוּ מְסֻטְרִיָּה, אֲכַתִּיב לְחַיִּים. וְכֹל אֵינוֹן דְּאֲתִיִּין בְּעוֹבְדִין בִּישִׁין, אֵינוֹן כְּתִיבִין לְהָהוּא סְטָרָא אַחְרָא דְּאִיהוּ מוֹתָא, וְאַקְרִי מוֹת, וּבִיָּה שְׂרִיא מוֹתָא.

וּבְהָהוּא יוֹמָא, קְיָיְמִין אֵלִין תְּרִין סְטָרִין: חַיִּים, וּמוֹת. אֵית מָאן דְּאֲכַתִּיב

בְּעוֹלָם שְׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם, כָּלֵם
עוֹמְדִים וְנִכְתָּבִים לְחַיִּים. וְאִם רָשָׁע
אֶחָד מְכַרֵּעַ אֶת הָעוֹלָם, כָּלֵם
נִכְתָּבִים לְמִיתָה.

וְאוֹתוֹ הַזְּמַן הָעוֹלָם הֵיחָ עוֹמֵד
בְּאֲמֻצָּע, וְאוֹתוֹ מְקַטְרֵג רָצָה
לְהַסְטִין. מִיָּד מָה כְּתוּב? הַשְּׂמַתָּה
לְבָדָּה עַל עַבְדֵי אֵיזוֹב כִּי אֵין כְּמַהוּ
בְּאַרְצָן וְגו'. כִּיִּן שְׁנוּדָע הוּא לְבָדוּ,
מִיָּד הַחֲזִיק בּוֹ הַמְקַטְרֵג. וְעַל זֶה
שְׁנִינּוּ שְׁלֵא צְרִיף לְאָדָם לְהַפְרֵד
מִכָּלֵל שֶׁל רַבִּים, כְּדֵי שְׁלֵא יִרְשָׁם
לְבָדוּ, וְלֹא יִקְטְרוּ עָלָיו מִלְמַעְלָה.

שְׁכִתוּב בְּשׁוֹנְמִית, (מַלְכִים ב' ד')

וְתֹאמַר בְּתוֹף עַמִּי אֲנֹכִי יִשְׁכַּת. לֹא
רוֹצֵה לְהוֹצִיא אֶת עַצְמִי מִכָּלֵל שֶׁל
רַבִּים. בְּתוֹף עַמִּי יוֹשְׁכַת עַד יוֹם זֶה,
וּבְתוֹף עַמִּי - בְּכָלֵל אֶחָד נוֹדַעַת
לְמַעְלָה. וְכֹאן אֵיזוֹב, כִּיִּן שְׁנוּדָע
לְמַעְלָה וְנִרְשָׁם, מִיָּד הַחֲזִיק בּוֹ
הַמְקַטְרֵג וְאָמַר, הַחֲנָם יֵרֵא אֵיזוֹב
אֱלֹהִים?! כָּל מָה שְׁפָחַד מִמֶּךָ
וְהַתְחַזַּק, לֹא לְחֲנָם עֲשֵׂה, הֲלֹא
אֲתָה שְׁכַת בְּעָדוֹ וּבְעָד וְגו'. אֲבָל
טַל אֶת כָּל הַטוֹב שְׂאֲתָה עוֹשֶׂה לוֹ,
וּמִיָּד אִם לֹא עַל פְּנֵיךָ יִבְרַכְךָ. יַעֲזוֹב
אוֹתָךְ וְיִדְבַק בְּצַד הָאֲחֵר, שְׁהִרִי
עֲכָשׁוּ בְּשִׁלְחָנְךָ הוּא אוֹכֵל. סִלַּק
מִמֶּנּוּ אֶת שִׁלְחָנְךָ, וְנִרְאָה מִמִּי הוּא
וְאֵיזָה צַד יִדְבַק.

מִיָּד - וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן הִנֵּה כָל
אֲשֶׁר לוֹ בְּיָדְךָ. לְהִרְאוֹת שְׂיִרְאָת
אֵיזוֹב לְקִדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא כְּדֵי
לְשַׁמֵּר עֲשָׂרוֹ. וּמִכָּאן לְמַדְנּוּ, שְׁכָל
אוֹתָם הִירְאִים מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִשׁוּם עֲשָׂרָם אוֹ בְּנִיחָם, זֶה אֵינָה
יִרְאָה כְּרֵאוּי. וְעַל כֵּן קִטְרַג אוֹתוֹ
מְקַטְרֵג וְאָמַר, הַחֲנָם יֵרֵא אֵיזוֹב

לְסִטְרָא דְחַיִּים. וְאֵית מָאן דְּאִכְתִּיב לְסִטְרָא
דְּמוֹת. וְלִזְמַנִּין דְּעִלְמָא שְׂרִיא בְּאֲמֻצָּעִיתָא,
אִי קִיִּימָא חַד זְכָאָה בְּעִלְמָא, דְּאִכְרַע עֲלֵייהוּ,
כְּלָהוּ קִיִּימִין וְאִכְתִּיבוּ לְחַיִּים. וְאִי חַד חֲתִיבָא
אִכְרַע עִלְמָא, כְּלָהוּ אִכְתִּיבוּ לְמִיתָה.

וְהָהוּא זְמַנָּא, עִלְמָא הָוָה קִיִּים בְּאֲמֻצָּעִיתָא,
וְהָהוּא מְקַטְרֵגָא בְּעָא לְאִסְטָאָה. מִיָּד
מָה כְּתִיב, הַשְּׂמַתָּה לְבָדָּה עַל עַבְדֵי אֵיזוֹב כִּי אֵין
כְּמוֹהוּ בְּאַרְצָן וְגו'. כִּיִּן דְּאִשְׁתְּמוּדָע אֵיחָו
בְּלַחֲדוּי, מִיָּד אֲתַקִּיף בֵּיהּ מְקַטְרֵגָא. וְעַל דָּא
תְּנִינָן, דְּלֹא אֲצִטְרִיף לֵיהּ לְבַר נֶשׁ לְאֲתַפְרִשָׁא
מִכָּלֵל דְּסַגִּיאִין, בְּגִין דְּלֹא יִתְרַשִּׁים אֵיחָו
בְּלַחֲדוּי, וְלֹא יִקְטְרוּ עָלָיהּ לְעִילָא.

דְּכִתִּיב, בְּשׁוֹנְמִית, (מַלְכִים ב', ד')

וְתֹאמַר בְּתוֹף
עַמִּי אֲנֹכִי יוֹשְׁכַת. לֹא בְּעִינָא
לְאִפְקָא גְרַמִּי מִכָּלֵל דְּסַגִּיאִין, בְּתוֹף עַמִּי
יִתִּיבְנָא, עַד יוֹמָא דָּא, וּבְתוֹף עַמִּי, בְּכָלֵלָא
חֲדָא אִשְׁתְּמוּדָע לְעִילָא. וְהִכָּא אֵיזוֹב, כִּיִּן
דְּאִשְׁתְּמוּדָע לְעִילָא וְאֲתַרְשִׁים, מִיָּד אֲתַקִּיף
בֵּיהּ מְקַטְרֵגָא, וְאָמַר הַחֲנָם יֵרֵא אֵיזוֹב אֱלֹהִים,
כָּל מָה דְּדַחִיל לָךְ וְאֲתַתְקַף, לָאוּ לְמַגְנָא
עָבִיד, הֲלֹא אֲתָה שְׁכַת בְּעָדוֹ וּבְעָד וְגו'. אֲבָל
טוֹל כָּל הָאֵי טְבָא דְּאֲנָתָ עָבִיד לֵיהּ, וּמִיָּד אִם
לֹא עַל פְּנֵיךָ יִבְרַכְךָ. יִשְׁבּוֹק לָךְ, וְיִתְדַבַּק
בְּסִטְרָא אֲחֵרָא, דְּהָא הַשְּׂתָא בְּכַתְּוֵךְ אֵיחָו
אֲכִיל, סְלִיק פְּתוּרָךְ מִנִּיהּ, וְנַחֲזִי מִמָּאן אֵיחָו,
וּבְאֵן סִטְרָא יִתְדַבַּק.

מִיָּד, וַיֹּאמֶר יי אֶל הַשָּׁטָן הִנֵּה כָל אֲשֶׁר לוֹ
בְּיָדְךָ. לְאֲחִזָּאָה, דְּדַחִילוּ דְּאֵיזוֹב לְגַבִּיהּ

דְּקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, הָוָה לְנִטְרָא עוֹתְרִיָּה. וּמִהֲכָא אוֹלִיפְנָא, דְּכָל אֵינּוּן
דְּדַחֲלִין לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, עַל עוֹתְרִיָּהּ, אוֹ עַל בְּנִיָּהּ, לָאוּ אֵיחָו
דְּחִילוּ כְּדָקָא יְאוּת. וְעַל דָּא קִטְרַג הָהוּא מְקַטְרֵגָא וְאָמַר, הַחֲנָם יֵרֵא אֵיזוֹב

אֱלֹהִים הֲלֹא אַתָּה שֹׁכֵת בְּעֶדְוֹ וְגו' מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרַכָּתָּךְ. וְעַל כֵּן הוּא יֵרָא מִמֶּךָ. וְנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְקַטְרֵג בּוֹ וְלִהְרָאוֹת שְׂלֵא עֲבַד אֵיּוֹב אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָה.

שְׁבִינֵן שֶׁהַתְּנִסָּה, יֵצֵא מִהַדְרֵךְ וְלֹא עֲמַד בְּקִיּוּמוֹ. מַה כְּתוּב? בְּכָל זֹאת לֹא חָטָא אֵיּוֹב בְּשִׁפְתָיו. לֹא חָטָא בְּשִׁפְתָיו, אֲבָל בְּרִצּוֹנוֹ חָטָא, וְאַחַר כֵּן חָטָא בְּכָל.

וְאִם תֹּאמַר שְׂלֵא מִתְּנִסָּה בֶּן אָדָם, הָרִי כְּתוּב ה' צִדִּיק יִבְחַן וְגו'. וּמִשׁוּם כֵּן הַתְּנִסָּה אֵיּוֹב. וְאִם עַל גַּב שְׂלֵא עֲמַד בְּקִיּוּמוֹ פְּרָאוּי, לֹא יֵצֵא מִתַּחַת רְשׁוּת אֲדוֹנוֹ לְהַדְּבִק בְּצַד הָאֲחֵר.

וְכִמְהָ הִיָּה אוֹתוֹ נְסִיּוֹן שְׁלוֹ? שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשִׁים הַשְּׁלֹטוֹן שֶׁל אוֹתוֹ הֵצֵד הָאֲחֵר, כְּמוֹ שֶׁשְּׁנִינּוּ דִין הַרְשָׁעִים בְּגִיּוּהֶם שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשִׁים, וּמִשׁוּם שְׂלֵא דְבַק בְּצַד הָאֲחֵר, כְּתוּב (אֵיּוֹב מ"ב) וְה' בִּרְךָ אֶת אַחֲרֵית אֵיּוֹב מֵרֵאשִׁיתוֹ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, זֶה שֶׁל אֵיּוֹב אֵינּוּ נְסִיּוֹן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ נְסִיּוֹן שֶׁל שְׁאָר הַצְּדִיקִים, שֶׁהָרִי לֹא כְּתוּב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אֵיּוֹב כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית כ"ב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. שֶׁאַבְרָהָם הוּא בְּיַד הַקָּרִיב אֶת בְּנוֹ הַיְחִידִי לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵיּוֹב לֹא נִתֵּן כְּלוּם, וְלֹא מָסַר לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כְּלוּם.

וְדָא נְאָמַר לוֹ, שֶׁהָרִי גְלוּי לְפָנָיו שְׂלֵא יְכוּל לַעֲמַד בּוֹ, אֲבָל נִמְסַר בְּיַד הַמְּקַטְרֵג, וּבִדְיֵן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַעִיר אֶת הַדִּין (בְּדִין) הַזֶּה אֶל אוֹתוֹ מִקְטָרֵג אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב הַשְּׁמַת לְבָךְ עַל עַבְדֵי אֵיּוֹב וְגו'.

אֲתַעְבִּיד, וְקוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַעֵר דִּינָא (בְּדִינָא) דָּא, לְהֵהוּא מִקְטָרֵגָא לְגַבִּיהָ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (אֵיּוֹב א') הַשְּׁמַת לְבָךְ עַל עַבְדֵי אֵיּוֹב וְגו'.

אֱלֹהִים הֲלֹא אַתָּה שֹׁכֵת בְּעֶדְוֹ וְגו' מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרַכָּתָּךְ. וְעַל דָּא אִיהוּ דְחִיל לָךְ וְאַתִּיּהִיב לִיהָ רְשׁוֹ לְקַטְרֵגָא בֵּיה, וְלֹא-חֲזָאָה, דְּלֹא פְּלַח אֵיּוֹב לְקוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרַחֲמֵימוֹ.

דְּבִינֵן דְּאַתְנַסִּי, נִפְק מֵאוֹרְחָא, וְלֹא קָאִים בְּקִיּוּמִיהָ, מַה כְּתִיב, בְּכָל זֹאת לֹא חָטָא אֵיּוֹב בְּשִׁפְתָיו. לֹא חָטָא בְּשִׁפְתָיו אֲבָל בְּרִעוּתִיהָ חָטָא, וְלִכְתָּר חָטָא בְּכָלָא.

וְאִי תִימָא דְלֹא אֲתַנְסִי בְּרִנְשׁ, הָא כְּתִיב (תְּהִלִּים א'') ה' צִדִּיק יִבְחַן וְגו'. וּבְגִין כֵּן אֲתַנְסִי אֵיּוֹב. וְאִם עַל גַּב דְּלֹא קָאִים בְּקִיּוּמִיהָ פְּדִקָּא יְאוּת, לֹא נִפְק מִתַּחַת רְשׁוּתָא דְמָרִיהָ לְאַתְדִּבְקָא בְּסִטְרָא אַחְרָא.

וְכִמְהָ הִיָּה הֵהוּא נְסוּתָא דִּילִיהָ. תְּרִיסַר יְרַחִי, שׁוֹלְטָנוּתָא דִּיהוּא סִטְרָא אַחְרָא. כְּמַה דְתַנִּינֵן, דִּינָא דְחִיבִיא בְּגִיּוּהֶם תְּרִיסַר יְרַחִי, וּבְגִין דְּלֹא אֲתַדְּבַק בְּסִטְרָא אַחְרָא כְּתִיב, (אֵיּוֹב מ"ב) וַיִּי בִרְךָ אֶת (דף ל"ד ע"א) אַחֲרֵית אֵיּוֹב מֵרֵאשִׁיתוֹ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הָאִי דְאֵיּוֹב, לָאוּ נְסוּתָא דְנַסִּי קְדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּנִסוּתָא דְשְׁאָר צְדִיקָא, דְהָא לֹא כְּתִיב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אֵיּוֹב, כְּמַה דְכְּתִיב, (בְּרֵאשִׁית כ"ב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. דְאַבְרָהָם, אִיהוּ בִּידֵיהָ אֶקְרִיב לְבָרִיהָ יְחִידָאִי דִּילִיהָ לְגַבִּי קְדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאֵיּוֹב לֹא יְהִיב כְּלוּם, וְלֹא מָסַר לִיהָ לְקוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא כְּלוּם.

וְדָא אֲתַמַּר לִיהָ, דְהָא גְלוּי קָמִיהָ, דְלֹא יְכִיל לְקִיּוּמָא בֵּיה, אֲבָל אֲתַמְסַר בִּידָא דְמִקְטָרֵגָא. וּבְדִינָא דְקוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית ד') וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קִיץ מִפְּרֵי הָאֲדָמָה. מִקֵּץ יָמִים וְלֹא מִקֵּץ יָמִין. הוּא דָחָה אֶת קֵץ הַיָּמִין, וְהִתְקַרֵּב לְקֵץ הַיָּמִים. וְהָרִי בְּאַרְנוֹ, (דניאל יב) וְאִתָּה לֶךְ לְקֵץ. וְאָמַר דְּנִיָּאל, לְאִיזָה קֵץ? לְקֵץ הַיָּמִין אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים? עַד שְׁאָמַר לוֹ לְקֵץ הַיָּמִין. וְעַל זֶה דָּוִד פָּחַד וְאָמַר, (תהלים ט) הוֹדִיעֵנִי ה' קִצֵּי וּמִדַּת יָמֵי מָה הִיא, אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים אוֹ לְקֵץ הַיָּמִין. וְכֵן מָה פְּתוּב? וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים, וְלֹא מִקֵּץ יָמִין, וְלִכְּנֹן לֹא הִתְקַבַּל קִרְבָּנוֹ, שֶׁהָרִי הָיָה מִצַּד הָאֲחֵר (הב'ל).

בֵּא וְרָאָה מָה פְּתוּב? וְהִכָּל הִבִּיא גַם הוּא. מָה הוּא. מָה זֶה גַם הוּא? לְרַבּוֹת זֶה עִם זֶה. קִרְבָּנוֹ לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא הָיָה חֶפֶל, וְעַקֵּר הַקִּרְבָּן לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְנִתְּן חֶלְקוֹ לְצַד הָאֲחֵר, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר וּמִחֻלְבֵיֶיךָ. וְכֵן עָקְרוּ עֲשֵׂה מִקֵּץ יָמִים, הַסּוּד שֶׁל הַצַּד הָאֲחֵר, וְנִתְּן חֶלְק לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלִכְּנֹן לֹא הִתְקַבַּל.

בְּאִיּוֹב מָה כְּתִיב, וְהִלְכּוּ בְּנֵיו וְעָשׂוּ מִשְׁתֵּה וְגו', וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ לְשִׁלְשֵׁת אַחֲוֵיתֵיהֶם לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת עִמָּהֶם וַיְהִי כִי הִקִּיפוּ יָמֵי הַמִּשְׁתֵּה וְגו', וּבְמִשְׁתֵּה בְּכָל יוֹם מִצַּדֵּי הַמְּקַטְרֵג, וְלֹא יָכוֹל לוֹ. מִנֵּינ לָנוּ? שֶׁפְּתוּב הִלֵּא אִתָּה שְׁכַתְּ בַּעֲדוֹ וּבַעֲדוֹ בֵּיתוֹ וּבַעֲדוֹ כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסְּבִיב, וְלַעֲוֹלָם לֹא נִתְּן לוֹ חֶלְק כָּלֵל, שֶׁהָרִי (מִה) פְּתוּב וְהַעֲלָה עֲלוֹת מִסְפֵּר כָּלֵם. הַעֲוֹלָה עֲוֹלָה לְמַעֲלָה לְמַעֲלָה, וְלֹא נִתְּן חֶלְק לְצַד הָאֲחֵר. שְׁאֵלְמָלָא נִתְּן לוֹ חֶלְק, לֹא יָכַל לוֹ אַחֵר כֶּף, וְעַל מָה שְׁנִטְל - מִשְׁלוֹ נִטְל.

וְאֵם תֵּאמַר, לְמָה הִרְעוּ לוֹ הַקִּדּוּשׁ

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית ד') וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קִיץ מִפְּרֵי הָאֲדָמָה. מִקֵּץ יָמִים, וְלֹא מִקֵּץ יָמִין. אִיִּהוּ דָחָה לְקֵץ יָמִין, וְאִתְּקַרֵּיב לְקֵץ יָמִים. וְהִיא אוֹקִימָנָא, (דניאל י"ב) וְאִתָּה לֶךְ לְקֵץ. וְאָמַר דְּנִיָּאל, לְאֵן קֵץ, לְקֵץ הַיָּמִין, אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים. עַד דְּאָמַר לִיָּה לְקֵץ הַיָּמִין. וְעַל דָּא דָּוִד דְּחִיל וְאָמַר, (תהלים ל"ט) הוֹדִיעֵנִי יי' קִצֵּי וּמִדַּת יָמֵי מָה הִיא, אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים אוֹ לְקֵץ הַיָּמִין. וְהִכָּא מָה כְּתִיב וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים, וְלֹא מִקֵּץ יָמִין, וּבִגִּין כֶּף לֹא אִתְּקַבַּל קִרְבָּנֵיהּ, דְּהָא מִסְטָרָא אַחֲרָא הָוָה. (כ"א).

הָא חֲזִי, מָה כְּתִיב וְהִכָּל הִבִּיא גַם הוּא. מָאִי גַם הוּא. לְאִסְגָּאָה דָּא בְּדָא, קִרְבָּנֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָוָה כָּלֵא, וְעַקֵּרָא דְקִרְבָּנָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וַיְהִי חוּלְקָא לְסְטָרָא אַחֲרָא, כְּמָה דְאִתָּא אָמַר וּמִחֻלְבֵיֶיךָ. וְכֵן, עַקֵּרָא עַבְדוֹ מִקֵּץ יָמִים, רְזָא דְסְטָרָא אַחֲרָא, וַיְהִיב חוּלְקָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעַל דָּא לֹא אִתְּקַבַּל.

בְּאִיּוֹב מָה כְּתִיב, (איוב א') וְהִלְכּוּ בְּנֵיו וְעָשׂוּ מִשְׁתֵּה וְגו', וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ לְשִׁלְשֵׁת אַחֲוֵיתֵיהֶם לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת עִמָּהֶם וַיְהִי כִי הִקִּיפוּ יָמֵי הַמִּשְׁתֵּה וְגו', וּבְמִשְׁתֵּה בְּכָל יוֹמָא מִקְטָרְגָא שְׂכִיחַ, וְלֹא יָכִיל לִיָּה. מִנָּא לָן. דְכְּתִיב, (איוב א') הִלֵּא אִתָּה שְׁכַתְּ בַּעֲדוֹ וּבַעֲדוֹ בֵּיתוֹ וּבַעֲדוֹ כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסְּבִיב וְלַעֲוֹלָם לֹא יְהִיב חוּלְקָא כָּלֵל לְגַבִּיָּהּ, דְּהָא (ג"א מִה) כְּתִיב (איוב א') וְהַעֲלָה עֲלוֹת מִסְפֵּר כָּלֵם. עֲוֹלָה סְלִקָא לְעֵילָא לְעֵילָא, וְלֹא יְהִיב חוּלְקָא לְסְטָרָא אַחֲרָא. דְאֵלְמָלָא יְהִיב לִיָּה חוּלְקָא, לֹא יָכִיל לִיָּה לְבַתָּר, וְכָל מָה דְנִטְל מִדִּילִיָּה נִטְל.

וְאִי תִימָא אֲמָאִי אַבְאִישׁ לִיָּה קִדְשָׁא בְּרִיךְ

ברוך הוא? אלא שאלמלא נתן לו חלק, יפנה הדרך ויסתלק מעל המקדש, וצד הקדשה מסתלק למעלה למעלה. והוא לא עשה כן, ועל כן הקדוש ברוך הוא תבע בדין.

בא ראה, כמו שהוא נפרד ולא הפריד טוב ורע, הוא דן אותו באותו אופן. נתן לו טוב, ואחר כך רע, ואחר כך החזירו לטוב. שכן ראוי לאדם, לדעת טוב ולדעת רע ולהחזיר עצמו לטוב, וזהו סוד האמונה. בא ראה, איוב היה מעבדי פרעה, וזהו שכתוב בו (שמות ט) הִירָא אֶת דְּבַר ה' מֵעַבְדֵי פְרַעֲה.

בא וראה שלא רצה הקדוש ברוך הוא לעקר את איוב ממקומו, שהוא היה מגן (את הכל רצה הקדוש ברוך הוא לעקר ממקום, איוב היה מגן איוב חכם היה) על פרעה. כיון שנחלש, עשה נקמות לפרעה.

אמר רבי שמעון, כעת יש לגלות סודות שנדבקים למעלה ולמטה. מה פתוב? בא אל פרעה, היה צריך (לכתב) לך אל פרעה, מה זה בא? אלא שהכניס אותו הקדוש ברוך הוא חדרים אחר חדרים לתנין אחד עליון תקיף, שפמה דרגות משתלשלות ממנו. ומיהו? סוד התנין הגדול.

ומשה פחד ממנו, ולא קרב אלא לאותם יאורים, ואותן הדרגות שלו, אבל ממנו הוא פחד ולא התקרב, משום שראה אותו משרש בשרשים עליונים.

כיון שראה הקדוש ברוך הוא שמשה פוחד ושלוחים ממנים אחרים למעלה לא יכולים להתקרב אליו, אמר הקדוש ברוך

הוא. אלא. דאלמלא יהב ליה חולקא, יפני ארחא ויסתלק מעל מקדשא, וסטרא דקדושה אסתליק לעילא לעילא. ואיהו לא עבד כן, ועל דא קדשא ברוך הוא תבע בדינא.

הוא חזי, כמה דאיהו אתפרש, ולא אכליל טוב ורע, איהו דן ליה בההוא גוונא, יהיב ליה טוב, ולבתר רע, ולבתר אהדריה לטוב. דהכי אתחזי לבר נש, למנדע טוב, ולמנדע רע, ולאהדרא גרמיה לטוב, ודא איהו רזא דמהימנותא. תא חזי, איוב מעבדי פרעה הוה, ודא הוא דכתיב ביה, (שמות ט) הִירָא אֶת דְּבַר יי' מֵעַבְדֵי פְרַעֲה.

הוא חזי, דלא בעא קדשא ברוך הוא לאעקרא איוב מאתריה דאיהו הוה מכסי (נ"א כלא בעא קדשא ברוך הוא לאעקרא מאתריהו איוב הוה מכסי) (נ"א איוב חכים הוה)

על פרעה כיון דאתחלש עבד נוקמין לפרעה)

אמר רבי שמעון, השתא אית לגלאה רזין, דאינון מתדבקין לעילא ותתא, מה כתיב בא אל פרעה, לך אל פרעה מיבעי ליה, מאי בא. אלא, דעייל ליה קדשא ברוך הוא, אדרין בתר אדרין, לגבי תנינא חדא עלאה תקיפא, דכמה דרגין משתלשלין מניה. ומאן איהו. רזא דהתנין הגדול.

ומשה דחיל מניה, ולא קריב אלא לגבי אינון יאורין, ואינון דרגין דיליה, אבל לגביה דחיל ולא קריב, בגין דחמא ליה משתרש בשרשין עלאין.

כיון דחמא קדשא ברוך הוא דדחיל משה, ושליוחן ממנו אחרנין לעילא, לא יכולין לקרבא לגביה. אמר קדשא ברוך הוא,

(יחזקאל כ"ט) הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. וקודשא ברוך הוא אצטריך לאגחא ביה קרבא, ולא אתרא.

הוא, (יחזקאל כט) הנני עליך פרעה מלך מצרים התננים הגדול הרבץ בתוך יארי. והקדוש ברוך הוא הצטרף לערף בו קרב ולא אחר, כמו שנאמר אני ה', ופרשה סוד החכמה, שהתננים הגדול הרבץ בתוך יארי לאותם בעלי הדין שיודעים בסודות אדונם.

פתח רבי שמעון ואמר, (בראשית א) ויברא אלהים את התננים הגדלים ואת כל נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למיניהם. פסוק זה פרשוהו. אבל ויברא אלהים את התננים - הוא סוד זה ליתן וכת זוגו. תננים חסר כתוב, משום שהרג את הנקבה, והעלה אותה הקדוש ברוך הוא לצדיקים, ופרשוהו. התננים הגדול - תשעה יאורים הם, שהוא רובץ ביניהם, ויאור אחד הוא שמימי שוככים, וברכות מימי הגן נופלים בו שלש פעמים בשנה. וכאשר זה שתי פעמים, מתברך אותו יאור ולא כל כף, וכשאחד בכלל לא.

והתנין הזה נכנס לאותו יאור מתחזק והולך ושט ונכנס לתוף הים, וכולע דגים מפמה מינים, ושולט ושב לאותו יאור. תשעה יאורים הללו הולכים ועולים, וסביבו פמה אילנות ועשבים למיניהם.

היאור הראשון. יוצא מצד שמאל בצנור אחד ששופע ויוצא שלש טפות, וכל טפה וטפה נפרדת לשלש טפות, וכל טפה וטפה נעשה ממנה יאור אחד, ואלה הם תשעה יאורים שמתחזקים והולכים ומשוטטים וסובבים בכל אותם הרקיעים.

ממה שנשאר מאותן טפות כשסימו לצאת, נשארת טפה אחת שיוצאת בשקט, נופלת ביניהם, ונעשה ממנה יאור אחד. היאור הזה הוא שאמרנו שהולך כשהוא שוכף.

כמה דאת אמר, אני ה', ואוקמוה רזא דחכמתא דהתננים הגדול הרובץ בתוך יאוריו לאינון מארי מדין, דידעין ברזין דמאריהון. פתח רבי שמעון ואמר, (בראשית א) ויברא אלהים את התננים הגדולים ואת כל נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למיניהם. האי קרא אוקמוה ליה. אבל ויברא אלהים את התננים הוא רזא דא (דף ע"ב) לותן וכת זוגו. תננים חסר פתיב, בגין דקטל לנוקבא, וסלקא קדשא ברין הוא לצדיקיא ואוקמוה. התננים הגדול, תשע יאורין אינון, דאיהו רביץ בינייהו, וחד יאורא איהו, דמימיו שכיבין, וברכאן דמימין דגנתא, נפלין ביה תלת זמנין בשתא. וכד תרין זמנין, מתברך ההוא יאורא ולא כל כף, וכד חד לאו הכי.

והאי תנינא, עאל בההוא יאורא, אתתקיף ואזיל ושטא עאל גו ימא, ובלע נונין לכמה זינין, ושליט, ותב לההוא יאורא. אלין תשעה יאורין אזלין וסלקין וסחרניה כמה אילנין ועשבין לזנייהו.

יאורא קדמאה, נפקא מסטרא שמאלא, בחד צנורא דנגיד ונפיק תלת טפין, וכל טפה וטפה אתפרש לתלת טפין, וכל טפה וטפה אתעביד מניה יאורא חד, ואלין אינון תשעה יאורין, דמתתקפין ואזלין ושטאן וסחרן בכל אינון רקיעין.

ממה דאשתאר מאינון טפין פד סיימין למיפק, אשתאר טפה חדא, דנפקא בשכיכו, נפל בינייהו, ואתעביד מניה יאורא חדא. האי יאורא איהו, ההוא דאמרן דאזלא בשכיכו.

ביניהם, ונעשה ממנה יאור אחד. היאור הזה הוא שאמרנו שהולך כשהוא שוכף.

הַיָּאוֹר הַזֶּה, כְּשֵׁאוֹתוֹ נָהַר שְׁשׁוּפֵעַ וְיֹוצֵא, מוֹצִיא טּוֹת אַחֲרוֹת גְּדוּלוֹת (שֶׁל בְּרוּכוֹת) שֶׁל בְּרוּכוֹת מִצַּד הַיָּמִין, מֵה שֶׁנִּשְׁאָר מֵאוֹתָן טּוֹת, נִשְׁאָרֵת טֶפֶה אַחַת שׁוֹכַכֶת מֵאוֹתָן בְּרוּכוֹת, וְנוֹפֶלֶת בָּאוֹתוֹ יָאוֹר שֶׁהוּא שׁוֹכֵף, וְזֶהוּ הַיָּאוֹר שֶׁעֲדִיף מִכָּלֵם. כְּשִׁיּוֹצְאִים וְנִפְרָדִים אוֹתָם אֲרַבְעָה נְהוֹרוֹת שִׁיּוֹצְאִים מִזֵּן עֵדוֹן, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא פִּישׁוֹן נוֹפֵל בָּאוֹתוֹ יָאוֹר וְנִכְלָל בּוֹ, וְלִכֵּן מְלָכוֹת בְּכָל נִכְלָלֵת בְּזֶה, וּפִישׁוֹן הוּא מְלָכוֹת בְּכָל. מֵהַיָּאוֹר הַזֶּה נִזְוָנִים וּמִתְמַלְאִים כָּל אוֹתָם הַיָּאוֹרִים הָאֲחֵרִים.

בְּכָל יָאוֹר וְיָאוֹר הוֹלֵךְ וְשֵׁט פִּישׁוֹן אֶחָד, וְהֵם תִּשְׁעָה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נוֹקֵב נִקֵּב בְּרֵאשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ע"ד) שְׁבֵרֵת רֵאשֵׁי תִּנְיָנִים וְגו'.

וְאֶפְלוֹ הַתִּנְיָן הַגְּדוֹל הַזֶּה כֶּף הוּא, מִשׁוּם שֶׁכָּלֵם נוֹפְחִים רוּחוֹת לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה.

כְּתוּב בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים. וְכְתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתִּנְיָנִים הַגְּדוּלִים, בְּכָל מַעְשֵׂה שֶׁל אוֹתָם עָשָׂר אֲמִירוֹת, עוֹמְדִים כְּנִגְדָם אוֹתָם עֲשָׂרָה יָאוֹרִים. וְתִנְיָן אֶחָד מִתְפָּרֵף (פִּדְרֵשׁ) (מִתְפָּרֵף) בְּרוּחַ כְּנִגְדָּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

וְעַל זֶה אַחַת לְשִׁבְעִים שָׁנָה מִזְדַּעְזַע הָעוֹלָם, מִשׁוּם שֶׁהַתִּנְיָן הַגְּדוֹל הַזֶּה מַעְלָה אֶת הַסְּנִפִּירִים שֶׁלוֹ וּמִזְדַּעְזַע, אֲזַי כָּלֵם מִזְדַּעְזַעִים בָּאוֹתָם יָאוֹרִים, וְכָל הָעוֹלָם מִזְדַּעְזַע, וְהָאָרֶץ מִתְחַלְחֶלֶת, וְכָלֵם כְּלוּלִים בְּתִנְיָן הַגְּדוֹל הַזֶּה.

וְהָאָרֶץ הֵיטָה תִּהְיוּ וְגו'. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּמַעְשֵׂה בְּרֵאשִׁית הַחֲבָרִים עוֹסְקִים בּוֹ וְיֹודְעִים בּוֹ, אֲבָל הֵם מַעֲטִים שִׁיּוֹדְעִים אֶת רִמּוֹ מַעְשֵׂה בְּרֵאשִׁית בְּסוּד הַתִּנְיָן הַגְּדוֹל. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, שֶׁכָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ

לְרִמְזָא עוֹבְדָא דְבְּרֵאשִׁית,

הַאִי יָאוֹרָא, כִּד הֵהוּא נָהַר דְּנִגְדִי וְנִפְיָק, אֶפְיָק טַפִּין אַחֲרֵנִין רַבְרָבָא (כ"א רַבְרָבָא) מִסְטָרָא דִּימִינָא, מַה דְּאַשְׁתָּאֵר מֵאִינוֹן טַפִּין, אֶשְׁתָּאֵר טֶפֶה חֲדָא בְּשִׁכּוֹ מֵאִינוֹן בְּרַבָּאן, וְנִפֵּל בְּהוּא יָאוֹרָא דְאִיהוּ שְׁכִיף. וְהַאִי אִיהוּ יָאוֹרָא דְעֲדִיף מִכָּלֵהוּ.

כִּד נִפְקִין וּמִתְפָּרְשֵׁן אִינוֹן אֲרַבְעָה נְהַרִין דְּנִפְקִין מִגְּנִתָּא דְעֵדוֹן, הֵהוּא דְאֶקְרִי פִּישׁוֹן, נִפִּיל בְּהוּא יָאוֹרָא וְאַתְּפִלִּיל בִּיהַ. וְעַל דָּא מְלָכוֹת בְּכָל, אַתְּפִלִּיל בְּהַאִי. וּפִישׁוֹן אִיהוּ מְלָכוֹת בְּכָל. מִיָּאוֹרָא דָּא אֶתְזַנּוּ וְאַתְמַלְיִין כָּל אִינוֹן יָאוֹרִין אַחֲרֵנִין.

בְּכָל יָאוֹרָא וְיָאוֹרָא, אֲזֵלָא וְשֵׁאט חֵד תִּנְיָנָא, וְאִינוֹן תִּשְׁעָה. וְכָל חֵד וְחֵד נִקֵּיב נִקֵּיבָא בְּרִישִׁיָּה, כְּמַה דְּאַתָּ אָמַר, (תְּהִלִּים ע"ד) שְׁבֵרֵת רֵאשֵׁי תִּנְיָנִים וְגו'. וְאֶפְלוֹ הַאִי הַתִּנְיָן הַגְּדוֹל הַכִּי הוּא, בְּגִין דְּכָלֵהוּ נִפְחִין רוּחִין לְגַבִּי עֵילָא וְלֹא לְתַתָּא.

בְּתִיב (בְּרֵאשִׁית א') בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים. וְכְתִיב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתִּנְיָנִים הַגְּדוּלִים, בְּכָל עוֹבְדָא דְאִינוֹן עָשָׂר אֲמִירָן, קִיִּימִין לְקַבְלֵיהוּ אִינוֹן עָשָׂר יָאוֹרִין. וְחֵד תִּנְיָנָא מִתְפָּרָא (כ"א מִתְפָּרָא) (כ"א מִתְפָּרָא) בְּרוּחָא, לְקַבֵּל כָּל חֵד וְחֵד.

וְעַל דָּא, חֵד לְשִׁבְעִין שָׁנִין מִזְדַּעְזַע עֲלָמָא, בְּגִין דְּהַאִי הַתִּנְיָן הַגְּדוֹל כִּד הוּא סְלִיק סְנִפִּירוֹי וְאַזְדַּעְזַע, כְּדִין כְּלָהוּ מִזְדַּעְזַעוֹן בְּאִינוֹן יָאוֹרִין, וְכָל עֲלָמָא מִזְדַּעְזַעָא, וְאַרְעָא מִתְחַלְחֶלֶת, וְכָלֵהוּ כְּלִילָן בְּהַאִי תִנְיָן הַגְּדוֹל.

וְהָאָרֶץ הֵיטָה תִּהְיוּ וְגו', אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עוֹבְדָא דְבְּרֵאשִׁית, חֲבָרִיא לְעָאן בִּיהַ, וְיִדְעִין בִּיהַ, אֲבָל זְעִירִין אִינוֹן, דִּינְדַּעִין

גודל השכר והזכות בהוראת אצבע

הגר"א במשלי (יב, יד), מבאר גודל הזכות שיש למזכי הרבים ומוכיח את חבירו, אם שמע, מקבל שכר על כל מה שיעשה לדורות, וגם אם לא שמע, אז מקבל כל חלקו הטוב, וזה שלא שמע לוקח ממנו את חלק הגיהנום שלו.

הידעת? ברגע אחת אתה יכול לזכות לעולמות נצח! "עין לא ראתה.."
 - עתה הכול בידך - אתה יכול לחלק ס' "ערכה של שעה", שמעודד ומעורר ללמוד זה"ק בכל יום. וכל הלומד שעה זזה"ק בשבת עולה לו למאה מיליון שנה תורה, ואם תכפיל בכל שבתות השנה ויו"ט, לכל ימי חייו, תגיע ל' 640 מיליארד שנה תורה. ואם בזכותך יתארגן שיעור לעשר יהודים, תגיע ל' 6 טריליון ו' 400 מיליארד שנה תורה. ובזה"ק (פ' ויצא קס"א). כתוב: שכל מה שנותנים משמים הוא באלף, ועוד כידוע כל עשרה ביה שכינה שריה, אתה מכפיל כל מנין יהודים באלף. תגיע ל' 6 זיליון ו' 400 טריליון שנה תורה. - ומי יוכל לחשב את גודל השכר הנצחי שיש לך מכך בוודאות!!!

החפץ חיים והחזון איש זי"ע

במכתבי מרן החפץ חיים זצ"ל (דף יד אות ג'), שספר בנו הר' אריה ליב על אביו, שהחזיק מאד בחכמת הקבלה באמרו כי הוא אחד מחלקי תורה היותר נעלים, ומרגלא בפומיה תמיד כי בלי סתרי תורה מגששים אנו באפלה, ובס' "מאיר עיני ישראל" (כ"ג ע' תקנ"ו), שרבי שלמה ספר לו על רבו החפץ חיים, שכל שבת קודש למד את הזהר של הפרשה, גם היה אומר לאחרים שילמדו הזהר של הפרשה, אפילו בחורים. והיה אומר שרבו כמדרש. (אור הזהר דף 82). ובספר מעשה איש (חלק ג' ע' צ"ח): שמרן החזון איש זצ"ל אמר להג' ר' שמריהו גריינימן זצ"ל, שאין ספר מוסר כל כך טוב כמו ספר הזהר. (מפעל הזהר העולמי - 0548436784)

מי שהוא בעל עסק גדול, יהיה רב למודו בזהר הקדוש, עת קבוע בכל יום ללמד ספרי מוסר, ובפרט בספר הזהר במאמר קן צפור.

(אדמו"ר הזקן - בעל התניא)

כז) בשבת ילמד כל היום זהר

ילמד בכל יום זהר מעט, ובשבת כל היום זהר.

(מאמרי אדמו"ר הזקן פְּרֶשֶׁת תצא דף תתל"א)

והעקר שיהיה עת קבוע בכל יום ללמד ספרי מוסר כמו ראשית חכמה וספר הישר לרבינו תם ובפרט בספר הזהר.

(מאה שְׁעָרִים עמוד 40)

לימוד היומי - יד טבת

כח) העוסק בחכמת הקבלה נקרא בן להקדוש ברוך הוא, ונשמתו מעולם האצילות – בלמוד הפשט נקרא עבד

ישראל אקרון עבדים, דכתיב עבדי הם, ואקרון בנים, דכתיב בנים אתם להשם אלקיכם. בזמנא דידע ליה בר נש לקודשא בריך הוא באורח כלל, כדין אקרי עבד דעביד פקודא דמאריה, ולית ליה רשו לחפשא בגניזוי וברזין דביתיה.

בזמנא דידע ליה בר נש באורח פרט, כדין אקרי בן רחימא דיליה, כבן דחפיש בגניזוי, בכל רזין דביתיה [כפן הזה שמחפש באצרות בכל סודות ביתו, דרך אמת]. ואף על גב דאקרי בן ברא בוכרא לקודשא בריך הוא, כמה דאת אמר (שמות ד) בני בכורי ישראל, לא פוק גרמיה מכללא דעבד, למפלח לאבוי בכל פולחנין דאינון יקרא דאבוי. והכי אצטריך לכל בר נש למהוי לגבי אבוי בן, לחפשא בגניזוי ולמנדע רזין דביתיה, ולאשתדלא אבתרייהו כו'.

זכאה חולקיה דהאי בן, דזכי לאשתדלא למנדע בגניזי דאבוי, ובכל רזין דביתיה, כברא יחידאי דאשליטיה אבוי בכל גניזוי, ודא איהו יקרא דשליט על כלא, מאן דישתדל באורייתא, למנדע ליה

לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא. וּבְאִינוּן גְּנִיזוּן דִּילִיָּה, אַקְרִי בּוֹן לְקוֹדֶשׁא
 בְּרִיךְ הוּא, כָּל חִילֵי שְׂמִיָּא, לִית מְאֵן דִּימְחֵי בִּידִיָּה, בְּכָל שְׁעֵתָא
 דְּאַצְטְרִיךְ לְמִיעַל לְגַבֵּי אַבּוּי. זַכָּאָה חוּלְקִיָּה בְּעַלְמִין כְּלֵהוּ כּוּ'. דָּא
 אִיהוּ בַר נֶשׁ, דְּקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אַכְרִיז עֲלוּי בְּכָל אֲלִין חִיָּלִין
 וּמִשְׁרַיִן דְּכָל עַלְמִין, וּבְכָל אִינוּן רְקִיעִין, אֲזִדְּהֵרוּ בְּפִלְגְנָא
 מְהִימְנָא דְּבִי מַלְכָּא, דְּכָל גְּנָזֵי דְּמֵאֲרִיָּה בִּידִיָּה. זַכָּאָה אִיהוּ בְּהֵאֵי
 עַלְמָא, וְזַכָּאָה אִיהוּ בְּעַלְמָא דְּאַתֵּי.

מֵהֵהוּא יוֹמָא וּלְהֵלָּאָה, אֲשֶׁתְּמוּדַע בַּר נֶשׁ, וְאַתְרָשִׁים בְּעַלְמִין
 כְּלֵהוּ. בְּשְׁעֵתָא דְּאַצְטְרִיךְ, כָּל חִילִין וּמִשְׁרַיִן כְּלֵהוּ אֲזִדְּהֵרוּן לְמַהוּי
 גַּבִּיָּה, וְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא בְּעֵי אֶלָּא אִיהוּ בַלְחוּדוּי. וְקֵלָא
 אַתְעַר, יֵאוּת הוּא לְיַחֲיד לְמַהוּי גַּבִּיָּה דְּיַחֲיד, וּלְאַתְעַסְקָא יַחֲיד
 בְּיַחֲיד.

(זהר חלק ג', רע"א מהימנא, דף קי"א-קי"ב)

בְּנִים מְאֲרֵי קְבֵלָה.

(תקוני זהר בהקדמה דף א.)

מִסְטְרָא אֲוֹרִיתָא דְּבְרִיָּאָה אַתְמַר בְּיִשְׂרָאֵל כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 עֲבָדִים, וּמִסְטְרָא דְּאַצִּילוֹת בְּנִים אַתְם לְהַשֵּׁם אֱלֹקֵיכֶם.

(שם דף ה')

מִי שְׁלֵא לְמַד הַתּוֹרָה עַל פִּי סוּד אֶף עַל פִּי שְׁהַשְׁלִים עֲבוּדְתוֹ
 בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, הוּא רַק בְּבַחֲיִנַת עֶבֶד, בְּבַחֲיִנַת כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 עֲבָדִים, עֲבָדֵי הֵם, שְׁנִשְׁמַתֶּם מְעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה שְׁשֵׁם הַכֶּסֶף וְהַחַיּוֹת
 וְאוֹפְנִים שְׁהֵם נִקְרָאִים עֶבֶד וְאַמָּה, אֲבָל מִי שְׁלוּמַד וְעוֹבֵד הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ בְּפִנְיָמִיּוֹת הַחֲכָמָה בְּנִסְתָּרוֹת הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה יַחֲוּדִים
 הוּא בְּבַחֲיִנַת בּוֹן וְכִבּוֹן מְשַׁמֵּשׁ לְאַבּוּי וּלְאִמוּ עֲבוּדָה שְׁלֵמָה, כִּי
 נִשְׁמַתוֹ מְעוֹלָם הָאַצִּילוֹת, וְעֲלִיו נֶאֱמַר "הֵבֵן יִקִּיר לִי אֶפְרַיִם" וְגו'.

(הקדמת מורינו הרב נתן שפירא לפרי עץ חיים)

כט) הזהר מסגל לזכר הנשמה

מקבל בדינו שגם מי שלא יודע כלום, לשון הזהר מסגל לזכר הנשמה.

(מורינו הרב צבי אלימלך מדינוב בהגהותיו לספר סוד מרע, דפוס מונקטש אות ט')

לימוד היומי - טו טבת

על כן בני ואחי תרגילו עצמכם ללמד בדברי הזהר והתקונים בשקידה, ומי שלא ראה אור הזהר מתוקים מדבש, לא ראה מאורות מימיו ולא טעם טעם התורה, ועוד שהוא מטהר הנפש ומזככה, אפלו אמירה בעלמא מן השפתים סגלה ותקון הנפש מאד, ובפרט ספר התקונים שהם תקוני הנפש ממש מכל פגם וסיג וחולאת.

(הקדמת ספר עצי עדן מקאמארנא זכרונו לברכה)

למוד ספר הזהר נשגב מאד לטהר ולקדש הנפש, ואפלו אי לא ידע מאי קאמר ושוגה בו שגיאות הרבה הוא חשוב לפני הקדוש ברוך הוא. ונהי שבלמוד המשניות וכדומה יש דעות שצריך להבין לפחות מהו הענין שלומד, אבל בלמוד תהלים וזהר הקדוש אפלו באין מבין כלל, חשוב ומקבל ומרצה לפני השם וכו'.

(פלא יועץ אות ז', זהר)

ל) על ידי למוד הזהר זוכים לכל מדות טובות שבעולם

בעת עיקבא דמשיחא התגברות הרע והעזות והמדות רעות בהנהגות ראשי ערב רב, נתגלה האור הגנוז מן השמים ספר הזהר והתקונים ואחריהם וכו', ובזה הלמוד מבער הקוצים והרע שבנפשו ויזכה לדבק עצמו לאור עליון, ויזכה לכל מדות טובות שבעולם, ולזה נתגלה האור הזה.

ועקר למוד בפנימיות התורה יהיה שתשיג הארה וחיית אלקית בנפשך בעת למודך ובכל היום, ולא שתהיה מקבל או חוקר וכו'. ולפעמים האדם הוא בקטנות השכל, לא יפטר את עצמו

מכלום כי זה מינוות וכו' ואז עקימת שפתי הוה מעשה ומלכא שכיב על אבנים ואותיות כמו שהן.

(היכל הברכה דברים דף ר"ח:)

לא) אמירת זהר בכל יום מסגל לפרנסה

עוד אמר לאדם אחד שיאמר זהר בכל יום ויום ויהיה לו פרנסה.

(מדרש פנחס דף ל"ו. אות מ"ג)

לב) למווד הזהר מביא את האדם לידיעת ודבקות הבורא ודע שכל ספר הזהר וחיוב למוודו וכו', הכל מצות עשה לדבקה בו ולידע שיש אלקי מצוי.

(נתיב מצוותיך, שביל היחוד, שביל ב' אות ג')

לימוד היומי - טז טבת

לג) על ידי למווד הזהר נעשה חשק לכל מיני למוודים של התורה הקדושה

ידוע שלמווד הזהר מסגל מאד מאד. ודע, שעל ידי למווד הזהר נעשה חשק לכל מיני למוודים של התורה הקדושה, והלשון של הזהר מעורר מאד לעבודת השם יתברך.

(שיחות הר"ן רבינו נחמן מברסלב, ק"ח)

לד) עצם תבות ודבורי הזהר מקשרין האדם לאין סוף

ובענין למווד זהר הקדוש אמר בשם הקדוש רבי אהרן מזיטאמיר: שזהר הקדוש צריך לאמרו בלא באור, כי התבות והדבור של זהר הקדוש עצמן מקשרין את האדם לאין סוף יתברך, רק מי שרוצה ללמד עם באור יעין מקדם בהבאור, והזהר יאמר כסדר בלי באור.

(רבי ישראל דוב מוילעדניק, שארית ישראל שער ההתקשרות שער הא' דרוש ה' מאמר ב')

לה) לא ימנע מקריאת הזהר הגם שהדברים סתומים
וּחְתוּמִים

וגם פי סתומים וּחְתוּמִים הַדְּבָרִים, אַל נָא תִּמְנַע
מִקְרִיאָתֶם, כִּי בְרִית כְּרוּתָה לְשִׁפְתֵיכֶם הַנוֹטְפוֹת מִרְבֵּי בְּאֵמָה וְרַעוּתָא
דְּלִבָּא בְּהִנֵּי כַּבְּשֵׁי דְרַחֲמֵנָא שְׂאִינֵם חוֹזְרוֹת רִיקָם, מְעוֹרֵר אֶת
הָאֲהָבָה עַד שֶׁתִּחַפֵּץ בְּלִגְלוּג וְגִמְגוּם, אִישׁ הוֹגֵה וְשׂוֹגֵה בְּאֲהַבְתָּה כּו'.
(הרב משה זכותא בהגהותיו לספר הפנונות)

לו) מי שהוא בעל עסק גדול יהיה רב למודו בזהר
הַקְּדוּשׁ, כִּי הוּא מְאִיר בְּמִקּוֹם הַחֹשֶׁךְ

הִיא מִתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ מְאֹד ש"ס וּפּוֹסְקִים וְתַנ"ךְ וְעַיִן יַעֲקֹב
וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְתִקּוּנִים וְכו', וְקִצְתָּ הִיא בְּלִי שְׁעוֹר, וּבִפְרָט בְּסִפְרֵי
תַנ"ךְ וְעַיִן יַעֲקֹב וְכָל כְּתָבֵי הָאֵר"י וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְתִקּוּנֵים.
(שבחי הר"ן רבינו נחמן מברסלב ז')

לז) הרב הקדוש החוזה מעריף את ספר אור החיים
וּמְאֹר עֵינַיִם בְּסִפְרֵי הַזֹּהַר

פַּעַם אַחַת שָׁאַל הַרְבֵּי הַקְּדוּשׁ הַחוּזָה מְלוּבְּלִין זְכוּתוֹ יְגוֹן עַלְיֵנו
לְתַלְמִידוֹ הַרְבֵּי הַקְּדוּשׁ רַבִּי מְאִיר מְאֻפָּטָא בְּעַל מְחַבֵּר סִפְרֵי 'אוֹר
לְשִׁמְיִם' זְכוּתוֹ יְגוֹן עַלְיֵנו: הָאֵם אַתָּה לּוֹמֵד בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשׁ מְאֹר
עֵינַיִם, וְהַשִּׁיב לוֹ, אֲשֶׁר אֵינּוּ לּוֹמֵד בּוֹ. אָמַר לוֹ הַרְבֵּי הַקְּדוּשׁ מְלוּבְּלִין:
אֲנִי אוֹמֵר לָךְ, שְׂלֵא מְצַאתִי בְּשׁוּם סִפְרֵי דְּבָרִים נִפְלְאִים כְּמוֹ
שֶׁמְצַאתִי בְּגו' סִפְרֵים אֵלוֹ, הֵינּוּ סִפְרֵי הַזֹּהַר וְסִפְרֵי אוֹר הַחַיִּים
הַקְּדוּשׁ וְסִפְרֵי מְאֹר עֵינַיִם.

(הרב הקדוש רבי יצחק מסקווירא זכותו יגן עלינו, כרם ישראל (רוזין), דף כ"ו טור א')

לח) למוד או אמירת הזהר בבקר השכם מועיל לטהרת
הַנֶּפֶשׁ וְתַאֲוֹת לְמוֹד הַתּוֹרָה

וּבְכָלל זֶה גַם כֵּן תִּזְהָרוּ בְּנֵי מְאֹד לְלַמֵּד, אוֹ עַל כָּל פְּנִיִם לּוֹמֵר
בְּכָל יוֹם בְּבִקְרֵי הַשָּׁמַיִם אֲלִיבָא רִיקָנָא שְׁעוֹר זֶהר הַקְּדוּשׁ, וְדָבָר

זֶה מוֹעִיל מְאֹד לְטֹהַר הַנֶּפֶשׁ וְגוֹרֵר תַּאֲוֹת הַלְמוּד כַּנֶּזְכָּר בְּסִפְר
עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ, אֲשֶׁרִיכֶם בְּנֵי הַיְקָרִים אִם תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי.

(רחמי האב סימן ג')

— לימוד היומי - יז טבת —

**לט) על ידי טְעִימַת יִינָה שֶׁל תּוֹרָה, פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה,
מִתְעוֹרֵר הָאָדָם בְּאַהֲבָה נִפְלְאָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִן הַדַּעַת
וְהַהֲשָׁגָה**

**פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה הוּא בְּחִינַת מִשְׁקָה הַמְּשַׁכֵּרֶת, כְּמוֹ יַיִן
לְאַחַר שֶׁנִּכְנַס בְּמַעְיָו יֵצֵא מֵהַעֲלָמוֹ וּמִתְגַּלֶּה וְאִז מִשְׁכָּר וּמִבְּלִבְל
הַדַּעַת וְהַהֲשָׁגָה מִפְּנֵי שֶׁהִיָּה בּוֹ כַח שְׁלֹמֶעֱלָה מִן הַשֶּׁכֶל בְּהַעֲלֵם, וְעַתָּה
יֵצֵא וְנִתְגַּלֶּה, כְּמוֹ כֵן בְּרִזְיִן דְּאוֹרִיתָא שֶׁהוּא מֵה שְׁלֵא נִתְלַבְּשָׁה
בְּמִצְוָה אֶלָּא הֵן סִפּוּר גְּדֻלַּת אוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה עַד אֵין
קֶץ וּלְמַטָּה עַד אֵין תְּכֵלִית וְכוּ' לְהַשְׁכִּיל וּלְהַשִּׁיג סֵדֵר כָּל
הַהֲשַׁתְּלָשְׁלוֹת וּלְסַפֵּר בְּשַׁעוֹר קוֹמַת עֲצָמוֹת הַמַּאֲצִיל וְהַנְּאֲצִלִים, כְּמוֹ
כָּל מַאֲמְרֵי הָאֲדָרָא רַבָּה וְאֲדָרָא זוּטָא שֶׁהוּא בְּחִינַת אַהֲבָה רַבָּה
שְׁלֹמֶעֱלָה מִן הַדַּעַת וְכוּ' וְרִזְיִן דְּאוֹרִיתָא שְׁלֹמֶעֱלָה מִן הַהֲשָׁגָה בְּהַעֲלֵם
גְּדוֹל, וְכִשְׁטוֹעֲמִים וּמִשִּׁיגִים יִתְבַּלְּבַל דַּעַתוֹ, כְּלוֹמֵר שֶׁנּוֹלַד לוֹ
מִחֲמַת הַהֲתַבּוֹנְנוֹת בְּהֵם אַהֲבָה נִפְלְאָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִן הַדַּעַת
וְהַהֲשָׁגָה וְכוּ'.**

(ספר מאמרי אדמו"ר הזקן (בעל התניא) תקס"ג חלק ב', דבור המתחיל והשתיה כדת)

**מו) עֵסֶק חֲכָמַת הַסּוּד מוֹנַעַת הַתְּנַשְׂאוֹת חֲכָמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת
וְנִדְחָה מִפְּנֵיהָ כְּהַחֲשֵׁךְ מִפְּנֵי הָאוֹר**

פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה הֵם חַיִּים לְפְנִימִיּוֹת הַגּוּף שֶׁהוּא הַנֶּפֶשׁ,
וְהַחִיצוֹנִיּוֹת לְחִיצוֹנִיּוֹת הַגּוּף. וְהַעוֹסִקִים בְּרָמְזוֹ וְסוּד, אֵין יֵצֵר הָרַע
יְכוּל לְהַתְּגוֹרֵת בְּהֵם.

(אבן שלמה להגר"א פ"ק ח' אות כ"ז)

כְּתוּב בְּסִפְר הַקְּנָה: "וְשִׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צְדִיק וְגו' בֵּין עוֹבֵד
אֱלֹקִים לְאִשֶׁר לֹא עֲבָדוּ", עוֹבֵד אֱלֹקִים הֵינוּ הַעוֹסֵק בְּתַלְמוּד

ובזהר, לא עבדו, דהינו, העוסק בתלמוד לבד ואינו עוסק בזהר.

(מעין גנים פרק א')

החכמה האמתיות חכמת הקבלה האלקית היא עקר הצלחת הנפש, ואין לאדם להפטר ממנה בשום אופן, והיא עקר תורת ישראל, אשר השם יתברך הגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל וגו' וכו'. ואומר אני, הלואי שלא היו מקלין גדולי הדור בתלמוד החכמה הקדושה והלואי היו מלמדים דרך לתלמידים לעסק בחכמה הלזו, אזי בודאי לא היה שום הרמת ראש לחכמה החיצונית והיו כל החכמות נדחים מפניה כמו שנדחה החשך מפני האור, אך שעוונותינו גרמו שגם כמה וכמה מצדיקי הדור סגרו את דלת החכמה בפני פרחי הכהנה ואמרו שלא ילמדו עד שיהיה בעלי מדרגה ורוח הקדש, והנה עבור זה נשארונו ערמים מן החכמה הקדושה ונתגבר בעוונותינו הרבים חשכות החכמות חיצוניות הפסיל בחשך הולך וכו' ויאמר אלקים יהי אור ויאר לנו.

(מעין גנים פרק א')

❖ לימוד היומי - יח טבת ❖

מא) למוד הזהר, תקונים וזהר חרש, מעלות השחר עד צאת הכוכבים מנע שרפת התלמוד

תקנות ראשונות לקבע למוד תמידי אשר לא יפסיק.. הקדוש הזה בספר הזהר הקדוש ותקונים, ללמד כל איש מהם חלקו זה אחר זה מאחר תפלת הבקר ועד עת תפלת מנחה ערב כל הימים תמיד חוץ משבת ויום טוב וכו', ועוד הוסיפו בתלמוד התמידי של הזהר הקדוש ללמד כל היום כלו ועוד שש שעות בלילה חוץ מן הלילות ממוצאי יום כפור, וכו' וכו'.

ובשנת תצ"א היה גזרות נוראות וכו' לבער ספרי התלמוד של בני ישראל וכו', והגאון ר"י באסאן שאל לרבינו משה חיים לוצאטו (רמח"ל) לבאר לו סוד הענין, ורבינו השיב לו בבאור סוד כל

הענין, כי הוא ראה זאת מקדם והקדים רפואה למכה ותקן בישיבה שלו שילמדו זהר ותקונים וזהו חדש בלי הפסק מעלות השחר עד צאת הכוכבים וכו'.

(זרים משה, ענינים נפלאים מרבינו משה חיים לוצ'אטו)

מב) אפלו בעת עצלות וכבודות יתגבר בלמוד הזהר

עקר גדול להתגבר מאד בכח ללמד דיקא בעת הזאת שאינו מרגיש בעצמו שום חשק ללמד רק החומר מקררו בעצלות ובכבודות וכו', אפלו שמוחו ולבו אטומים ולא יכול לכונן כלל מה שלומד, אף על פי כן יתגבר בכח לומר אז בפיו את דברי הגמרא משניות מדרש וזהר.

(מנחת ע'ני' אות כ"ה)

מג) חק ולא יעבר ללמד הזהר מסדר השבוע

ביום שבת קדש יהיה לכם שעור קבוע ללמד בזהר הקדוש מסדר השבוע, וזה יהיה לכם חק ולא יעבר.

(הכנה דרבה מבעל צרוגת הבשם צעהלים)

מד) למוד הזהר הקדוש אפלו בלי הבנה חשוב לפני השם – גדר גדול לאדם שלא יעבר מלקרא הפרשה מספר הזהר הקדוש מדי שבוע בשבוע

למוד ספר הזהר נשגב מאד לטהר ולקדש הנפש, ואפלו אי לא ידע מאי קאמר ושוגה בו שגיאות הרבה, הוא חשוב לפני הקדוש ברוך הוא, כדכתיב (שיר השירים א, ד) ודגלו עלי אהבה, פרושו רבותינו זכרונם לברכה (שיר השירים רבה פרק ב' פסוק הביאני): ודלוגו עלי אהבה. הא למה הדבר דומה? לתינוק קטן שאינו יודע דבר ומדבר חצין של תבות בלעגי שפה ואביו ואמו יצחקו לו ישמחו לקולו, כך יושב בשמים ישחק וישמח כשהאיש הישראלי יש לו חבה בתורה ורוצה ללמד, אף אין דעתו משגת או אין לו מי שילמדנו ולומד כמה שידוע, בודאי עושה נחת רוח ליוצרו ובא בשכרו.

הנה כי כן אין מקום פטור למי שאינו יודע ללמד אין טענה זו פוטרנו ליום הדין, כי יכול הוא ללמד כמו שיודע. ונהי שבבלמוד המשניות והעשרים וארבע (תנ"ך) יש דעות שצריך להבין לפחות מהו הענין שלומד, אבל בלמוד תהלים וזהר הקדוש אפלו באין מבין כלל חשוב ומקבל ומרצה לפני השם. ומי שיודע ספר ומבין דברי הזהר הקדוש הפשוטים ימצא בו טוב טעם ודברים מתוקים מדבש ומוסרי השכל שמושכים לב האדם לאביו שבשמים.

הנה כי כן ראוי לכל אדם לקח לו ספר הזהר הקדוש ולא יעבר מלקרא הפרשה מדי שבוע בשבוע, וזה גדר גדול לאדם כדי שלא ישאנו יצרו לפנות עצמו לבטלה שהוא רעה גדולה כידוע, ויעשה זאת אפוא וינצל, שיקבל עליו סדר למודים כגון שמונה עשרה פרקי משנה בכל יום וספר תהלים ופרשת הזהר וכדומה, וכשלא יהיה לו פנאי יהיה לוה ופורע מיום ליום ומחדש לחדש באפן שבהיותו פנוי תקף יפנה לשלם חובתו, אך ישכיל על דבר מראשיתו שלא יצטרך ללמד במהירות גדול באפן שלא יהיה שוה אותו הלמוד כלום ויהיה עמלו לריק חס ושלום. וכבר אמרו (טור אר"ח חיים סימן א') טוב מעט בכונה מהרבות בלא כונה. וכשלומד סודות הזהר הקדוש בלבבו יבין שיש צפוני סודות ורזי דרזין בכל הענינים, אך בשרו עליו יכאב על שאין לו ידיעה כלל וכלל.

לימוד היומי - יט טבת

ואזהרה שמענו למי שלומד ספר הזהר הקדוש, שישמר נפשו מאד כשלומד אבא, אמא, ברא, ברתא, זעיר-אנפין, אריך-אנפין, מטרוניתא, וכן צורת איברים: רישא, עיינין, אודנין וכדומה, שלא יציר שום צורה למעלה חס ושלום חלילה וחס, ועל זה נאמר (דברים כז, טו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה ושם בסתר, בסתרו של עולם, אלא יאמין באמונה שלמה שאינו שוף למעלה אלו הענינים כלל וכלל, רק הכל אורות עליונים וצפוני סודות שאין יד שכלנו מגעת. וכל אלו המלות שנוזכרו בזהר הקדוש, הכל הוא כנויים ודרך משל בעלמא שהמשכיל יבין איזה דבר, ואנחנו לא נדע

ואין לנו רשות לחשב ולציר בשום אפן, רק נקרא בשפתינו ונקדים
תפלתנו שיהי נעם השם עלינו יהא חשוב ומקבל ומרצה שיח
שפתותינו לרצון ולעשות נחת רוח ליוצרנו ודינו.

(פלא יועץ אות ז', זהר)

מה) אם אין מעטרים למוד הנגלה השנתי בלמוד הקבלה יום אחר, למוד המשנה אינו כלום

...ממנו [מדברי התקוני זהר תקון מ"ג דף פ"ב]. ינדע החיוב
וגדל השכר למי שלומד הקבלה, כי למוד הזה בגירסא בעלמא
בונה עולמות, וכל שכן אם יזכה ללמד ולהבין פרוש מאמר
אחד יעשה בו תקון למעלה בשעה אחת מה שלא יעשה
בלמוד הפשט שנה תמימה כו'. ואין צורך להאריך בראיות לזה
המפרכשים מפי גבורות הקדוש עליון האר"י זכרוננו לברכה כו'. אלא
ודאי למודו כל השנה אינו כלום אם אין מעטרו ביום אחד
בלמוד הקבלה, כי שקול הוא כנגד כלם.

וזה שאמר [בתקוני זהר שם] וגרים דלא ישתדלון בהון, דוק
מינה הא אם ישתדלון בהון כל אחד כפי יכלתו אפלו יום
לשנה, תורתו בלה עושה פרות למעלה, וכל שכן אם קובע עת
להשם שעה אחד בכל לילה, אז מבטח לו שהוא בן עולם הבא
מבני היכלא דמלכא ויהיה מרואי פני המלך היושבים ראשונה
במלכותא דרקיעא. ודי בהערה זו למי שחננו השם בינה והשכל.

(כסא מלך לתקוני זהר תקון מ"ג אות ס')

מו) ילמוד אדם זהר בחשק גדול

ללמוד ספר הזהר בחשק גדול.

(הנהגות מהרב נחום מטשורנוביל זכר צדיק וקדוש לברכה)